Jerome K. Jerome
Trei pe două biciclete

Traducere şi note de Dan Duţescu

Capitolul 1

Trei bărbaţi simt nevoia unei schimbări. Parabolă despre efectele nefaste ale minciunii. Laşitatea morală a lui George. Harris are idei. Povestea Bătrânului marinar şi a Neexperimentatului amator de iahting. Un echipaj inimos. Primejdia ieşirii în larg când vântul bate dinspre uscat. Imposibilitatea ieşirii în larg când vântul bate dinspre mare. Spiritul de contradicţie al Ethelberthei. Umezeala râului. Harris propune o excursie cu bicicletele. George se gândeşte la curenţii de aer. Harris propune Pădurea Neagră. George se gândeşte la pante. Planul adoptat de Harris pentru urcarea pantelor. Întreruperea de către doamna Harris.

— Noi, zise Harris, avem nevoie de o schimbare. În clipa aceea se auzi clanţa, şi doamna Harris îşi vârî capul pe uşă. Zicea că a trimis-o Ethelbertha să-mi aducă aminte că e cazul să ne grăbim să ajungem acasă din cauza lui Clarence. Ethelbertha, sunt înclinat să cred, îşi face griji inutile în privinţa copiilor. Fie vorba între noi, copilul nu avea absolut nimic. În dimineaţa aceea fusese în oraş cu mătuşă-sa; şi dacă se uita cu jind la vitrina unei cofetării, dumneaei îl pilotează înăuntru şi-l îndoapă cu prăjituri cu cremă şi cu brânzoaicele acelea denumite „domnişoare de onoare” până ce băiatul încearcă să o convingă că nu mai poate şi, politicos dar ferm, refuză să mai mănânce orice altceva. După aceea, pe bună dreptate, nu vrea mai mult de o porţie de budincă la prânz, şi Ethelbertha crede că

micuţul este bolnav. Doamna Harris adaugă că am face bine să venim sus cât mai repede, spre binele nostru, pentru a nu pierde interpretarea de către domnişoara Muriel a bucăţii „Ceaiul pălărierului nebun” din *Alice în Ţara Minunilor.* Muriel este cel de-al doilea copil al lui Harris şi are opt ani: o fetiţă vioaie, inteligentă; însă, personal, o prefer în interpretări literare serioase. I-am spus doamnei Harris că ne vom termina ţigările şi o vom urma de îndată: am mai rugat-o să nu o lase pe Muriel să înceapă până la venirea noastră. Ne-a promis că o va reţine pe copilă atât cât îi va sta în puteri şi a plecat. Cum s-a închis uşa, Harris şi-a reluat propoziţia întreruptă.

— Înţelegeţi ce vreau să spun, zise el, o schimbare totală. Întrebarea era: cum o aducem din condei?

George propuse o deplasare „în interes de serviciu”. Numai George era capabil de asemenea idei. Burlacul crede că o femeie măritată n-are minte nici cât să se ferească din calea unui compresor cu aburi. Am cunoscut odată un tânăr, era inginer, şi s-a gândit el să se ducă până la Viena „în interes de serviciu”. Soţia lui a ţinut să ştie „ce fel de interes de serviciu”. El i-a explicat că va avea sarcina de a vizita minele din preajma capitalei Austriei şi de a scrie rapoarte. Consoarta a spus că-l va însoţi; aşa era ea. El a încercat s-o convingă să nu meargă: i-a arătat că o exploatare minieră nu este un cadru potrivit pentru o femeie frumoasă. Ea a mărturisit că îi împărtăşeşte părerea şi că, în consecinţă, nu are de gând să-l întovărăşească în fundul minei; îl va conduce până la gura minei, dimineaţa, şi apoi se va distra până la întoarcerea lui cutreierând prin magazinele Vienei şi târguind câte ceva. Acum, lui îi scăpase porumbelul din gură şi nu vedea cum ar mai fi putut da înapoi; şi timp de zece zile lungi de vară a vizitat omul minele din preajma Vienei şi seara întocmea rapoarte, pe care soţia i le punea la poştă pe adresa firmei unde lucra el, iar firma nici că avea nevoie de ele.

M-ar odihni mult să cred că Ethelbertha sau doamna

Harris aparţin acestei tagme de soţii, dar, oricum, nu e sănătos să forţezi povestea aceasta care se cheamă „în interes de serviciu”, ea trebuie păstrată pentru cazuri de mare ananghie.

— Nu, spusei eu, cel mai bun lucru este să fii sincer şi să fii bărbat. Eu îi voi spune Ethelberthei că am ajuns la concluzia că omul nu preţuieşte niciodată fericirea de care are parte tot timpul. Îi voi spune că pentru a-mi da mie însumi posibilitatea de a aprecia binefacerile de care dispun, aşa cum ştiu că trebuie apreciate, am de gând să mă smulg de lângă ea şi de lângă copii pentru cel puţin trei săptămâni. Îi voi spune, continuai eu, întorcându-mă către Harris, că tu eşti cel care mi-a arătat calea datoriei în această privinţă; că ţie îţi vom fi obligaţi…

Harris îşi puse paharul jos cu grăbire.

— Dacă nu te superi, amice, mă întrerupse el, aş prefera să nu faci una ca asta. Dumneaei va discuta chestiunea cu soţia mea şi, mă rog, m-aş simţi prost să mă împăunez cu merite care nu-mi aparţin.

— Ba îţi aparţin, am insistat eu. Doar a fost sugestia ta.

— Dar tu mi-ai dat ideea, mă întrerupse Harris iarăşi. Ţii minte c-ai spus că e o mare greşeală ca omul să intre în rutină şi că viaţa domestică neîntreruptă îmbâcseşte creierul?

— Vorbeam în general, am explicat eu.

— M-a impresionat ca un lucru cât se poate de just. Mă gândeam să-i spun şi Clarei; nutreşte o părere excelentă despre judecata ta, sunt convins. Sunt sigur că dacă…

— Să nu riscăm, l-am întrerupt la rândul meu. E o chestiune delicată şi cred că am găsit soluţia. Vom spune că George a sugerat ideea.

George nu e omul acela de treabă, săritor, şi câteodată mă supără să constat această lipsă la el. Te-ai fi aşteptat să profite din plin de ocazia de a-şi ajuta doi vechi prieteni să iasă dintr-un impas. Ţi-ai găsit! Dumnealui a devenit dezagreabil.

— Mă rog, spuse George. Iar eu le voi spune ambelor doamne că planul meu iniţial era să organizăm o vacanţă în comun, cu copii cu tot; că o voi lua şi pe mătuşa mea şi că vom închiria în Normandia un vechi şi încântător castel ochit de mine într-un locşor pe litoral, unde clima este deosebit de prielnică pentru copiii delicaţi şi unde găseşti un lapte cum nu se află în Anglia. Voi adăuga că dumneavoastră aţi respins această idee, pe temeiul că am fi mai fericiţi noi singuri, singurei.

Pe un om ca George nu merge să-l iei cu duhul blândeţii; se impune să fii dur.

— Mă rog, spuse Harris. Iar eu, unul, voi accepta oferta. Luăm castelul acela şi gata. Tu îţi aduci mătuşa, o să am eu grijă s-o aduci, şi stăm o lună încheiată. Copiii ţin la tine grozav; J.[1] şi cu mine n-o să prea stăm pe-acolo. I-ai promis lui Edgar că-l înveţi să pescuiască; şi o să trebuiască să te joci de-a animalele sălbatice. De duminica trecută, Dick şi Muriel nu mai vorbesc despre altceva decât despre cum ai făcut tu pe hipopotamul. Vom lua masa la iarbă verde, unsprezece o să fim cu toţii, iar seara vom asculta muzică şi recitări. Muriel stăpâneşte de pe acum şase bucăţi la perfecţie, după cum probabil ştii; şi toţi ceilalţi copii îşi învaţă repede rolurile.

George depuse armele, nu e un om de real curaj, însă procedă în mod neelegant. Zise că dacă noi suntem atât de mărunţi la suflet, de laşi şi de făţarnici, încât să ne pretăm la un joc atât de dezgustător, n-are ce-i face; şi că, dacă nu intenţionez să termin toată sticla de vin singur, ar îndrăzni să mă inoportuneze cu rugămintea de a-i rezerva şi lui un pahar. Mai adăugă, oarecum ilogic, că, în fond, nu are nicio importanţă, dat fiind că atât Ethelbertha, cât şi doamna Harris sunt femei inteligente care şi-au format o părere justă despre dânsul şi nu-şi vor închipui nici măcar o clipă că propunerea ar fi emanat de la el.

Odată rezolvat acest detaliu, se punea chestiunea: ce fel

[1] Jerome, numele autorului.

de schimbare?

Harris, ca de obicei, opina pentru mare. Zicea că are cunoştinţă de un iaht, exact ce ne trebuia nouă, pe care puteam să-l manevrăm singuri; fără neisprăviţi de-ăia botoşi care stau tot timpul cu mâinile în buzunare şi pe care îi mai şi plăteşti ca să-ţi strice cheful. Cu încă un băiat de ispravă, putea să-l manevreze şi singur. Aveam şi noi cunoştinţă de iahtul respectiv, şi i-am spus asta lui Harris; căci doar călătorisem cândva pe acea navă împreună cu el. Miroase a apă bâhlită şi a putregai până la excluderea oricărei alte miresme; nici mama aerului de mare nu poate spera să-i vină de hac. În materie de duhoare, e ca şi când ai petrece o săptămână în incinta întreprinderii de ecarisaj. Şi nici n-ai unde să te adăposteşti în caz de ploaie; careul e de zece picioare lungime şi patru lăţime, iar jumătate din spaţiu e ocupat de o sobă care, atunci când vrei să aprinzi focul, se năruie. Baia trebuie s-o faci pe punte şi vântul zboară prosopul peste bord când păşeşti afară din hârdău. Harris şi băiatul fac treaba cea mai interesantă, vela trincă şi terţarola, mola şi canarisirea şi câte şi mai câte, lăsând în seama lui George şi a mea curăţatul cartofilor şi spălatul vaselor.

— Bine atunci, spuse Harris, să luăm un iaht ca lumea, cu căpitan la bord, şi să facem treaba *di granda.*

Aici, eu iarăşi am obiectat. Cunosc ce înseamnă un căpitan de iaht: concepţia lui despre iahting este să se menţină la doi paşi de ţărm, spre a păstra o strânsă legătură cu soţia şi copiii, ca să nu mai vorbim de cârciuma lui preferată.

Cu ani în urmă, când eram tânăr şi lipsit de experienţă, am închiriat şi eu un iaht. Trei factori au conlucrat pentru a mă împinge să comit această nerozie: îmi picaseră nişte bani, Ethelbertha îşi exprimase dorinţa de a respira aer marin, şi chiar a doua zi de dimineaţă, aruncându-mi ochii, la club, pe un exemplar din gazeta *Sportivul,* dădusem peste următorul anunţ:

PENTRU AMATORII DE IAHTING

Ocazie unică. Ştrengarul, *iolă de 28 tone. Proprietarul, chemat urgent în străinătate pentru afaceri, este dispus să închirieze acest superb echipat „ogar al mării” pe o perioadă scurtă sau lungă. Două cabine şi un careu; pianină Woffenkoff; cazan de aramă nou. Condiţii, 10 guinee pe săptămână. Adresaţi-vă la Pertwee & Co., No. 3A Bucklersbury.*

Parcă mi se împlinise o rugă. „Cazanul de aramă nou” nu mă interesa; bruma de rufe care trebuiau spălate puteau să mai aştepte, îmi ziceam eu. Dar „pianina Woffenkoff suna îmbietor. Mi-o închipuiam pe Ethelbertha cântând seara o arie cu refren, la care echipajul, după o scurtă repetiţie, putea să participe în timp ce goneam spre casă, cu unduiri de „ogar”, peste talazurile argintii.

Am luat o birjă şi m-am dus drept la Bucklersbury, No. 3 A. Pertwee era un domn cu înfăţişare neprietenoasă şi ocupa un birou modest la etajul al treilea. Mi-a arătat o poză în acuarelă a *Ştrengarului* gonind cu toate pânzele sus. Puntea era înclinată la 95° faţă de ocean. În poză nu se zăreau fiinţe omeneşti pe punte; presupun că alunecaseră în mare. Pe drept cuvânt, nu văd cum s-ar fi putut menţine cineva pe puntea aceea decât bătut în piroane. I-am menţionat agentului acest neajuns, însă el mi-a explicat că poza îl reprezintă pe *Ştrengar* dublând nu mai ştiu ce, cu bine-cunoscutul prilej al câştigării Scutului în Regata Medway. Domnul Pertwee presupunea că eram la curent cu acest eveniment, aşa că m-am abţinut să-i pun întrebări. Cam pe lângă rama tabloului, două punctuleţe, pe care la început le luasem drept urme de muscă, reprezentau, pare-se, pe cel de-al doilea şi cel de-al treilea câştigător în această faimoasă cursă. O fotografie a iahtului ancorat în rada portului Gravesend era mai puţin impresionantă, dar sugera mai multă stabilitate. Toate răspunsurile la

întrebările mele fiind satisfăcătoare, am închiriat vasul pe două săptămâni. Mare noroc, zicea domnul Pertwee, că nu-l iau decât pentru două săptămâni, ulterior am ajuns să fiu de acord cu el, întrucât la capătul acelui interval urma să fie închiriat de către altcineva. Dacă l-aş fi solicitat pentru trei săptămâni, s-ar fi văzut silit să mă refuze.

Tranzacţia fiind astfel încheiată, domnul Pertwee m-a întrebat dacă am în vedere vreun căpitan de vas. Faptul că nu aveam pe nimeni în vedere era iarăşi un mare noroc, părea că toate îmi mergeau în plin, deoarece domnul Pertwee era convins că nu exista soluţie mai bună decât să-l păstrez pe Mr. Goyles, actualul comandant al navei, excelent căpitan, mă asigura domnul Pertwee, un om care cunoştea marea aşa cum îşi cunoaşte un bărbat propria soţie şi care nu prăpădise nicio viaţă omenească.

Era încă în primele ore ale zilei, şi iahtul stătea ancorat în rada portului Harwich. Am luat trenul de 10.45 din gara Liverpool Street şi la ora 1.00 stăteam de vorbă cu Mr Goyles pe puntea vasului. Era voinic de statură şi cu ceva părintesc în comportare. I-am expus planul meu, anume de a friza insulele olandeze din larg, pentru ca, după aceea, să tăiem drept spre Norvegia. Spuse *Aye, aye, sir*[2] şi părea a fi entuziasmat de această călătorie; zicea că va fi şi pentru el o delectare. Ajungând la chestiunea aprovizionării, Mr Goyles deveni şi mai entuziast. Cantitatea de provizii propusă de Mr Goyles, trebuie să mărturisesc, m-a surprins. Dacă am fi trăit pe vremea lui Drake şi a bătăliilor din Marea Caraibilor, m-aş fi temut că pune la cale o acţiune ilegală. El însă a râs părinteşte şi m-a asigurat că nu exageram câtuşi de puţin. Ce rămânea aveau să-şi împartă membrii echipajului între ei şi să ia acasă, pare-se că aşa era tradiţia. Mie îmi dădea impresia că le făceam membrilor echipajului aprovizionarea de iarnă, dar nu voiam să par meschin, aşa că n-am mai spus nimic. Cantitatea de băutură pretinsă iarăşi m-a surprins. Am stabilit cam cât

[2] Da, da, domnule! (expresie folosită de marinarii englezi).

am crezut de cuviinţă că ne trebuie nouă, iar apoi Mr Goyles şi-a spus cuvântul în privinţa echipajului. Trebuie să conced că Mr Goyles era foarte grijuliu cu oamenii lui.

— Doar n-o să ne apucăm de orgii, domnule Goyles, am cutezat eu.

— Orgii?!, replică Mr Goyles. Păi, asta le ajunge de-abia pe o măsea.

M-a lămurit că deviza lui este: „Angajează oameni de ispravă şi tratează-i bine”.

— Îţi muncesc mai cu sârg, zicea Mr Goyles, şi răspund la chemare când mai ai nevoie de ei.

Personal, n-aveam sentimentul că-mi doresc să-mi mai răspundă la chemare. Începusem să-i antipatizez chiar înainte de a-i vedea; îi socoteam un echipaj lacom şi beţiv. Însă Mr Goyles insista cu atâta însufleţire, iar eu eram atât de lipsit de experienţă, încât am lăsat-o pe-a lui. Mi-a mai făgăduit că şi în acest sector va avea personal grijă să nu se irosească nimic.

Tot pe el l-am delegat să angajeze echipajul. Zicea că poate să se descurce, şi e gata s-o facă de hatârul meu, cu ajutorul a doi oameni şi al unui mus. Dacă se referea la stingerea proviziilor şi a băuturii, cred că exagera în minus; dar poate că vorbea de manevrarea iahtului.

În drum spre casă, am trecut pe la croitorii mei şi am comandat un costum de iahting, cu pălărie albă. Mi-au promis că vor da bătaie şi totul va fi gata la timp; apoi m-am întors la domiciliu şi i-am povestit Ethelberthei tot ce am făcut. Un singur nor îi mohora bucuria, va reuşi oare croitoreasa să-i facă la timp un taior de iahting? Aşa-s femeile.

Luna noastră de miere, pe care o petrecusem nu de mult, fusese întrucâtva scurtată, aşa că ne-am hotărât să nu invităm pe nimeni, ci să luăm iahtul numai pentru noi doi. Şi slavă Domnului că am hotărât aşa! Luni ne-am echipat cu tot ce aveam şi am pornit. Nu-mi aduc aminte cu ce era îmbrăcată Ethelbertha, dar, indiferent ce-o fi fost,

arăta deosebit de atrăgătoare. Costumul meu era bleumarin-închis, tivit cu panglică albă îngustă şi, zic eu, era de efect.

Mr Goyles ne-a întâmpinat pe punte şi ne-a spus că prânzul e gata. Trebuie să recunosc că Goyles îşi asigurase colaborarea unui foarte bun bucătar. Posibilităţile celorlalţi membri ai echipajului n-am avut prilejul să le apreciez. Totuşi, vorbind despre ei în stare de repaus, pot spune că lăsau impresia unui echipaj binedispus.

Părerea mea era că, de îndată ce oamenii îşi vor fi terminat masa, trebuie să ridicăm ancora, în timp ce eu, fumând un trabuc, cu Ethelbertha lângă mine, voi sta aplecat peste copastie şi voi urmări cu ochii crestele albe ale patriei topindu-se pe nesimţite în zare. Ethelbertha şi cu mine am îndeplinit partea de program care ne revenea şi am aşteptat pe puntea goală de oameni.

— Le trebuie cam mult, spuse Ethelbertha.

— Dacă în decurs de paisprezece zile, spusei eu, vor da gata chiar şi numai jumătate din proviziile de pe acest iaht, le va trebui destul de mult timp pentru fiecare masă. Mai bine să nu-i zorim, căci altfel nu apucă să consume niciun sfert din bucate.

— Se vede treaba că au adormit, spuse Ethelbertha mai târziu. Mai e puţin şi se face ora ceaiului.

De liniştiţi, erau liniştiţi. M-am dus la prova şi, din capătul scării, am strigat în jos către căpitanul Goyles. De trei ori l-am strigat; în sfârşit, a urcat scara încet. Părea un om mai greoi şi mai bătrân decât ultima oară când îl văzusem. Avea în gura un trabuc.

— Când sunteţi gata, domnule căpitan, zisei, pornim.

Căpitanul Goyles îşi extrase trabucul din gură.

— Nu în astă zi, stimate domn, cu voia dumneavoastră, mi-a replicat el.

— Dar astă zi ce are?, l-am întrebat eu. Ştiu că marinarii sunt superstiţioşi; mă gândeam că poate ziua de luni o fi socotită zi cu ghinion.

— Ziua e bună, răspunse căpitanul Goyles. Mă refeream la vânt. Nu e semn că s-ar schimba.

— Dar de ce să vrem să se schimbe?, am întrebat. Mie mi se pare că este aşa cum trebuie; suflă viu în spatele nostru.

— *Aye, aye,* spuse căpitanul Goyles, el suflă viu şi noi n-o să mai suflăm morţi. Doamne păzeşte, dacă pornim pe asemenea vânt. Vedeţi, stimate domn, îmi explică el ca răspuns la privirea mea nedumerită, acesta este ceea ce numim noi „vânt de uscat”, adicătelea care bate, cum ar veni vorba, direct dinspre uscat.

Dacă stam şi mă gândeam bine, omul avea dreptate: vântul bătea dinspre uscat.

— Poate că se schimbă peste noapte, spuse căpitanul Goyles mai optimist. Oricum, nu e violent şi vasul ţine bine.

Căpitanul Goyles şi-a reintrodus trabucul în gură, iar eu m-am dus la pupa şi i-am explicat Ethelberthei motivul întârzierii.

Ethelbertha, parcă mai puţin binedispusă decât la început, când ne-am îmbarcat, voia să ştie *de ce* nu putem porni când vântul bate dinspre uscat.

— Dacă n-ar bate dinspre uscat, zicea Ethelbertha, ar bate dinspre mare, şi-atunci ne-ar împinge înapoi la ţărm. Mie mi se pare că acesta este tocmai vântul care ne trebuie.

I-am explicat:

— Aceasta, scumpo, denotă lipsa ta de experienţă; într-adevăr, *pare* să fie tocmai vântul care ne trebuie, dar nu este. E ceea ce numim un vânt de uscat, şi vântul de uscat este totdeauna foarte periculos.

Ethelbertha ţinea să ştie de ce vântul de uscat este foarte periculos.

Spiritul ei de contradicţie mă cam deranja; poate că eram puţin supărat, ruliul monoton al unui mic iaht aflat la ancoră e de natură să deprime un spirit înflăcărat.

— Nu pot să-ţi explic, i-am răspuns eu, ceea ce era

adevărat, dar să întinzi pânzele pe un asemenea vânt ar fi culmea nebuniei, şi ţin prea mult la tine, draga mea, ca să te expun unor riscuri inutile.

Am socotit că era o încheiere limpede, însă Ethelbertha mi-a replicat că, în aceste împrejurări, ar fi fost bine să nu ne fi îmbarcat până marţi, şi a coborât sub punte. Peste noapte, vântul a virat de către nord; m-am sculat dis-de-dimineaţă şi i-am comunicat acest lucru căpitanului Goyles.

— *Aye, aye, sir,* a remarcat el. Este neplăcut, dar n-avem încotro.

— Nu credeţi că e posibil să pornim astăzi?, m-am hazardat.

Nu s-a înfuriat pe mine, a râs doar.

— Vezi mata, stimate domn, dacă ar fi să mergi la Ipswich, nici că s-ar putea mai bine pentru noi, însă destinaţia noastră fiind, vezi mata, coasta olandeză, ce poţi să-i faci? Asta e!

I-am împărtăşit această veste Ethelberthei şi am fost amândoi de acord să ne petrecem ziua pe uscat. Harwich nu este un oraş vesel, ba, către seară ai putea spune că e chiar trist. Am luat ceaiul la Dovercourt, apoi ne-am întors la chei să-l căutăm pe căpitanul Goyles şi nava sa. L-am aşteptat o oră. Când a apărut, arăta mai vesel decât noi; dacă nu mi-ar fi declarat personal că nu bea niciodată altceva decât un pahar de grog fierbinte înainte de culcare, aş fi zis că e beat.

A doua zi de dimineaţă, vântul bătea dinspre sud, ceea ce l-a cam pus pe gânduri pe căpitanul Goyles, căci pare-se că era deopotrivă de riscant să ne punem în mişcare, dar şi să rămânem locului; singura noastră speranţă era ca vântul să se schimbe până nu se întâmpla vreo dandana. Până una, alta, Ethelbertha prinsese antipatie pentru iaht; zicea că, personal, ar fi preferat să petreacă o săptămână într-o

cabină mobilă[3], dat fiind că o cabină mobilă măcar nu se bălăngăne.

Am mai petrecut o zi în Harwich, şi în noaptea aceea, ca şi în cea următoare, vântul continuând să bată dinspre sud, am dormit la hotelul „Efigia regelui”. Vineri, vântul sufla direct dinspre est. L-am întâlnit pe căpitanul Goyles pe chei şi i-am sugerat că în aceste împrejurări am putea porni. Părea iritat de insistenţele mele.

— Dacă te-ai pricepe ceva mai bine, stimate domn, spuse el, ţi-ai da singur seama că-i imposibil. Vântul bate drept dinspre mare.

I-am spus:

— Domnule căpitan Goyles, aş dori să ştiu ce am închiriat eu: un iaht sau o locuinţă lacustră?

S-a arătat surprins de întrebarea mea. Mi-a răspuns:

— O iolă, domnule.

— Eu un lucru vreau să ştiu: se poate deplasa, sau este proprietate imobiliară? Dacă este proprietate imobiliară, am continuat, spune-mi deschis, fiindcă atunci plantăm iederă în nişte cutii şi-o întindem peste hublouri, punem nişte ghivece cu flori şi un umbrar de pânză pe punte, ca să arate totul frumos, dichisit. Dacă, pe de altă parte, se poate deplasa…

— Uite ce e!, mă întrerupse căpitanul Goyles. Fă-mi rost de un vânt prielnic din spate şi *Ştrengarul…*

Am spus:

— Ce se cheamă vânt prielnic?

Căpitanul Goyles făcu o mutră mirată.

— În decursul acestei săptămâni, am continuat eu, am avut vânt dinspre nord, dinspre sud, dinspre est, dinspre vest, cu variaţiuni intermediare. Dacă îmi găseşti alt punct cardinal dinspre care ar putea să bată, spune-mi şi-l aştept. Dacă nu, şi dacă ancora asta n-a prins rădăcini în fundul

[3] Cabină pe roţi ce era împinsă la o oarecare distanţă în mare. Într-o asemenea cabină, oamenii se dezbrăcau în costume de baie şi se scăldau în mare, oarecum feriţi de priviri indiscrete.

oceanului, o ridicăm chiar astăzi şi-o să vedem ce se întâmplă.

Căpitanul Goyles a sesizat faptul că eram hotărât.

— Foarte bine, stimate domn, spuse el. Sunteţi stăpânul şi eu sunt sluga. N-am decât un copilaş, Dumnezeu să mi-l ţină, care de la mine aşteaptă, şi fără îndoială că executorii dumneavoastră testamentari o să simtă ca de datoria lor să se gândească şi la biata nevastă-mea.

Solemnitatea lui mă impresiona.

— Domnule Goyles, am spus, fii sincer cu mine. Există măcar o speranţă să fie vremea de aşa natură, încât să ieşim din nenorocita asta de băltoacă?

Căpitanului Goyles îi reveni amabila sa cumsecădenie:

— Vedeţi, stimate domn, coasta de aici e afurisită. Dacă am ieşi în larg, nici capul nu ne-ar mai durea, dar să te încumeţi într-o scoică precum asta… ce mai, ca să fiu sincer, e un risc.

L-am lăsat pe căpitanul Goyles, cu asigurarea din partea sa că va veghea asupra vremii precum mama asupra pruncului adormit; aceasta a fost expresia lui şi m-a impresionat ca un lucru înduioşător. L-am revăzut la orele douăsprezece: veghea asupra vremii de la fereastra tavernei „Lanţul şi ancora”.

La orele cinci în după-amiaza aceea, m-a pălit un noroc; în mijlocul străzii principale, am întâlnit doi prieteni iahtişti care trebuiseră să tragă la mal din cauză că li se defectase cârma. Le-am spus toată povestea, care pare-se că mai mult i-a amuzat decât i-a surprins. Căpitanul Goyles şi cei doi mateloţi stăteau încă şi vegheau asupra vremii. Am dat fuga la „Efigia regelui” şi am pus-o în temă pe Ethelbertha. Toţi patru ne-am strecurat tiptil pe chei până la locul unde staţiona ancorat vasul nostru. La bord nu se afla decât musul; cei doi prieteni ai mei au luat iahtul în primire şi, pe la şase, despicam voioşi valurile în susul coastei.

În noaptea aceea am tras la Aldborough, iar a doua zi am răzbit până la Yarmouth, unde, prietenii mei trebuind să

plece, am abandonat iahtul. Proviziile le-am vândut la licitaţie pe plaja de la Yarmouth dis-de-dimineaţă. Am ieşit în pierdere, dar cu satisfacţia că „i-am făcut-o” căpitanului Goyles. Am lăsat *Ştrengarul* în seama unui marinar localnic care, contra a două lire, s-a angajat să-l ducă înapoi la Harwich; şi ne-am întors la Londra cu trenul. Or mai fi existând şi alte iahturi, nu numai *Ştrengarul,* şi alţi căpitani, nu numai Mr Goyles, însă întâmplarea aceea m-a făcut să prind pică pe ambele categorii.

George socotea şi el că un iaht ar implica foarte multă răspundere, aşa că am renunţat la idee.

— Ce-aţi zice de o excursie pe Tamisa?, sugeră Harris. Ne-am distrat destul de bine de fiecare dată.

George trase în tăcere din trabuc şi mai sparse o alună.

— Nu mai e ce-a fost, spusei eu. Nu ştiu ce-o fi, dar e ceva… un fel de igrasie în atmosfera riverană care îmi trezeşte durerile de lumbago.

— Şi mie la fel, spuse George. Nu ştiu cum se face, dar acum nu mai pot dormi în preajma unei ape curgătoare. Am stat o săptămână astă-primăvară la Joe la vilă, şi în fiecare zi, la ora şapte, mă trezeam şi nu mai reuşeam să pun geană pe geană.

— Am făcut o simplă propunere, observă Harris. Personal, nici mie nu cred că-mi prieşte: îmi trezeşte guta.

— Mie cel mai tare îmi prieşte aerul de munte. Ce-aţi zice de o excursie *per pedes* prin Scoţia?

— În Scoţia plouă tot timpul, spuse George. Am fost în Scoţia trei săptămâni, acum doi ani, şi cât am stat nu ne-am uscat… vreau să spun, adică, înţelegeţi…

— În Elveţia e destul de frumos, rosti Harris.

— N-o să admită dumnealor să ne ducem noi singuri, singurei în Elveţia, am obiectat eu. Ştiţi cum a fost rândul trecut. Trebuie să găsim un loc unde o femeie delicată şi un copil crescut… mă-nţelegi… n-ar putea trăi cu niciun chip; o ţară cu hoteluri proaste, cu drumuri desfundate, unde să trebuiască să dormim cum s-o nimeri, să punem umărul, să

facem foamea eventual.

— Mai încet!, mă întrerupse George. Mai încet, vă rog! Nu uitaţi că merg şi eu cu voi.

— Am găsit!, strigă Harris. O excursie cu bicicletele.

George se arătă cam sceptic.

— O excursie de-asta e cu multe urcuşuri, spuse el, şi cu vântul în piept.

— Dar e şi cu coborâşuri şi cu vântul în spate, replică Harris.

— Pe-asta n-am mai observat-o, spuse George.

— Altceva mai bun decât o excursie cu bicicletele n-ai să găseşti, persistă Harris.

Eram înclinat să-i dau dreptate.

— Şi-am să-ţi spun şi unde, continuă el. Prin Pădurea Neagră.

— Păi, asta-i *numai* cu urcuş, spuse George.

— Da' de unde!, i-o-ntoarse Harris. Hai să zicem două treimi. Şi uiţi un lucru. Privi cu grijă împrejur şi continuă în şoaptă: Pe pantele acelea urcă nişte trenuleţe, chestii cu roţi dinţate, mă-nţelegi...

Uşa se deschise şi apăru doamna Harris. Ne informă că Ethelbertha îşi pune pălăria şi că Muriel, după ce a aşteptat şi-a tot aşteptat, a interpretat „Ceaiul pălărierului nebun" fără noi.

— Mâine, la patru, la club, îmi şopti Harris, sculându-se din fotoliu, iar eu i-am pasat-o lui George pe când urcam scările.

Capitolul 2

O treabă delicată. Ce-ar fi putut să spună Ethelbertha. Ce-a spus Ethelbertha în realitate. Ce-a spus doamna Harris. Ce i-am spus lui George. Plecăm miercuri. George sugerează posibilitatea de a ne lărgi orizontul. Harris şi cu mine ne-ndoim. Care dintre cei doi de pe un tandem depune mai mult efort. Părerea celui din faţă. Opinii ale

celui din spate. Cum şi-a pierdut Harris nevasta. Problema bagajului. Înţelepciunea răposatului meu unchi Podger. Începutul poveştii despre un om care avea o geantă.

Am deschis balul cu Ethelbertha chiar în seara aceea. Am început prin a fi dinadins puţin nervos. Conform planului meu, Ethelbertha avea să remarce această stare. Eu urmam să recunosc şi s-o explic printr-o suprasolicitare a sistemului nervos. Aceasta avea să ducă, în mod firesc, la o discuţie despre sănătatea mea, în general, şi la necesitatea evidentă de a lua măsuri prompte şi drastice. Cu puţin tact, mă gândeam eu, aş fi reuşit chiar să fac în aşa fel, încât propunerea să pornească din partea Ethelberthei. Mi-o închipuiam spunând: „Nu, dragul meu, tu ai nevoie de o schimbare; o schimbare totală. Zău, ascultă-mă pe mine şi pleacă pentru o lună de zile. Nu, nu mă ruga să vin şi eu. Ştiu că ai prefera să fiu cu tine, dar nu vreau. Tu ai nevoie de societatea altor oameni. Încearcă să-i convingi pe George şi pe Harris să meargă şi ei. Crede-mă, un sistem nervos ca al tău, întins ca o coardă până la maximum, are nevoie de o oarecare relaxare a tensiunii cauzate de rigorile vieţii familiale. Nu te mai gândi un timp că progeniturilor le trebuie lecţii de muzică, ghete, biciclete şi tinctură de iod de trei ori pe zi, mai uită şi tu că pe lume există asemenea lucruri, ca bucătărese, decoratori de interioare, câini de-ai vecinilor şi conturi la măcelar. Refugiază-te într-un colţişor înverzit de pe acest pământ, unde totul să fie nou, unde creierul tău suprasolicitat să-şi afle liniştea şi să zămislească idei proaspete. Du-te pentru un crâmpei de vreme şi dă-mi răgaz să-mi fie dor de tine şi să cuget la calităţile tale neasemuite, pe care, în preajmă fiindu-mi tot timpul, aş putea, căci om sunt, să le uit ca unul care, din obişnuinţă, ajunge insensibil la marea binefacere a soarelui şi la frumuseţea lunii. Du-te şi revino cu mintea şi trupul reîmprospătate, un om mai însorit şi mai desăvârşit, dacă e cu putinţă, decât erai când ai plecat.”

Dar chiar atunci când ni se îndeplinesc dorinţele, ele niciodată nu răsar înveşmântate aşa cum le-am dori. Din capul locului, Ethelbertha nici n-a observat că eram nervos; a trebuit să-i atrag eu atenţia zicând:

— Am să te rog să mă ierţi, dar astă-seară e ceva cu mine.

Zice ea:

— Da? N-am observat nimic neobişnuit: dar ce ai?

— N-aş putea să-ţi spun ce e. Simt de câteva săptămâni că mă paşte ceva.

— De la whisky ţi se trage, spune Ethelbertha. Nu pui gura pe whisky decât când te duci la familia Harris. Ştii bine că nu rezişti; imediat ţi se urcă la cap.

— Nu e de la whisky, am replicat eu. Cauzele sunt mai adânci. Cred că e mai mult de natură psihică decât organică.

— Iar ai citit recenzii la cărţile tale, spuse Ethelbertha ceva mai înţelegătoare. De ce nu m-asculţi pe mine să le-arunci pe foc?

— Nu e nici de la recenzii, am răspuns eu. În ultimul timp sunt chiar măgulitoare… vreo două-trei.

— Atunci ce e?, întrebă Ethelbertha. Trebuie să existe un motiv.

— Uite că nu e, am răspuns eu. Tocmai asta e nemaipomenit. Tot ce pot să spun e că simt o senzaţie neobişnuită de nelinişte care parcă a pus stăpânire pe mine.

Ethelbertha m-a privit cu o expresie care mi s-a părut ciudată, dar n-a spus nimic, aşa că am continuat tot eu discuţia.

— Viaţa asta de o monotonie agasantă, zilele astea de fericire calmă, lipsită de evenimente, ajung să te înspăimânte.

— Eu nu m-aş plânge de asta, spuse Ethelbertha. S-ar putea într-o bună zi să fie altfel şi să nu-ţi mai placă nicicât acuma.

— Nu sunt chiar aşa de sigur, am răspuns eu. Într-o viaţă de bucurie neîntreruptă, cred că până şi durerea ar fi o variaţie bine-venită. Mă întreb câteodată dacă sfinţii din cer nu simt uneori liniştea ca pe o povară. În ce mă priveşte, o viaţă de binecuvântată fericire, fără nicio notă contrastantă, simt eu că ar ajunge să mă înnebunească. Probabil, am continuat, că sunt un om ciudat. Câteodată nu mă mai înţeleg nici eu. Sunt momente, am adăugat, când, pur şi simplu, mă urăsc.

De multe ori, o astfel de prelegere, evocând adâncurile ascunse ale unor sentimente imposibil de exprimat, o mişca pe Ethelbertha, dar în seara aceea s-a arătat deosebit de opacă. În legătură cu cerul şi efectul posibil al acestuia asupra mea, m-a sfătuit să nu-mi fac griji, arătând că întotdeauna e o prostie să mergi în întâmpinarea unui necaz care s-ar putea să nici nu vină; cât despre faptul că sunt un om ciudat, şi-a exprimat părerea că n-am ce-i face, şi dacă alţii sunt dispuşi să mă suporte, chestiunea este închisă. Monotonia vieţii, a mai adăugat ea, este o experienţă comună; în această privinţă mă înţelege şi participă la indispoziţia mea.

— Tu nici nu ştii ce dor îmi este câteodată, spuse Ethelbertha, să fiu liberă, să plec, chiar şi de lângă tine; dar ştiu că una ca asta nu se poate, aşa că nici nu mă mai gândesc.

N-o mai auzisem niciodată pe Ethelbertha vorbind astfel; m-a mirat şi, în acelaşi timp, m-a întristat la culme.

— Asta nu e o remarcă prea drăgălaşă, am spus eu. Nu e o remarcă demnă de o soţie.

— Ştiu, răspunse ea. De aceea nici n-am făcut-o până acum. Voi, bărbaţii, a continuat Ethelbertha, nu puteţi niciodată să înţelegeţi că, oricât de drag i-ar fi un bărbat unei femei, sunt perioade când se satură de el. Nu ştii ce dor îmi e să pot uneori să-mi pun pălăria şi să ies în oraş fără să mă întrebe nimeni unde mă duc, de ce mă duc, cât stau şi când mă întorc. Nu ştii ce mult jinduiesc câteodată

să comand o masă aşa cum vreau eu, şi cum ar vrea şi copiii, dar pe care tu, dacă ai vedea-o, ţi-ai pune pălăria şi ai pleca la club. Nu ştii ce chef am, din când în când, să chem aici câte o prietenă care mie îmi place, dar ştiu că ţie nu-ţi place; ce chef am să merg în vizită la oameni la care vreau eu să merg în vizită, să mă culc când sunt eu obosită şi să mă scol când am eu chef să mă scol. Doi oameni care trăiesc împreună sunt obligaţi amândoi să-şi sacrifice tot timpul propriile dorinţe pentru celălalt. Câteodată e bine să mai respiri puţin.

Cugetând ulterior la cuvintele Ethelberthei, am ajuns să le pătrund înţelepciunea; clar, atunci, trebuie să recunosc, am fost jignit şi indignat.

— Dacă, am spus eu, dorinţa ta este să scapi de mine…

— Ei, nu fi caraghios, spuse Ethelbertha. Vreau să scap de tine numai puţin, doar atât cât să uit că există amănunte în care nu eşti perfect, atât cât să am timp să-mi aduc aminte ce minunat eşti în alte privinţe şi să aştept cu nerăbdare întoarcerea ta, aşa cum aşteptam să vii înainte, când nu te vedeam aşa de des, încât să-mi devii, poate, un pic indiferent, aşa cum îţi devine indiferentă lumina soarelui doar pentru că o vezi în fiecare zi.

Nu-mi prea plăcea tonul pe care-l adoptase Ethelbertha. Părea de o superficialitate cu totul nepotrivită pentru tema spre care ne purtase discuţia. Ca o femeie să aştepte cu bucurie o absenţă de trei-patru săptămâni a bărbatului ei nu mi se părea de loc frumos; nu aşa cred eu că se cade să se poarte o femeie; n-o mai recunoşteam pe Ethelbertha. Eram îngrijorat, simţeam că nici nu mai vreau să merg în excursia asta. Dacă n-ar fi fost George şi Harris, aş fi renunţat. Dar aşa, nu vedeam cum aş putea să mă răzgândesc, păstrându-mi în acelaşi timp demnitatea.

— Foarte bine, Ethelbertha, am replicat eu. Fie după voia ta! Dacă doreşti o vacanţă în care să fii scutită de prezenţa mea, o vei avea; dar dacă n-ai s-o iei ca pe o curiozitate impertinentă din partea unui soţ, aş vrea să ştiu

ce intenţionezi să faci în lipsa mea?

— O să luăm casa de la Folkestone, răspunse Ethelbertha, şi o să mă duc acolo cu Kate. Şi dacă vrei să-i faci un serviciu Clarei Harris, convinge-l pe Harris să meargă cu tine şi atunci Clara poate să vină cu noi. Noi trei ne distram foarte bine împreună înainte de a apărea voi, bărbaţii, şi ar fi grozav să retrăim timpurile acelea. Crezi, continuă Ethelbertha, că ai putea să-l convingi pe domnul Harris să meargă cu tine?

Am spus că voi încerca.

— Hai, fii drăguţ şi încearcă prin toate mijloacele, spuse Ethelbertha. Poate-l convingi şi pe George să meargă cu voi.

I-am răspuns că nu văd ce rost are să meargă şi George, căci el era burlac şi nu beneficia nimeni prea mult de absenţa lui. Dar o femeie nu înţelege niciodată ironiile. Ethelbertha se mulţumi să remarce că n-ar fi frumos din partea noastră să nu-l luăm. I-am promis că îi voi spune.

M-am întâlnit cu Harris după-amiază la club şi l-am întrebat cum a scos-o la capăt.

— A, e-n regulă, spuse el. Cu plecatul nu-i nicio problemă. Dar era ceva în tonul lui care dădea impresia că nu e pe deplin mulţumit, aşa că l-am descusut ca să-mi mai dea amănunte.

— A fost blândă ca un mieluşel, a continuat el. A spus că ideea lui George e grozavă şi că, după părerea ei, o să-mi priască.

— Păi, e foarte bine, am zis eu. Ce vezi rău în asta?

— Nu văd nimic rău în asta, mi-a răspuns el, numai că nu s-a oprit aici. A început să vorbească despre alte lucruri.

— Înţeleg, am spus eu.

— Ştii, ideea ei fixă cu amenajarea băii, a continuat el.

— Am auzit, am spus eu. I-a băgat-o în cap şi Ethelberthei.

— Ei, bine, a trebuit să accept ca totul să-i fie pus la dispoziţie imediat; nu mai puteam să discut după ce fusese

aşa de drăguţă în problema cealaltă. O să mă coste o sută de lire, în cel mai bun caz.

— Aşa de mult?, am întrebat eu.

— Până la un ban, spuse Harris. Numai devizul e şaizeci. Mi-a părut rău când l-am auzit.

— Pe urmă, maşina de gătit, continuă Harris. Tot ce n-a mers în casă în ultimii doi ani a fost din cauza maşinii de gătit.

— Ştiu, am spus eu. Noi am stat în şapte case de când ne-am căsătorit şi am avut maşini de gătit una mai proastă decât alta. Cea de acum, nu numai că e incompetentă, e de-a dreptul duşmănoasă: ştie când avem musafiri şi se întrece pe sine ca să iasă mâncarea cât mai rea.

— Noi ne luăm una nouă, spuse Harris, dar n-o spuse cu mândrie. Clara s-a gândit că o să fie mult mai puţină cheltuială dacă facem acum amândouă lucrurile odată. Eu cred, spuse Harris, că dacă o femeie vrea o diademă de diamante, ar explica precum că o cumpără numai ca să nu dea bani pe o pălărie.

— Cât crezi că o să te coste maşina de gătit?, am întrebat eu. Subiectul mă interesa.

— Nu ştiu, răspunse Harris. Încă douăzeci de lire, probabil. Pe urmă am vorbit despre pian. Tu ai observat vreodată, spuse Harris, vreo diferenţă între un pian şi altul?

— Unele fac parcă mai multă gălăgie decât altele, am răspuns eu. Dar te obişnuieşti.

— La al nostru nu merge registrul trei, spuse Harris. Apropo, ce-i aia registrul trei?

— Partea care te zgârie pe creier, i-am explicat eu. Aia care ţipă de parcă ai fi călcat-o pe coadă. Bucăţile strălucite se încheie întotdeauna dând iama prin registrul trei.

— Nu le ajunge, spuse Harris. La pianul nostru cel vechi, cică e prea redus. O să trebuiască să-l mut în camera copiilor şi să iau unul nou pentru salon.

— Mai e ceva?, am întrebat eu.

— Nu, spuse Harris. Oricât şi-a dat osteneala, nu i-a mai

venit nicio idee.

— Când ai să ajungi acasă, am spus eu, ai să vezi că i-a mai venit o idee între timp.

— Ce idee?

— O casă la Folkestone pe timpul verii.

— Ce nevoie are ea de casă la Folkestone?, întrebă Harris.

Să stea în ea vara, am sugerat eu.

— În vacanţă se duce la rudele ei din Ţara Galilor, spuse Harris, cu copiii; ne-au invitat.

— S-ar putea, am spus eu, să se ducă în Ţara Galilor înainte de a merge la Folkestone, sau poate trece pe acolo la înapoiere; dar casă la Folkestone pe timpul verii tot o să-şi dorească. Poate n-am dreptate, şi de dragul tău sper să n-am, dar mă încearcă presimţirea că nu greşesc.

— Excursia asta, spuse Harris, o să coste scump.

— A fost o idee cretină, am spus eu, încă de la început.

— A fost o prostie din partea noastră că l-am ascultat, spuse Harris. Mâine-poimâine o să ne bage în cine ştie ce bucluc.

— Totdeauna a fost un încurcă-lume, am încuviinţat eu.

— Un încăpăţânat, adăugă Harris.

În momentul acela i-am auzit vocea în hol, întrebând dacă are vreo scrisoare.

— Mai bine să nu-i spunem nimic, am propus eu. Acum e prea târziu ca să mai dăm înapoi.

— Şi nici n-am avea nimic de câştigat, replică Harris. Oricum, tot o să trebuiască să aranjez cu baia şi cu pianul.

George intră cu o mutră jovială.

— Ei, spuse el, cum staţi? Aţi reuşit? Era ceva în tonul său care nu-mi prea convenea; am observat că şi pe Harris îl supără.

— Ce să reuşim?

— Păi, să vă liberaţi, zise George.

Simţeam că a sosit timpul să i se explice lui George unele lucruri.

— Într-o căsnicie, am spus eu, bărbatul propune, iar femeia se supune. Asta-i datoria ei; aşa învaţă orice religie.

George îşi încrucişa braţele şi îşi aţinti privirile în tavan.

— E drept că mai glumim, ne mai tachinăm, am continuat eu. Dar când e vorba de practică, totdeauna se întâmplă aşa cum am spus. Le-am anunţat pe soţiile noastre că plecăm. Bineînţeles, le pare rău; ar prefera să vină cu noi; neputând să facă asta, ar vrea să rămânem noi cu ele. Dar le-am explicat dorinţele noastre în această privinţă şi… şi cu asta, basta.

George spuse:

— Iertaţi-mă, n-am priceput. Sunt un biet burlac. Oamenii îmi spun ici una, colo alta, dincolo alta, şi eu îi ascult.

— Vezi, aici greşeşti, am spus eu. Când ai nevoie de informaţii, vino la Harris sau la mine; noi o să-ţi spunem adevărul despre asemenea treburi.

George ne-a mulţumit şi am purces la discutarea problemei în chestiune.

— Când pornim?, întrebă George.

— Dinspre partea mea, răspunse Harris, cu cât mai repede, cu atât mai bine.

Planul lui cred că era s-o şteargă înainte de a-i încolţi doamnei Harris alte idei. Am hotărât plecarea pe miercurea următoare.

— Cum e cu itinerarul?

— Am eu o propunere, spuse George. Presupun că şi voi sunteţi dornici să vă lărgiţi orizontul.

Zic eu:

— Nu vrem să devenim nişte monştri. În limite rezonabile, da, dacă treaba se poate face fără multă cheltuială şi cu deranj personal minim.

— Se poate, spuse George. Cunoaştem Olanda şi Rinul. Buuun! Propunerea mea e să luăm vaporul până la Hamburg, să vizităm Berlinul şi Dresda şi s-o pornim spre Pădurea Neagră, prin Nürnberg şi Stuttgart.

— Sunt câteva meleaguri grozave şi în Mesopotamia, după câte mi s-a relatat, murmură Harris.

George spuse că Mesopotamia e prea peste mână, dar că ruta Berlin-Dresda e numa' bună. De bine, de rău, ne-a convins.

— Cu bicicletele, spuse George, cred că rămâne ca înainte. Harris şi cu mine pe tandem, J....

— Ba deloc, îl întrerupse Harris hotărât. Tu şi cu J. pe tandem şi eu pe bicicletă.

— Mie mi-e indiferent, acceptă George. J. şi cu mine pe tandem, Harris...

— Nu că vreau să mă eschivez, i-am întrerupt eu, dar n-am de gând să-l car eu pe George tot drumul; sarcina trebuie distribuită în mod egal.

— Bine, se învoi Harris, o s-o distribuim. Dar cu condiţia fermă să împingă şi el.

— Să ce?, făcu George.

— Să împingă şi el, repetă Harris cu hotărâre. La deal, în orice caz.

— Doamne, spuse George. Nu vreţi să mai faceţi şi voi un pic de mişcare?

Cu tandemul ăsta, totdeauna ai neplăceri. Teoria celui din faţă este că acela din spate nu face nimic; teoria celui din spate este că, dimpotrivă, doar el asigură forţa motrice, iar cel din faţă nu face decât să gâfâie. Misterul nu va fi niciodată desluşit. Este enervant când Prudenţa îţi şopteşte la ureche să nu te suprasoliciţi ca să declanşezi vreun atac de cord; în timp ce Dreptatea, la cealaltă ureche, remarcă: „«De ce să faci tu totul? Ce, ăsta-i taxi?» Doar nu e pasagerul tău, ca până la urmă să-l auzi tot pe el mormăind: «Ce s-a întâmplat? Ţi-au scăpat pedalele?» “

Harris, curând după ce s-a însurat, a intrat într-un mare bucluc, din cauza acestei imposibilităţi de a şti ce face persoana din spate. Pedala cu soţia lui prin Olanda. Drumurile erau pline de bolovani şi tandemul scutura groaznic.

— Ţin-te vârtos!, a spus Harris fără să se uite înapoi. Numai că doamna Harris a crezut că a spus: „Sări jos”.

De ce să creadă că a spus „Sări jos” când el, de fapt, spusese „Ţin-te vârtos”, niciunul nu-i capabil să explice.

Doamna Harris prezintă lucrurile în felul următor:

— Dacă ai fi spus „Ţin-te vârtos”, ce zor aveam să sar jos?

Harris prezintă lucrurile cu totul altfel:

— Dacă aş fi vrut să sari jos, de ce să fi spus „Ţin-te vârtos”? Supărarea a trecut, dar ei tot mai discută povestea asta şi în ziua de azi.

Oricare ar fi explicaţia, nimic nu schimbă totuşi faptul că doamna Harris a sărit jos, în timp ce Harris a mers înainte pedalând din răsputeri, convins că ea se afla încă îndărătul său. Se pare că, iniţial, doamna Harris a crezut că soţul ei urcă dealul în viteză doar ca să facă pe grozavul. Pe vremea aceea erau amândoi tineri, şi Harris săvârşea isprăvi de acest gen. Se aştepta ca el să sară de pe tandem de îndată ce avea să ajungă pe culme şi s-o aştepte sprijinit nepăsător şi graţios. Când, dimpotrivă, l-a văzut trecând dincolo de culme şi dispărând în viteză la vale pe o pantă lungă şi foarte înclinată, doamna Harris a fost cotropită mai întâi de mirare, apoi de indignare şi, în cele din urmă, de panică. A alergat până în vârful dealului şi l-a strigat, dar dumnealui nici gând să binevoiască a întoarce capul. L-a urmărit cu privirea cum dispare într-o pădure la vreo milă şi jumătate, şi pe urmă s-a aşezat jos şi a început să plângă. Avuseseră un mic diferend în dimineaţa aceea şi se întreba dacă nu cumva Harris luase lucrurile în serios şi intenţiona să se despartă de ea. N-avea un ban; nu ştia boabă de olandeză. Treceau oameni pe lângă ea şi păreau s-o compătimească; a încercat să-i facă să înţeleagă ce s-a întâmplat. Au priceput ei că a pierdut ceva, dar nu înţelegeau ce anume. Au condus-o până în cel mai apropiat sat şi i-au găsit un poliţist. Din pantomima ei, poliţistul a tras concluzia că i-a furat cineva bicicleta. Au pus telegraful

în funcţiune şi au descoperit, într-un sat la vreo patru mile, un puştiulică amărât care se plimba cu o bicicletă de damă, model vechi. I l-au adus într-o căruţă, dar cum doamna Harris nu părea să aibă nevoie nici de el, nici de bicicleta lui, i-au dat drumul băiatului şi s-au mulţumit să se tot minuneze.

În acest timp, Harris îşi continua plimbarea cu mult antren. I se părea că a devenit dintr-odată un ciclist mai bun, mai capabil din toate punctele de vedere. Zise către ceea ce credea el că e doamna Harris:

— De luni de zile n-am mai simţit tandemul aşa de uşor. Cred că este efectul aerului ăsta; îmi prieşte.

Apoi o avertiză să nu se sperie, căci avea să-i arate cât de repede e el în stare să meargă. S-a cocoşat pe ghidon şi a pus suflet în ce făcea. Bicicleta sălta pe drum ca o fiinţă înaripată; case şi biserici, câini şi pui veneau în goană spre el şi curând rămâneau de căruţă. Bătrânii se opreau să-l privească, copiii îl ovaţionau.

Astfel străbătu el în goana mare vreo cinci mile. După care, aşa cum declară el însuşi, a început să presimtă că e în neregulă ceva. Nu tăcerea l-a mirat; bătea un vânt tare şi tandemul zdrăngănea de mai mare dragul. Mai degrabă l-a cuprins o senzaţie de vid. A întins mâna în spate, a pipăit şi a dat de văzduhul gol. A sărit, sau, mai bine-zis, s-a prăvălit de pe bicicletă, şi s-a uitat înapoi în susul drumului; drumul se întindea alb şi drept prin pădurea întunecoasă, şi pe drum nici ţipenie de om. A încălecat din nou şi a luat-o înapoi pe deal. În zece minute a ajuns într-un loc unde drumul se rămurea în patru. Acolo a descălecat şi a încercat să-şi aducă aminte dincare parte venise.

În timp ce delibera cu sine însuşi, a trecut un om călare. Harris l-a oprit şi i-a explicat că şi-a pierdut nevasta. Omul nu părea să fie nici surprins, nici înduioşat. În timp ce vorbeau, s-a apropiat un alt gospodar, căruia primul i-a prezentat chestiunea, dar nu ca pe un accident, ci ca pe o glumă bună. Ceea ce părea să-l mire mai mult pe cel de-al

doilea gospodar era că Harris se agită pentru atâta lucru. N-a putut să scoată nimic de la niciunul dintre ei, aşa că, ocărându-i, s-a urcat din nou pe tandem şi a luat-o la întâmplare pe drumul din mijloc. Pe la jumătatea pantei, întâmplarea a făcut să se întâlnească cu un tânăr la braţ cu două fete. Cazul le-a stârnit interesul în mod deosebit, după cât se pare. Harris i-a întrebat dacă nu cumva i-au zărit legitima. Ei l-au întrebat cum arată. El nu ştia destulă olandeză ca s-o descrie aşa cum trebuie; n-a putut să le spună decât că e o femeie foarte frumoasă, de talie mijlocie. Bineînţeles că portretul acesta nu i-a mulţumit, era prea vag; la urma urmelor, orice bărbat ar putea să facă o asemenea descriere şi, în felul acesta, să intre în posesia unei neveste care nu-i aparţine. L-au întrebat cum era îmbrăcată; să-l fi picat cu ceară şi tot nu şi-ar fi adus aminte.

Mă întreb dacă există vreun bărbat care să poată descrie cum era îmbrăcată o femeie zece minute după ce s-a despărţit de ea. Parcă îşi aducea aminte de o fustă albastră; pe urmă venea ceva în continuarea fustei până la gât. Se poate să fi fost o bluză; vag îşi aducea aminte şi de un cordon; dar ce fel de bluză? Verde? Galbenă? Albastră? Avea guler sau se lega cu o fundă? La pălărie avea pene sau flori? Dar purta oare pălărie? Nu îndrăznea să spună nimic precis, de frică să nu greşească şi să fie trimis la cine ştie câte mile depărtare după vreo cucoană care nici să nu fie nevasta lui. Cele două fete au început să chicotească, ceea ce în dispoziţia lui de atunci l-a enervat pe Harris. Tânărul, care părea dornic să scape de el, i-a furnizat ideea să se ducă la poliţia din primul oraş. Harris s-a îndreptat într-acolo. La poliţie i-au dat o foaie de hârtie şi l-au pus să facă o descriere completă a soţiei sale, relatând totodată amănunţit când şi unde o pierduse. Bietul Harris nu ştia unde o pierduse; tot ce-a putut să le spună a fost numele satului unde luaseră masa. Ştia că atunci o avea la el şi că plecaseră de acolo împreună.

Poliţia se arăta bănuitoare; existau dubii cu privire la următoarele chestiuni: unu, era într-adevăr soţia lui? Doi, o pierduse oare cu adevărat? Trei, din ce motiv o pierduse? Totuşi, cu concursul unui hotelier care o mai rupea pe englezeşte, a reuşit să le risipească îndoielile. I-au promis că vor acţiona, şi seara i-au adus-o într-o căruţă cu coviltir, dimpreună cu o notă de plată. Reîntâlnirea n-a fost prea tandră. Doamna Harris nu e o actriţă înnăscută, şi întotdeauna întâmpina dificultăţi când vrea să-şi deghizeze sentimentele. În această ocazie, chiar ea recunoaşte, nici măcar nu a încercat să şi le deghizeze.

După ce am aranjat cu repartizarea în vehicule, s-a ridicat veşnica problemă a bagajelor.

— Inventarul obişnuit, nu?, spuse George, pregătindu-se să scrie.

Metoda cu inventarul de la mine au învăţat-o; iar eu, la rândul meu, am învăţat-o acum mulţi ani de la unchiul Podger.

„Totdeauna, înainte de a începe să-ţi faci bagajul – spunea unchiu-meu – fă o listă.”

Era un om ordonat.

„Iei o bucată de hârtie – totdeauna începea cu începutul –, şi scrii pe ea toate cele de care s-ar putea să ai nevoie; pe urmă o mai citeşti o dată şi ai grijă să nu conţină niciun obiect de care poţi să te lipseşti. Inchipuie-ţi că eşti în pat; ce ai pe tine? Foarte bine, treci pe listă, plus un schimb. Te scoli. Ce faci? Te speli. Cu ce te speli? Cu săpun; treci săpun. Şi tot aşa, până ai terminat cu spălatul. Pe urmă, hainele. Începi de la picioare: ce porţi în picioare? Ghete, pantofi, ciorapi; scrii. Mergi aşa în sus până ajungi la cap. Ce-ţi mai trebuie în afară de haine? Nişte coniac; treci coniac. Tirbuşon; scrii. Scrii tot, şi în felul acesta nu uiţi nimic.”

Acesta este planul pe care îl urma şi el întotdeauna. După ce alcătuia lista, o citea cu grijă, pentru că tot el recomanda să te mai uiţi o dată ca să vezi dacă nu ţi-a

scăpat ceva. Pe urmă o mai citea încă o dată şi tăia lucrurile de care nu avea absolută nevoie.

Pe urmă pierdea lista.

Zise George:

— Cât ne trebuie pentru două-trei zile o să luăm cu noi pe biciclete. Dar grosul bagajelor trebuie să-l trimitem prin poştă din oraş în oraş.

— Trebuie să fim atenţi, am spus eu. Ştiu eu pe cineva care odată…

Harris se uită la ceas.

— O să ne istoriseşti pe vapor, spuse Harris. Trebuie să mă întâlnesc cu Clara la Waterloo peste o jumătate de oră.

— N-o să dureze o jumătate de oră, am spus eu. E o poveste adevărată şi…

— Nu merită s-o strici acum, spuse George. Am auzit că sunt seri ploioase în Pădurea Neagră; o să fim bucuroşi s-o ascultăm. Dar acum trebuie să terminăm cu lista asta.

Dacă stau să mă gândesc, n-am reuşit niciodată să le spun povestea; întotdeauna m-a întrerupt câte ceva. Şi zău că era adevărată.

Capitolul 3

Harris are o lipsă. Harris şi îngerul său păzitor. Un far de bicicletă patentat. Şaua ideală. „Reparatorul”. Ochiul său de vultur. Metoda sa. Încrederea sa stenică. Gusturile sale simple şi necostisitoare. Înfăţişarea sa. Cum să te descotoroseşti de el. George, ca profet. Delicata artă de a te face dezagreabil într-o limbă străină. George, ca şi cercetător al naturii umane. George propune un experiment. Prudenţa sa. Obţinerea sprijinului lui Harris, cu anumite condiţii.

Luni după-masă a trecut Harris pe la mine; avea în mână o broşură cu piese de bicicletă.

I-am spus:

— Ascultă-mă pe mine, las-o încolo.

Harris:

— Ce să las încolo?

Eu:

— Prostia aia, sau cum vrei să-i zici, brevetată, ultimul strigăt, revoluţie în ciclism, spărgătoare de recorduri de la tine din mână.

El:

— De, ştiu şi eu! Or să fie şi pante abrupte de urcat şi coborât; bănui că o să avem nevoie de frâne bune.

Eu:

— O s-avem nevoie de frâne bune, de acord, dar n-o să avem nevoie de o minune tehnică la care nu ne pricepem şi care niciodată nu funcţionează atunci când trebuie.

— Chestia asta, zise el, funcţionează automat.

— Nu e nevoie să-mi spui, i-am întors-o eu. Las’ că ştiu eu. Las’ că ştiu eu din instinct ce-o să facă. La deal o să blocheze roata aşa de bine, c-o să trebuiască să cărăm bicicleta în spinare. Ozonul din vârful dealului o să-i facă bine şi dintr-odată o să se repare la loc. La vale o să înceapă să-şi dea seama ce ingrată a fost. Asta o s-o ducă la remuşcări şi, în cele din urmă, la disperare. O să-şi spună: „Nu sunt bună de frână; nu-i ajut deloc pe băieţii ăştia; dimpotrivă, îi încurc. Sunt o pacoste, asta sunt”. Şi, fără un cuvânt de avertisment, o să-şi ia jucăriile şi o să plece. Asta o să facă frâna aceea. Las-o încolo! Tu eşti băiat bun, am continuat eu, dar ai şi o lipsă.

— Care?, m-a întrebat el, indignat.

— Eşti prea credul!, am răspuns eu. Dacă citeşti o reclamă, te-apuci s-o şi crezi. În materie de ciclism, ai încercat toate inovaţiile pe care le-au născocit toţi imbecilii. Se pare că îngerul tău păzitor e un duh de ispravă, conştiincios, şi până acum te-a ajutat s-o scoţi cu bine la capăt; ascultă-mă pe mine, nu-i pune prea mult răbdarea la încercare. I-ai dat mult de furcă de când te-ai apucat de ciclism. Nu merge până-ntr-acolo încât să-l scoţi din sărite.

El:

— Dacă fiecare am vorbi aşa, n-ar mai exista progres în niciun sector de viaţă. Dacă nimeni n-ar încerca niciodată nimic nou, lumea s-ar opri în loc. Doar prin…

— Ştiu tot ce se poate spune, dacăte situezi pe poziţia asta într-o discuţie în contradictoriu, l-am întrerupt eu. Sunt de acord să experimentezi lucruri noi până la treizeci şi cinci de ani; dar *după* treizeci şi cinci de ani consider că un om are dreptul să se mai gândească şi la persoana lui. Şi tu, şi eu ne-am făcut datoria în privinţa asta; mai ales tu. Ai sărit în aer din cauza unui tip nou de far cu butelie.

El:

— De fapt, ştii, cred că a fost vina mea; cred că l-am înşurubat probabil prea tare.

Eu:

— Sunt foarte dispus să cred că, dacă există un mod greşit de a mânui un obiect, acela este modul în care îl mânuieşti tu. Trebuie să fii atent cu această predispoziţie a ta; este revelatoare pentru discuţia noastră. Eu, cel puţin, nici n-am observat ce-ai făcut; tot ce ştiu e că ne plimbam paşnic şi agreabil cu bicicleta pe Whitby Road, discutând despre Războiul de treizeci de ani, când, deodată, ţi-a explodat farul cu o detunătură ca de pistol. Am tresărit aşa de tare, că am căzut în şanţ; şi figura nevesti-ti când i-am spus că nu-i nimic, că să nu aibă nicio grijă, pentru că acei doi bărbaţi or să te transporte sus şi o să vină doctorul într-un minut, aducând şi o infirmieră cu el, îmi dăinuie şi azi în amintire.

El:

— Regret că nu te-ai gândit să aduni farul de pe jos. Aş fi vrut să descopăr ce l-a făcut să bufnească aşa.

Eu:

— N-am avut timp să adun farul. Am socotit că mi-ar fi trebuit două ore să-l culeg de pe jos bucăţică cu bucăţică. În ce priveşte „bufnitura”, numai faptul că i s-a făcut reclama de a fi cel mai sigur far inventat vreodată ar fi

băgat la idei pe oricine în afară de tine. Pe urmă, lanterna electrică, am continuat.

— Ei, aia, într-adevăr, dădea lumină minunată, replică el. Chiar tu ziceai.

Eu:

— A dat o lumină aşa de minunată în King’s Road, la Brighton, că a speriat un cal. În clipa când am intrat în întuneric, aproape de Kemp Town, s-a stins şi ai fost amendat că circuli fără lumină. Poate ţi-aduci aminte că mergeai pe bicicletă în după-amieze însorite, cu lanterna aceea aprinsă, de-ţi era mai mare dragul. Bineînţeles că atunci când se-nnopta şi trebuia aprinsă era gata obosită şi avea nevoie de odihnă.

— Era cam enervantă, murmură el, mi-aduc aminte.

Eu:

— Mă enerva pe mine, darmite pe tine. Pe urmă şeile, am continuat eu. (Voiam să-i dau o lecţie bună.) Există vreo şa pentru care s-a făcut reclamă şi pe care n-ai încercat-o tu?

El:

— Mi-a intrat mie în cap că trebuie, odată şi-odată, să găsesc şaua cea bună.

Eu:

— Ei bine, să-ţi iasă asta din cap; trăim într-o lume imperfectă, făcută dintr-un amestec de bucurii şi necazuri. Poate că există un tărâm mai fericit în care şeile de bicicletă sunt făcute din curcubee umplute cu nori; în lumea noastră, soluţia cea mai simplă este să te obişnuieşti cu şeile tari. Ştii, şaua aceea pe care ai cumpărat-o la Birmingham era despicată în două şi semăna cu o pereche de rinichi.

El:

— Te referi la cea construită pe principii anatomice?

— Chiar aceea, i-am răspuns. Cutia în care ai cumpărat-o avea pe capac un desen ce reprezenta un schelet şezând, sau mai degrabă acea parte din schelet pe

care se şade.

El:

— Era foarte corect: îţi arăta poziţia justă a…

Eu:

— Să nu intrăm în amănunte: desenul respectiv mi s-a părut întotdeauna lipsit de orice decenţă.

El:

— Din punct de vedere medical era just.

— Se poate, am spus, pentru un om care nu merge pe bicicletă decât în oase. Eu atâta ştiu, că am încercat-o pe pielea mea şi că pentru un om care mai are şi muşchi e curată tortură. Ori de câte ori treceai peste o piatră sau peste o hârtoapă, te ciupea, de parc-ai fi călărit pe o namilă de rac irascibil. O lună întreagă ai mers pe ea.

— M-am gândit că e cinstit s-o supun la probă.

Eu:

— Ţi-ai supus şi familia la un pui de probă; dacă-mi permiţi să folosesc vorba asta. Mi-a spus nevastă-ta că în tot cursul vieţii voastre conjugale nu te-a văzut aşa de nervos, aşa de zdrenţăros la vocabular ca în luna aceea. Apoi, ţi-aduci aminte de cealaltă şa, cea cu arcul dedesubt?

El:

— Vrei să zici „Spirala”.

Eu:

— Vreau să zic aceea care te sălta în sus şi-n jos ca pe un Hopa-Mitică; uneori te trântea la loc unde trebuia, dar alteori, nu. Nu mă refer la chestiile astea numai ca să evoc amintiri dureroase, ci vreau să te fac să-ţi dai seama că e nebunie să te-apuci de experienţe la vârsta ta.

El:

— Să nu te mai legi atâta de vârsta mea. Un bărbat la treizeci şi patru…

— Un bărbat la cât?

El:

— Dacă nu vrei abţibildul, nu-l lua. Dacă bicicleta o s-o ia la vale cu tine şi dacă tu şi George o să treceţi printr-un

acoperiş de biserică, să nu mă-njuri.

— Cât despre George, nu promit nimic, am spus. După cum ştii, o nimica toată îl scoate câteodată din sărite. Dacă s-ar întâmpla un accident, cum spui tu, s-ar putea să se supere, dar mă angajez să-l asigur că n-a fost din vina ta.

— Instalaţia asta-i în regulă?, întrebă el.

— Tandemul, am răspuns, e bine mersi.

El:

— I-ai făcut revizia?

Eu:

— Nu, şi nici altcineva n-o să-i facă vreo revizie. Se află în stare bună de funcţionare şi aşa o să rămână pân-om porni.

Am mai văzut eu „revizii” dintr-astea. Era un tip la Folkestone; mă întâlneam deseori cu el. Mi-a propus într-o seară să facem a doua zi o plimbare mai lungă cu bicicleta şi eu am fost de acord. M-am sculat devreme, contrar obiceiului meu; am făcut un efort şi am fost încântat de mine. El a întârziat jumătate de oră; îl aşteptam în grădină. Era o zi minunată.

Zice:

— Frumoasă bicicletă. Cum merge?

— Eh, ca mai toate, am răspuns eu, destul de uşor dimineaţa, ceva mai ţeapăn după-amiaza.

A apucat-o de roata din faţă şi de ghidon şi a început s-o zgâlţâie zdravăn. Eu zic:

— Nu-i mai face-aşa, că-i cauzezi.

Nu-nţelegeam de ce s-o zgâlţâie, biata bicicletă nu-i făcuse niciun rău. Şi-apoi, dacă-i trebuia o zgâlţâială, eu eram cel în drept s-o zgâlţâi. Simţeam ce-aş fi simţit dacă s-ar fi apucat să-mi bată câinele.

Zice:

— Roata asta din faţă joacă.

Zic:

— Ba nu joacă deloc dacă n-o joci dumneata.

Roata nu juca, fie vorba-ntre noi, poate doar o mică

bătaie imperceptibilă.

Zice:

— E periculos; ai o şurubelniţă?

Ar fi trebuit să fiu ferm, dar mă gândeam că poate într-adevăr se pricepe la treburi de-astea. M-am dus în magazia cu scule să văd ce pot găsi. Când m-am întors, el şedea pe jos, cu roata din faţă între picioare. Se juca cu ea, învârtind-o; restul bicicletei zăcea pe pietriş lângă el.

Zice:

— S-a întâmplat ceva cu roata asta din faţă a dumitale.

— Aşa mi se pare şi mie, răspund eu.

Dar nu era omul care să înţeleagă o vorbă de duh.

Zice:

— Mi se pare că are ceva la rulmenţi.

Zic:

— Nu-ţi mai face griji din cauza asta, o să te oboseşti. Hai s-o montăm la loc şi să pornim.

Zice:

— Acum că tot e ieşită, am putea să ne uităm ce are.

Vorbea de parcă roata căzuse din întâmplare.

Până s-apuc să-l opresc, a şi deşurubat ceva undeva şi… dura! Pe potecă au început să se rostogolească vreo cincisprezece-douăzeci de biluţe.

— Prinde-le!, ţipă el. Prinde-le! Nu trebuie să pierdem niciuna!

Era foarte alarmat de soarta lor.

Scotocii în patru labe primprejur vreo jumătate de oră şi-am găsit şaisprezece biluţe. Zicea că speră că le-am găsit pe toate, că de nu, bicicleta o să se resimtă în mod considerabil. Zicea că de nimic nu trebuie să ai mai multă grijă atunci când demontezi o bicicletă decât să fii atent să nu pierzi vreo biluţă. Mi-a explicat că e bine să le numeri când le scoţi şi să fii atent să le pui înapoi în exact acelaşi număr, fiecare la locul ei. I-am promis că, dacă vreodată o să demontez o bicicletă, o să-mi aduc aminte de sfatul lui.

Pentru mai multă siguranţă, am băgat biluţele în pălărie

şi am pus pălăria pe scara de la intrare. Recunosc, n-am făcut un lucru inteligent. Ba, chiar am făcut o prostie. De obicei nu sunt zevzec; cred că ipochimenul a avut o influenţă nefastă asupra mea.

Mi-a spus apoi că, dacă tot s-a apucat de o treabă, o să se uite ce-i cu lanţul şi, cât ai zice peşte, a început să demonteze angrenajul. Am încercat să-l conving să nu facă una ca asta. I-am povestit că un amic de-al meu, cu experienţă, mi-a spus odată foarte serios: „Dacă păţeşti ceva cu angrenajul, vinde bicicleta şi cumpără alta nouă; revine mai ieftin.”

Zice:

— Numai cine nu se pricepe la mecanică vorbeşte aşa. Nimic nu-i mai uşor decât să demontezi un angrenaj.

Trebuie să mărturisesc că avea dreptate. În mai puţin de cinci minute, angrenajul era demontat şi stătea desfăcut în două pe potecă, iar el pipăia pe jos după şuruburi. Spunea că pentru el a rămas pururea un mister cum dispar şuruburile.

Tot mai căutam şuruburile, când a ieşit Ethelbertha. A rămas surprinsă când ne-a văzut; credea că suntem de mult pe drum.

Zice el:

— Acum nu mai avem mult. Îi dau doar o mână de ajutor soţului dumneavoastră să facă revizia bicicletei. E bună, dar toate se mai cer verificate din când în când.

Ethelbertha spuse:

— Când doriţi să vă spălaţi după ce-aţi terminat, vă rog să vă duceţi la bucătărie pe din dos, dacă nu vă supăraţi; fetele tocmai au isprăvit de făcut curat prin dormitoare.

Consoarta mi-a comunicat că, dacă se vede cu Kate, o să se ducă probabil să se plimbe cu barca, dar în orice caz la prânz e acasă. Aş fi dat orice să mă duc şi eu cu ea. Mi se făcuse lehamite să tot stau acolo în picioare şi să mă uit cum îmi distruge bicicleta zevzecul ăla.

Bunul-simţ nu înceta să-mi şoptească: „Opreşte-l până

nu e prea târziu! Ai tot dreptul să-ţi ocroteşti avutul de furia unui zănatic. Ia-l de ceafă şi zvârle-l pe poartă afară, cu un picior în fund!”

Dar sunt slab de înger când e vorba să-i ating pe alţii la sentiment şi l-am lăsat să dea iama mai departe.

A renunţat să mai caute restul de şuruburi. Spunea că şuruburile au un talent deosebit de a răsări când nici nu te-aştepţi şi că acum o să se ocupe de lanţ. Îl strânse aşa de tare, că nici că se mai mişca; îl slăbi de două ori pe cât fusese înainte; apoi spuse că mai bine să ne gândim să montăm roata din faţă la loc.

Eu ţineam furca şi el se canonea cu roata. După ce au trecut zece minute, i-am propus să ţină el furca şi să încerc eu cu roata, am schimbat locurile. După primul minut, trânti bicicleta şi făcu o scurtă plimbare în jurul terenului de crochet, cu mâinile strânse între pulpe. În timp ce se plimba, îmi lămurea că lucrul cel mai important este să eviţi să-ţi prinzi degetele între furcă şi spiţele de la roată. I-am răspuns că sunt convins din proprie experienţă, că are multă dreptate în ceea ce spune. Se bandajă cu nişte cârpe şi începurăm din nou. În cele din urmă, tot am reuşit s-o băgăm la loc şi, în clipa când era gata fixată, amicul izbucni în râs.

Zic:

— Ce-i aşa de râs?

Zice:

— Ce să fie, sunt un prost!

Era primul lucru spus de el care m-a făcut să-l respect. L-am întrebat ce l-a dus la această descoperire.

Zice:

— Păi, uitarăm biluţele!

M-am uitat înjur după pălărie; zăcea răsturnată pe potecă şi câinele de vânătoare, favoritul Ethelberthei, înghiţea biluţele pe cât prididea să le hăpăie de repede.

— Se sinucide, spuse Ebbson (din ziua aceea nu l-am mai întâlnit, slavă Domnului; dar aşa cred că-l chema,

Ebbson), sunt din oţel solid.

Zic:

— Nu-mi fac griji în privinţa câinelui. Săptămâna asta a mai mâncat nişte şireturi şi un pachet de ace. Natura-i cel mai bun sfetnic; căţeii, se pare, au nevoie de asemenea stimulente. Ceea ce mă îngrijorează e bicicleta mea.

El era binedispus.

Zice:

— Ei, trebuie să punem la loc ce mai găsim, şi ce-o fi o fi. Am găsit unsprezece. Am pus şase într-o parte şi cinci în cealaltă parte şi, după o jumătate de oră, roata era din nou la locul ei. Nici nu-i nevoie să mai spun că acum juca de-a binelea; şi un copil şi-ar fi dat seama. Ebbson afirma că deocamdată e bine şi-aşa. Se vede că obosise şi el. Cred că, dacă îl lăsam, în momentul acela ar fi plecat acasă. Dar acum eram eu hotărât să-l reţin şi să-l pun să termine treaba; îmi luasem gândul de la plimbare. De bicicletă nu mai eram mândru; ucisese în mine această mândrie. Singura mea plăcere acum era să-l văd zgâriindu-se, zdrelindu-se şi ciupindu-se. I-am mai îndulcit proasta dispoziţie cu un pahar de bere şi cu nişte îndreptăţite elogii.

I-am spus:

— E de un real folos pentru mine să mă uit la dumneata cum meştereşti. Nu numai că mă fascinează talentul şi priceperea dumitale, dar încrederea stenică pe care o ai în forţele dumitale, optimismul dumitale inexplicabil mă ung la inimă.

Astfel încurajat, se apucă de lucru ca să pună la loc angrenajul. Propti bicicleta de casă şi începu să meşterească dintr-o parte. Apoi o propti de un copac şi o meşteri din cealaltă parte. Apoi mi-o dădu s-o ţin eu, în timp ce el stătea culcat pe jos, cu capul între roţi, şi meşterea la ea pe dedesubt, de unde picura ulei pe el. Apoi o luă de la mine şi se aplecă peste ea ca o pereche de desagi până îşi pierdu echilibrul şi căzu în cap.

Spuse de trei ori:

— Slavă Domnului, în sfârşit, e gata!

Şi de două ori spuse:

— Ba nu e, fir-aş să fiu!

Ce-a spus a treia oară încerc să uit.

Apoi îşi ieşi din sărite şi încercă s-o brutalizeze. M-am bucurat să văd că bicicleta nu se lăsa; şi următoarele mişcări au degenerat într-o adevărată luptă corp la corp între el şi bicicletă. Ba era bicicleta pe potecă şi el călare pe ea, ba se inversau rolurile şi era el pe potecă şi bicicleta călare peste el. Din când în când, îmbujorat de succes, stătea cu bicicleta bine prinsă între picioare. Dar victoria lui era de scurtă durată. Dintr-odată, printr-o mişcare bruscă, bicicleta se elibera şi, întorcându-se asupra lui, îl pocnea zdravăn în cap cu ghidonul.

La unu fără un sfert, murdar şi ciufulit, crestat şi plin de sânge, spuse:

— Cred că ajunge pentru ziua de azi.

Se ridică şi îşi şterse broboanele de pe frunte.

Bicicleta, de asemenea, arăta de parcă i-ar fi fost şi ei de ajuns. Care dintre ei fusese mai rău pedepsit ar fi fost greu de spus. L-am condus în bucătărie pe din dos, unde, pe cât era posibil, fără sodă şi fără alte instrumente necesare, s-a curăţat şi l-am trimis acasă.

Bicicleta am urcat-o într-o trăsură şi am dus-o la cel mai apropiat atelier de reparaţii. Maistrul din atelier a venit şi s-a uitat la ea:

— Ce doriţi să fac cu asta?

— Doresc, zic, pe cât posibil, s-o reparaţi.

— E cam paradită, zice, dar am să fac tot ce pot.

A făcut tot ce-a putut, ceea ce s-a ridicat la două lire şi zece şilingi. Dar niciodată n-a mai fost aceeaşi maşinuţă; şi la sfârşitul verii am încredinţat-o unui misit să mi-o vândă. Nu voiam să-nşel pe nimeni; i-am dat instrucţiuni omului s-o prezinte ca pe o bicicletă de anul trecut. Misitul m-a sfătuit să nu menţionez anul.

Mi-a spus:

— În afacerea asta nu contează ce este şi ce nu este adevărat, contează ce-i poţi face pe oameni să creadă. Acu', fie vorba între noi, nu prea are fason de bicicletă de anul trecut; după cum arată, are vreo zece ani bătuţi pe muchie. Dar n-o să spunem nimic despre vârstă, o să luăm şi noi cât putem pe ea.

Am lăsat totul în seama lui, şi omul mi-a obţinut pe ea cinci lire, mai mult decât în visul lui, zicea el.

Există două feluri în care poţi să faci exerciţii fizice cu bicicleta: sau s-o „revizuieşti", sau să mergi cu ea. În general, nu pot să jur că acela căruia îi place mai mult s-o demonteze decât s-o călărească nu este mai avantajat. Nu-i pasă de vreme şi de vânt, starea drumurilor nu-l incomodează. Dă-i o şurubelniţă, o legăturică de cârpe, o tinichea cu ulei şi ceva pe care să se aşeze, şi în ziua aceea e fericit. Bineînţeles, trebuie să se împace cu anumite neajunsuri; nu există bucurie fără supărare. Arată tot timpul ca un tinichigiu, iar bicicleta te face să-l bănui că, după ce a furat-o, a-ncercat s-o metamorfozeze; dar cum rareori trece de prima bornă rutieră cu ea, poate că asta nu contează prea mult. Greşeala pe care o comit unii este că-şi închipuie că pot să practice cu aceeaşi bicicletă ambele discipline sportive. Lucrul acesta este imposibil: nicio bicicletă nu rezistă la această dublă solicitare. Trebuie să te decizi: ori eşti „reparator", ori biciclist. Eu, personal, prefer să mă plimb pe bicicletă, de aceea sunt atent să nu am în preajma mea nimic ce m-ar putea tenta să-i fac vreo revizie. Când mi se întâmplă ceva la bicicletă, o duc de mânuţă până la cel mai apropiat atelier de reparaţii. Dacă sunt la o distanţă prea mare de oraş sau de sat ca să merg pe jos, mă postez la marginea şoselei şi aştept până trece o căruţă. Îmi dau seama că, întotdeauna, cel mai mare pericol vine de la reparatorul ambulant. Imaginea unui vehicul stricat este, pentru reparator, ca stârvul din şanţ pentru corb; se repede asupra lui cu un prietenos croncănit de triumf. La-nceput încercam să fiu politicos. Spuneam:

— Nu-i nimic, nu vă deranjaţi. Vedeţi-vă de drum şi petrecere frumoasă, v-o cer ca pe o favoare; vă rog, vedeţi-vă de drum!

Experienţa m-a învăţat totuşi că amabilitatea nu are niciun rost în asemenea cazuri extreme. Acum zic:

— Cară-te şi lasă-mi bicicleta-n pace, că de nu, îţi trag una de-ţi sare dovleacul din loc!

Şi dacă pari hotărât şi mai ai şi un ciomag zdravăn în mână, de regulă poţi să-l goneşti.

Mai târziu a venit George pe la mine.

Zice:

— Ce crezi, o să fie totul gata?

Zic:

— Totul o să fie gata până miercuri, în afară, probabil, de tine şi de Harris.

Zice:

— Ce face tandemul?

— Tandemul, zic, e bine mersi.

Zice:

— Nu crezi că are nevoie de o revizie?

Am răspuns:

— Vârsta şi experienţa m-au învăţat că există foarte puţine lucruri în privinţa cărora e bine ca omul să aibă certitudine absolută. Prin urmare, mie îmi rămâne acum doar un număr limitat de probleme în care ştiu că pot investi o oarecare certitudine. Printre aceste adevăruri încă de nezdruncinat se numără şi convingerea că tandemul de colo nu are nevoie de nicio revizie. Şi mai presimt că, dacă apuc ziua de miercuri, de-acum şi până miercuri dimineaţa, nicio fiinţă omenească n-o să pună mâna pe el să-l revizuiască.

George spuse:

— Eu, în locul tău, nu m-aş enerva. O să vină ea ziulica, şi poate nu prea târziu, când bicicleta de colo, cale de şapte munţi şi-o vale adâncă departe de primul atelier, o să trebuiască neapărat reparată, cu toată nevoia ta cronică de

repaus. Atunci o să baţi lumea la cap să-ţi spună unde ai pus uleiul şi ce-ai făcut cu cheia franceză. Pe urmă, în timp ce tu o să transpiri ţinând bicicleta proptită de un pom, o să ai pretenţia ca altcineva să cureţe lanţul şi să umfle roata din spate.

Mi-am dat seama câtă dreptate era în dojana lui George, aş zice chiar câtă profetică înţelepciune. I-am spus:

— Iartă-mi spiritul de contradicţie. Adevărul e că azi-dimineaţă a trecut Harris pe-aici…

— Gata, zise George, am înţeles. Şi pe urmă, despre altceva venisem să vorbesc cu tine. Ia uită-te la asta.

Şi îmi dădu o broşură legată în pânză stacojie. Era un ghid de conversaţie engleză pentru turişti germani. Începea „Pe vapor” şi se termina „La doctor”, cel mai lung capitol fiind consacrat conversaţiei dintr-un vagon de tren, într-un compartiment, populat, după cât se pare, cu dementi, prost crescuţi şi puşi pe ceartă: „Nu puteţi sta puţin mai departe de mine, domnule?” „Imposibil, doamnă; vecinul meu de compartiment este foarte gras.” „Nu doriţi să încercăm să ne aranjăm picioarele?” „Vă rog să fiţi aşa de drăguţ să vă ţineţi coatele în jos.” „Rog, doamnă, să nu vă jenaţi, dacă umărul meu vă este de folos”, asta fără nicio indicaţie dacă trebuie spus pe un ton sarcastic sau dimpotrivă. „Mă văd silit să vă rog, doamnă, să vă mişcaţi puţin mai încolo, abia mai pot respira”, autorul având probabil impresia că, după un timp, toţi ajunseseră pe jos, claie peste grămadă. Capitolul era încununat de fraza: „Iată-ne ajunşi la destinaţie, slavă Domnului! *(Gott sei dank!)“,* exclamaţie pioasă care, date fiind împrejurările, trebuia strigată, desigur, în cor.

La sfârşitul cărţii era o *addenda,* în care i se dădeau cititorului german diverse sfaturi privind întreţinerea sănătăţii şi a confortului personal în decursul şederii sale în oraşele din Anglia; în capul listei figurau sfaturi precum acelea de a purta totdeauna asupră-ţi o rezervă de prafuri dezinfectante, de a încuia totdeauna uşa dormitorului în

timpul nopţii şi de a număra întotdeauna cu multă grijă banii când ţi se dă restul.

— Nu e prea strălucită, am remarcat eu, dându-i broşura înapoi lui George. În orice caz, eu, personal, nu i-aş recomanda-o niciunui german care vrea să viziteze Anglia; cred că l-ar face antipatic. Dar am citit şi cărţi publicate la Londra pentru a fi folosite de englezi în străinătate, cărţi, punct cu punct, la fel de imbecile. Cine ştie ce cretin care a trecut prin şcoală şi care încurcă şi stâlceşte şapte limbi s-a apucat să scrie aceste cărţi spre dezinformarea şi inducerea în eroare a Europei moderne.

— Nu poţi tăgădui, spuse George, că aceste cărţi sunt foarte solicitate. Se cumpără cu miile, ştiu foarte bine. În fiecare oraş din Europa trebuie că există oameni care vorbesc în halul ăsta.

— Se poate, am răspuns eu, dar, din fericire, nu-i înţelege nimeni. Am văzut şi eu indivizi pe peroane sau la colţuri de stradă care citesc tare din cărţi de astea. Nimeni nu ştie ce limbă vorbesc; nimeni nu înţelege o iotă din ce spun; şi poate că e mai bine aşa; dacă s-ar face înţeleşi, s-ar pune lumea cu bătaia pe ei. George zise:

— S-ar putea să ai dreptate; tare aş vrea să văd ce s-ar întâmpla dacă s-ar face înţeleşi. De aceea, propun să ajungem miercuri dimineaţa la Londra cât mai devreme, şi vreo două-trei ore să facem cumpărături cu ajutorul acestei cărţi. Am nevoie de câteva mărunţişuri, printre altele, o pălărie şi o pereche de papuci. Vaporul nu pleacă din Tilbury înainte de douăsprezece, aşa că avem timp berechet. Vreau să experimentez acest tip de conversaţie acolo unde am să-mi pot da seama exact ce efect produce. Vreau să văd cum se simte un străin când i se vorbeşte în felul acesta.

Mi s-a părut o idee nostimă. În entuziasmul meu, m-am oferit să-l însoţesc şi să aştept afară. Am spus că îmi închipui că şi lui Harris i-ar plăcea să intre în joc – adică să stea afară.

George a replicat că altul era planul lui. El propunea ca şi Harris, şi eu să-l însoţim în prăvălie. Zicea că, avându-l pe Harris alături ca să-l susţină cu mutra lui belicoasă, şi pe mine, care să stau în uşă ca să chem poliţia la caz de nevoie, ar fi fost dispus să se arunce în această aventură.

Ne-am dus la Harris şi i-am înfăţişat propunerea. El a examinat cartea şi în special capitolele referitoare la cumpărarea pălăriilor şi papucilor. Pe urmă a declarat:

— Dacă George îi spune vreunui cizmar sau vreunui pălărier lucrurile scrise aici, n-o să aibă nevoie de susţinători; o să aibă nevoie de cineva care să-l transporte la spital.

Chestia asta l-a înfuriat pe George.

— Vorbeşti, a spus George, de parcă aş fi un nătăfleaţă fără pic de minte. Bineînţeles că o să aleg frazele cele mai politicoase şi mai puţin iritante; insultele grave am să le evit.

Acest punct fiind bine lămurit, Harris şi-a dat consimţământul; şi plecarea noastră a fost fixată pentru miercuri dis-de-dimineaţă.

Capitolul 4

De ce consideră Harris ceasurile deşteptătoare inutile într-o familie. Instinctele sociale la cei tineri. Panseurile unul copil despre dimineaţă. Paznicul veşnic treaz. Misterul ce-l învăluie. Excesul său de zel. Cugetări nocturne. Cum iese lucrul pe stomacul gol. Oaia cea bună şi oaia cea rea. Neajunsurile celui virtuos. Maşina de gătit cea nouă a lui Harris o porneşte cu stângul. Startul zilnic al unchiului Podger. Orăşeanul vârstnic, pe post de cal de curse. Ajungem la Londra. Vorbim limbajul turistului.

Marţi seara, George a dormit la Harris. Ne-am gândit că e mai bine aşa decât cum ne propusese el, ca, în drum spre gară, să trecem să-l luăm. „Să-l iei” pe George dimineaţa înseamnă, în primul rând, să-l extragi din pat şi să-l zgâlţâi

până se trezeşte, ceea ce în sine este un efort de natură să te epuizeze pentru tot restul zilei; pe urmă să-l ajuţi să-şi găsească lucrurile şi să-şi termine de făcut bagajul; şi pe urmă să-l aştepţi până mănâncă, un spectacol plicticos pentru cel care priveşte, silit să vadă mult timp acelaşi lucru repetându-se.

Ştiam că dacă doarme la „Beggarbush”, aşa se cheamă casa în care locuieşte Harris, o să se scoale la timp; am dormit şi eu acolo şi ştiu ce se întâmplă. Pe la miezul nopţii, după socoteala ta, chiar dacă în realitate s-ar putea să fie ceva mai spre dimineaţă, eşti speriat din primul somn de un zgomot care seamănă cu galopul unui escadron de cavalerie pe coridor, chiar prin faţa uşii tale. Intelectul tău, abia pe jumătate treaz, oscilează între o spargere, Judecata de Apoi şi o explozie a instalaţiei de gaze. Te ridici în capul oaselor şi asculţi încordat. Nu eşti lăsat să aştepţi prea mult; în momentul următor, o uşă se trânteşte cu violenţă şi e clar că cineva, sau ceva coboară scările cu fundul pe o tavă mare de ceai.

— Ţi-am spus eu, rosteşte afară o voce, şi imediat după asta un obiect contondent, ai zice că un cap, judecând după sunet, bufneşte în uşa ta.

Între timp, tu tropoteşti înnebunit prin cameră căutându-ţi hainele. Nimic nu mai e la locul de aseară, cele mai indispensabile obiecte de îmbrăcăminte au dispărut fără urmă; şi, în tot acest timp, măcelul, răzmeriţa sau ce naiba o fi se desfăşoară nestingherite. Zăboveşti o clipă cu capul sub dulap, unde ai impresia că-ţi zăreşti papucii, ca să auzi mai bine nişte bubuituri repetate cu stăruinţă într-o uşă, undeva, departe. Presupui că victima s-a refugiat acolo, vor s-o scoată afară şi să-i facă de petrecanie. Ai s-ajungi oare la timp? Bătaia în uşă încetează, şi o voce dulce, care, prin nota ei uşor plângăreaţă, are darul să te liniştească, întreabă paşnic:

— Tăticule, pot să mă scol?

Nu auzi şi cealaltă voce, dar auzi răspunsurile:

— Nu, a făcut numai o baie; nu, n-a păţit nimic, e un pic udă. Bine, mămico, am să le spun. Nu, nu, s-a-ntâmplat din greşeală. Bine; noapte bună, tăticule!

Pe urmă, aceeaşi voce, străduindu-se să se facă auzită, atrage atenţia cuiva din cealaltă aripă a casei:

— Veniţi înapoi sus. Tăticu' zice că încă nu-i timpul să ne sculăm.

Te întorci în pat şi asculţi cum cineva e târât în sus pe scară, fără doar şi poate împotriva voinţei sale. O minte prevăzătoare a aranjat camerele de oaspeţi de la „Beggarbush" exact sub camerele copiilor. Acelaşi cineva care, după câte îţi dai seama, încă opune o rezistenţă demnă de admirat, este acum băgat înapoi în pat. Poţi urmări bătălia cu multă exactitate, pentru că de fiecare dată când corpul celui în cauză e aruncat pe somieră, rama patului face un fel de salt pe loc; şi de fiecare dată când corpul reuşeşte să se elibereze din pat, eşti şi tu încunoştinţat prin bufnitura din tavan. După un timp, lupta se mai potoleşte, sau poate se rupe patul; şi iar te fură somnul. Dar în clipa următoare, sau ceea ce-ţi pare ţie a fi clipa următoare, căşti ochii din nou pentru că simţi o prezenţă în cameră. Uşa e întredeschisă şi, prin crăpătură, patru mutrişoare serioase, claie peste grămadă, se zgâiesc la tine de parcă ai fi cine ştie ce ciudăţenie a naturii păstrată, nu se ştie de ce, în camera asta. Văzând că te-ai trezit, posesorul mutrişoarei din vârful clăii înaintează calm, călcând peste ceilalţi trei, şi se aşază pe pat cu o figură prietenoasă.

— A!, zice. Nu ştiam că v-aţi trezit. Eu m-am trezit mai de mult.

— Mi-am dat seama, răspunzi tu scurt.

— Lui tăticu' nu-i place să ne sculăm prea devreme, continuă el. Zice că, dacă ne sculăm noi, s-ar putea ca să-i deranjăm pe toţi ceilalţi din casă. Aşa că, sigur, nu trebuie să ne sculăm.

Tonul trădează o nobilă resemnare. E pătruns de spiritul

mândriei care se naşte din conştiinţa sacrificiului de sine.

— Dar acum nu înseamnă că v-aţi sculat?, insinuezi tu.

— A, nu; ştiţi, de fapt nu ne-am sculat de-a binelea, pentru că nu suntem îmbrăcaţi. (Faptul îţi sare în ochi.) Tăticu' e totdeauna foarte obosit dimineaţa, continuă vocea. Bineînţeles, asta pentru că lucrează mult toată ziua. Dumneavoastră sunteţi vreodată obosit dimineaţa?

În momentul acela se întoarce şi observă ce nu observase până atunci, şi anume că şi ceilalţi trei copii au intrat şi s-au aşezat pe jos în semicerc. Din atitudinea lor reiese clar că mititeii confundă toată povestea asta cu o formă potolită de divertisment, cum ar fi un discurs comic sau o reprezentaţie de scamatorie, şi aşteaptă răbdători să te dai jos din pat şi să faci ceva în acest sens. Pe cel mare îl revoltă profund ideea că s-a intrat în dormitorul musafirului. Le ordonă celorlalţi să iasă afară imediat. Ei nu răspund, nu fac nicio obiecţie; într-o linişte mormântală şi ca la un semn, îi sar în spate. Din pat nu vezi decât un ghem de mâini şi de picioare ce se agită, ca o caracatiţă beată care încearcă să se sprijine de ceva. Nu se aude niciun cuvânt; pare-se că acesta este protocolul într-o asemenea împrejurare. Dacă dormi în pijama, sari din pat şi contribui şi tu la harababură; dacă ai pe tine ceva mai puţin prezentabil, rămâi locului şi răcneşti tot felul de comenzi care nu sunt câtuşi de puţin luate în seamă. Soluţia cea mai simplă este să laşi totul în seama celui mare. După un timp, el reuşeşte într-adevăr să-i evacueze şi închide uşa după ei. În clipa următoare, uşa se deschide iar şi cineva, de obicei Muriel, este catapultată înapoi în odaie. Muriel e handicapată de faptul că are părul lung, care poate fi folosit drept toartă bună de apucat. Conştientă de acest dezavantaj natural, şi-l ţine chiar ea bine strâns cu o mână, în timp ce cu cealaltă boxează. Cel mare deschide din nou uşa şi, ingenios, o foloseşte pe Muriel pe post de berbec împotriva zidului celor de afară. Se aude o bufnitură înfundată când răzbeşte cu capul printre inamici şi îi

împrăştie. Când victoria e deplină, cel mare se întoarce şi se aşază la loc pe pat. Nici urmă de înverşunare nu i se citeşte pe faţă; a uitat tot incidentul.

— Mie îmi place dimineaţa, spune el, dar matale?

— Unele dimineţi, da, încuviinţezi tu. Altele însă sunt cam agitate.

El nici nu ia în seamă corectivul tău; pe figura lui eterică adie o expresie extatică.

— Aş vrea să mor dimineaţa, spune el. Dimineaţa e aşa de frumos!

— Deh, răspunzi tu, s-ar putea să ţi se îndeplinească dorinţa dacă tatăl tău invită cumva o persoană mai irascibilă să doarmă aici şi n-o avertizează dinainte.

El descinde din sferele contemplaţiei şi redevine el însuşi.

— E foarte plăcut în grădină, zice el. Nu vreţi să vă sculaţi să jucăm crichet, poate?

E drept că nu cu intenţia asta te-ai culcat, dar acum, după cum au evoluat evenimentele, să joci crichet nu pare cu nimic mai rău decât să zaci acolo iremediabil de treaz; aşa că primeşti invitaţia.

Ulterior, peste zi, afli cu mirare că tu, fiindcă nu mai puteai să dormi, eşti acela care te-ai sculat cu noaptea-n cap şi te-ai gândit ce bine ar fi să joci un pic de crichet.

Copiii, dăscăliţi să se poarte frumos cu musafirii în orice ocazie, au considerat atunci de datoria lor să-ţi facă pe plac. La micul dejun, doamna Harris face observaţia că barem ai fi putut avea grijă să fi fost copiii îmbrăcaţi cum trebuie înainte de a-i scoate la aer; iar Harris îţi demonstrează patetic că într-o singură dimineaţă, atât prin exemplu personal, cât şi prin instigaţie directă, ai compromis opera lui de luni de zile.

În miercurea de care vorbim se pare că George a ţinut cu tot dinadinsul să se scoale la cinci şi-un sfert şi i-a convins pe copii să se lase iniţiaţi în tot felul de figuri cu bicicleta cea nouă a lui Harris, şi asta primprejurul

răsadniţelor de castraveţi. Totuşi, nici măcar doamna Harris nu l-a tras la răspundere pe George în această ocazie; îi spunea intuiţia că ideea nu-i putea aparţine lui în întregime.

Dar să nu rămâneţi cu impresia că odraslelor lui Harris le-ar trece cumva prin minte să-şi pună pielea la adăpost în dauna unui prieten şi camarad. Toţi, până la unul, sunt cinstea întruchipată când e vorba să dea seama pentru propriile lor pozne. Pur şi simplu, aşa au văzut ei realitatea. Când le explici că nici prin cap nu ţi-a trecut să te scoli la cinci dimineaţa ca să faci o partidă de crichet pe pajişte sau să te joci de-a începuturile bisericii trăgând cu arbaleta în nişte păpuşi legate de un pom; că, de fapt, dacă ar fi fost după tine, ai fi dormit în pace până la opt când urma să fii sculat creştineşte cu o ceaşcă de ceai adusă la pat, dumnealor par mai întâi uimiţi, apoi gata să-şi ceară scuze şi, în cele din urmă, pătrunşi de-o sinceră căinţă. În cazul de faţă, trecând peste problema pur teoretică, anume dacă trezirea lui George înainte de ora cinci dimineaţa se datorase propriului său instinct sau trecerii cu totul întâmplătoare a unui bumerang, producţie casnică, prin fereastra dormitorului său, copilaşii, mânca-i-ar mama, au recunoscut deschis că numai ei sunt de vină că dumnealui a fost aşa de matinal. După cum a declarat, de altfel, şi băiatul cel mare:

— Ar fi trebuit să ne gândim că unchiu’ George are o zi lungă în faţă şi ar fi fost frumos să-l sfătuim să nu se scoale. Mă simt îngrozitor de vinovat.

Dar o mică schimbare din când în când nu strică nimănui; şi în afară de asta, după cum am convenit împreună cu Harris, a fost un antrenament foarte bun pentru George. În Pădurea Neagră aveam să ne sculăm la cinci în fiecare dimineaţă; hotărâsem clar acest lucru. De fapt, chiar George propusese patru şi jumătate, dar Harris şi cu mine l-am lămurit că ora cinci e destul de matinală dacă o luăm ca medie; aşa, puteam să fim pe biciclete în jur de şase şi să parcurgem mai bine de jumătate din drum

înainte de a începe căldura. Câteodată puteam să pornim şi ceva mai devreme, dar nu chiar zi de zi.

Tot la cinci m-am sculat şi eu în dimineaţa aceea. Era mai devreme decât intenţionasem. Când să adorm, îmi spusesem: „Şase fix!”.

Cunosc anume inşi capabili să se trezească precis la orice oră vor. Îşi spun textual când pun capul pe pernă: „Patru şi treizeci de minute”, „Patru şi patruzeci şi cinci” sau „Cinci şi cincisprezece”, după cum devine cazul; şi în momentul când bate pendula, deschid şi ei ochii. Mare minune şi asta! Cu cât te gândeşti mai mult, cu atât creşte misterul. Probabil vreun ego din noi, acţionând cu totul independent de eul nostru conştient, e în stare să numere orele în timp ce noi dormim. Neajutat nici de ornic, nici de soare, nici de vreo altă stihie cunoscută celor cinci simţuri ale noastre, el stă de veghe pe întuneric. Taman în clipa hotărâtă şopteşte: „Acuma!”, şi ne trezim. Am stat odată de vorbă cu un bătrân care lucra pe malul fluviului: pentru treaba pe care o făcea, se cerea să descindă din pat în fiecare dimineaţă cu o jumătate de oră înainte de flux. Mi-a spus că nicio singură dată n-a dormit în plus măcar un minut. Ba, în ultimul timp, nici nu se mai ostenea să calculeze ora fluxului. Se culca obosit, dormea un somn fără vise şi, în fiecare dimineaţă, mereu la alt soroc, acest duh vigilent, aidoma de punctual ca şi fluxul, îl trezea silenţios. Rătăcea oare spiritul său prin întuneric pe treptele miloase ale fluviului, sau avea oare cunoştinţă de legile firii? Oricare ar fi fost fenomenul, omul nu era conştient de el.

În cazul meu personal, lăuntricul străjer este, probabil, puţin cam neexersat. Îşi dă toată silinţa; ba, face exces de zel; intră în panică şi pierde socoteala. Eu îi spun, de exemplu: „Cinci şi treizeci de minute, te rog”, iar el mă scoală din somn la două şi jumătate. Mă uit la ceas. Atunci, dumnealui insinuează că poate am uitat să-l întorc. Duc ceasul la ureche: de mers, merge. El însă crede că poate

s-a stricat; în ce-l priveşte, este sigur că e cinci şi jumătate, dacă nu chiar trecute. Ca să-i fac pe plac, îmi pun papucii şi cobor să consult pendula din sufragerie. E superfluu să relatez ce ţi se întâmplă când circuli prin casă la miez de noapte, în cămeşoaie şi-n papuci; cei mai mulţi dintre noi cunoaştem din proprie experienţă. Toate lucrurile, şi mai cu seamă obiectele prevăzute cu cel puţin un colţ ascuţit, îşi fac o plăcere laşă din a te pocni. Când ai în picioare o pereche de ghete solide, lucrurile se feresc din calea ta; când te aventurezi însă pe lângă mobilă în târlici şi fără ciorapi, mobila se repede şi te pocneşte. Mă reîntorc în pat, iritat şi refuzând să mai ascult versiunea lui absurdă că toate ceasurile din casă au pus la cale o conspiraţie împotriva mea, mă chinuiesc o jumătate de oră să adorm la loc. Între patru şi cinci, mă trezeşte din zece în zece minute. Cine m-a pus să-l rog să mă trezească! La cinci adoarme şi el, năruit de oboseală, şi lasă toată treaba în seama servitoarei, care mă scoală cu jumătate de oră mai târziu decât de obicei.

În această miercuri de care vorbim, atâta ce m-a sâcâit, că am fost silit să mă scol la cinci numai ca să scap de el. Nu ştiam cu ce să-mi trec timpul. Trenul nostru pleca abia la opt; toate bagajele fuseseră făcute şi trimise de cu seară, cu biciclete cu tot, la gara din Fenchurch Street. M-am dus în birou; credeam că voi câştiga o oră de scris. Dar primele ceasuri ale dimineţii, pe stomacul gol, nu sunt, după câte înţeleg, favorabile îndeletnicirilor scriitoriceşti. Am scris trei paragrafe dintr-o povestire şi pe urmă mi le-am citit. S-au spus lucruri dezagreabile despre lucrările mele, dar nimic din ce s-a scris nu era pe măsura a ceea ce ar fi meritat cele trei paragrafe. Le-am aruncat la coş şi am rămas pe scaun încercând să-mi amintesc ce instituţie de binefacere, dacă există vreuna, asigură pensii autorilor răsuflaţi.

Ca să mă smulg acestor reflecţii, mi-am luat o minge de golf în buzunar şi, alegându-mi o crosă, am ieşit agale pe pajişte. Acolo păşteau două oi, care au început să-mi

iscodească mişcările şi au manifestat un viu interes pentru ce săvârşeam. Una dintre ele era o persoană cumsecade, plină de înţelegere. Nu-s prea convins că pricepea jocul; cred mai degrabă că a impresionat-o faptul că mă zbenguiam candid la o oră aşa de matinală. La fiecare lovitură, behăia:

— Bi-i-i-ne-e-e, bi-i-i-i-ne-e-e-e!

Părea atât de încântată, de parcă ea ar fi nimerit, nu eu. Cât despre cealaltă, era o hoaşcă ursuză şi antipatică, pe-atât de demobilizatoare pe cât era prietena ei de entuziastă.

— Pro-o-o-ost, foa-a-a-arte pro-o-o-ost!, se găsea ea să comenteze aproape fiecare lovitură.

Adevărul e că unele lovituri erau chiar foarte bune, dar ea behăia numai aşa, din spirit de contradicţie, şi ca să mă enerveze. Era clar.

Printr-o întâmplare cât se poate de regretabilă, una dintre cele mai bine plasate mingi a pocnit-o pe oaia cea bună drept în bot. Şi-atunci, oaia cea rea a râs, a râs de-a binelea, fără putinţă de tăgadă, un râs răguşit şi vulgar; şi, în timp ce prietena ei rămăsese ţintuită locului, prea uluită ca să se mai mişte, ea a schimbat pentru prima oară tonul şi a behăit:

— Bi-i-i-ne-e-e! E-e-exce-le-e-e-e-ent! Bra-a-a-avo!

Aş fi dat o jumătate de coroană ca s-o fi lovit pe ea, şi nu pe cealaltă. Pe lumea asta, totdeauna suferă cei buni şi cumsecade.

Pierdusem mult timp pe câmp, mai mult decât îmi propusesem, şi când a venit Ethelbertha să-mi spună că s-a făcut şapte şi jumătate şi că mâncarea-i pe masă, mi-am adus aminte că nu mă bărbierisem. Pe Ethelbertha o supără profund când mă rad repede. Îi e teamă ca nu cumva străinilor operaţia să le apară ca o josnică tentativă de sinucidere şi, ca urmare, să se difuzeze printre vecini zvonul că nu suntem fericiţi împreună. Şi, ca un argument în plus, mi-a mai dat să înţeleg că nu este cazul să glumesc

cu o mutră ca a mea.

La urma urmei, mi-a convenit că n-am putut să-mi iau un lung bun rămas de la Ethelbertha; nu voiam să risc: s-o văd izbucnind în lacrimi. Aş fi dorit, în schimb, să am mai mult timp la dispoziţie ca să le dau copiilor câteva sfaturi la plecare, în special cu privire la undiţă, pe care mi-o iau mereu ca s-o folosească în loc de băţ şi la crichet; şi, în afară de asta, detest să alerg după tren. La vreun sfert de milă de gară, i-am ajuns din urmă pe George şi pe Harris; şi ei alergau. În cazul lor, după cum m-a informat Harris, cu o voce hurducată, în timp ce săltăm în trap cot la cot, de vină era maşina de gătit cea nouă. În dimineaţa aceea au încercat-o prima oară şi, dintr-un motiv sau altul, aruncase în aer rinichii cu tigaie cu tot, opărind-o pe bucătăreasă. Zicea că speră ca, până la întoarcerea noastră, cei de-acasă or să se mai deprindă cu ea.

Am scăpat, cum vine vorba, ca prin urechile acului să nu pierdem trenul; şi reflectând asupra evenimentelor din acea dimineaţă, aşa cum stam şi gâfâiam în vagon, mi-a apărut vie în faţa ochilor imaginea unchiului Podger, şi cum pleca el, în două sute cincizeci de dimineţi din cele trei sute şaizeci şi cinci ale anului, de la Ealing la Moorgate Street, cu trenul de nouă şi treisprezece.

De-acasă de la unchiul Podger până la gară era cale de opt minute. Cu vorba, unchiul era totdeauna de principiul următor:

— Porneşte cu un sfert de oră înainte şi ia-o tacticos.

Cu fapta, totdeauna pornea abia cu cinci minute înainte de plecarea trenului şi alerga. Nu ştiu de ce, dar acesta era obiceiul suburbiei întregi. Mulţi domni dolofani care îşi desfăşurau activitatea în City[4] domiciliau pe vremea aceea la Ealing, cred că unii dintre ei mai locuiesc şi acum acolo, şi luau dimineaţa trenul de Londra. Toţi o porneau târziu; toţi duceau într-o mână o servietă neagră şi un ziar, iar în cealaltă o umbrelă; pe ultimul sfert de milă până la gară, fie

[4] Cartierul comercial al băncilor şi al birourilor din Londra.

vreme bună sau rea, toţi alergau.

Lumea care n-avea altă treabă, în majoritate fete la copii şi băieţi de prăvălie, ba ici şi colo câte un zarzavagiu ambulant, se aduna în dimineţile cu vreme frumoasă să-i vadă trecând şi să-i aplaude pe cei mai merituoşi. Nu era un spectacol de prestanţă. Nu alergau frumos, nici măcar nu alergau repede; dar erau plini de râvnă şi îşi dădeau tot interesul. Întreaga panoramă se adresa nu atât simţului artistic, cât mai degrabă admiraţiei instinctive pentru efortul conştient.

Uneori, în mulţimea prezentă, se angajau şi pariuri cu totul inofensive.

— Doi la unu contra lui moşulică „Vestă Albă”!

— Zece la unu pe „Foale Vechi”, dacă nu-l văz cu roatele-n sus până ajunge acolo!

— Unu la unu pe „Roşu împărat”!, poreclă dată de un tânăr cu înclinaţii entomologice unui vecin de-al unchiului, general la pensie, un domn impozant în ipostază sedentară, dar predispus să se coloreze intens când era silit să facă mişcări. Unchiul meu şi ceilalţi scriau la ziarul *Ealing Press,* protestând vehement faţă de indolenţa poliţiei locale; iar redactorul adăuga şi el articole de fond însufleţite despre declinul politeţei în rândurile cetăţenilor de rând, mai cu deosebire în cartierele din vestul oraşului. Dar rezultate nu se vedeau.

Nu se poate spune că unchiul nu se scula destul de devreme, dar păţea tot felul de chestii chiar în ultimul moment. Primul lucru, după ce mânca, nu-şi găsea ziarul. Noi ştiam totdeauna când a pierdut unchiul Podger ceva după expresia de mirata indignare cu care privea, în general, lumea în asemenea ocazii. Nu-i dădea niciodată prin minte să-şi spună: „Sunt un babalâc distrat. Pe toate le pierd: niciodată nu ştiu unde mi-am pus lucrurile. Nici nu-s în stare să le găsesc singur. În privinţa asta sunt o adevărată pacoste pentru toţi cei din jurul meu. Trebuie să mă pun pe treabă şi să mă reeduc”.

Dimpotrivă, printr-un fel ciudat de a raţiona, se convinsese că, ori de câte ori pierdea un lucru, vina revenea oricui din casă, cu excepţia sa.

— Adineauri l-am avut în mână!, exclama el.

După ton, îţi venea să crezi că trăia împresurat de prestidigitatori care făceau să-i dispară lucrurile numai ca să-l scoată pe el din sărite.

— Nu l-oi fi lăsat în grădină?, îşi dădea mătuşa cu părerea.

— Ce zor aveam să-l las în grădină? Eu n-am nevoie de ziar în grădină; mie îmi trebuie ziarul în tren.

— Nu cumva l-ai pus în buzunar?

— Auzi-o, Doamne! Crezi că stăteam eu aici, la nouă fără cinci, să-l mai caut dacă îl aveam în buzunar? Oi fi crezând că sunt nebun?

Atunci, careva întreba: „Asta ce e?”, şi-i dădea de undeva un ziar corect împăturit.

— Mie să-mi lăsaţi lucrurile în pace, bodogănea el înşfăcându-l violent.

Îşi deschidea servieta să-l pună înăuntru şi, uitându-se la dată, rămânea ca o stană de piatră, mut de indignare.

— Ce s-a întâmplat?, întreba mătuşa.

— Este de alaltăieri!, răspundea el, prea jignit ca să mai poată ţipa, trântind ziarul pe masă.

Măcar dacă ar fi fost câteodată cel din ajun, mai treacă-meargă. Dar întotdeauna era cel de alaltăieri, cu excepţia zilei de marţi când se-ntâmpla să fie numărul de sâmbătă.

Până la urmă i-l găseam noi; de cele mai multe ori stătea pe el. Şi-atunci zâmbea, nu binevoitor, ci obosit, ca omul care simte că pronia l-a aruncat într-o adunătură de idioţi iremediabili.

— A stat tot timpul sub nasul vostru! Nu-şi termina vorba; era mândru de puterea sa de stăpânire.

Incidentul fiind aplanat, o pornea spre hol, unde, conform obiceiului, mătuşa Maria îi adunase pe copii ca să-i

spună la revedere.

Mătuşa-mea nu pleca niciodată dc-acasă, decât doar până în vecini, fără a-şi lua un galeş rămas-bun de la fiecare membru al familiei. Nu se ştie niciodată ce se poate întâmpla, zicea dânsa.

Bineînţeles că întotdeauna lipsea unul dintre ei şi, în momentul când se observa asta, toţi ceilalţi şase, fără să ezite o clipă, se risipeau cu chiote în căutarea absentului. De îndată ce dispăreau, respectivul apărea, de undeva, foarte de prin preajmă, explicând cât se poate de rezonabil de ce lipsise; şi deodată se repezea după ceilalţi să le spună că a fost găsit. În felul acesta se scurgeau minimum cinci minute, fiecare căutându-l pe fiecare celălalt, interval îndestulător ca să-i permită unchiului meu să-şi găsească umbrela şi să-şi rătăcească pălăria. Apoi, în sfârşit, când grupul era reconstituit în hol, pendula din salon pornea să bată ora nouă. Timbrul său era rece, pătrunzător şi avea darul de a-l zăpăci pe unchiul meu. În agitaţia lui, îi pupa pe unii copii de două ori, pe alţii îi sărea, uita pe care dintre ei i-a sărutat şi pe care nu, şi trebuia s-o ia iar de la început. Declara că are impresia că se schimbă dinadins între ei şi, ca să fiu sincer, nu jur că acuzaţia era total neîntemeiată. Colac peste pupăză, unul dintre copii avea totdeauna faţa lipicioasă; şi acel copil era totdeauna cel mai tandru dintre toţi.

Dacă lucrurile mergeau prea ca pe roate, atunci cel mai mare dintre băieţi venea cu una bună, cum că toate ceasurile din casă ar umbla cu cinci minute în urmă şi că de aceea în ajun întârziase la şcoală. Acest lucru îl făcea pe unchiu-meu să se precipite cu maximă urgenţă spre portiţă, unde îşi dădea seama că nu luase nici servieta şi nici umbrela. Toţi copiii, mai exact toţi aceia pe care mătuşa mea nu-i putea opri, se năpusteau după el, doi dintre ei încăierându-se pentru umbrelă, ceilalţi învălmăşindu-se în jurul servietei. Şi când reveneau în casă, descopeream pe masa din hol lucrul cel mai important pe care-l uitase; şi ne

întrebam ce o să spună când s-o întoarce acasă.

Am sosit la Waterloo puţin după ora nouă şi, de îndată, am trecut la punerea în practică a experimentului lui George. Deschizând cartea la capitolul intitulat „La staţia de trăsuri”, ne-am îndreptat spre o cabrioletă, ne-am scos pălăriile şi i-am urat birjarului „Bună dimineaţa”.

Omul nostru nu era însă dintre aceia care să se lase întrecuţi în politeţuri de niciun străin, veritabil sau imitaţie. Apelând la un confrate pe nume Charles să-i „ţină bidiviul”, a descins de pe capră şi ne-a returnat o reverenţă demnă până şi de domnul d’Artagnan. Vorbind se pare în numele întregii naţiuni, ne-a urat bun venit în Anglia, exprimându-şi totodată regretul că Maiestatea Sa lipsea pentru moment din Londra.

Nu i-am putut răspunde la acelaşi nivel. Cartea nu prevedea nimic de felul acesta. I-am spus „domnule vizitiu”, la care el a făcut din nou o reverenţă până la caldarâm şi l-am rugat să aibă amabilitatea să ne conducă până în calea Westminster Bridge.

Şi-a pus mâna pe inimă, spunând că plăcerea este de partea lui.

Cu a treia propoziţie din acel capitol, George l-a întrebat despre preţ. Întrebarea, ca şi când ar fi introdus un element meschin în conversaţie, părea să-l jignească. Zicea că nu ia niciodată bani de la persoane străine, distinse; mai degrabă un suvenir, un ac de cravată cu diamant, o cutioară de aur pentru tutun de prizat, orice fleac de felul acesta care să-i aducă aminte de noi.

Deoarece se strânsese lume şi deoarece gluma la adresa birjarului mersese prea departe, ne-am urcat în trăsură fără să mai întindem vorba şi am pornit printre urale. Am oprit trăsura ceva mai încolo de Teatrul Asteley, în dreptul unui magazin de încălţăminte care părea să fie tocmai ce ne doream. Era una dintre dughenele acelea supraîncărcate care, din clipa când saltă-n zori obloanele, îşi revarsă marfa jur-împrejur. Cutii cu încălţăminte erau

stivuite pe pavaj sau în rigola de peste drum. La uşi şi la ferestre, ghetele atârnau în ghirlande. Umbrarul de pânză era ca o boltă de viţă cu ciorchini de ghete negre şi maro. Înăuntru, prăvălia părea un baldachin de ghete. Când am intrat, omul robotea cu o daltă şi-un ciocan la deschisul unei lăzi din şipci, plină cu ghete.

George îşi scoase pălăria şi spuse „Bună dimineaţa”.

Omul nici măcar nu se întoarse. Din primul moment mi s-a părut un individ dezagreabil. Mormăi ceva ce-ar fi putut să fie sau să nu fie un „Bună dimineaţa” şi îşi văzu de treabă.

George spuse:

— Mi-a fost recomandat magazinul dumneavoastră de către un amic, domnul X.

Drept răspuns, omul ar fi trebuit să rostească formula:

— Domnul X este o persoană deosebit de distinsă; îmi va face mai mare plăcere să servesc pe oricare dintre prietenii Domniei Sale. Însă altul i-a fost răspunsul:

— Nu-l cunosc; n-am auzit de el. Aşa ceva era de natură să te descumpănească. Cartea indica trei sau patru metode de a cumpăra ghete; George o alesese cu grijă pe cea care-l avea în centrul atenţiei pe „domnul X”, ca fiind dintre toate cea mai plină de curtenie. Discutai o bună bucată de vreme cu patronul magazinului despre acest „domn X” şi, după ce se realiza pe această cale o atmosferă de înţelegere şi amiciţie, abordai cu mult firesc şi graţie scopul imediat al venirii tale, anume dorinţa de a cumpăra ghete „bune şi ieftine”. Se pare că acest ipochimen grosolan, materialist nu se sinchisea câtuşi de puţin de fineţurile comerţului cu amănuntul. Cu un asemenea om trebuia să treci direct, brutal, la afaceri. George l-a abandonat pe „domnul X” şi, întorcând paginile înapoi, alese o propoziţiune la întâmplare. N-a fost o alegere prea fericită; era o tiradă care ar fi părut superfluă oricărui negustor de încălţăminte. În împrejurările de faţă, ameninţaţi şi năpădiţi cum eram din toate părţile de ghete, fraza avea demnitatea

unei perfecte imbecilităţi. Suna aşa: „Mi s-a spus că aveţi aici ghete de vânzare”.

Omul lăsă din mână ciocanul şi dalta şi ne privi pentru prima oară. Vorbi rar, cu o voce groasă şi şuierată. Spuse:

— De ce credeţi că ţin eu ghetele aici; ca să le miros?

Era unul dintre cei care încep calm şi, pe măsură ce vorbesc, se ambalează tot mai tare, sentimentul ultragiului dospind în ei, pare-se ca drojdia de bere.

— Da’ ce vă închipuiţi că sunt eu?, continuă el. Colecţionar de ghete? Pentru ce-oţi fi crezând că ţin prăvălia asta? Fiindcă îmi face bine la sănătate? Credeţi că m-am amorezat de ghete şi nu mă lasă inima să mă despart nici de-o pereche? Credeţi că le-am atârnat aici ca să le contemplu? Nu-s destule? Unde credeţi că vă aflaţi? Într-o expoziţie internaţională de încălţăminte? Ce credeţi dumneavoastră că sunt ghetele astea: o colecţie istorică? Aţi mai auzit de cineva care să ţină prăvălie de ghete şi să nu vândă? Vă închipuiţi că pavoazez prăvălia cu ele ca s-o fac să arate mai gigea? Drept cine mă luaţi? Drept un imbecil calificat?

Am susţinut întotdeauna că aceste manuale de conversaţie nu sunt niciodată de un real folos. Voiam să găsim un echivalent englezesc pentru bine cunoscuta expresie nemţească: *Behalten Sie Ihr Haar auf*[5]*.*

Să fi căutat din scoarţă-n scoarţă şi nu găseai nimic de felul acesta în toată cărticica. Totuşi, trebuie să-i recunosc lui George că a ales cea mai bună propoziţie din câte se puteau găsi acolo şi a valorificat-o spunând:

— Voi reveni, poate, când veţi avea mai multe modele să-mi arătaţi. Până atunci, adio!

Acestea fiind zise, ne-am întors la trăsură şi am plecat, lăsându-l pe om în pragul uşii cotropite de ghete, făcând unele observaţii la adresa noastră. Ce-a spus n-am auzit, dar pare-se că trecătorii le-au găsit interesante.

George era de părere să ne oprim la alt magazin de

[5] În traducere liberă: „Nu-ţi ieşi din pepeni”.

încălţăminte şi să repetăm experimentul; spunea că are cu adevărat nevoie de-o pereche de papuci de casă. Dar noi l-am sfătuit să amâne cumpăratul lor până vom ajunge într-un oraş din străinătate, unde negustorii sunt mai căliţi când e vorba de acest gen de conversaţie sau sunt mai amabili de la natură. În materie de pălărie a fost însă intratabil. Susţinea că fără acoperământ nu poate călători, drept care am tras la o prăvălioară din Blackfriars Road.

Proprietarul acestei prăvălii era un omuleţ vesel, cu ochii zglobii, şi mai mult ne-a ajutat decât ne-a pus beţe-n roate.

Când George l-a întrebat după slova cărţii „Aveţi pălării?”, el nu s-a supărat; a stat şi s-a scărpinat în barbă, cugetând.

— Pălării, spuse el. Staţi să mă gândesc. Da, şi pe faţa sa de om cumsecade apăru un zâmbet de adevărată bucurie, acum că stau să mă gândesc, cred că am pălărie. Dar, spuneţi-mi, de ce mă întrebaţi?

George îl dumiri că dorea să cumpere o şapcă, o şapcă de voiaj, dar principalul era să fie o „şapca bună”. Faţa omului se lungi.

— Aa!, făcu el. Cu asta mă tem că m-aţi încuiat. Dacă aţi fi dorit o şapcă proastă, care nu merită preţul cerut, o şapcă nenorocită, bună cel mult de şters geamurile cu ea, v-aş fi putut găsi ceea ce vă trebuie. Dar o şapcă bună, nu; nu ţinem. Aşteptaţi totuşi o clipă, continuă el, văzând dezamăgirea ce se răspândea pe faţa expresivă a lui George, puţintică răbdare! Am aici o şapcă, se duse la un sertar şi-l deschise, nu e o şapcă grozavă, dar nu-i nici aşa de proastă ca cele pe care le vând îndeobşte. O aduse, ţinând-o pe palma întinsă: Ce părere aveţi?, întrebă el. V-ar conveni?

George şi-o potrivi în faţa oglinzii şi, selectând o altă remarcă din carte, spuse:

— Şapca asta este oarecum pe măsura mea, dar, spuneţi-mi, credeţi că-mi vine bine?

Omul se dădu un pas înapoi şi făcu un tur de orizont.

— Sincer, replică el, nu pot spune că da. Se întoarse de la George şi ni se adresă lui Harris şi mie: frumuseţea prietenului dumneavoastră, aş defini-o ca pe ceva foarte evaziv. Ea există, dar îţi poate uşor scăpa. Aşa, cu şapca asta, după părerea mea, îţi scapă.

Ajungând în punctul acesta, George socoti că se amuzase suficient cu acest om.

— Foarte bine, zise. Nu vrem să pierdem trenul. Cât face? Răspunse negustorul:

— Preţul acestei şepci, domnule, care, după părerea mea, este dublu pe cât valorează, se ridică la patru şilingi şi şase pence. Cum doriţi să v-o împachetez, domnule, în hârtie maro sau albă?

George spuse că o ia aşa cum este, îi plăti omului patru şilingi şi şase pence în monedă de argint şi ieşi. Harris şi cu mine îl urmarăm.

În strada Fenchurch am ajuns la un compromis cu birjarul la suma de cinci şilingi. Ne-a făcut altă reverenţă curtenitoare şi ne-a rugat să îi transmitem împăratului Austriei salutări din partea sa.

În tren, confruntându-ne părerile, am fost de acord că pierdusem jocul cu doi la unu; şi George, care era vădit dezamăgit, azvârli cartea pe geam.

Ne-am găsit bagajele şi bicicletele în bună stare pe vapor şi, la douăsprezece, odată cu mareea, am purces pe râu la vale.

Capitolul 5

O digresiune necesară. Introdusă printr-o poveste cu morală. Unul dintre farmecele acestei cărţi. Gazeta care nu a cules succese. Mândria ei: „Sfaturi practice asortate cu distracţii”. Problema: ghici ce trebuie considerat practic şi ce amuzant. Un joc popular. Opinii competente privind justiţia engleză. Un alt farmec al acestei cărţi. Un cântec

banal şi un al treilea farmec al acestei cărţi. Ce fel de pădure era aceea în care trăia fata. Descrierea Pădurii Negre.

Umblă o poveste despre un scoţian căruia, căzându-i dragă o fată, şi-o dorea de soţie. Însă el era înzestrat cu buna chibzuială a gintei lui. Luase aminte de primprejurul său că multe cununii, altminteri promiţătoare, avuseseră drept rezultat grele dezamăgiri şi necaz, şi aceasta numai ca urmare a greşitei socoteli făcute de mire sau de mireasă asupra închipuitei desăvârşiri a părţii dimpotrivă. A hotărât ca, în cazul său personal, o năruire a idealului să nu fie cu putinţă. Drept care, cererea în căsătorie din partea sa a îmbrăcat următoarea formă:

— Io-s băiat sărac, Jennie, n-am nici arginţi să-ţi dau şi nici pământ.

— Da’ te ai pe matale, Davie!

— Şi tare mi-aş dori să mai am şi altceva pe deasupra, măi fată. Nu-s decât un amărât fără niciun pic de vino-ncoa’, Jennie.

— Aş! Ştiu eu mulţi flăcăi şi mai sluţi ca tine, Davie.

— Io, unu’, nu i-am văzut, măi fată, şi, iaca, mă gândesc că nici n-aş vrea să-i văz.

— Mai bine om urât, Davie, în care să poci bizui decât vreun ăla de aspirează la fete şi-aduce numa’ necaz în casă cu fluşturelile lui.

— Ba, să nu te culci pe urechea ceea, Jennie; căci nu cucoşul ăl mai frumos face să zboare ale mai multe pene prin poiată; io-s de-aceia care aleargă după fuste, cum bine ştiut îi; şi mare pacoste pe suflet ţi-aş fi, zic io.

— Dar matale eşti bun la inimă, Davie! Şi ţi-e drag de mine. Uite, zic şi zău.

— De dragă, mi-eşti dragă, Jennie, da’ nu poci pentru ca să spun cât o să mă ţină; şi de bun sunt bun atunci când e pe-a mea şi nu mi se pune nimenea în contra. Dar am o fire dată-n paşte, s-o-ntrebi şi pe mămucă-mea, sunt aidoma lui

bietu’ tătâne-meu; am să-mbătrânesc, da’ tot fier rău am să rămân.

— Eşti prea aspru cu matale, Davie. Doar eşti om cumsecade. Io te cunosc mai bine decât te cunoşti matale însuţi, şi-o să facem casă bună împreună.

— O fi cum zici, Jennie! Măcar că tare mă-ndoiesc. Mare pacoste pe nevastă şi pe plozi când alde ăl cumsecade nu se dă dus de lângă pahar; şi mie când îmi adie pe la nas miros de whisky, parc-aş fi fost înţărcat cu lacherdă; torn şi torn în mine, doar-doar oi stinge pojarul, şi tot nu-l poci potoli.

— O fi, da’ când eşti treaz, eşti om de omenie, Davie.

— Poate că-oi fi, dragă Jennie, dacă nu mă zgândăre nimeni.

— Şi-ai să-mi stai alături, Davie, şi-ai să munceşti de dragul meu?

— Nu văz la ce n-aş sta alături de matale, Jennie; da’ mie să nu-mi cloncăni despre muncă, că, uite, numai gândul ăsta mă face să-mi ies din ţâţâni.

— Cum, necum, ai să-ţi dai toată silinţa, Davie. Cum spune şi părintele: nu-i poci cere omului mai mult de-atât.

— Mică mi-i toată silinţa, Jennie, şi tare mă tem că nici atâ-tica nu e. Toţi suntem făpturi becisnice şi păcătoase, Jennie, şi greu ţi-ar veni să găseşti om mai becisnic şi mai păcătos decât mine.

— Da, dar gura ta adevăr grăieşte, Davie. Mulţi flăcăi turuie tot felul de făgăduieli frumoase câte unei biete fete, şi p-ormă le calcă-n picioare, cu inima fetei odată. Tu mi-ai vorbit cinstit, Davie, şi-mi dau cu ideea păcum ca să te iau, şi ce-o ieşi om vedea noi.

Cât despre ce-a ieşit, povestea nu mai spune, dar una ştim: că dumneaei nici că avea cuvânt să se plângă de aşa învoială. Fie că s-a plâns, fie că nu, că femeile nu-şi potrivesc totdeauna vorbele după logică, după cum nici bărbaţii, între noi fie zis, Davie avea măcar inima împăcată gândindu-se că pe nedrept i s-ar fi adus orice fel de reproş.

Doresc şi eu să fiu tot atât de cinstit cu cititorul acestei cărţi. Doresc să-i prezint aici, deschis, lipsurile ei. Vreau ca nimeni să nu citească această carte pornind de la o idee greşită.

Această carte nu va conţine informaţii utile.

Cine îşi închipuie că va putea, cu ajutorul acestei cărţi, să facă turul Germaniei şi al Pădurii Negre, probabil că s-ar rătăci până să ajungă la Nore. Oricum, acesta ar fi lucrul cel mai bun ce i s-ar putea întâmpla. Cu cât se va depărta mai mult de casă, cu atât mai mari dificultăţi va întâmpina.

Nu cred că furnizarea de informaţii utile este punctul meu tare. Nu că m-aş fi născut cu această credinţă, experienţa m-a convins.

La începuturile carierei mele de ziarist, lucram la o gazetă, precursoare a multor periodice dintre cele foarte populare în zilele noastre. Ne făceam un titlu de glorie din a îmbina plăcutul cu utilul; ce anume se chema plăcut şi ce anume util, cititorul însuşi hotăra. Furnizam sfaturi oamenilor pe punctul de a se căsători, sfaturi multe şi serioase, pe care dacă ei le-ar fi urmat, cercul nostru de cititori ar fi fost invidiat de toată suflarea căsătoriţilor. Le spuneam abonaţilor noştri cum să facă avere crescând iepuri de casă şi le prezentam fapte şi cifre. De bună seamă, se mirau că noi înşine nu ne lăsăm de gazetărie ca să deschidem crescătorii de iepuri. De câte ori n-am dovedit, în mod incontestabil, din surse autorizate, cum un om care deschide o crescătorie de iepuri, cu douăsprezece exemplare selecţionate şi cu puţină inteligenţă, ajunge sigur, la capătul unui interval de trei ani, beneficiarul unui venit de două mii de lire anual, venit în rapidă creştere; creştere pe care nu mai e chip s-o stăvilească. Poate că omul n-avea nevoie de bani. Poate că nu ştia pe ce să-i mai cheltuiască. Dar asta era situaţia. Eu, personal, n-am cunoscut niciodată un crescător de iepuri care să câştige două mii pe an, deşi am cunoscut mulţi care au început cu cei doisprezece iepuri selecţionaţi. Întotdeauna, ceva,

cumva, pe undeva n-a mers cum trebuie; s-ar putea ca ambianţa permanentă a unei crescătorii de iepuri să dăuneze inteligenţei omului.

Le spuneam cititorilor noştri câţi oameni cu chelie există în Islanda; şi, mai ştii, cifrele noastre poate că erau corecte; câte căpăţâni de zahăr puse cap la cap se cer pentru a acoperi distanţa de la Londra la Roma, ceea ce era indispensabil pentru orice om dornic să aşeze un şir de căpăţâni de zahăr de la Londra la Roma, căci îi dădea posibilitatea să comande din capul locului cantitatea exactă; câte cuvinte rosteşte în medie o femeie în douăzeci şi patru de ore şi alte asemenea informaţii, menite să-i facă mai deştepţi şi mai cu moţ decât cititorii altor gazete.

Le spuneam cum se tratează istericalele la pisici. Eu, personal, nu cred şi nici atunci n-am crezut că istericalele la pisici pot fi tratate. Dacă aş avea o mâţă cu istericale, aş da anunţ la mica publicitate că am pisică de vânzare, ba chiar aş da-o de suflet. Dar datoria noastră era să furnizăm informaţii atunci când ni se cereau. Ne-a scris un imbecil, nu şi nu, că el vrea să ştie; şi mi-am pierdut cea mai bună parte a unei dimineţi căutând documentaţie asupra acestui subiect. În cele din urmă am găsit ce-mi trebuia la finele unei cărţi vechi de bucate. Ce căuta acest capitol acolo, n-am fost niciodată în stare să-nţeleg. N-avea nici în clin, nici în mânecă cu tematica în sine a cărţii; nu reieşea nicicum că puteai prepara o delicatesă din pisică, chiar dacă ai fi curarisit-o de istericale. Autoarea cărţii adăugase capitolul respectiv de filotimă ce era. Eu atât pot să spun, că mai bine îl lăsa nescris; de pe urma lui ne-am pomenit cu un maldăr de scrisori furibunde şi cu pierderea a patru dintre abonaţi, dacă nu chiar mai mulţi. Corespondentul scria că punerea în practică a sfatului nostru s-a soldat cu o pagubă de două lire la capitolul veselă de bucătărie, fără a mai pune la socoteală un geam spart şi, personal, o probabilă septicemie; plus, la pisică, istericale şi mai acute ca mai înainte. Şi totuşi reţeta era destul de simplă. Ţineai

pisica între genunchi, delicat, ca să n-o doară, şi cu o pereche de foarfeci efectuai o incizie adâncă şi precisă la baza cozii. Nu tăiai niciun fragment din coadă; trebuia să ai grijă să nu faci asta; efectuai doar o simplă incizie.

După cum i-am explicat corespondentului, locul cel mai potrivit pentru intervenţie ar fi fost grădina sau beciul; numai un imbecil era în stare să întreprindă operaţia în bucătărie, şi încă fără ajutoare.

Le făceam recomandări în legătură cu eticheta. Le spuneam cum să se adreseze lorzilor şi episcopilor; cum să mănânce supa. Îi învăţam pe tinerii timizi cum să dobândească o ţinută degajată în saloane. Dădeam lecţii de dans, pentru ambele sexe, cu ajutorul unor grafice. Le rezolvam dubiile în materie de religie şi le furnizam un cod de comportare morală care ar fi făcut cinste şi unei uşi de biserică.

Ziarul nu constituia un succes din punct de vedere financiar, era cu câţiva ani în avangarda timpurilor noastre, şi, în consecinţă, personalul nostru era limitat. Mi-aduc aminte că pagina mea cuprindea „Sfaturi pentru mame”, le scriam cu ajutorul proprietăresei mele, care, fiindcă divorţase de un soţ şi înmormântase patru copii, reprezenta, am apreciat eu, o autoritate demnă de încredere în toate problemele de ordin domestic; „Indicaţii cu privire la mobilarea şi decorarea interioarelor”, cu schiţe; o rubrică de „Sfaturi literare pentru începători”, sper, în mod sincer, că sfaturile mele au făcut un mai mare serviciu cititorilor decât s-au dovedit a-mi face mie personal; şi articolul nostru săptămânal, Discuţii sincere cu tineretul”, semnat de „Unchiul Henry”. Simpatic şi cumsecade bătrânel era „Unchiul Henry”, cu o experienţă vastă şi variată şi cu o atitudine plină de înţelegere faţă de generaţia în creştere. În tinereţea sa îndepărtată trecuse prin multe şi cunoştea destule. Încă şi astăzi citesc sfaturile „Unchiului Henry” şi, nu că mă laud, că n-am de ce, bune şi sănătoase sfaturi mai erau şi încă mai sunt. Adesea mă

gândesc că, dacă aş fi urmat mai cu sfinţenie poveţele „Unchiului Henry”, aş fi fost mai înţelept, aş fi făcut mai puţine boroboaţe, m-aş fi simţit mai mulţumit de mine însumi decât sunt.

O femeie puţintică, tăcută şi necăjită, care locuia într-o singură cameră pe lângă Tottenham Court Road şi al cărei bărbat domicilia la azilul de nebuni, asigura rubricile: „Reţete culinare”, „Sfaturi cu privire la educaţie” – distribuiam sfaturi cu nemiluita, precum şi o pagină şi jumătate de „Veşti mondene” scrise în acel stil degajat, la persoana întâi, care, după cum sunt informat, n-a dispărut nici până acum din ziaristica modernă: „Trebuie să vă povestesc despre rochiţa *divină* pe care am purtat-o săptămâna trecută la *Glorious Goodwood.* Prinţul C. – ei, dar nu e locul aici să reproduc tot ce-a spus fluşturaticul; căci e un fluşturatic, iar Contesa, drăguţa de ea, mi s-a părut că e un *pic* geloasă” – şi aşa mai departe.

Biata femeie! Parc-o văd şi acum în rochia ei jerpelită de lână, plină de pete de cerneală. Poate că o zi petrecută la *Glorious Goodwood* sau oriunde în altă parte, în aer liber, i-ar fi pus puţină culoare în obraji.

Proprietarul gazetei noastre, unul dintre cei mai cu neruşinare ignoranţi oameni pe care i-am cunoscut (îmi aduc aminte cum l-a informat odată pe un corespondent că Ben Jonson a scris *Rabelais* ca să aibă bani pentru înmormântarea mamei sale şi cum râdea bonom când i se semnalau greşelile), scria, cu concursul unei enciclopedii de duzină, paginile dedicate „Culturii generale” şi, una peste alta, le făcea remarcabil de bine; în timp ce băiatul de birou, având ca ajutor o excelentă pereche de foarfeci, răspundea de sectorul „Glume şi Umor”.

Munca era grea, remuneraţia – mică, ceea ce ne susţinea moralmente era conştiinţa că-i instruiam şi îi făceam mai buni pe semenii şi semenele noastre. Dintre toate jocurile de pe lume, universal şi etern popular este jocul de-a şcoala. Aduni şase copii, îi pui să şadă pe un

prag, iar tu te plimbi în sus şi-n jos cu cartea în mână şi cu nuiaua la subsuoară. De-a şcoala ne jucăm când suntem de-o şchioapă, ne jucăm când ne-am făcut băieţi şi fete mari, ne jucăm când am ajuns bărbaţi şi femei în toată firea, ne jucăm când, slăbănogi şi în papuci, ne târşim paşii spre groapă. Nu ni se urăşte şi nu ne sastisim de jocul acesta niciodată. Doar un lucru îl strică: ambiţia fiecăruia dintre ceilalţi şase copii de a-şi aroga pe rând dreptul la carte şi la nuia. Sunt sigur că motivul pentru care gazetăria este o meserie atât de căutată, în ciuda numeroaselor sale neajunsuri, este următorul: fiecare gazetar are sentimentul că el este băiatul care se plimbă în sus şi în jos cu cartea şi cu nuiaua. Guvernul, Clasele şi Masele, Societatea, Arta şi Literatura sunt ceilalţi şase copii care şed pe prag. El îi învaţă şi-i face mai buni.

Dar m-am îndepărtat de la subiect. Am menţionat aceste aspecte pentru ca să justific actuala mea oroare permanentă de a vehicula informaţii utile. Să revenim deci. Un oarecine, iscălit „Balonistul”, se interesa într-o epistolă de metoda de fabricare a hidrogenului. Gazul e uşor de fabricat, cel puţin aşa am dedus după ce m-am documentat asupra acestui subiect la biblioteca British Museum; totuşi, l-am prevenit pe „Balonist”, oricine ar fi fost, să ia toate precauţiile necesare în scopul preîntâmpinării unui accident. Ce puteam face mai mult? După zece zile, o doamnă învăpăiată la faţă s-a prezentat la redacţie, ducând de mână ceea ce, a explicat dânsa, era fiul ei în vârstă de doisprezece ani. Faţa băiatului era frapant de otova. Mama l-a îmbrâncit înainte şi i-a scos pălăria, şi-atunci mi-am dat seama din ce pricină. Junele n-avea nici urmă de sprâncene, iar din păr nu-i mai rămăsese decât nişte punctişoare ce confereau creştetului respectiv aspectul unui ou răscopt, cojit şi presărat cu piper.

— Acum o săptămână, pe vremea aceasta era o frumuseţe de băiat, cu păr creţ natural, remarcă doamna.

Vorbea cu inflexiuni ascendente prevestitoare de

furtuni.

— Dar ce-a păţit?, întrebă şeful nostru.

— Uite ce-a păţit, îi dădu răspuns doamna.

Scoase din manşon numărul de săptămâna trecută al gazetei noastre, cu articolul meu despre hidrogen, subliniat în creion, şi i-l propti în faţa ochilor. Şeful îl luă şi-l citi integral.

— Dânsul era „Balonistul”?, întrebă şeful.

— Dânsul era „Balonistul”, recunoscu doamna, un biet copil nevinovat, şi acum priveşte-l!

— Poate o să-i crească la loc, sugeră şeful.

— Poate că da, replică doamna, tonul continuând să urce, Şi poate că nu. Ceea ce doresc eu să aflu este ce anume aveţi de gând să faceţi pentru el.

Şeful propuse ca băiatul să fie spălat pe cap. La început am crezut că doamna se va năpusti asupră-i, dar deocamdată se limită la cuvinte. Pare-se că nu anvizaja niciun spălat pe cap, ci niscai despăgubiri. Mai făcu unele observaţii în legătură cu gazeta noastră, cu utilitatea ei, cu apelul ei la sprijinul Publicului, cu inteligenţa şi înţelepciunea colaboratorilor ei.

— Pur şi simplu, nu văd de ce am avea vreo vină, pleda şeful; era un om cu apucături blajine. A cerut lămuriri şi i s-au dat.

— Dumitale să nu-ţi arză de glumă, zise cucoana (omului nici nu-i ardea de glumă, sunt convins; frivolitatea nu se număra printre păcatele sale), că-ţi dau eu lămuriri pe care nu le-ai cerut, de n-o să poţi să le duci. Păi, uite acuş, explodă cucoana deodată, încât ne făcu pe amândoi să ne adăpostim fiecare îndărătul scaunului său, ca nişte puişori speriaţi, acuş vin să-ţi fac capul ca pe-ăsta!

Asta, presupun, însemna capul băiatului. Adresă totodată, în legătură cu fizicul personal al şefului nostru, unele remarci de foarte prost gust, categoric. Nu era o cucoană simpatică, nici pe departe.

Eu, unul, sunt de părere că dacă ne-ar fi dat în judecată,

aşa cum ne ameninţa, n-ar fi obţinut câştig de cauză; însă şeful nostru era un om cu experienţă în materie de justiţie, şi principiul sau permanent era să evite procesele. L-am auzit spunând odată:

— Dacă un cetăţean m-ar opri pe stradă şi mi-ar cere să-i dau ceasul, aş refuza să i-l dau. Dacă m-ar ameninţa că-l ia cu forţa, cred, deşi nu sunt bătăios, că l-aş apăra cu ghearele şi cu dinţii. Dacă, pe de altă parte, şi-ar exprima intenţia de a încerca să-l obţină pe calea justiţiei, aş scoate ceasul din buzunar şi i l-aş da, socotind că am scăpat ieftin.

Şeful a tranşat chestiunea cu doamna învăpăiată la faţă prin intermediul unei hârtii de cinci lire, care trebuie să fi reprezentat câştigul pe o lună al gazetei; şi cucoana a plecat luându-şi cu dânsa odrasla deteriorată. După plecarea ei, şeful mi-a vorbit cu blândeţe. A spus:

— Să nu crezi că-ţi dau un vot de blam. Câtuşi de puţin. Nu e vina dumitale. Soarta e de vină. Mărgineşte-te la sfaturi morale şi la critică, pentru acestea eşti categoric bun; dar nu-ţi mai încerca puterile cu „Sfaturi practice”. După cum am spus, nu e vina dumitale. Sfaturile dumitale sunt destul de corecte, nu li se poate obiecta nimic; numai că, pur şi simplu, n-ai noroc cu ele.

Măcar de i-aş fi urmat întotdeauna povaţa; m-aş fi scutit pe mine şi pe alţii de mari dezastre. Nu ştiu de ce se întâmplă aşa, dar uite că aşa se întâmplă. Dacă-i dau cuiva indicaţii în legătură cu ruta optimă dintre Londra şi Roma, omul îşi pierde bagajele în Elveţia sau e gata, gata să naufragieze în faţa coastei de la Dover. Dacă-l sfătuiesc ce aparat de fotografiat să cumpere, e înhăţat de poliţia germană pentru fotografierea de fortăreţe. Odată, mi-am dat o groază de osteneală să-i explic unuia ce să facă pentru a se căsători cu sora din Stockholm a răposatei lui neveste. Am aflat la ce oră îi pleacă vaporul din Huli şi cele mai bune hoteluri la care să tragă. Nu exista nici măcar o singură greşeală, de la un cap la altul, în seria de informaţii pe care i le-am furnizat; totul a mers şnur; dar de-atunci

nu-mi mai dă bună ziua.

Iată pricina pentru care am ajuns să-mi temperez pasiunea de a da sfaturi; iată de ce în aceste pagini nu se va găsi, pe cât îmi va sta în putinţă, nimic de natura unor sfaturi cu caracter practic.

Nu vor exista descrieri de oraşe, date din domeniul istoriei, al arhitecturii sau al moralei.

Odată l-am întrebat pe un străin inteligent ce părere are despre Londra.

Zice: „E un oraş foarte mare.”

Zic: „Ce v-a frapat cel mai mult în Londra?”

Zice: „Lumea.”

Zic: „În comparaţie cu alte oraşe, Paris, Roma, Berlin, ce părere aveţi despre Londra?”

A dat din umeri. „E mai mare, zice; ce altceva pot să spun?”

Un muşuroi de furnici seamănă foarte tare cu alt muşuroi de furnici. Atâtea căi, largi sau înguste, pe care vietăţile mişună într-o stranie confuzie; unele zorind, pline de importanţă, altele oprindu-se să stea la taifas. Unele spetindu-se sub mari poveri; altele doar lăfăindu-se în soare. Atâtea hambare pline cu de-ale gurii; atâtea chilii în care măruntele făpturi dorm, mănâncă şi iubesc; colţul în care zac albele lor oscioare. Stupul de colea e mai mare, cel de colo mai mic. Cuibul acesta e aşezat pe nisip, iar celălalt – sub pietre. Acesta abia ieri a fost clădit, pe când celălalt a fost durat cu veacuri în urmă, unii spun chiar înainte de ivirea rândunelelor; mai ştii?

Nici nu veţi găsi în această carte folclor sau poveşti.

Fiecare vale în care se află un sălaş îşi are cântecul ei. Eu am să vă spun subiectul; voi puteţi să-l scrieţi în versuri şj să-l puneţi pe muzică.

A fost odată o fată şi-a venit un flăcău, care a iubit şi-a plecat.

E un cântec monoton, scris în multe limbi; căci tânărul pare să fi fost un neobosit călător. Aici, în sentimentala

Germanie, îşi aduc bine aminte de el. Tot astfel, localnicii din Albaştrii Munţi Alsacieni mai ţin încă minte cum a venit printre ei; iar dacă memoria nu mă înşală, a trecut şi pe Malurile Apei Allan. Un adevărat Jidov Rătăcitor; căci fetele proaste încă mai ascultă, aşa se zice, tropotul copitelor calului său topin-du-se în depărtări.

În această ţară cu multe ruine care cu multă vreme-nainte erau vetre pline de glasuri, multe legende dăinuiesc; şi iarăşi, dându-vă reţeta, vă las să gătiţi singuri mâncarea. Ia o inimă omenească sau două, potrivite; un mănunchi de pasiuni omeneşti, nu sunt multe, le numeri pe degetele de la o singură mână, sau cam aşa; adaugă un amestec de bine şi rău; toarnă deasupra sos de moarte şi serveşte preparatul unde şi când doreşti. „Chilia Sfântului”, „Turnul bântuit”, „Mormântul din hrubă”, „Fuga îndrăgostiţilor”, numiţi-o cum vreţi, tocana este aceeaşi.

În sfârşit, în această carte nu vor exista peisaje. Nu-i vorba de lene din partea mea, ci de autocontrol. Nimic mai lesne de descris decât peisaje; nimic mai dificil şi mai inutil de citit. Când Gibbon trebuia să se bizuie pe istorisirile călătorilor pentru descrierea Helespontului, şi Rinul era cunoscut studenţilor englezi mai cu seamă prin intermediul *Comentariilor* lui Cezar, îi incumba fiecărui globe-trotter, pe orice distanţe, să descrie cum putea mai bine locurile de el întâlnite. Dr. Johnson, care nu văzuse mai nimic altceva decât privelişte a de pe Fleet Street, putea citi descrierea pârloagelor din Yorkshire cu plăcere şi cu folos. Unui cockney[6] care n-a dat în viaţa lui cu ochii de vreo formă de relief mai înaltă decât Spinarea Porcului din Surrey, o prezentare a Munţilor Snowdon trebuie să-i fi apărut pasionantă. Dar noi sau, mai bine-zis, nu noi, ci locomotiva cu aburi şi aparatul de fotografiat au schimbat toate acestea. Omul care joacă tenis în fiecare an la picioarele masivului Matterhorn şi biliard în vârful muntelui Rigi nu-ţi va mulţumi pentru o descriere meşteşugită şi căznită a

[6] Locuitor din împrejurimile Londrei.

Colinelor Grampian. Pentru contribuabilul de rând care a văzut Niagara în zece picturi în ulei, o sută de fotografii, o mie de poze din revistele ilustrate şi-n vreo câteva diagrame, zugrăvirea în cuvinte a cascadei este plicticoasă.

Un prieten de-al meu american, un domn cult, care iubea poezia de dragul poeziei, mi-a mărturisit că şi-a făcut o idee mai corectă şi mai dătătoare de satisfacţii despre Ţinutul Lacurilor dintr-un album cu vederi decât din Operele complete ale lui Coleridge, Southey şi Wordsworth luate laolaltă. Tot el, îmi amintesc, spunea în legătură cu această temă a peisajului în literatură că i-ar fi deopotrivă de îndatorat unui autor dacă ar descrie elocvent ce-a consumat la cină în aceeaşi seară. Dar aceasta se referea la o altă temă, anume domeniul propriu al fiecărei arte. Prietenul meu susţinea că, după cum pânza şi culoarea sunt mijloace nepotrivite pentru naraţiune, tot astfel zugrăvitul prin cuvinte este, în cel mai bun caz, doar o metodă stângace de a transmite impresii ce pot fi mult mai bine receptate pe calea ochiului.

În privinţa aceasta, îmi dăinuie cât se poate de limpede în memorie o oră de şcoală dintr-o după-amiază fierbinte. Era o oră de literatură engleză, şi ceremonialul a început prin lectura unei poezii lungi, însă acceptabile. Numele autorului, mi-e jenă să mărturisesc, l-am uitat; dimpreună cu titlul lucrării. Lectura odată terminată, am închis cărţile şi profesorul, un bătrânel cumsecade, cu părul alb, ne-a îndemnat să redăm cu vorbele noastre ceea ce tocmai se citise.

— Spuneţi-mi, zise profesorul, încurajator, despre ce este vorba în poezie.

— În poezie, începu premiantul clasei (vorbea cu capul plecat şi cu o vădită sfială, ca şi cum subiectul era de aşa natură, încât el, personal, nu l-ar fi adus niciodată în discuţie), este vorba despre o fecioară.

— Da, aprobă profesorul, însă vreau să-mi povesteşti cu vorbele tale. Azi nu mai spunem fecioară, ştii, spunem fată.

Da, este vorba despre o fată. Mai departe.

— O fată, repetă premiantul, substituirea sporindu-i parcă şi mai mult stânjeneala, care trăia într-o pădure.

— Ce fel de pădure?, întrebă profesorul.

Premiantul îşi cercetă cu luare-aminte călimara, apoi privi în tavan.

— Ei, haide, îl împinse profesorul, impacientat, ai citit despre această pădure timp de zece minute. De bună seamă că poţi să-mi spui ceva în legătură cu ea.

— Copaci noduroşi, cu strâmbe crengi…, reluă premiantul.

— Nu, nu, îl întrerupse profesorul. Nu vreau să-mi repeţi poezia. Vreau să-mi spui cu vorbele tale ce fel de pădure era aceea în care trăia fata.

Profesorul bătu nervos din picior; premiantul îşi luă ini-ma-n dinţi:

— Pădurea aceea în care trăia fata era o pădure obişnuită.

— Spune-i tu ce fel de pădure era, se adresă profesorul premiantului al doilea.

Al doilea declară că era „o pădure verde”. Aceasta îl enervă pe profesor şi mai tare; califică pe al doilea băiat drept zevzec, deşi, zău, nu ştiu de ce, şi trecu la al treilea, care, de câteva minute, stătea ca pe jar, mâna sa dreaptă agitându-se în sus şi în jos ca un semafor zănatic. În clipa următoare tot ar fi izbucnit, chiar dacă profesorul nu l-ar fi întrebat; era roşu la faţă de atâta ştiinţă pe care o ţinea în el.

— O pădure întunecoasă şi mohorâtă!, strigă al treilea băiat, şi mare i-a fost uşurarea.

— O pădure întunecoasă şi mohorâtă, repetă profesorul, evident aprobator. Şi de ce, mă rog, era întunecoasă şi mohorâtă?

Al treilea băiat se dovedi şi de data aceasta a fi la înălţime.

— Pentru că soarele nu putea străbate în ea. Profesorul

avu impresia că l-a descoperit pe poetul clasei.

— Pentru că soarele nu putea străbate în ea, sau, mai bine, pentru că razele soarelui nu puteau pătrunde acolo. Şi de ce nu puteau pătrunde razele soarelui acolo?

— Ele nu puteau pătrunde acolo pentru că frunzele erau foarte dese.

— Foarte bine!, spuse profesorul. Fata deci trăia într-o pădure întunecoasă şi mohorâtă, prin al cărei baldachin de frunze razele soarelui nu puteau pătrunde. Şi acum, ce creştea în pădurea aceasta?

Arătă spre al patrulea elev.

— În pădurea aceasta creşteau copaci.

— Şi mai ce?

— Şi ciuperci. Asta după o pauză.

Profesorul nu era prea sigur de ciuperci, însă, cercetând textul, văzu că băiatul avea dreptate; se vorbea şi despre ciuperci.

— Prea bine, recunoscu profesorul, creşteau şi ciuperci acolo. Şi mai ce? Ce se găseşte în pădure sub copaci?

— Pământ.

— Nu, nu; ce mai creşte în pădure afară de copaci?

— Aha, tufişuri.

— Tufişuri; foarte bine! Începe să meargă. În această pădure erau copaci şi tufişuri. Şi mai ce?

Arătă spre un băieţel mărunt cam dinspre fundul clasei. Băieţelul, care ajunsese la concluzia că pădurea era prea departe ca să poată constitui o sursă de neplăceri personale, îşi trecea timpul jucându-se „de-a vapoarele” contra lui însuşi. Smuls dintr-ale sale şi zăpăcit, dar socotind că e necesar să adauge şi el ceva la inventar, propuse la întâmplare mure. Asta era o greşeală; poetul nu pomenea de mure.

— Bineînţeles, la ce să se gândească Klobstock decât la ceva de îmbucat, comentă dascălul, oare se mândrea cu spiritul său de apropo.

Remarca stârni un hohot de râs la adresa lui Klobstock,

ceea ce l-a încântat pe profesor.

— Tu, continuă el, arătând spre un băiat din mijlocul clasei. Ce se mai găsea în pădure în afară de copaci şi de tufişuri?

— Mai era şi un torent acolo.

— Prea bine; şi ce făcea torentul?

— Susura.

— Nu, nu. Pâraiele susură, torentele…?

— Urlă.

— Aşa, torentul urlă. Şi ce-l făcea să urle?

Asta era întrebare de încuietoare. Un băiat, nu era o culme de inteligenţă, recunosc, zise că fata. Ca să ne ajute, profesorul formulă altfel întrebarea:

— Când urla?

Al treilea băiat, salvând din nou situaţia, arătă că torentul urla atunci când cădea printre stânci. Cred că unii dintre noi ziceam în sinea noastră că mare fricos trebuie să fi fost torentul acela dacă făcea atâta hai pentru o nimica toată; un torent mai curajos, ne gândeam noi, s-ar fi sculat de jos şi-ar fi pornit-o mai departe, fără să spună nici pâs despre accident. Un torent care urla de fiecare dată când cădea pe o stâncă era un torent slab de înger după părerea noastră; dar profesorul păru mulţumit de răspuns.

— Şi ce mai trăia în pădurea aceasta afară de fată?, fu următoarea întrebare.

— Păsări.

— Da, trăiau şi păsări în pădurea aceasta. Şi mai ce? Cu păsările ni se cam terminaseră ideile.

— Ei, hai, spuse profesorul, cum se cheamă animalele acelea cu cozi care se caţără în copaci?

Ne-am gândit ce ne-am gândit, până ce unul dintre noi zise:

— Pisici.

Eroare profundă; poetul nu pomenea nimic de pisici; ceea ce profesorul voia să scoată de la noi era „veveriţe”.

Nu-mi amintesc prea multe alte amănunte despre

această pădure. Dar îmi aduc aminte că era vorba şi despre un cer. În locurile unde intervenea câte un luminiş, printre coroane puteai, privind în sus, să vezi cerul deasupra ta; foarte des erau nori pe cerul acesta şi, din când în când, dacă îmi aduc bine aminte, câte o aversă de ploaie o făcea pe fată ciuciulete.

Am insistat asupra acestei întâmplări deoarece mi se pare revelatoare în privinţa întregii probleme a peisajului în literatură. N-am înţeles atunci, nu înţeleg nici azi de ce rezumatul premiantului nu a fost suficient. Cu toată deferenta cuvenită respectivului poet, cine-o fi fost, nu putem să nu recunoaştem că pădurea lui era şi nu putea fi decât „o pădure obişnuită".

V-aş putea descrie Pădurea Neagră la mare detaliu. Vi l-aş putea traduce pe Hebel, poetul Pădurii Negre. Aş putea înnegri pagini întregi despre ale sale chei stâncoase şi văi surâzătoare, povârnişuri înveşmântate în pini, piscuri încununate cu tancuri, pârâiaşe înspumate (acolo unde neamţul, disciplinat cum e, nu le-a condamnat să curgă demn prin jgheaburi de lemn sau prin conducte de scurgere), despre satele albe şi gospodăriile răzleţe.

Dar mă obsedează teama că s-ar putea să săriţi peste toate acestea. Dacă aţi fi îndeajuns de conştiincioşi, sau într-atât de apatici, încât să nu treceţi peste, aş reuşi, fie vorba între noi, să vă dau doar o idee, mult mai bine concentrată în frazele simple ale nepreţuitului ghid turistic:

„O regiune muntoasă pitorească, mărginită la sud şi la vest de câmpia Rinului, către care pintenii săi coboară abrupt. Formaţia sa geologică constă, în principal, din gresie striată şi granit; înălţimile joase sunt acoperite cu vaste păduri de pini. Este udată din abundenţă de numeroase ape, iar văile sale bogat populate sunt fertile şi bine cultivate. Hanurile sunt bune; însă vizitatorul străin este sfătuit să se împărtăşească cu măsură din vinurile locale".

Capitolul 6

De ce ne-am dus la Hanovra. Ceva care se face mai bine în străinătate. Arta conversaţiei politicoase cu străinii, aşa cum se preda în şcolile engleze. O poveste adevărată, pentru prima oară istorisită. Gluma franţuzească, folosită pentru amuzamentul tineretului britanic. Instincte paterne la Harris. Stropitorul de străzi în chip de artist. Patriotismul lui George. Cum ar fi trebuit să procedeze Harris. Cum a procedat el. Salvăm viaţa lui Harris. Un oraş fără somn. Calul de birjă în calitate de critic.

Am sosit vineri la Hamburg după o traversare fără valuri şi fără peripeţii; şi de la Hamburg ne-am îndreptat spre Berlin via Hanovra. Nu este ruta cea mai directă. Pot explica vizita noastră la Hanovra numai în felul în care negrul a explicat judecătorului prezenţa sa în curtea de păsări a diaconului:

— Da, dom' judecător, ce spune dom' poliţai e adevărat, dom' judecător; eram acolo, dom' judecător.

— A, recunoşti deci? Şi, rogu-te, ce făceai cu un sac la dumneata, în curtea de păsări a diaconului Abraham, la orele douăsprezece din noapte?

— Vă spun acuş, dom' judecător; iacă, vă spun, dom' judecător. Mă dusesem la dom' Jordan c-un sac cu pepeni. Zău, dom' judecător; şi dom' Jordan a fost foarte de treabă, m-a poftit ca să intru.

— Da, şi?

— Da, dom' judecător, foarte de treabă om dom' Jordan. Şi ne-am aşezat la vorbă, şi-am vorbit, şi-am tot vorbit…

— Se prea poate, mă rog, însă ceea ce dorim să ştim este ce căutai în curtea de păsări a diaconului?

— Da, dom' judecător, tocmai începusem să vă spun. Era foarte târziu când am plecat de la dom' Jordan, şi-mi zic eu mie, zic: „Acuma, Ulise, ia-o la picior cu dreptu-nainte, ca să nu dai de bucluc cu nevasta". Bună de gură, dom'

judecător, grozav de bună de gură…

— Bine, las-o pe dumneaei în pace; sunt alţii şi mai buni de gură ca ea în oraşul ăsta. Locuinţa diaconului Abraham se află la o jumătate de milă de drumul dumitale. Cum de-ai nimerit acolo?

— Tocmai asta voiam să vă explic, dom’ judecător.

— Mă bucur. Şi cum explici?

— Păi, bag samă, dom’ judecător, că m-oi fi abătut din drum.

Bag şi eu samă că şi noi ne-om fi abătut niţel din drum.

La început, dintr-un motiv sau altul, Hanovra te frapează ca o urbe neinteresantă, dar încet, încet te obişnuieşti cu ea şi ţi se impune. De fapt, sunt două oraşe; unul cu străzi largi, moderne, frumoase şi cu grădini cu mult gust aranjate; cot la cot cu un oraş din veacul al şaisprezecelea, unde case vechi cu armătură din bârne surplombează uliţele înguste; în care, prin ganguri scunde, găseşti curţi cu galerii, odinioară înţesate adesea cu trupe de cavalerie sau blocate de câte o hărăbaie de caleaşca trasă de şase cai, aşteptându-şi stăpânii, pe bogatul comerciant şi pe-a sa dolofană şi placidă Frau, dar unde astăzi copiii şi orătăniile se zbenguiesc în voie, pe când de la balcoanele sculptate fâlfâie nişte prăpădite de rufe puse la zvântat.

O atmosferă ciudat de englezească pluteşte peste Hanovra, îndeosebi duminicile, când prăvăliile oblonite şi clinchetul clopoţeilor o fac să semene cu o Londră ceva mai însorită. Iar această atmosferă de duminică britanică nu a fost numai o impresie e mea, altminteri aş fi pus-o pe seama închipuirii; dar până şi George a simţit-o. Harris şi cu mine, înapoindu-ne dintr-o scurtă plimbare după dejun ca să ne fumăm trabucele în acea duminică după-amiază, l-am găsit dormitând cuminte în cel mai adine fotoliu din fumoar.

— În definitiv, spuse Harris, duminica britanică are un ce care merge la inima oricărui om cu sânge de englez în vine. Mi-ar părea rău să se piardă cu totul, zică noua generaţie ce-o zice.

Şi, ocupând câte un capăt al vastei canapele, i-am ţinut lui George companie.

Se zice că la Hanovra trebuie să te duci ca să înveţi cea mai bună nemţească. Dezavantajul este că, în afara Hanovrei, care este doar o mică provincie, nimeni nu pricepe această cea mai bună nemţească. Aşa că trebuie să te hotărăşti, dacă ţii să vorbeşti o nemţească bună, şi să rămâi în Hanovra, sau să vorbeşti o nemţească proastă şi să mai călătoreşti şi prin alte părţi. Germania fiind divizată atâtea secole în atâtea principate, are ghinionul să posede un mare asortiment de dialecte. Nemţii din Posen, doritori să converseze cu oameni din Wurtenburg, trebuie de cele mai multe ori să se exprime în franţuzeşte sau în englezeşte; iar tinerele dudui şcolite în pensioanele scumpe din Westphalia îşi surprind şi îşi dezamăgesc părinţii prin aceea că sunt incapabile să înţeleagă un cuvânt rostit de cineva din Mechlenburg. Un străin care vorbeşte englezeşte s-ar găsi, este adevărat, deopotrivă de perplexat pe plaiurile din Yorkshire sau în mahalaua Whitechapel; însă cazurile nu se aseamănă. Pe tot întinsul Germaniei, dialectele persistă nu numai în regiunile rurale sau printre cei fără studii. În mod practic, fiecare provincie îşi are limba ei proprie, de care este mândră şi de care ţine cu dinţii. Un bavarez cult îţi va concede că, din punct de vedere academic, germana nordică este mai corectă; dar va continua să vorbească germana sudică, învăţându-şi descendenţii aceeaşi limbă.

În decursul secolului, sunt înclinat să cred că germanii vor învinge acest obstacol cu ajutorul englezei. Fiecare băiat şi fată din Germania, de la pătura ţărănească în sus, vorbeşte englezeşte. Dacă pronunţia englezească n-ar fi atât de arbitrară, nu mai încape nici pic de îndoială că, după un număr de câţiva anişori, ea ar ajunge limba mondială. Toţi străinii sunt de acord că, în ce priveşte gramatica, e limba cea mai lesne de învăţat dintre toate. Un neamţ, comparând-o cu propria-i limbă, în care fiecare

cuvânt din fiecare propoziţie este guvernat de cel puţin patru reguli distincte şi categorice, îţi declară că engleza n-are gramatică. S-ar părea că o bună parte din englezi au ajuns şi ei la aceeaşi concluzie; dar se înşală. De fapt, există o gramatică engleză şi, într-una dintre aceste zile, şcolile noastre vor recunoaşte această realitate iar gramatica respectivă va fi predată copiilor noştri, parvenind poate chiar până şi în cercurile literare şi gazetăreşti. Dar în prezent, pare-se, ne aflăm de comun acord cu străinii, şi-anume c-ar fi o cantitate neglijabilă. Pronunţia engleză este ciotul de care ne poticnim pe calea progresului nostru. Ortografia engleză a fost scornită dinadins spre a camufla pronunţia. Deşteaptă idee şi bine calculată pentru a tempera orgoliul străinilor; cică, altminteri, ar ajunge să stăpânească engleza într-un an. Căci au nemţii un chip de a preda limbile străine care nu seamănă cu al nostru; şi, drept consecinţă, când un tânăr sau o tânără germană termină gimnaziul sau liceul la vârsta de cincisprezece ani, „es” (termen comod ce se poate folosi în nemţeşte pentru „el” sau „ea”) este apt să înţeleagă şi să grăiască în limba pe care a studiat-o. În Anglia avem o metodă care, pentru obţinerea unui minimum posibil de rezultate cu un maximum posibil de cheltuieli, poate că n-are pereche. Un băiat, absolvent al unei bune şcoli burgheze din Anglia, poate conversa cu un francez, târâş-grăpiş şi cu opinteli, despre grădinăriţe şi mătuşi; conversaţie care, la un om lipsit de ambele, e de natură să devină insipidă. E cu putinţă ca băiatul, dacă reprezintă o strălucită excepţie, să poată spune cât e ceasul sau să facă unele observaţii rezervate privitoare la vreme. Nu încape îndoială că ar putea turui un număr bunicel de verbe neregulate pe de rost; numai că, fie vorba între noi, puţini străini ţin să asculte verbele neregulate ale propriei lor limbi în recitarea unor juni englezi. Tot astfel, s-ar putea dovedi capabil să-şi amintească o excepţională culegere de expresii idiomatice franţuzeşti, grotesc închisnovate, din cele pe care niciun

franţuz modern nu le-a auzit vreodată şi nici nu le înţelege când le aude.

Explicaţia este, în nouă cazuri din zece, că băiatul a învăţat franţuzeşte după „Metoda Ahn, volumul unu”. Istoricul acestei faimoase lucrări este remarcabil şi instructiv. Cartea a fost scrisă în chip de glumă de către un franţuz duhliu care a vieţuit vreo câţiva ani în Anglia. A conceput-o ca o satiră la adresa talentului într-ale conversaţiei de care dă dovadă aleasa societate britanică. Sub acest aspect, cartea fusese categoric bună. Autorul a propus-o unei edituri din Londra. Directorul era un om ager la minte. A citit opera din scoarţă în scoarţă. După aceea a trimis după autor.

— Această carte a dumneavoastră, i-a spus el autorului, este foarte isteaţă. Am râs cu lacrimi citind-o.

— Sunt încântat să aud aceste cuvinte din partea dumneavoastră, răspunse franţuzul, măgulit. Am încercat să fiu veridic, fără a jigni în mod inutil.

— E teribil de distractivă, supralicita directorul. Şi totuşi, publicată ca o glumă nevinovată, mă tem că am rata-o.

Autorului i se lungi figura.

— Umorului ei, continuă directorul, i s-ar găsi cusurul că este forţat şi extravagant. I-ar amuza pe cei inteligenţi, pe oamenii care gândesc, dar, din punct de vedere comercial, această categorie de lectori este cu totul neglijabilă. Insă am o idee, continuă directorul. Roti ochii prin încăpere ca să se asigure că sunt numai ei doi şi, aplecându-se spre autor, îi spuse în şoaptă: Mă gândesc s-o public ca pe o lucrare serioasă pentru uzul şcolilor!

Autorul se holbă la el, interzis.

— Eu îl cunosc pe belferul englez, spuse directorul. Cartea aceasta îl va atrage. Se va potrivi de minune cu metoda lui. Niciodată nu se va descoperi ceva mai idiot, ceva mai necorespunzător scopului. Belferul va plescăi din buze la citirea ei şi se va linge pe bot ca un căţel.

Autorul, sacrificând arta pe altarul cupidităţii, consimţi. Îi

schimbară titlul şi-i anexară un vocabular, însă în rest lăsară lucrarea întocmai cum se găsea.

Rezultatul îl cunoaşte orice şcolar. „Ahn” a devenit forul suprem al învăţământului filologic din Anglia. Dacă nu şi-a păstrat omniprezenţa, acest lucru trebuie imputat faptului că pe parcurs s-a născocit ceva şi mai puţin adecvat obiectului.

Ca nu cumva, totuşi, şcolarul englez să-şi adjudece, chiar după o metodă ca a lui „Ahn”, vreo boabă de franţuzească, sistemul de învăţământ britanic îi mai bagă un băţ în roate, blagoslovindu-l cu ceea ce prospectul şcolii numeşte „concursul unui domn francez”. Acest domn francez care, în treacăt fie spus, e în general belgian, este indubitabil o persoană cât se poate de meritorie şi, ce-i drept e drept, poate înţelege şi vorbi destul de curgător propria-i limbă. Însă calităţile sale sfârşesc aici. Este, fără excepţie, un ins dotat cu o remarcabilă incapacitate de a învăţa pe cineva ceva. Pe drept cuvânt, s-ar părea că este selectat nu atât ca să instruiască, ci ca să amuze tineretul. Este totdeauna o figură comică. Nicio şcoală englezească n-ar angaja un francez cu o fizionomie demnă. Dacă posedă de la natură câteva anomalii benigne menite să stârnească hazul, este cu atât mai apreciat de către patronii lui. Clasa, se-nţelege, îl consideră o şotie ambulantă. Cele două până la patru ore pe săptămână irosite în mod deliberat cu această farsă antică sunt aşteptate de băieţi ca un vesel interludiu într-o existenţă de altfel monotonă. Şi dacă părintele, mândru, îşi duce feciorul şi moştenitorul la Dieppe şi descoperă că junele nu ştie nici măcar să cheme o birjă, blamează nu sistemul, ci pe inocenta victimă.

Limitez comentariile la limba franceză, deoarece este singura pe care încercăm să-i determinăm pe tinerii noştri să şi-o însuşească. Ca un băiat de-al nostru să ştie nemţeşte, ar părea o inadvertenţă. De ce irosim timp predând chiar şi franceza după această metodă, n-am priceput niciodată. Necunoaşterea totală a unei limbi este

demnă de respect. Dar, lăsând la o parte gazetarii umorişti şi romancierele, pentru care reprezintă o necesitate profesională, această spoială de franţuzească de care suntem atât de mândri că o posedăm nu serveşte la altceva decât ca să ne facă ridicoli.

În şcoala germană, metoda este întrucâtva diferită. O oră în fiecare zi este dedicată aceleiaşi limbi. Ideea este să nu-i laşi timp junelui să uite ce a învăţat în lecţia precedentă; ideea este să-l faci să meargă tot înainte. Un străin caraghios, ca să aibă de ce să râdă, nu i se furnizează. Limba respectivă se predă de un dascăl german care o cunoaşte şi pe faţă şi pe dos, la fel de bine ca pe propria-i limbă. Poate că acest sistem nu-l înzestrează pe tânărul german cu acel perfect accent prin care turistul britanic se remarcă în orice ţară, însă are alte avantaje. Băiatul nu-l porecleşte pe profesor „Broscoiul" sau „Cârnatul", nici nu pune la cale pentru ora de franceză sau de engleză cine ştie ce farsă răsuflată. Stă cuminte în banca lui şi pentru propriul său folos încearcă să înveţe acea limbă străină, cu minimum de caznă pentru toate părţile interesate. Când termină şcoala, ştie să converseze, nu numai despre bricege, grădinari şi mătuşi, ci despre politica europeană, istorie, Shakespeare sau muzică, potrivit făgaşului pe care o apucă discuţia.

Privind poporul german dintr-un unghi de vedere anglo-saxon, se poate întâmpla ca în cuprinsul prezentei cărţi să întâlnesc prilejul de a-i aduce critici; dar, pe de altă parte, multe am putea învăţa de la ei; iar în materie de bun-simţ, aplicat la învăţământ, avem nouăzeci şi nouă la sută ce învăţa de la nemţi; şi ne bat cu o singură mână. Frumoasa pădure de la Eilenriede mărgineşte Hanovra la sud şi la vest, şi aici s-a petrecut o dramă în care Harris a jucat un rol de frunte.

Pedalam prin această pădure luni după-amiază, în compania mai multor ciclişti, căci este locul preferat al hanovrezilor în după-amiezile însorite, şi aleile ei umbrite

sunt pline atunci de lume fericită, lipsită de griji. Printre ciclişti se afla o tânără şi frumoasă fată pe o bicicletă nou-nouţă. Se cunoştea că-i novice în sportul pe două roţi. Simţeai instinctiv că va veni un moment când fata va avea nevoie de sprijin, şi Harris, cu cavalerismul său notoriu, ne-a propus să ne ţinem în urma ei. Harris, aşa cum ne explica el din când în când lui George şi mie, are şi el fete, sau, ca să fiu mai exact, o fată, care, cu trecerea anilor, va renunţa certamente să se joace cu cercul în grădina din faţa casei şi va deveni o tânără domnişoară frumoasă şi serioasă. De-aici se trage, fireşte, faptul că Harris manifestă interes pentru toate fetele frumoase până la vârsta de treizeci şi cinci de ani sau cam pe-aici; căci îi aduc aminte, zice el, de-acasă.

Parcursesem cale de vreo două mile, când am observat, puţin înaintea noastră, într-un punct la confluenţa a cinci drumuri, un om cu un furtun, stropind aleile. Furtunul, având la fiecare articulaţie câte un suport pe rotile, şerpuia după el ca un vierme uriaş, din al cărui gâtlej, ţinut zdravăn cu ambele mâini de către om şi sucindu-se ba încoace, ba încolo, ba în sus, ba în jos, ţâşnea un jet puternic de apă, la un debit de circa cinci litri pe secundă.

— Mult mai bună metodă decât a noastră, observă Harris, entuziasmat. Harris vădeşte tendinţa cronică de a fi ultrasever cu toate instituţiile britanice. Mult mai simplu, mai rapid şi mai economic! Vedeţi, cu acest sistem, un singur om poate stropi în cinci minute o bucată de drum pentru care nouă, cu tulumba noastră mătăhăloasă şi mototoală, ne-ar trebui jumătate de ceas.

George, care pedala în spatele meu pe tandem, spuse:

— Da, şi este în acelaşi timp o metodă prin care, cu puţintică neatenţie, un om poate face ciuciulete un mare număr de semeni în mult mai puţin timp decât ar avea ei la dispoziţie spre a i se feri din drum.

George, prin contrast cu Harris, este britanic până în măduva oaselor. Îmi amintesc cu câtă patriotică indignare

l-a combătut George odată pe Harris, care propunea introducerea ghilotinei în Anglia.

— E mult mai netă, zicea Harris.

— Puţin îmi pasă, zicea George. Eu sunt englez: eu mă mulţumesc cu spânzurătoarea.

— O fi având tulumba noastră dezavantajele ei, continuă George, dar nu te poate indispune decât pe la picioare, lucru ce se poate evita. Pe când cu drăcovenia de-aici, omul poate să te urmărească pe după colţ şi chiar în sus pe scări.

— Pe mine mă fascinează să-i privesc, zise Harris. Sunt fantastic de îndemânatici. Am văzut unul de-ăştia care, din colţul unei pieţe aglomerate, la Strassburg, stropea fiecare centimetru de caldarâm fără să ude măcar un şiret. E formidabil cum calculează distanţa. Îţi vin cu jetul de apă până la vârful pantofului şi pe urmă ţi-l trec peste cap şi-l fac să-ţi cadă la călcâie. Sunt...

— la opriţi un moment, spuse George.

— De ce?

— Eu mă dau jos. Vreau să asist la restul spectacolului de după un copac. Or fi existând oameni de mare performanţă în această meserie, după cum spune Harris, însă artistul din faţa noastră pare să aibă şi multe lipsuri. Chiar adineauri a murat un câine şi acum stropeşte un indicator. Eu aştept până isprăveşte.

— Fii serios, spuse Harris, că nu te udă.

— Tocmai de acest lucru vreau să mă asigur, răspunse George, după care descăleca şi, postându-se îndărătul unui ulm deosebit de arătos, scoase pipa şi începu s-o umple.

N-aveam chef să împing tandemul de unul singur, aşa că am descălecat şi eu şi m-am dus lângă George, lăsând maşinăria rezemată de un pom. Harris a strigat ceva în sensul că am fi o ruşine pentru ţara care ne-a născut şi a purces înainte.

În clipa următoare am auzit ţipăt disperat de femeie. Privind pe după trunchiul copacului, am remarcat că provine de la frageda şi dichisita duduie mai

sus-menţionată de care, captaţi de interesul nostru faţă de insul cu furtunul, uitaserăm, îşi conducea bicicleta cu hotărâre şi de-a dreptul prin potopul ce ţâşnea din furtun. Părea prea nedumerită ca să mai fie capabilă să descalece sau măcar să sucească ghidonul. Clipă cu clipă se uda mai rău, în timp ce omul cu pricina, care era sau beat, sau chior, continua să proiecteze jetul asupra ei cu o totală indiferenţă. Un cor de voci urla spre dânsul cuvinte grele, însă el nici că se sinchisea.

Harris, cu pornirile-i paterne răscolite până-n străfunduri, săvârşi în acea clipă ceea ce, în împrejurările date, era lucrul cel mai îndreptăţit şi mai adecvat. Dacă ar fi procedat până la capăt cu acelaşi sânge rece şi cu aceeaşi judecată pe care le-a manifestat atunci, ar fi ieşit eroul zilei din această întâmplare, nu să fi încălecat pe bicicletă şi să-i dea bătaie, urmărit de ocări şi ameninţări, aşa cum de fapt s-au petrecut lucrurile.

Ceea ce trebuia să facă Harris, ceea ce orice om cu scaun la cap ar fi făcut, era să închidă robinetul. După aceea putea să joace fotbal cu individul, sau turca, sau poarca, după pofta inimii; şi cele douăzeci sau treizeci de persoane care se repeziseră să dea o mână de ajutor nu ar fi făcut decât să aplaude, însă ideea lui, după cum ne-a explicat ulterior, era să smulgă furtunul din mâinile imbecilului şi, drept pedeapsă, să-l întoarcă asupra lui. Ideea omului pare să fi fost similară, şi anume de a păstra furtunul drept armă cu care să-l facă pe Harris ciuciulete. Rezultatul, bineînţeles, a fost că ambii, în strânsă colaborare, au făcut ciuciulete toate creaturile însufleţite şi neînsufleţite de pe o rază de cincizeci de yarzi, cu excepţia lor înşişi. Un cetăţean furibund, prea murat ca să-i mai pese ce se întâmplă cu el, a sărit în arenă şi a dat şi el o mână de ajutor. Toţi trei, şi tot în strânsă colaborare, s-au apucat să măture cele patru puncte cardinale cu furtunul acela. Îl îndreptau spre înaltul cerului, şi lichidul pogora asupra oamenilor în chip de aversă echinocţială. Îl orientau în jos,

şi iureşul apei le fura oamenilor pământul de sub picioare. Sau îi lovea în plex şi-i făcea să se-ncovoaie.

Niciunul dintre ei nu dădea drumul la furtun; niciunul dintre ei nu s-a gândit să-nchidă apa. Puteai conchide că se războiau cu o forţă primară a naturii. În patruzeci şi cinci de secunde, zicea George, care a cronometrat operaţiunea, măturaseră din răspântia aceea orice făptură vie, cu excepţia unui câine care, şiroind ca o paparudă, rostogolit de forţa apei când pe-o coastă, când pe alta, încă mai reuşea, ca un brav, să se ridice în picioare iarăşi şi iarăşi, ca să latre sfidător la ceea ce socotea, de bună seamă, că sunt stihiile dezlănţuite ale iadului.

Bărbaţi şi femei şi-au lăsat bicicletele la pământ şi s-au refugiat în pădure. De după fiece arbore mai acătării se iţeau mutre ude, furioase.

În cele din urmă, a intrat în scenă un om inspirat. Bravând totul, s-a strecurat până la hidrant şi a răsucit rotiţa. Şi atunci, de după patruzeci de copaci au ieşit la iveală fiinţe omeneşti mai mult sau mai puţin muiate, fiecare având de spus câte ceva.

La început am stat şi am cugetat ce anume ar fi mai de folos: o brancardă, sau un coş de rufe pentru a transporta înapoi la hotel rămăşiţele pământeşti ale lui Harris? Cred că promptitudinea lui George în acea ocazie i-a salvat lui Harris viaţa. Fiind uscat, şi deci în stare să alerge mai repede, a ajuns la faţa locului înaintea gloatei. Harris era pentru explicaţii, însă George i-o reteză scurt.

— Încalecă urgent, spuse George, pasându-i bicicleta, şi dă-i bătaie! Lumea nu ştie că suntem împreună şi poţi avea, cred, implicit, încredere în noi că nu vom dezvălui secretul. Noi rămânem mai în urmă şi le-ncurcăm drumul. În caz că trag cu pistoalele, mergi în zig-zag.

Doresc ca această carte să fie o cronică fidelă a faptelor, nealterată de exagerări, drept care i-am arătat lui Harris prezenta relatare a întâmplării, ca nu cumva să se strecoare într-însa altceva decât adevărul gol-goluţ. Harris

susţine că este exagerată, însă recunoaşte că vreo două persoane s-au ales cu „câţiva stropi”. M-am oferit să îndrept asupra lui, de la o distanţă de douăzeci şi cinci de metri, un furtun de stradă şi să-i ascult părerea ulterior; însă el şi-a declinat participarea la experiment. Tot dumnealui insistă că, în cel mai rău caz, nu se poate să fi fost mai mult de cinci-şase persoane implicate în catastrofă, că patruzeci reprezintă o inexactitate ridicolă. M-am oferit să mă înapoiez cu el la Hanovra şi să întreprind cercetări riguroase în această problemă, propunere care a fost şi ea respinsă. În aceste împrejurări, susţin că tot ceea ce am prezentat eu este o relatare adevărată şi sobră a unui eveniment despre care îşi amintesc până-n ziua de azi cu înverşunare un anumit număr de hanovrezi.

Am plecat din Hanovra în aceeaşi seară şi am ajuns la Berlin tocmai bine pentru cină şi pentru o plimbărică după. Berlinul este un oraş care dezamăgeşte: centrul supraaglomerat, restul – fără viaţă; unica lui stradă celebră, Unter den Linden, este o tentativă de a îmbina Oxford Street cu Champs Elysees, înduioşător de neimpozantă, fiind prea largă pentru proporţiile ei; teatrele intime şi încântătoare, unde jocul actorilor este socotit de mai mare importanţă decât decorul sau costumele, unde reprezentaţiile în serie sunt necunoscute, piesele de succes fiind jucate de multe, multe ori, însă niciodată consecutiv, astfel încât o săptămână întreagă poţi să te duci seară de seară la acelaşi teatru berlinez şi să vezi câte o altă piesă de fiecare dată; lăcaşul operei, nedemn de el; cele două music-hall-uri, cu o doză inutilă de vulgar şi de comun, prost amenajate şi mult prea mari ca să fie şi intime. În cafenelele şi restaurantele berlineze, perioada de vârf este între miezul nopţii şi trei. Totuşi, majoritatea celor care le frecventează sunt iar în picioare la ora şapte. Berlinezul sau a rezolvat marea problemă a vieţii moderne: cum să te lipseşti de somn, sau, cum zice Carlyle, probabil că aşteaptă cu impacienţă viaţa veşnică ce va să vie.

Eu, personal, nu cunosc altă metropolă cu asemenea cult al orelor mici, exceptând St. Petersburg. Dar vezi că St. Petersburg nu se scoală dis-de-dimineaţă. În St. Petersburg, music-hall-urile pe care le frecventezi, pentru că aşa este moda, după teatru, drumul până la ele luând o jumătate de oră cu o sanie rapidă, practic nici nu încep până la douăsprezece. Pe Bulevardul Nevei, la ora patru dimineaţa, trebuie literalmente să-ţi croieşti drum; şi trenurile de călători preferate sunt cele care pleacă în zori, la cinci. Aceste trenuri îl scutesc pe rus de neplăcerea sculatului de dimineaţă; el le spune prietenilor noapte bună" şi se duce comod la gară, după supeu, fără să le mai dea gazdelor nicio bătaie de cap.

Potsdamul, Versailles-ul Berlinului, este un orăşel frumos, aşezat printre lacuri şi păduri. Aici, pe aleile umbroase ale liniştitului şi mult-întinsului parc de la Sans Souci, este uşor să ţi-l închipui pe slabul Frederic trăgând mereu tabac pe nas şi peripatetizând alături de corozivul Voltaire.

După sfatul meu, George şi Harris au consimţit să nu zăbovim în Berlin, ci să-i dăm înainte până la Dresda. Mai tot ce are de arătat Berlinul se poate vedea mai bine în alte părţi, şi ne-am hotărât să ne mulţumim cu o plimbare prin oraş. Portarul hotelului ne-a prezentat unui birjar, sub a cărui îndrumare, ne-a asigurat el, aveam să vedem tot ce se cuvenea văzut în cel mai scurt timp posibil. Birjarul, care a venit să ne ia la ora nouă dimineaţa, era tot ce-ţi puteai dori. Era isteţ, inteligent şi bine informat; nemţeasca sa era uşor de înţeles şi mai putea lega şi câteva boabe de engleză cu care s-o scoată la capăt în caz de nevoie. Omului nu i-ai fi găsit niciun cusur, însă mârţoaga lui era cel mai antipatic dobitoc dinapoia căruia am stat vreodată.

Ne-a antipatizat din prima clipă când ne-a văzut. Eu am ieşit primul din hotel. El şi-a întors capul şi m-a măsurat din creştet până-n tălpi cu un ochi rece, de sticlă, şi după aceea şi-a întors fruntea spre alt cal, un prieten de-al său situat cu

faţa spre el. Ştiu ce i-a spus. Avea un cap expresiv şi nu a încercat câtuşi de puţin să-şi ascundă gândurile. A zis aşa:

— Mare ţi-e grădina, Doamne, mai ales la vremea verii, aşa-i?

George m-a urmat imediat şi a rămas îndărătul meu. Calul iar şi-a întors capul şi a privit. În viaţa mea n-am văzut bidiviu care să se poată contorsiona cum reuşea calul ăsta. Am văzut odată o girafă făcând nişte exhibiţii cu gâtul, şi se impunea atenţiei, însă animalul acesta semăna mai mult cu ceea ce visezi după o zi cu praf la Ascot, urmată de o cină cu şase prieteni buni. Dacă i-aş fi văzut ochii privindu-mă pe sub picioarele dinapoi, mă îndoiesc că m-aş fi mirat. Păru şi mai amuzat de George decât de mine. Se suci iarăşi spre prietenul său.

— Extraordinar, nu?, remarcă el. Ăştia cresc pe undeva, îmi închipui.

Şi-apoi începu să-şi lingă muştele de pe omoplatul drept. Am început să mă întreb dacă nu cumva îşi pierduse mama de mânz şi fusese adoptat de o pisică.

George şi cu mine ne-am urcat în birjă şi am stat să-l aşteptăm pe Harris. Sosi peste o clipă. Mie mi s-a părut că arată onorabil. Purta un costum de flanel alb cu pantaloni bufanţi, costum pe care şi-l făcuse special pentru a-l folosi pe bicicletă în sezonul cald; pălăria poate că arăta un pic ieşită din comun, însă, oricum, îl apăra de soare.

Calul l-a privit doar o dată, a zis *Gott im Himmel!*[7] cum nu poate un cal să spună mai clar, şi a pornit-o în trap alert pe Friedrich Strasse, abandonându-i pe Harris şi pe birjar pe caldarâm. Stăpânul său a strigat după el să se oprească, însă n-a fost luat în seamă. Au alergat după noi şi ne-au ajuns la intersecţia cu Dorotheen Strasse. N-am desluşit tot ce i-a spus omul calului, vorbea iute şi înfierbântat; însă am prins câteva crâmpeie, ca de-o pildă:

„Trebuie să-mi câştig şi eu pâinea într-un fel, nu găseşti?” „Cine ţi-a cerut părerea?” „Păi, da, ţie puţin îţi

[7] Dumnezeule din ceruri! (în limba germană în text).

pasă atâta timp cât ai ce băga în tine.”

Calul reteză scurt conversaţia, cârmind-o pe Dorotheen Strasse din proprie iniţiativă. Cred că a zis aşa:

„Hai, las-o; nu mai trăncăni atâta! S-o facem şi pe-asta şi, unde se poate, să mergem pe străzi dosnice.”

Ajunşi la Brandenburger Thor, birjarul nostru a legat hăţurile de codirişca biciului, a sărit jos şi a venit la noi să ne explice. A arătat cu mâna spre Thiergarten[8], şi-apoi a perorat despre Reichstag Haus[9]. Ne-a informat cu privire la înălţimea, lungimea şi lăţimea exactă a edificiului, după moda ghizilor. Apoi şi-a îndreptat atenţia asupra Porţii. Ne-a spus că este clădită din gresie şi că este o imitaţie după „Propilele” din Atena.

În clipa aceea, calul, care îşi ocupa timpul liber lingându-şi picioarele, a întors capul. N-a scos o vorbă, l-a privit numai.

Birjarul a luat-o de la-nceput, nervos. De data aceasta a spus că este o imitaţie după „Proptilele”.

Faţă de care calul a pornit-o pe Linden şi nimic nu l-ar fi putut convinge să n-o pornească pe Linden. Stăpânul său îi pleda fierbinte, însă el tropăia mai departe în legea lui. După felul în care îşi sălta umerii în sus, pe parcurs, am dedus cumva că spunea:

„Au văzut Poarta, este? Foarte bine, a fost arhisuficient. Iar în altă ordine de idei, habar n-ai ce vorbeşti, şi ăştia tot nu te-ar înţelege chiar dacă ai avea habar. Fiindcă vorbeşti nemţeşte.”

Şi tot aşa, pe toată lungimea Lindenilor. Calul consimţea să rămână locului atât cât să ne dea posibilitatea să privim bine obiectivul turistic şi să-i aflăm numele. Însă reteza net orice explicaţie şi descriere prin simplul fapt că se punea în mişcare.

„Indivizii ăştia, părea să-şi zică el, nu vor altceva decât ca, odată întorşi în ţara lor, să le comunice celorlalţi că au

[8] Grădina zoologică (în limba germană în text).

[9] Clădirea Parlamentului (în limba germană în text).

văzut aceste lucruri. Dacă-i nedreptăţesc, dac-or fi mai deştepţi decât arată, atunci pot căpăta din ghidul turistic lămuriri mai preţioase decât le dă imbecilul ăsta bătrân al meu. Cui îi trebuie să ştie ce înălţime are turla? După cinci minute nu-ţi mai aduci aminte, şi dacă ţi-aduci aminte, asta e din cauză că n-ai nimic altceva în cap. Pur şi simplu, mă plictiseşte cu vorbăria lui. De ce naiba nu-i dă zor, ca să ajungem cu toţii acasă şi să mâncăm de prânz!”

Cugetând mai bine, nu sunt sigur că animalul acela cu ochi opac nu are bunul-simţ de partea lui. Oricum, ştiu că au existat ocazii, cu ghizii, când intervenţia unuia ca el m-ar fi bucurat.

Dar omul este înclinat „să păcătuiască faţă de binefacerile cu care e blagoslovit”, cum zice scoţianul, şi de rândul acela l-am ocărât pe cal în loc să-l blagoslovim.

Capitolul 7

George se miră foarte. Dragostea germanului pentru ordine. „Orchestra de mierle din Pădurea Neagră va concerta la orele şapte.” Căţelul de porţelan. Superioritatea sa faţă de toţi ceilalţi câini. Germanul şi sistemul solar. O ţară ordonată. Valea dintre munţi, aşa cum s-ar cuveni să fie, potrivit concepţiei germane. Cum curg apele la vale în Germania. Scandalul de la Dresda. Harris se produce în public. Producţia nu este apreciată. George şi mătuşa sa. George, o pernă şi trei demoazele.

Într-o localitate dintre Berlin şi Dresda, George, care de vreun sfert de oră se tot zgâia cu o deosebită atenţie pe fereastră, zise:

— Ia uitaţi-vă, în Germania este oare obiceiul să se atârne cutia de scrisori în pom? De ce nu o fixează pe uşa de la intrare ca noi? M-ar enerva să mă tot caţăr în pom ca să-mi iau corespondenţa. Şi, în plus, nu şade frumos faţă de poştaş. Pe lângă faptul că este o operaţie istovitoare,

livrarea scrisorilor de către un om corpolent, în nopţile cu vânt, trebuie să fie un lucru de-a dreptul periculos. Şi dacă ţin să atârne cutia în copac, de ce n-o prind mai jos, de ce totdeauna de crengile cele mai de sus? Dar poate că judec greşit această ţară, continuă el, străfulgerat de o nouă idee. E posibil ca germanii, care în multe privinţe sunt înaintea noastră, să fi pus la punct un serviciu poştal cu porumbei. Însă, chiar şi aşa, nu pot să nu-mi fac socoteala că ar fi fost mai înţelept din partea lor să dreseze porumbeii, fiindcă de dresat tot i-au dresat, să livreze scrisorile mai aproape de sol. A lua scrisorile din cutiile astea trebuie să fie o treabă foarte complicată chiar şi pentru neamţul de vârstă mijlocie. I-am urmărit privirea pe fereastră. Şi am spus:

— Acelea nu sunt cutii de scrisori, sunt colivii pentru păsărele. Trebuie să înţelegi acest popor. Neamţul iubeşte păsările, însă îi plac păsările disciplinate. O păsăruică lăsată în seama ei îşi clădeşte cuibul absolut oriunde. Şi cuibul acela nu este un obiect drăgălaş, în accepţiunea germană a drăgălăşeniei. Niciun pic de vopsea nicăieri, nicio figurină de ipsos primprejur, nici măcar un steag. Cuibul odată terminat, păsăruică începe să-şi petreacă viaţa în afara lui. Scapă diverse obiecte jos, pe iarbă: crenguţe, fărâme de viermi, tot felul de chestii. E lipsită de decenţă. Face dragoste, se ceartă cu soţul şi îşi hrăneşte puii în văzul tuturor. Tatăl de familie german este şocat. El spune păsării:

— Pentru multe lucruri mi-eşti dragă. Mi-e drag să te privesc, îmi place să te aud cântând. Însă nu-mi plac apucăturile tale. Ia cutiuţa asta şi pune-ţi deşeurile menajere într-însa, ca să nu le văd. Ieşi la lumină când ai de gând să cânţi; dar limitează-ţi treburile domestice la interior. Stai în cutie şi nu murdări grădina.

În Germania respiri dragostea de ordine odată cu aerul, în Germania, copilaşii bat tactul cu pârâitoarele, iar păsăruică germană a ajuns să prefere cutia şi să privească, plină de dispreţ, pe cei câţiva declasaţi necivilizaţi care

continuă să-şi înjghebeze cuiburile în copaci şi prin hăţişuri. Cu timpul, fiecare pasăre germană, suntem convinşi, îşi va avea locul său cuvenit într-un cor general. Ciripăiala asta cum dă Dumnezeu, fiecare după capul lui, trebuie să fie enervantă pentru mintea germană precisă; nu există pic de organizare în toată povestea asta. Germanul meloman o va organiza. Un păsăroi impozant, cu o guşă bine dezvoltată, va fi dresat să dirijeze, şi fiecare aripată, în loc să-şi irosească vocea într-o pădure pe la ceasurile patru dimineaţa, va cânta, la ora indicată, în grădina unei berării, cu acompaniament de pian. Cam într-acolo se îndreaptă lucrurile.

Germanului îi place natura, însă concepţia sa despre natură este cu totul *sui generis.* Se interesează în cel mai înalt grad de grădină. Sădeşte şapte trandafiri pe latura dinspre nord şi şapte pe latura dinspre sud, şi dacă nu cresc toţi de aceeaşi mărime şi de aceeaşi formă, nu poate dormi noaptea. Leagă fiecare floare de un băţ. Aceasta îi cam strică priveliştea florii, însă el are satisfacţia că o ştie acolo şi că ea se comportă frumos.

Lacul este căptuşit cu zinc, şi o dată pe săptămână scoate zincul, îl duce în bucătărie şi îl freacă. În centrul geometric al peluzei cu iarbă, care uneori este de mărimea unei feţe de masă şi, în general, împrejmuită cu zăbrele, plasează un căţel de porţelan. Germanii îndrăgesc foarte mult câinii, dar de regulă îi preferă de porţelan. Căţelul de porţelan nu sapă niciodată gropi în peluză ca să-şi îngroape osul, şi niciodată nu împrăştie un răzor spre cele patru vânturi cu picioarele dinapoi. Din punctul de vedere german, el este câinele ideal. Stă unde îl pui, şi niciodată nu vine acolo unde nu-l doreşti. Poţi astfel să ai un câine desăvârşit în toate privinţele, potrivit ultimelor exigenţe ale Clubului Canin; sau poţi să-ţi satisfaci o fantezie şi să achiziţionezi un unicat. Nu eşti obligat, ca în cazul celorlalţi câini, să te limitezi la rasă. În porţelan, poţi să ai un câine albastru sau roz. Cu o mică diferenţă de preţ, poţi să-ţi

procuri chiar un câine bicefal. La o anume dată, toamna, germanul îşi culcă florile şi tufele la pământ şi le acoperă cu rogojini; şi la o altă anume dată, primăvara, le dezveleşte şi le ridică iar în picioare. Dacă se întâmplă să fie o toamnă excepţional de frumoasă sau o primăvară excepţional de întârziată, cu atât mai rău pentru nefericita plantă. Niciun neamţ autentic nu admite ca planurile sale să fie conturbate de o instalaţie atât de rău reglată cum este sistemul solar. Neputând controla mersul vremii, el îl ignoră. Dintre copaci, neamţul preferă plopul. Alte popoare, dezordonate, nu au decât să cânte farmecele întortocheatului stejar, ale răsfiratului castan sau ale unduiosului ulm. Pentru neamţ, toţi ăştia, cu comportamentele lor dezordonate şi îndărătnice, sunt o priveliştе oribilă. Plopul creşte acolo unde îl sădeşti şi cum îl sădeşti. Nu are păreri personale întortocheate. Nu râvneşte nici să se unduie, nici să se răsfire. El creşte rectiliniu şi perpendicular, aşa cum trebuie să crească un copac german; şi, ca atare, neamţul smulge din rădăcini toţi ceilalţi copaci şi-i înlocuieşte cu plopi.

Neamţului nostru îi place sânul naturii, dar îl preferă aşa cum zicea cândva o doamnă că l-ar prefera pe nobilul sălbatic – mai îmbrăcat. Îi place plimbarea prin pădure spre un restaurant. Însă aleea nu se cuvine a fi prea abruptă, ea trebuie să aibă o rigolă de cărămidă într-o parte pentru scurgerea apei, şi la fiecare douăzeci de metri, sau circa, trebuie să se găsească o bancă pe care omul să se odihnească şi să-şi tamponeze fruntea; căci neamţului nostru nu-i trece prin minte să se aşeze pe iarbă nici cât visează un episcop englez să se dea de-a berbeleacul pe tăpşan. Îi place priveliştea din vârful dealului, însă îi place să găsească acolo un indicator de piatră care să-i indice la ce să privească şi o masă cu banchetă la care să se aşeze şi să guste din berea şi *belegte Semmel-ul*[10] pe care s-a îngrijit să le ia cu el la drum. Dacă, în plus, poate găsi o

[10] Franzelă unsă (în limba germană în text).

ordonanţă poliţienească fixată pe un copac şi interzicându-i să facă una sau alta, aceasta îi dă un sentiment sporit de confort şi siguranţă.

Neamţul nostru nu este ostil nici decorului sălbatic, cu condiţia să nu fie prea sălbatic. Dar dacă îl consideră din cale-afară de barbar, se pune cu serviciul pe el ca să-l îmblânzească. Mi-aduc aminte că pe-aproape de Dresda am descoperit o vale îngustă, deosebit de pitorească, ce ducea spre Elba. Drumul şerpuia de-a lungul malului unui torent de munte care pe distanţă de vreo milă se zbuciuma în bulboane şi spumega peste bolovani şi stânci între doi versanţi împăduriţi. Fermecat, am urmat drumul până ce, după o cotitură, am dat peste o echipă de vreo optzeci sau o sută de muncitori. Lucrau de zor să deretice valea aceea şi să impună torentului un curs demn. Toate pietrele care stânjeneau mersul apei le scoteau cu grijă şi le duceau de acolo cu căruţele. Malul, de o parte şi de cealaltă, îl zideau şi-l cimentau. Copacii şi tufişurile pleoştite, curpenii şi iederile încâlcite le smulgeau din rădăcină sau le ferchezuiau. Ceva mai încolo am întâlnit lucrarea în stare finită, valea dintre munţi aşa cum se cădea să fie, după concepţia germană. Apa, acum un râuşor lătăreţ şi leneş, curgea printr-o albie de pietriş neted, între două ziduri cu coif de piatră. La fiecare sută de metri descindea ca o pânză subţire pe trei praguri de lemn. Pe o lăţime oarecare, de ambele părţi, terenul fusese curăţat şi plantat cu plopi tineri, la intervale regulate. Fiecare puiet era protejat cu un scut din împletitură de răchită şi ţinut la respect de o vergea de fier. Consiliul local nutreşte speranţa că în vreo doi ani să „finiseze” valea pe toată lungimea ei, făcând din ea un loc de plimbare vrednic de mintea ordonată a germanului iubitor de natură. Se va afla o bancă la fiecare cincizeci de metri, o ordonanţă poliţienească la fiecare o sută de metri şi câte un restaurant la fiecare jumătate de milă.

Şi uite aşa procedează ei din Memel până la Rin. Pur şi

simplu, deretică natura. Îmi amintesc bine de Wehrthal. Era cândva cea mai romantică râpă din Pădurea Neagră.

Ultima oară când am coborât-o, câteva sute de muncitori italieni campaţi acolo trăgeau tare, muştruluindu-l pe micul Wehr pe unde să meargă, aici zidindu-i malurile, dincolo, dinamitându-i stâncile din cale, făcându-i trepte de ciment pe care să coboare, sobru şi fără tapaj.

Căci în Germania nu încaţ discuţii prosteşti cum că natura s-ar cere lăsată de capul ei. În Germania, natura trebuie să se poarte cuviincios, nu să dea exemplu rău copiilor. Un poet german, observând apele coborând aşa cum descrie Southey, oarecum inexact, apele ce coboară la Ladore, ar fi prea şocat pentru a se mai apuca să scrie versuri aliterative despre ele. S-ar duce în pas alergător şi le-ar reclama imediat la poliţie. Şi atunci spumele şi vuietele lor nu ar mai avea mult de trăit.

„Ei, ei, ce înseamnă asta?, s-ar adresa pâraielor glasul sever al oficialităţii germane. Nu putem tolera aşa ceva, scurt! Coborâţi în linişte, se aude? Unde vă treziţi?”

Şi consiliul local german ar înzestra acele ape cu conducte de zinc şi jgheaburi de lemn, şi cu o scară în tirbuşon, şi le-ar îndruma să coboare cuminte, nemţeşte.

Ordonată ţară este Germania.

Am sosit la Dresda miercuri seara şi am poposit acolo până luni dimineaţă.

Ţinând seama de numeroşi factori, Dresda este poate cel mai atrăgător oraş din Germania; însă este o localitate unde e mai bine să zăboveşti câtva timp decât s-o vizitezi în treacăt. Muzeele şi galeriile sale de artă, palatele şi grădinile, peisajul ei urban frumos şi doldora de istorie oferă desfătări pentru răstimpul unei ierni, însă te zăpăceşte dacă rămâi doar o săptămână. Nu are exuberanţa Parisului sau a Vienei, care se consumă repede; farmecele sale sunt mai solid germane şi mai trainice. Dresda este Mecca muzicianului. La preţul de cinci şilingi, în

Dresda poţi cumpăra un stal la operă, împreună, din păcate, cu o puternică descurajare de a-ţi mai da vreodată osteneala să asişti la vreun spectacol al oricărei opere din Anglia, Franţa sau America.

Principala temă de bârfă la Dresda se învârteşte încă în jurul lui August cel Vânjos, „Omul păcatului”, cum l-a numit întotdeauna Carlyle. Se bucură de obştească reputaţie de a fi împuiat Europa cu peste o mie de copii. Cetăţi unde a ţinut în temniţă pe cutare sau cutare amantă lepădată – cică pe una dintre ele, care stăruia în pretenţiile sale la un titlu mai bun, a poprit-o timp de patruzeci de ani, biata femeie! — Chiliile strâmte în care şi-a mâncat amarul şi a murit sunt arătate şi azi vizitatorilor— castele, încărcate de oprobriu pentru cutare sau cutare ticăloşie, stau împrăştiate jur-împrejurul oraşului ca osemintele pe un câmp de bătălie; şi cele mai multe dintre povestirile ghidului nostru sunt de genul celor pe care „o tânără persoană” educată în Germania ar fi mai bine să nu le audă. Portretul său în mărime naturală atârnă în minunatul Zwinger, pe care l-a ctitorit ca arenă pentru luptele cu fiare sălbatice când poporul se lehămesise de ele în piaţa publică; un bărbat cu sprâncene încruntate, cinstit animalic, însă posedând cultura şi gustul care atât de des însoţesc animalitatea. Dresda modernă îi datorează mult, fără îndoială.

Însă, poate, cel mai puternic îndemn la zgâială pentru străinul aflat în Dresda sunt tramvaiele electrice. Aceste vehicule enorme trec ca fulgerul pe străzi, cu o viteză de zece până la douăzeci de mile pe oră, luând curbele şi dând colţurile în stilul unui şofer irlandez. Toată lumea călătoreşte cu aceste tramvaie, exceptând ofiţerii în uniformă, cărora le este interzis. Doamne în rochii de seară, în drum spre bal sau operă, hamali cu coşuri şed cot la cot. Sunt atotstăpânitoare pe stradă, şi tot omul şi toate cele se grăbesc să se dea la o parte din calea lor. Dacă nu te dai la o parte din calea lor şi se întâmplă să mai rămâi în viaţă

după ce ai fost cules de pe jos, atunci la însănătoşire eşti amendat că le-ai stat în drum. Asta te învaţă să te păzeşti de ele. Într-o după-amiază, Harris s-a dus în vâjâială de unul singur. Seara, pe când şedeam şi ascultam orchestra de la Belvedere, Harris spuse, *à propos* de nimic în mod special:

— Nemţii ăştia nu au simţul umorului.

— Ce te face să spui asta?, l-am întrebat eu.

— Păi, să vezi, răspunse el. Azi după-masă am sărit într-unul din tramcarele astea electrice. Voiam să văd oraşul, drept care am stat afară pe platformă sau cum îi zice…

— Stehplaz, îmi dădui eu cu părerea.

— Exact, zise Harris. Aşa… şi tu ştii cum te hurducă şi cum trebuie să fii cu atenţia mărită la curbe, şi cum trebuie să iei bine aminte la opriri şi la porniri.

Am dat din cap în semn că da.

— Eram o mână de persoane pe platformă, continuă el, şi, bineînţeles, eu sunt cu totul neantrenat. Drăcia a luat-o din loc brusc, şi asta m-a făcut să cad pe spate. Am căzut peste un domn gras, aflat chiar în spatele meu. Probabil că nici el nu se ţinea bine, pentru că, la rândul său, a căzut peste un băiat care ducea o trompetă într-o husă de pâslă verde. N-au zâmbit nici bărbatul, nici băiatul cu trompeta; şi-au recăpătat echilibrul şi au rămas aşa, cu frunţile încruntate. Eram tocmai pe punctul să-mi cer scuze, dar, înainte de a putea scoate un cuvânt, tramvaiul, dintr-un motiv sau altul, s-a oprit brusc şi lucrul acesta, bineînţeles, m-a azvârlit înainte, proiectându-mă într-un bătrânel cu părul alb şi cu mutră de profesor. Ei bine, nici el nu a zâmbit şi nici nu i s-a clintit vreun muşchi.

— Poate că se gândea în altă parte, mi-am dat eu cu părerea.

— Nu se poate ca toţi să se fi gândit în altă parte, replică Harris, şi pe parcursul călătoriei aceleia am căzut peste fiecare dintre ei cel puţin de câte trei ori. Vezi,

explica Harris, ei ştiau când vine câte o cotitură şi în ce direcţie trebuiau să se proptească. Eu, ca străin, eram, firește, dezavantajat. Felul cum mă bălăbăneam şi mă prăvăleam, agăţându-mă disperat când de unul, când de altul, trebuie să fi fost cu adevărat comic. Nu spun că era un umor de înaltă clasă, dar i-ar fi amuzat pe mulţi. Nemţii aceia păreau să nu găsească absolut nimic de râs în asta, arătau îngrijoraţi, atâta tot. Era unul, un măruntei, care stătea cu spatele rezemat de frână; am venit peste el de cinci ori, le-am numărat. Te-ai fi aşteptat ca a cincea cădere să-i smulgă un zâmbet, dar aş! Arăta foarte plictisit. Tare mai sunt încuiaţi! George a avut şi el o aventură la Dresda. Exista o prăvălie lângă Altmark, în vitrina căreia erau expuse câteva perne de ornament spre vânzare. Specificul prăvăliei erau sticlăria şi porţelanurile; se pare că pernele constituiau un soi de experiment. Frumoase perne, broderie de mână, pe satin. Treceam deseori prin dreptul prăvăliei, şi George se oprea să admire pernele acelea. Bănuia, zicea el, că mătuşii lui i-ar fi plăcut o asemenea pernă.

George a fost foarte atent cu această mătuşă a lui în tot timpul călătoriei. I-a scris câte o scrisoare lungă în fiecare zi, şi din fiecare oraş unde ne-am oprit i-a expediat câte un cadou. Părerea mea este că le cam exagerează la capitolul ăsta, şi nu o dată m-am luat în beţe cu el. Mătuşa lui o să vină în contact cu alte mătuşi şi o să le povestească; şi întreaga tagmă se va agita şi nu va mai putea fi ţinută în frâu. Ca nepot, obiectez împotriva standardului imposibil pe care vrea să-l stabilească George. Dar el nu vrea să asculte.

Şi aşa s-a făcut că sâmbătă, după masa de prânz, ne-a lăsat, zicând că se duce până la prăvălia respectivă ca să-i cumpere mătuşă-sii o pernă dintr-acelea. Zicea că nu zăboveşte mult şi că să-l aşteptăm.

Am aşteptat, după impresia mea, destul de multişor. Când s-a întors, era cu mâinile goale şi arăta cam enervat. L-am întrebat unde-i perna. Zicea că n-a luat nicio pernă,

zicea că s-a răzgândit, zicea că nu crede că mătuşă-sa ţine să primească în dar o pernă. Evident, ceva şe întâmplase. Am încercat să-i dăm de rost, însă George era necomunicativ, într-adevăr, răspunsurile sale, după a douăzecea întrebare a noastră, sau cam aşa, au devenit extrem de scurte.

Seara însă, când s-a întâmplat să rămânem singuri, numai el şi cu mine, a deschis singur vorba. Zice:

— Sunt pe undeva ciudaţi în unele chestii nemţii ăştia.

Zic:

— Ce s-a întâmplat?

— Ştii, perna aia pe care voiam s-o iau.

— Pentru mătuşa-ta, zic.

— De ce nu? (îi şi sărise ţandăra. N-am văzut om mai susceptibil când e vorba de mătuşi.) De ce să nu-i fac cadou o pernă mătuşii mele?

— Calmează-te, i-o întorc eu. Nu fac nicio obiecţie; chiar te respect pentru asta.

George s-a calmat şi a continuat:

— Erau patru în vitrină, dacă-ţi aminteşti, foarte asemănătoare, şi de fiecare era prinsă o etichetă pe care scria clar douăzeci de mărci. N-am pretenţia că vorbesc germana curgător, dar, în general, mă pot face înţeles cu un mic efort şi prind sensul a ceea ce mi se spune, cu condiţia să nu mi se bolborosească. Am intrat în prăvălie. O jună a venit spre mine; era un sufleţel de fetişcană, drăguţă şi liniştită, s-ar putea spune chiar sfioasă; câtuşi de puţin genul de la care te-ai fi aşteptat la aşa ceva. În viaţa mea n-am fost mai surprins.

— Surprins de ce?, l-am întrebat.

George totdeauna presupune că ştii sfârşitul poveştii, în timp ce el îţi spune începutul; enervantă metodă.

— De ce s-a întâmplat, mi-a replicat George. De tocmai ce-ţi povestesc. Mi-a surâs şi m-a întrebat ce doresc. Asta am înţeles perfect; nu exista nicio posibilitate de confuzie. Am pus o piesă de douăzeci de mărci pe tejghea şi am

spus: „Vă rog să-mi daţi o pernă”. S-a holbat la mine de parcă i-aş fi cerut o saltea de puf. Mi-am zis că poate nu a auzit, aşa că am repetat mai tare. Dacă aş fi gâdilat-o sub guşă, n-ar fi arătat mai surprinsă şi mai indignată. Mi-a spus că îşi închipuie că fac o confuzie. N-am vrut să mă angajez într-o conversaţie lungă şi să mă împotmolesc. I-am spus că nu e vorba de nicio confuzie. Am arătat cu degetul piesa de douăzeci de mărci şi am repetat pentru a treia oară că vreau o pernă, „o pernă de douăzeci de mărci”.

S-a apropiat altă fată, ceva mai mare ca vârstă; şi prima fată i-a repetat ce-am spus; părea foarte agitată. A doua fată n-a crezut-o, nu i se părea că arăt a fi genul de om care să dorească o pernă. Spre convingere, m-a întrebat chiar ea: „Aţi spus că vreţi o pernă?” „Am spus de trei ori”, i-am răspuns. Şi mai spun o dată: „Vreau o pernă”. A zis ca: „Atunci n-o să căpătaţi nicio pernă”.

Începusem să mă înfurii. Dacă n-aş fi ţinut mult să cumpăr perna, aş fi plecat din prăvălie; dar pernele erau acolo în vitrină, de vânzare, fără doar şi poate. Nu pricepeam de ce să nu mi se dea o pernă. Am zis: „Vreau o pernă”! Este o propoziţie simplă. Am rostit-o cu toată hotărârea.

În momentul acela a apărut a treia fată, cele trei reprezentând, îmi închipui, întreaga forţă a prăvăliei. Era o femeiuşcă înfiptă, cu ochi drăcoşi, asta, ultima. În orice altă împrejurare mi-ar fi făcut plăcere s-o întâlnesc, dar acum venirea ei n-a făcut decât să mă irite. Nu vedeam ce nevoie era de trei fete pentru afacerea asta. Primele două fete au început să-i explice celei de a treia despre ce e vorba, şi nici n-au ajuns la jumătate, că cea de a treia s-a pornit să chicotească, era genul de fată care chicoteşte pentru orice. Din acel moment s-au apucat să sporovăiască precum gaiţele, toate trei deodată; şi la fiecare câteva cuvinte se întorceau să se uite la mine; şi cu cât se uitau mai mult, cu atât chicotea mai tare a treia fată; şi până la urmă s-au pus toate pe chicotit, tâmpiţelele; ai fi zis că sunt un clovn care

dă un spectacol în particular.

Când s-a mai potolit puţin, a treia fată a venit la mine; dar tot mai chicotea. Şi a zis: „Dacă o căpătaţi, plecaţi?” în prima clipă n-am înţeles-o, aşa că ea a repetat: „Perna. După ce o căpătaţi, promiteţi că plecaţi, că vă duceţi... imediat?”

Eu eram prea nerăbdător să plec. Ceea ce i-am şi spus. Dar am adăugat că fără pernă nu plec. Mi-am pus în gând să nu plec fără perna aceea chiar dacă aveam să stau toată noaptea acolo în prăvălie.

Ea s-a întors spre celelalte două fete. Credeam că se duc să-mi aducă perna şi cu asta să încheiem târgul. Când colo, s-a petrecut lucrul cel mai ciudat cu putinţă. Celelalte două fete s-au aşezat în spatele primei fete, toate trei chicotind mereu. Dumnezeu ştie pentru ce, şi au împins-o spre mine. Au împins-o până foarte aproape de mine şi atunci, fără să apuc să-mi dau seama ce se întâmplă, fata mi-a pus mâinile pe umeri, s-a ridicat în vârful picioarelor şi m-a pupat. După care, ascunzându-şi faţa în şorţ, a luat-o la fugă, urmată de a doua fată. A treia mi-a deschis uşa, şi era atât de evident că aşteaptă să plec, încât, complet fâstâcit, am plecat, lăsân-du-mi cele douăzeci de mărci acolo. Nu pot să spun că mi-a displăcut pupicul, deşi nu-l doream cu tot dinadinsul, dar doream foarte tare perna. Nu mă încântă ideea să mai calc prin prăvălia aia. Deloc nu pricep ce s-a întâmplat.

— Tu ce-ai cerut?, l-am întrebat.

— O pernă.

— Asta voiai, ştiu. Eu te întreb ce cuvânt nemţesc ai folosit?

— „Kuss”.

— N-ai de ce să te plângi. „Kuss” sună ca şi când ar trebui să fie „cushion”[11], dar nu e; înseamnă sărut, pe când „kissen” este „cushion”. Ai încurcat cele două cuvinte; li s-a mai întâmplat şi altora. Nici eu nu mă pricep prea bine la

[11] Pernă (în limba engleză).

asemenea lucruri; însă tu ai cerut un sărut de douăzeci de mărci, şi din felul cum ai descris-o pe fată, s-ar spune că preţul este rezonabil, în orice caz, mai bine să nu-i povesteşti lui Harris. Dacă îmi aduc bine aminte, are şi el o mătuşă.

George a fost de acord cu mine că e mai bine să nu.

Capitolul 8

Domnul şi domnişoara Jones din Manchester. Cacaua şi binefacerile ei. O sugestie către Asociaţia pentru apărarea păcii. Limbajul ghidului. Cum să repari ravagiile timpului. George încearcă o sticlă. Soarta băutorului german de bere. Harris şi cu mine ne hotărâm a săvârşi o faptă bună. O statuie ca oricare alta. Harris şi prietenii săi. Un Paradis fără piper. Femei şi oraşe.

Porneam spre Praga şi aşteptam în marea sală a Gării din Dresda momentul când autorităţile feroviare ne vor îngădui să pătrundem pe peron. George, care se dusese până la standul de ziare, se întoarse la noi cu o căutătură năucă în ochi.

— Am văzut cu ochii mei, zise.

— Ai văzut ce?, l-am întrebat eu.

Era prea agitat ca să răspundă coerent.

— Se află aici. Se îndreaptă încoace amândoi. Aşteptaţi niţel şi o să vedeţi cu ochii voştri. Nu glumesc; e taman cum scrie la carte.

Aşa cum se întâmplă în mod obişnuit în această epocă, în presă au apărut unele articole, mai mult sau mai puţin serioase, în legătură cu şarpele de mare, şi m-am gândit un moment că poate la asta se referea George. Însă, după o clipă de cugetare, mi-am zis că aici, în inima Europei, la trei mii de mile depărtare de coastă, un asemenea lucru era cu neputinţă. Până să apuc să-l mai întreb, George mă înhaţă de braţ.

— Uite-i!, zise el. Am exagerat cumva?

Mi-am întors capul şi am văzut ceea ce, presupun, puţini englezi au văzut la viaţa lor: călătorul britanic, potrivit concepţiei continentale, însoţit de fiica sa. Veneau spre noi în carne şi oase, afară doar dacă nu visam, vii şi concreţi, britanicul „milord” şi britanica „miss”, aşa cum de generaţii au fost caricaturizaţi în presa umoristică de pe continent şi pe scenele europene. Erau desăvârşiţi până în cele mai mici amănunte. Bărbatul era înalt şi slab, cu părul de culoarea nisipului, cu un nas enorm şi cu favoriţi lungi şi stufoşi. Peste un costum sare-şi-piper purta un pardesiu uşor care îi ajungea până aproape de călcâie. Casca colonială albă era agrementată cu un văl verde; într-o parte îi atârna un binoclu, iar în mâna îmbrăcată într-o mănuşă de culoarea levănţică ducea un alpenstock ceva mai înalt decât dânsul. Fiica sa era o lungană colţuroasă. Rochia nu i-o pot descrie; răposatul bunicu-meu, Dumnezeu să-l ierte, ar fi putut; i-ar fi fost mai la îndemână ca un ceva cunoscut. Tot ce pot spune eu este că rochia mi se părea inutil de scurtă, expunând o pereche de glezne, dacă-mi este îngăduit să mă refer la asemenea amănunte, care, din punct de vedere estetic, se cereau mai degrabă ascunse. Pălăria ei mă face să mă gândesc la o lipie uriaşă; de ce, nu pot explica. Purta botine cu elastic într-o parte, „Prunella”, pare-mi-se că aşa li se zice în comerţ, mănuşi până la cot şi pince-nez. Avea şi ea un alpenstock (nu există nici picior de munte pe o rază de o sută de mile de la Dresda) şi o geantă neagră, cu bandulieră, pe şold. Dinţii îi avea proiectaţi în afară ca la iepuri şi întreaga ei siluetă era aceea a unei momâi pe catalige.

Harris s-a repezit să-şi ia aparatul de fotografiat şi bineînţeles că nu l-a găsit; niciodată nu-l găseşte când îi trebuie. Ori de câte ori îl vedem pe Harris alergând zăpăcit încoace şi încolo ca un câine rătăcit, strigând: „Unde mi-e aparatul? Ce dracu’ am făcut cu aparatul? Voi nu v-aduceţi aminte unde am pus aparatul?”, atunci ştim că pentru

prima oară în ziua respectivă a întâlnit ceva care merită să fie fotografiat. Mai târziu îşi aduce aminte că este în rucsacul său; totdeauna se află acolo într-astfel de ocazii.

Nu se mulţumeau numai cu înfăţişarea; îşi jucau rolul la perfecţie. Căscau gura în toate părţile, la fiece pas. Domnul ducea în mână un Baedeker deschis, iar domniţa – un manual de expresii. Vorbeau o franţuzească pe care nimeni nu o putea înţelege şi o nemţească pe care nici chiar ei înşişi nu o puteau traduce! Domnul îi împungea pe impiegaţi cu alpenstockul ca să le atragă atenţia, iar domniţa, zărind o reclamă a nu ştiu cărei mărci de cacao, zicea „Shocking!” şi întorcea capul în partea cealaltă.

Dar avea şi ea dreptate. Observi, chiar şi în Anglia, patria decenţei, că doamna care bea cacao pare, potrivit afişului, să nu mai aibă nevoie de prea multe alte bunuri pe lumea asta; cam un metru de voal cel mult. Pe continent se dispensează, după cum se poate observa, de toate celelalte necesităţi ale vieţii. Cacaua nu reprezintă pentru ea numai hrană şi băutură, dar îi ţine loc şi de vestimentaţie, potrivit concepţiei fabricantului de cacao. Dar asta în treacăt fie zis.

Bineînţeles, au devenit imediat centrul atenţiei. Oferindu-mi-se prilejul să le fiu de folos într-o chestiune măruntă, mi-am câştigat privilegiul unei conversaţii de cinci minute cu dânşii. Erau foarte afabili. Domnul mi-a spus că se numeşte Jones şi că este din Manchester, dar pare-se că nu ştia din ce parte a Manchesterului, sau unde se află Manchesterul. L-am întrebat încotro călătoreşte, însă evident că nu ştia. Zicea că depinde. L-am întrebat dacă nu găseşte că alpenstockul este un obiect incomod de purtat printr-un oraş aglomerat; a recunoscut că uneori se cam împiedică în el. L-am întrebat dacă nu găseşte că voalul stă între el şi panorama lumii exterioare; mi-a explicat că nu-l arborează decât atunci când muştele devin agasante. Am întrebat-o pe domniţă dacă nu găseşte că vântul suflă rece; mi-a spus că a observat acest lucru, mai ales pe la colţuri. Nu am formulat aceste întrebări una după alta, aşa cum

le-am înşirat aici pe hârtie; le-am presărat în cursul conversaţiei generale şi ne-am despărţit în termeni buni.

Am cugetat mult asupra acestei apariţii şi am ajuns la o concluzie fermă. Un om pe care l-am cunoscut mai târziu la Frankfurt şi căruia i-am descris perechea mi-a spus că a întâlnit-o şi el la Paris după încheierea incidentului Fashoda; iar un voiajor comercial din partea unei oţelării din Anglia pe care l-am cunoscut la Strassburg îşi amintea că a văzut-o la Berlin în timpul agitaţiei stârnite când cu problema Transvaalului. Concluzia mea este că erau actori fără angajament, tocmiţi să facă această treabă în interesul păcii internaţionale. Ministerul de Externe francez, dornic să potolească mânia gloatei pariziene care vocifera cerând război cu Anglia, şi-a procurat această admirabilă pereche şi a pus-o să circule prin oraş. Nu poţi să te amuzi de un lucru şi totodată să vrei să-l ucizi. Naţiunea franceză a văzut cum arată cetăţeanul şi cetăţeanca Marii Britanii, nu în caricatură, ci vii şi naturali, şi indignarea sa a explodat într-un hohot de râs. Succesul acestei stratageme i-a îndemnat mai târziu pe cei doi să-şi ofere serviciile guvernului german, cu rezultatele binefăcătoare cunoscute nouă tuturor.

Guvernul nostru ar putea la rându-i să tragă învăţăminte. Ar fi bine să avem la îndemână în apropiere de Downing Street câţiva franţuji scunzi şi graşi pe care, la nevoie, să-i trimitem prin ţară şi să-i punem să ridice din umeri şi să mănânce sendvişuri cu broaşte; sau un pâlc de nemţi nespilcuiţi, cu părul lins, pleoştit, fumând din pipe lungi şi rostind mereu *So*[12]. Opinia publică ar râde şi ar exclama: „Război cu ăştia? Ar fi prea absurd”. Dacă guvernul nu marşează, recomand planul Asociaţiei pentru apărarea păcii.

Vizita la Praga am fost siliţi s-o prelungim întrucâtva. Praga este unul dintre cele mai interesante oraşe ale Europei. Pietrele sale sunt saturate de istorie şi romantism;

[12] Aşa (în limba germană în text).

fiecare suburbie a ei trebuie să fi fost un câmp de bătălie. Este oraşul care a conceput Reforma şi a clocit Războiul de treizeci de ani.

În Teynkirche se află amvonul ros de cari de unde a predicat Jan Huss. De la aceeaşi tribună se poate auzi astăzi vocea preotului papistaş, pe când, în îndepărtatul Konstanz, un bloc de piatră aspră, pe jumătate acoperit cu iederă, marchează locul unde Huss şi Ieronim au murit arşi pe rug. Istoria îndrăgeşte micile ei ironii. În aceeaşi Teynkirche zace îngropat Tycho Brache, astronomul, care a făcut greşeala comună de a crede că pământul, cu cele ale sale o mie o sută de crezuri şi o singură omenire, este centrul universului; dar care, pe de altă parte, a observat astrele cu luciditate.

La Dresda am fost sfătuiţi ca în Praga să nu vorbim nemţeşte. De ani de zile, animozitatea dintre minoritatea germană şi majoritatea cehă bântuie pe tot întinsul Boemiei, iar a fi luat drept german pe anumite uliţe pragheze este incomod pentru un om al cărui suflu în cursa de viteză nu mai este ce a fost. Totuşi, noi am vorbit nemţeşte pe anumite uliţe pragheze; se punea chestiunea să vorbeşti sau nemţeşte, sau nimic altceva. Despre graiul ceh se spune că este mult străvechi şi de o înaltă cultură ştiinţifică. Alfabetul său conţine patruzeci şi două de litere, amintindu-i străinului de limba chineză. Nu e o limbă pe care s-o prinzi cât ai bate din palme. Am ajuns la concluzia că, în linii mari, ar fi mai puţin riscant pentru integritatea noastră corporală să ne menţinem la limba germană, şi de fapt nu am avut nimic de pătimit. Explicaţia pot doar s-o bănuiesc. Praghezul este o persoană de mare fineţe; se prea poate ca în nemţeasca noastră să se fi strecurat vreo subtilă notă falsă în materie de accent, cine ştie ce uşoară inacurateţe de ordin gramatical, care să-i fi revelat faptul că, în ciuda tuturor aparenţelor în sens contrariu, nu eram totuşi nişte Deutscher get-beget. Nu susţin cu tărie acest fapt; îl ofer doar ca pe o posibilitate.

Pentru a evita însă primejdii inutile, am făcut turul oraşului cu ajutorul unei călăuze. Niciun ghid din câţi am cunoscut nu este desăvârşit. Respectivul avea două lipsuri distincte. Englezeasca lui era, hotărât lucru, slabă. De fapt, nici nu era englezească. Nu ştiu cum aş putea-o numi. Dar vina nu era întru totul a lui; învăţase englezeşte de la o doamnă scoţiancă. Eu înţeleg scoţiană destul de bine, pentru a ţine pasul cu literatura modernă, acest lucru este necesar, dar să înţelegi scoţiană dialectală vorbită cu accent slavonic, facilitat din când în când prin modificări nemţeşti, asta taxează intelectul. În primul ceas era greu să te debarasezi de convingerea că omul se sufoca. Clipă de clipă ne aşteptam să sucombe în braţele noastre. În cursul dimineţii ne-am obişnuit cu el şi ne-am dezbărat de impulsul de a-l trânti pe spate de fiecare dată când deschidea gura şi de a-i sfâşia hainele de pe el. Mai târziu am parvenit să înţelegem o parte din ce spunea, şi aceasta a dus la descoperirea celei de a doua lipse a lui.

Se pare că, în ultima vreme, născocise o loţiune pentru creşterea la loc a părului şi convinsese un farmacist să-i accepte invenţia şi să-i facă reclamă. Jumătate din timp ne relevase, nu frumuseţile Pragăi, ci binefacerile de care avea să se bucure rasa umană de pe urma întrebuinţării acestui preparat; şi acordul convenţional cu care, sub impresia că omul devenea elocvent în legătură cu priveliştile şi arhitectura, întâmpinasem noi entuziasmul său, el îl atribuise interesului nostru profund faţă de nenorocita aia de *aqua chiorensis* a lui.

Rezultatul a fost că acum nu-l mai puteai abate de la subiect. Părăginitele palate şi bisericile în curs de fărâmiţare, el le expedia prin scurte referiri ca pe nişte simple frivolităţi ce-ar fi încurajat numai un gust morbid pentru decadentism. Datoria lui, aşa cum o concepea el, era să nu ne îndemne a cugeta la ravagiile timpului, ci mai degrabă să ne îndrepte atenţia către mijloacele de a le repara. Ce treabă aveam noi cu nişte eroi cu ţestele sparte,

sau cu sfinţi cu creştetele pleşuve? Interesul nostru trebuia să se manifeste neapărat în legătură cu lumea vie; respectiv faţă de fecioarele cu pletele revărsate, sau revărsatele plete pe care le-ar putea avea printr-o judicioasă folosire a loţiunii „Kophkeo”, faţă de tinerii cu aprigele lor mustăţi, aşa cum erau zugrăviţi pe etichetă.

Involuntar, în mintea sa, omul nostru împărţise lumea în două halci. Trecutul („Înainte de întrebuinţare”), o lume anostă, urâcioasă la vedere, bolnăvicioasă. Viitorul („După întrebuinţare”), o lume rotofeie, bonomă, mânca-o-ar mama pe ea; şi aceasta îl descalifica total ca ghid printre scene de istorie medievală.

Ne-a trimis fiecăruia la hotel câte o sticlă din preparatul său. Pare-se că în prima fază a conversaţiei noastre cu dânsul, fără să ne fi dat seama, strigasem cu glas tare că vrem. Personal, nu pot nici să laud loţiunea, nici s-o dezavuez.

Sticla mea i-am făcut-o cadou lui George. El mi-a cerut-o ca s-o trimită unui cetăţean din Leeds pe care îl cunoştea. Am aflat mai târziu că şi Harris îi făcuse cadou sticla lui ca s-o trimită aceluiaşi om.

O adiere de miros de ceapă s-a ţinut scai de turneul nostru de când am plecat din Praga. Până şi George a remarcat. El o atribuia predominanţei usturoiului în bucătăria europeană.

La Praga, Harris şi cu mine i-am făcut lui George un mare serviciu prietenesc. Băgasem de seamă că, de o bunicică bucată de vreme, îndrăgea cam prea tare berea de Pilsen. Berea asta nemţească e o băutură insidioasă, mai cu seamă pe vreme de arşiţă, dar nu e bine să te adăpi din ea fără măsură. Nu că ţi se urcă la cap, dar de la o vreme îţi alterează linia taliei. Eu, când intru în Germania, totdeauna îmi zic:

„N-am să beau bere nemţească, uite aşa. Vinul alb al ţării, cu puţin sifon, da; şi poate, din când în când, un păhărel de Ems sau de carbonat de potasiu. Dar bere,

niciodată, sau, mă rog, aproape niciodată”.

Este o hotărâre sănătoasă şi utilă, pe care o recomand tuturor călătorilor. Tot ce-mi doresc este să mă pot ţine de ea. George, în ciuda îndemnurilor mele, a refuzat să-şi impună limite atât de strânse. Susţinea cum că în cantităţi moderate berea nemţească e bună.

— O halbă dimineaţa, zicea George, una seara, sau chiar două. Asta nu poate să strice nimănui.

Poate că avea dreptate. Ceea ce ne-a tulburat pe Harris şi pe mine a fost raţia lui de şase halbe.

— E cazul să facem ceva ca să-l oprim, a spus Harris, începe să devină grav.

— E o chestie de ereditate, aşa mi-a explicat el; i-am răspuns:

— Se pare că familia lui a fost veşnic însetată.

— Există apă minerală Apollinaris, replică Harris, care, cred, cu puţină lămâie stoarsă într-însa, este, practic, nevătămătoare. Eu mă gândesc la silueta lui. Are să-şi piardă toată firească eleganţă ce posedă.

Am discutat problema şi, Providenţa venindu-ne într-ajutor, ne-am fixat asupra unui plan. Pentru ornamentarea oraşului, tocmai se turnase o nouă statuie. Nu-mi aduc aminte a cui statuie era. Ştiu doar că, în linii mari, era genul obişnuit de statuie citadină, reprezentând genul obişnuit de domn, cu gâtul obişnuit de ţeapăn, călare pe genul obişnuit de cal, calul care merge totdeauna pe picioarele dinapoi, rezervându-şi-le pe cele din faţă pentru a bate tactul, însă, în detalii, poseda individualitate. În loc de obişnuita sabie sau obişnuitul baston de mareşal, omul ţinea în mâna întinsă propria-i pălărie împenată; iar calul, în loc de obişnuita cascadă în chip de coadă, poseda un apendice ceva mai redus şi care arăta oarecum disproporţionat în contextul atitudinii sale ostentative. Aveai impresia că un cal cu o asemenea coadă nu ar fi cabrat chiar în stilul acela.

Era amplasată într-o piaţetă nu departe de capătul

celălalt al lui Karlsbrucke, însă fusese aşezată acolo numai temporar, înainte de a se hotărî unde s-o instaleze definitiv, autorităţile municipale deciseseră, în mod judicios, să aprecieze printr-o probă practică în care anume loc ar fi fost mai bine pusă în valoare; în consecinţă, făcuseră trei machete ale statuii, simple siluete din lemn, alcătuiri ce nu rezistau la o examinare atentă, dar care, privite de la oarecare distanţă, produceau tot efectul dorit. Una dintre aceste machete o ridicaseră în apropiere de Franz-Josefsbrucke, o a doua se afla în spaţiul deschis din spatele teatrului, iar a treia în centrul lui Wenzelsplatz.

— Dacă George nu e în temă, zicea Harris (ieşisem la plimbare numai noi doi pentru o oră, el rămânând la hotel să-i scrie mătuşii sale), dacă nu a observat statuile astea, atunci cu ajutorul lor vom face din el un om mai bun şi mai zvelt, şi aceasta încă în astă-seară.

Aşa că în timpul cinei l-am tatonat cu băgare de seamă şi, constatând că era în necunoştinţă de cauză, l-am scos la plimbare şi l-am purtat pe străzi lăturalnice până în locul unde se înălţa statuia cea adevărată. George era de părere să-i aruncăm o singură privire şi să trecem mai departe, conform obiceiului său cu statuile, însă noi am insistat să se oprească locului şi să cerceteze obiectivul în mod conştiincios. L-am învârtit de patru ori în jurul statuii şi i-am arătat-o din toate unghiurile posibile. Cred că, în ansamblu, l-am cam plictisit cu chestia asta, dar scopul nostru era să i-o întipărim bine în minte. I-am spus povestea omului călare pe cal, numele sculptorului oare executase statuia, cât cântărea, ce dimensiuni avea. L-am prelucrat până ce statuia i-a intrat în sânge. Când am terminat cu el, cunoştea mai multe despre statuia aceea, deocamdată, decât despre orice altceva pe lume. L-am îmbăiat în statuia aceea şi i-am dat drumul, în cele din urmă, doar cu condiţia ca a doua zi de dimineaţă să vină din nou cu noi, când aveam s-o putem privi cu toţii mai bine, şi, în vederea acestui scop, nu ne-am lăsat până ce nu şi-a notat în

agendă locul unde era amplasată.

Apoi l-am însoţit până la berăria lui preferată şi am stat alături de el, povestindu-i întâmplări despre oameni care, dedaţi la berea nemţească şi bând cantităţi prea mari, înnebuniseră sau căpătaseră o manie ucigaşă; despre oameni care, de prea multă bere nemţească, muriseră de tineri; despre îndrăgostiţi pe care berea nemţească îi îndepărtase pe vecie de frumoasele fete.

La ora zece am pornit-o înapoi spre hotel. Era o noapte prevestitoare de furtună, cu nori grei plutind prin faţa unei luni luminoase. Harris spuse:

— Nu ne mai întoarcem pe acelaşi drum, o luăm pe lângă râu. E splendid în lumina lunii.

Harris istorisi o poveste tristă în vreme ce mergeam, despre un om pe care îl cunoscuse cândva şi care acum se afla într-un azil de cretini inofensivi. Zicea că îşi aduce aminte de povestea asta fiindcă exact pe o asemenea noapte se plimbaseră împreună ultima oară, căci pe urmă nu l-a mai văzut pe bietul băiat. Păşeau agale pe Cheiul Tamisei, zicea Harris, şi omul l-a înspăimântat insistând că vede statuia Ducelui de Wellington în colţul podului Westminster, când, după cum ştie toată lumea, ea se află în Piaţa Piccadilly.

Chiar în clipa aceea, George dădu cu ochii de prima dintre acele copii din lemn. Era plasată în mijlocul unui mic scuar îngrădit cu gard de fier, ceva mai sus de noi, pe partea cealaltă a drumului. George se opri brusc în loc şi se rezemă de peretele cheiului.

— Ce s-a întâmplat?, l-am întrebat eu. Te ia cu ameţeală?

— Aşa, niţel, a răspuns el. Să stăm să ne odihnim aici un moment.

Şi a rămas cu ochii pironiţi asupra statuii. Zise cu voce răguşită:

— Apropo de statui, ceea ce mă izbeşte la ele este cât de tare seamănă una cu alta.

Harris i-o întoarse:

— Aici nu pot fi de acord cu tine. Tablourile, da, mă rog. Unele tablouri seamănă foarte mult cu alte tablouri, dar o statuie are totdeauna elemente distinctive. Să luăm de pildă statuia pe care am văzut-o azi spre seară, continuă Harris, înainte de a ne duce la concert. Înfăţişa un bărbat călare, în Praga vei vedea şi alte statui cu bărbaţi călare, însă de loc asemănătoare cu aceea.

— Ba e aşa cum spun eu, insistă George. Toate seamănă între ele. Mereu acelaşi cal, mereu acelaşi bărbat. Toate seamănă leit. E o prostie cruntă să spui că nu.

Era parcă supărat pe Harris.

— Ce te face să crezi asta?, am întrebat eu.

— Ce mă face să cred asta?, replică George, întorcându-se acum asupra mea. Păi, uită-te şi tu la chestia aia de colo!

— Care chestie?, am întrebat.

— Chestia aia, spuse George. Priveşte! Acelaşi cal cu jumătate de coadă, ridicat pe picioarele dinapoi, acelaşi bărbat fără pălărie, aceeaşi…

Harris spuse:

— Vorbeşti de statuia pe care am văzut-o în Ringplatz?

— Ba deloc, replică George. Vorbesc despre statuia de colo.

— Care statuie?, întrebă Harris.

George se uită la Harris, dar Harris este un om care, cu puţină îndrumare, ar putea fi un actor amator bunicel. Chipul său exprima doar mâhnire prietenească, amestecată cu spaimă. Atunci, George îşi întoarse privirea asupră-mi. M-am străduit, pe cât mi-a stat în putinţă, să imit expresia lui Harris, adăugându-i, în chip de contribuţie personală, şi o notă de dojana.

— Vrei o trăsură?, l-am întrebat pe George cât am putut de amabil. Dau fuga s-aduc una.

— Pentru ce dracu’ să vreau o trăsură?, răspunse el, dezagreabil. Voi nu ştiţi de glumă? Parcă aş fi ieşit la

plimbare cu două hoaşte bătrâne, după care o luă la picior pe pod, lăsându-ne pe noi să-l urmăm.

— Mă bucur grozav că n-a fost decât o glumă de-a ta, spuse Harris când l-am ajuns din urmă. Am cunoscut un caz de slăbire a facultăţilor mintale care a început...

— Eşti un dobitoc!, i-o tăie George scurt. Tu pe toate le ştii. Era de-a dreptul nesuferit.

L-am condus pe lângă teatru, pe latura care dă spre râu. I-am spus că e drumul cel mai scurt, ceea ce chiar aşa şi era. În spaţiul deschis din spatele teatrului se înălţa a doua vedenie de cherestea. George o zări şi iarăşi rămase pironit locului.

— Ce s-a întâmplat?, îl întrebă amabil Harris. Nu cumva ţi-e rău?

— Nu cred că acesta este drumul cel mai scurt, spuse George.

— Te asigur că da, susţinu Harris.

— Eu o iau pe dincolo, spuse George. Făcu stânga-mprejur şi porni; noi, ca de obicei, după dânsul.

Pe Ferdinand Strasse, Harris şi cu mine am discutat despre azilurile de nebuni, care, zicea Harris, nu sunt deloc bine conduse în Anglia. Cică un prieten de-al lui, internat într-un azil de nebuni...

George îl întrerupse:

— Pare-se că ai o mulţime de prieteni în azilurile de nebuni. A spus-o pe un ton de-a dreptul insultător, cu implicaţia că acolo trebuie căutată majoritatea prietenilor lui Harris. Însă Harris nu s-a ofensat; i-a răspuns cât se poate de blând:

— Da, este într-adevăr nemaipomenit, când stai să te gândeşti, câţi au ajuns acolo mai curând sau mai târziu. Câteodată mă trec fiori.

Colţ cu Wenzelsplatz, Harris, care era cu câţiva paşi înaintea noastră, se opri.

— Frumoasă stradă, ce ziceţi?!, exclamă el, vârându-şi mâinile în buzunare şi contemplând-o admirativ.

George şi cu mine i-am urmat exemplul. La vreo două sute de metri depărtare de noi, chiar în mijlocul pieţei, se afla a treia dintre aceste statui spectrale. Cred că era cea mai reuşită din cele trei, cea mai asemănătoare, cea mai înşelătoare. Se proiecta puternic pe cerul frământat; calul ridicat pe picioarele dindărăt, cu coada ciuntită în mod ciudat; bărbatul cu capul gol, arătând cu pălăria împenată spre luna în întregime vizibilă acum.

— Cred, dacă nu vă supăraţi, spuse George (vorbea cu o vibraţie aproape patetică în glas, agresivitatea sa topită fiind cu totul), cred că am să iau o trăsură, dacă găsim vreuna pe-aproape.

— Mi s-a părut mie că nu ţi-e bine, spuse Harris cu bunătate. Vine de la cap, nu?

— Poate că da, răspunse George.

— Am observat cum se apropie, zise Harris, dar n-am vrut să-ţi spun nimic. Ai vedenii, aşa-i?

— Nu, nu, nu-i asta, replică George, cam precipitat. Nu ştiu ce să fie.

— Eu ştiu, zise Harris, solemn, şi-am să-ţi spun. Ţi se trage de la berea asta nemţească pe care o tot bei. Cunosc cazul unui om care…

— Nu-mi povesti despre el chiar acum, spuse George. Bănuiesc că e adevărat, dar nu sunt în dispoziţie să aud aşa ceva.

— Nu eşti obişnuit cu băutura asta, spuse Harris.

— Mă las cu începere chiar din astă-seară, spuse George. Cred că ai dreptate. Pare-se că nu-mi prieşte.

L-am dus acasă şi l-am urcat în pat. Era foarte docil şi cât se poate de recunoscător.

O săptămână mai târziu, după o zi lungă de mers cu bicicleta, încheiată cu o cină întru totul satisfăcătoare, i-am vârât lui George un trabuc în gură şi, îndepărtând toate obiectele contondente aflate la îndemâna sa, i-am povestit despre stratagema pe care, spre binele lui, o pusesem la cale.

— Câte copii după statuia aceea ziceţi că am văzut?, întrebă George după ce am terminat.

— Trei, răspunse Harris.

— Numai trei?, făcu George. Eşti sigur?

— Absolut, răspunse Harris. De ce?

— A, nimic!, spuse George.

Dar nu cred că l-a crezut pe Harris.

De la Praga ne-am îndreptat spre Nürnberg prin Karlsbad. Se zice că nemţii care se respectă se duc, în preajma morţii, la Karlsbad, aşa cum americanii care se respectă se duc la Paris. De acest lucru mă îndoiesc, ţinând seama de faptul că localitatea e mică şi nu poate găzdui atâta mulţime de oameni. La Karlsbad te scoli la cinci, ora obişnuită de promenadă, când fanfara cântă sub Colonnade, iar Sprudelul este ticsit de lume pe distanţă de o milă, între orele şase şi opt dimineaţa. Aici auzi vorbindu-se mai multe limbi decât vor fi răsunat în Turnul Babei. Evrei polonezi şi prinţi ruşi, mandarini chinezi şi paşale turceşti, norvegieni care parcă ar fi descins din piesele lui Ibsen, femei de pe Les Grands Boulevards, granzi de Spania şi contese englezoaice, munteni din Muntenegru şi milionari din Chicago, îi întâlneşti la fiecare zece paşi. Toate bunătăţurile din lume sunt la dispoziţia vilegiaturistului în Karlsbad, cu o singură excepţie, piperul. Aşa ceva nu se găseşte pe o rază de cinci mile contra niciunei sume de bani; ceea ce poţi obţine de dragul ochilor tăi frumoşi nu merită luat. Piperul, pentru brigada hepatică ce formează patru cincimi din clienţii Karlsbadului, este otravă; şi, mijloacele preventive fiind mai bune decât cele curative, condimentul respectiv este cu grijă ţinut departe de faţa locului. La Karlsbad se formează „echipe piperofile” care întreprind expediţii dincolo de hotarele complexului, şi acolo se dedau la orgii de piper.

Nürnbergul, dacă te aştepţi la un oraş cu înfăţişare medievală, dezamăgeşte. Colţişoare ciudate, apariţii pitoreşti se găsesc din belşug, însă pretutindeni sunt

împresurate şi invadate de modern, şi chiar ceea ce este străvechi nu este nici pe departe chiar atât de străvechi precum gândeai. În fond, un oraş, la fel ca şi femeia, are vârsta pe care o arată; şi Nürnbergul este o doamnă care încă se ţine bine, vârsta-i fiind greu de ghicit sub stucul şi zugrăveala proaspătă în lumina vie a felinarelor cu gaz sau electrice. Totuşi, privind mai de aproape, îi vezi faţadele ridate şi turnurile sure.

Capitolul 9

Harris încalcă legea. Omul săritor: pericolele care-l asaltează. George îmbrăţişează cariera fărădelegilor. Cei pentru care Germania este o binefacere şi o binecuvântare. Păcătosul englez: dezamăgirile sale. Păcătosul german: avantajele sale excepţionale. Ceea ce nu poţi face cu aşternutul. Un viciu necostisitor. Câinele german: cuminţenia sa simplistă. Comportamentul urât al gândacului. Un popor care merge pe drumul pe care trebuie să meargă. Băieţelul german: dragostea sa pentru legalitate. Cum s-o iei razna cu un cărucior de copil. Studentul german: îndărătnicia sa pedepsită.

Tustrei, cum-necum, am reuşit ca între Nürnberg şi Pădurea Neagră să ne vârâm în bucluc. Harris a luat primul iniţiativa la Stuttgart insultând un funcţionar. Stuttgartul este un oraş fermecător, curat şi aerisit, o Dresda de proporţii mai mici. Posedă în plus atracţia că nu conţine aproape niciun obiectiv pentru care să te dai şi peste cap ca să-l vezi: o galerie de tablouri, moderată ca dimensiuni, un mic muzeu de antichităţi şi o jumătate de palat, după care nu mai ai treabă şi poţi să-ţi vezi de ale tale, să-ţi tihnească. Harris nu ştia că acela pe care îi insultă este un funcţionar public. L-a luat drept pompier (chiar arăta a pompier) şi i-a spus că este un *dummer Esel.*

În Germania nu ţi se permite să-i spui unui funcţionar

public că este „un măgar tâmpit”, însă individul în cauză făcea categoric parte din această speţă. Lucrurile s-au întâmplat în felul următor: Harris, în Stadtgarten, nerăbdător să scape şi văzând o poartă deschisă în faţa sa, încălecase o sârmă şi ieşise în stradă. Harris susţine că n-a observat sârma, dar adevărul este că de sârmă atârna un aviz pe care sta scris: *Durchgang verboten!*[13]. Individul, care stătea lângă poartă, l-a interceptat pe Harris şi i-a indicat avizul. Harris i-a mulţumit şi a purces mai departe. Individul s-a luat după el şi i-a explicat că a trata chestiunea de o manieră atât de degajată era un fapt inadmisibil; pentru a restabili situaţia, era necesar ca Harris să încalece înapoi peste sârmă şi să revină în grădină. Harris i-a atras atenţia individului că avizul spunea „Trecerea oprită”, şi că dacă ar fi revenit în grădină pe aceeaşi cale, ar fi încălcat legea a doua oară. Individul şi-a dat şi el seama de acest lucru şi a propus ca, pentru a ieşi din impas, Harris să se reîntoarcă în grădină prin intrarea oficială, care era după colţ, şi apoi imediat să iasă prin aceeaşi poartă. Acesta a fost momentul când Harris i-a spus individului că este un măgar tâmpit. Povestea ne-a întârziat cu o zi şi l-a costat pe Harris patruzeci de mărci.

Eu i-am călcat pe urme la Karlsruhe, furând o bicicletă. Nu a fost în intenţia mea să fur o bicicletă; am încercat doar să fiu util. Trenul era gata să se pună în mişcare când am observat, aşa mi-am închipuit eu, bicicleta lui Harris necoborâtă din vagonul de bagaje. Nu era nimeni prin preajmă să mă ajute. Am sărit în vagon şi am tras-o afară, taman la timp. Mânând-o pe peron în triumf, am dat cu ochii de bicicleta lui Harris, rezemată de un perete înapoia unor bidoane de lapte. Bicicleta pe care o salvasem nu îi aparţinea lui Harris, ci altcuiva.

Situaţia era penibilă. În Anglia, m-aş fi dus la şeful gării şi i-aş fi explicat că am făcut o confuzie. Dar în Germania nu se mulţumesc să explici o asemenea chestiune măruntă

[13] Trecerea oprită (în limba germană în text).

unui singur om: te fac poştă şi te pun să explici unui număr de cinci-şase oameni; şi dacă unul din cei cinci-şase se întâmplă să nu fie acolo sau să nu aibă timp să te asculte, au ei un obicei să te reţină peste noapte ca să-ţi poţi termina explicaţia a doua zi de dimineaţă. M-am gândit să fac să dispară bicicleta de la vedere, şi apoi, fără niciun fel de tapaj, să fac o scurtă plimbare. Am găsit un şopron de lemn, şi tocmai introduceam bicicleta în şopronul acela când, din nefericire, un impiegat cu chipiu roşu şi cu alură de mareşal la pensie m-a zărit şi a venit la mine. Zice:

— Ce faceţi cu bicicleta aceea?

Zic:

— O pun în şopronul ăsta ca să nu stea în drum. Încercam să las să se înţeleagă din tonul meu că făceam un act plin de bunăvoinţă şi de atenţie, pentru care impiegatul s-ar fi cuvenit să-mi mulţumească; însă reacţia lui nu a fost pozitivă.

— Este bicicleta dumneavoastră?, m-a întrebat.

— Nu, nu tocmai, i-am răspuns.

— A cui este?, m-a întrebat el, cu asprime marcată.

— N-aş putea să vă spun. Nu ştiu a cui este bicicleta.

A urmat întrebarea:

— De unde aţi luat-o?

În tonul său se strecurase o nuanţă de suspiciune aproape jignitoare.

— Am luat-o, am răspuns eu cu toată calma demnitate de care am fost capabil în momentul acela, din tren. Adevărul este, am continuat eu sincer, că am comis o greşeală.

Nu mi-a dat răgaz să termin. A spus doar că asta era şi impresia lui şi-a suflat în ţignal.

Amintirea celor ce au urmat nu este, în ceea ce mă priveşte, amuzantă. Printr-o şansă de domeniul miracolelor, se spune că Providenţa veghează asupra unora dintre noi, vorba ceea, noroc să ai, incidentul s-a petrecut în Karlsruhe, unde am un prieten german, mare mahăr în

administraţia de stat. Asupra sorţii mele, în cazul când gara nu ar fi fost la Karlsruhe sau în cazul când prietenul meu nu ar fi fost în localitate, nu-mi place să zăbovesc cu gândul; aşa însă, cum spune zicala, am scăpat ca prin urechile acului. Mi-ar plăcea să adaug că am plecat din Karlsruhe fără nicio pată în cazierul personal, însă ar fi neadevărat. Faptul că am ieşit basma curată este apreciat până în ziua de azi de către cercurile poliţieneşti ca o gravă carenţă a justiţiei.

Dar toate păcatele mai mărunte pălesc în faţa fărădelegilor comise de George. Întâmplarea cu bicicleta ne-a zăpăcit pe toţi, cu rezultatul că l-am pierdut pe George cu desăvârşire. A reieşit ulterior că George ne aştepta în faţa tribunalului poliţienesc; însă acest lucru noi nu l-am ştiut la vremea respectivă. Ne gândeam că poate a plecat mai departe la Baden de unul singur; şi dornici de a scăpa cât mai repede din Karlsruhe, însă, probabil, nejudecând lucrurile cu destulă luciditate, ne-am aruncat în primul tren care s-a ivit şi am pornit-o într-acolo. Când George, plictisit de aşteptare, s-a reîntors la gară, ne-a găsit buni duşi, cu bagajul său cu tot. Harris avea biletul lui George la el; eu funcţionam pe postul de bancher al grupului, aşa că George nu avea în buzunar decât nişte mărunţiş. Sub acest pretext s-a apucat să comită cu premeditare un şir de fărădelegi care, aşa cum ulterior le-am citit descrise în toată goliciunea lor în procesul-verbal de constatare, au făcut ca lui Harris şi mie să ni se ridice părul măciucă în cap.

A călători în Germania, este cazul să explicăm aici, constituie un lucru destul de complicat. Cumperi un bilet de la staţia de îmbarcare până la locul de destinaţie. Ţi-ai putea închipui că aceasta îţi dă posibilitatea să ajungi acolo, dar nu-ţi dă. Când trenul trage la peron, încerci să te îmbulzeşti în el; însă conductorul te dă la o parte cu un gest magnific. Unde este legitimaţia de călătorie? Îi prezinţi biletul. Acesta, îţi explică el, neînsoţit, nu-ţi este de absolut niciun folos; ai făcut doar primul pas către călătorie; trebuie

să te întorci la casa de bilete şi să-ţi procuri în plus un *Schnellzug Ticket.* Te întorci cu suplimentul de accelerat, gândindu-te că ai isprăvit cu necazurile. Ţi se permite să urci în tren, până acum toate bune. Dar nu ai voie să te aşezi nicăieri, nici să stai locului, nici să te fâţâi prin tren. Trebuie să mai iei un bilet, de data aceasta ceea ce se numeşte *Platz Ticket,* care îţi dă dreptul să ocupi un loc pe o anumită distanţă.

Deseori m-am întrebat ce-i rămâne de făcut unui om care stăruie în a nu cumpăra altceva decât acel unic bilet. Are dreptul să alerge în urma trenului pe terasament? Sau poate să-şi lipească o etichetă pe el şi să se predea la vagonul de bagaje? Şi iarăşi, ce se poate face cu un om care, după ce şi-a luat un *Schnellzug Ticket,* refuză cu încăpăţânare sau nu are destui bani să-şi cumpere şi un *Platz Ticket;* îl lasă să se întindă în plasa pentru umbrele, sau i se permite să meargă aninat de fereastră pe dinafară vagonului?

Ca să ne întoarcem la George, avea la el doar atâţia bani cât să-şi ia un bilet de clasa a treia până la Baden, şi niciun sfanţ mai mult. Ca să evite indiscreţia conductorului, a aşteptat până ce trenul s-a pus în mişcare, şi atunci a sărit într-un vagon. Acesta a fost primul său delict:

(a) A te sui în tren din mers;

(b) După ce ai fost avertizat de un impiegat să nu faci acest lucru.

Al doilea delict:

(a) A călători într-un tren de categorie superioară celei pentru care se posedă legitimaţia de călătorie;

(b) Refuzul de a plăti diferenţa la cererea conductorului de tren (George susţine că el nu a „refuzat”; i-a spus, pur şi simplu, omului că n-are cu ce).

Al treilea delict:

(a) A călători într-un vagon de clasă superioară celei pentru care se posedă legitimaţia de călătorie;

(b) Refuzul de a plăti diferenţa la cererea conductorului

de tren. (Din nou, George contestă exactitatea celor consemnate în procesul-verbal. Şi-a întors buzunarele pe dos şi i-a oferit omului tot ce avea asupra lui, circa opt pence în monedă germană. S-a oferit să se ducă la clasa a treia, dar nu exista clasa a treia. S-a oferit să se ducă la vagonul de bagaje, dar nici pomenealã să se admită una ca asta.)

Al patrulea delict:

(a) A ocupa un loc fără a plăti pentru locul respectiv;

(b) A te plimba pe culoar. (Cum n-au vrut să-l lase să stea jos fără să plătească şi cum nu avea cu ce să plătească, e greu de conceput ce altceva putea face.)

Însă explicaţiile nu sunt acceptate drept scuze în Germania; şi călătoria sa de la Karlsruhe la Baden a fost poate una dintre cele mai costisitoare din câte cunosc analele.

Reflectând asupra uşurinţei şi frecvenţei cu care intri în bucluc aici, în Germania, ajungi la concluzia că această ţară ar constitui o binefacere şi o binecuvântare pentru tânărul englez de rând. Pentru studentul în medicină, pentru consumatorul de dineuri de la Temple, pentru junele ofiţer în permisie, viaţa la Londra este o întreprindere plictisitoare. Britanicul sănătos îşi găseşte plăcerea în încălcarea legalităţii, altfel aia nu mai e plăcere. Nimic din ceea ce are voie să facă nu-i oferă satisfacţii autentice. A intra într-un bucluc de un fel sau altul este idealul său de fericire pământească. Ei, dar Anglia îi oferă prea puţine prilejuri în acest sens; pentru a da de dracu' e nevoie de foarte multă perseverenţă din partea tânărului englez.

Am discutat într-o zi despre acest subiect cu epitropul nostru principal. Era în dimineaţa zilei de 10 noiembrie, şi amândoi cercetam, cu oarecare îngrijorare, comunicatul din partea poliţiei, apărut în presă. Obişnuita haită de tineri avea să compară în faţa justiţiei pentru faptul de a fi creat obişnuitele dezordini în noaptea precedentă la *Criterion.* Prietenul meu, epitropul, are şi el un fecior, iar despre un

nepot de-al meu, asupra căruia veghez cu ochi de părinte, o mamă duioasă crede că se află la Londra pentru unicul scop de a studia ingineria. Printr-o fericită întâmplare s-a făcut că niciun nume cunoscut nouă nu figura pe lista celor arestaţi şi răsuflând uşuraţi, am început să discutăm de pe poziţii morale despre nebuniile şi deşănţarea tineretului.

— Este cu totul remarcabil, spunea prietenul meu, epitropul, cum s-a menţinut *Criterion* pe poziţie în această privinţă. La fel era pe vremea tinereţii mele; seara se încheia totdeauna cu scandal la *Criterion.*

— Ce lipsit de sens!, am remarcat eu.

— Ce monoton!, a replicat el. Nici nu ai idee, continuă el, un aer nostalgic adiindu-i pe faţa brăzdată, cum poate să ajungă să te plictisească de moarte acelaşi drum din Piccadilly Circus până la circa de poliţie din Vine Street. Şi totuşi, ce altceva puteam să facem? Absolut nimic. Uneori mai stingeam câte un felinar, dar venea lampagiul şi-l aprindea la loc. Dacă insultai un poliţist, pur şi simplu nici nu te lua în seamă. Nici nu observa că este insultat; sau, dacă observa, părea să nu se sinchisească. Puteai să sari să-l iei la bătaie pe un uşier de la opera Covent Garden, dacă socoteai că nu ţi-e frică şi ai credinţă în tine. În general vorbind, uşierul ieşea învingător; şi când se întâmpla aşa, te costa cinci şilingi, iar când nu, distracţia se ridica la zece. N-am găsit niciodată că acest sport este deosebit de captivant. Odată am încercat să mân o cabrioletă. Această distracţie a fost totdeauna socotită culmea teribilismului. Am furat cabrioleta într-o noapte târzie din faţa unei cârciumi de pe Dean Street, şi primul lucru ce mi s-a întâmplat a fost că, în Golden Square, m-a oprit o doamnă în vârstă înconjurată de trei copii, doi plângând şi al treilea pe jumătate adormit. N-am apucat să dau bice calului, că doamna i-a şi îmbarcat pe plozi în cabrioletă, mi-a luat numărul, mi-a plătit, zicea ea, un şiling peste tariful legal, şi mi-a indicat o adresă ceva mai încolo de North Kensington, după spusele ei. Adevărul este că

acea adresă s-a dovedit a fi tocmai dincolo de Willesden. Calul era frânt de oboseală, iar drumul ne-a luat mai bine de două ore. A fost cea mai monotonă şotie la care îmi aduc aminte să fi luat vreodată parte. Am încercat de vreo două ori să-i conving pe copii că e mai bine să-i duc înapoi la doamna aceea în vârstă; dar de fiecare dată când deschideam ferestruica de comunicare ca să le vorbesc, cel mai mic începea să urle; iar când am propus altor birjari să le cedez muşteriii, cei mai mulţi mi-au răspuns cu vorbele cântecului pe atunci la modă: „O, George, nu găseşti că te-ntreci cu gluma?”

Unul dintre ei s-a oferit să se ducă la soţia mea acasă şi să-i comunice ultimele mele dorinţe, iar altul mi-a promis să organizeze o echipă care să vină să mă deshumeze la primăvară.

Când m-am suit pe capră, acolo în faţa cârciumii, mă vedeam ducând un bătrân colonel ţâfnos la mama naibii, cinci-şase mile departe de locul unde dorea să meargă, într-un cartier în care să nu se zărească nici urmă de trăsură, şi să-l las acolo la marginea trotuarului, înjurând. Putea să iasă o chestie cu haz sau putea să nu iasă, totul depindea de împrejurări şi de colonel.

Perspectiva unei călătorii până la capătul celălalt al unei suburbii, având pe deasupra şi răspunderea unei grădiniţe de ţânci neajutoraţi, n-o prevăzusem.

Nu, nu, conchise prietenul meu epitropul, Londra nu oferă decât posibilităţi limitate amatorului de ilegalităţi. În Germania, pe de altă parte, dacă vrei bucluc, n-ai decât să ceri. Sunt multe lucruri în Germania pe care nu ai voie să le faci şi pe care le poţi face uşor. Junelui englez care tânjeşte să dea de bucluc şi vede că nu are condiţii pentru aşa ceva în propria-i ţară îi dau sfatul să ia numai un bilet dus pentru Germania; un bilet dus şi întors, cu valabilitate de numai o lună, s-ar putea dovedi o risipă inutilă.

În Ghidul poliţienesc al Vaterlandului[14], el va găsi

[14] Patrie (în limba germană în text).

prevăzute pe o listă faptele a căror comitere îi vor stârni interesul şi emoţia. În Germania este interzis să-ţi atârni aşternutul pe fereastră. Ar putea începe cu asta. Fluturându-şi aşternutul la fereastră, intră sigur în bucluc chiar înainte de a-şi fi luat micul dejun. În ţară ar putea să se şi spânzure în afara ferestrei şi nimeni nu s-ar sinchisi prea tare, cu condiţia să nu împiedice vizibilitatea vecinului de la etajul de dedesubt sau să i se rupă funia şi să vatăme vreun pieton.

În Germania nu ai voie să porţi haine *fantaisie* pe stradă. Un cunoscut de-al meu, un scoţian, care a venit să-şi petreacă iarna la Dresda, şi-a prăpădit primele zile ale şederii sale acolo dezbătând această chestiune cu Guvernul Saxoniei. L-au întrebat ce face cu veşmintele acelea. Omul nu era dus la biserică. A răspuns că le poartă. L-au întrebat de ce le poartă. Le-a replicat că le poartă ca să-i ţină de cald. I-au spus verde de la obraz că nu-l cred şi l-au expediat înapoi la gazda sa într-un cupeu închis. A fost necesară mărturia personală a ministrului Angliei pentru a asigura autorităţile că portul scoţian este îmbrăcămintea curentă a multor supuşi britanici cumsecade şi onorabili. Au acceptat declaraţia, din considerente de ordin diplomatic, însă îşi rezervă părerea personală până-n ziua de azi. Cu turistul englez s-au obişnuit; dar un gentleman din Leicestershire, invitat să vâneze cu nişte ofiţeri germani, în momentul când a apărut în faţa hotelului, a fost înhăţat prompt, cu cal cu tot, şi dus în faţa tribunalului poliţienesc să dea explicaţii pentru frivolitatea sa.

Un alt lucru pe care nu ai voie să-l faci pe străzile oraşelor din Germania este să dai de mâncare cailor, catârilor sau măgarilor, fie că sunt ai tăi, fie că aparţin altor persoane. Dacă te-apucă o pasiune să hrăneşti calul altcuiva, trebuie să-ţi dai rendez-vous cu animalul, şi masa să se consume într-un loc autorizat. Nu ai voie să spargi sticlă sau porţelan pe străzi; de fapt, este interzis să faci acest lucru în absolut orice alt loc public; şi dacă spargi,

trebuie să aduni toate cioburile. Ce urmează să faci cu cioburile după ce le-ai cules, nu ştiu să vă spun. Tot ce ştiu în mod cert este că nu-i permis să le arunci nicăieri, nici să le laşi pe undeva şi nici, pare-se, să te descotoroseşti de ele în vreun fel. Probabil că ţi se pretinde să le porţi cu tine până mori şi să fii îngropat cu ele; sau poate ţi se îngăduie să le înghiţi.

Pe străzile din Germania nu ai voie să tragi cu arbaleta. Legiuitorul german nu se limitează la contravenţiile omului normal – delictul pe care simţi un imbold să-l comiţi, dar nu ai voie –, el se frământă imaginându-şi tot ce ar putea săvârşi un maniac cu minţile rătăcite. În Germania, încă nu există o lege împotriva celor care stau în cap în mijlocul drumului; nu le-a venit ideea. Curând, într-o bună zi, un om de stat german, asistând la un spectacol de circ şi văzând acrobaţi, va reflecta asupra acestei omisiuni. După care se va pune imediat pe treabă şi va redacta o clauză interzicând cetăţenilor să stea în cap în mijlocul drumului şi fixând cuantumul amenzii. Acesta este farmecul legislaţiei germane: comportamentul necorespunzător îşi are, în Germania, preţul său fix. Nu faci o noapte de insomnie, ca în Anglia, întrebându-te dacă ai să te alegi cu un avertisment, cu o amendă de patruzeci de şilingi sau, în cazul când ai ghinionul să-l prinzi pe jude într-un moment defavorabil pentru tine, cu şapte zile. Ştii exact cât are să te coste distracţia. Poţi să-ţi întinzi banii pe masă, să deschizi Ghidul poliţienesc şi să-ţi organizezi vacanţa până la ultima monedă de cincizeci de pfenigi. Pentru o seară cu adevărat ieftină, aş recomanda mersul pe partea cu sens invers a trotuarului, după ce ai fost avertizat să nu mai faci asta. Am calculat că, dacă îţi alegi bine cartierul şi te mulţumeşti cu străzi lăturalnice liniştite, poţi merge o seară întreagă pe partea cu sens invers a trotuarului şi să nu te coste decât ceva mai mult de trei mărci.

În oraşele germane este interzis a circula „în cârduri” după lăsarea întunericului. Nu sunt prea sigur câte

persoane constituie „un cârd”, şi niciun membru al autorităţilor nemţeşti cu care am discutat această chestiune nu a socotit că e competent să stabilească numărul exact. Odată, l-am întrebat pe un prieten de-al meu german care pornise la teatru cu soţia, soacra, cinci copii personali, sora cu logodnicul ei şi două nepoate dacă nu socoteşte că se expune unui risc, ţinând seama de ordonanţa cu pricina. El nu a luat întrebarea mea ca pe o glumă. Şi-a rotit ochii asupra grupului.

— A, nu cred, a spus. Vezi, noi suntem toţi o familie.

— Paragraful respectiv nu precizează dacă e vorba de cârd familial sau nu, am replicat eu. Spune „cârd” şi atât. Te rog să n-o iei drept o jignire, dar, din punct de vedere semantic, eu, personal, sunt înclinat să consider această colecţie a ta drept „un cârd”. Dacă poliţia va adopta sau nu acelaşi punct de vedere, rămâne de văzut. Eu nu fac altceva decât să te previn.

Prietenul meu era înclinat să ia în zeflemea temerile mele; dar soţia lui, gândindu-se că e preferabil să nu se expună riscului de a se vedea împrăştiaţi de către poliţie chiar de la începutul serii, s-au divizat, convenind să se regrupeze în holul teatrului.

O altă patimă pe care trebuie să ţi-o înfrânezi în Germania este aceea care te împinge să arunci obiecte pe geam. Pisicile nu sunt o scuză. În cursul primei săptămâni a şederii mele în Germania am fost neîncetat trezit din somn de pisici. Într-o noapte am simţit că turbez. Mi-am adunat un mic arsenal, două-trei bucăţi de cărbune, câteva pere tari, nişte capete de lumânare, un ou răzleţ pe care l-am găsit pe masa din bucătărie, un sifon gol şi alte câteva articole de aceeaşi natură şi, deschizând fereastra, am bombardat sectorul de unde păreau să vină miorlăiturile. Nu cred că am nimerit nici măcar o dată; eu n-am văzut încă om care să fi nimerit vreo pisică decât, poate, din greşeală, când ţintea în altceva. Am cunoscut trăgători, câştigători ai premiilor regale, aşi de talia aceasta, trăgând

cu puşca în pisici de la depărtare de cincizeci de yarzi fără să nimerească măcar un fir de păr din vârful cozii. M-am gândit adesea că, în loc de ţinte, cerbi mobili şi alte nerozii de genul acesta, un ţintaş cu adevărat de înaltă clasă ar fi acela care s-ar putea lăuda că a împuşcat o pisică.

Dar, oricum, le-am alungat; poate le-a dezgustat oul. Băgasem de seamă când l-am luat că nu arăta a ou proaspăt; şi m-am vârât la loc în aşternut, socotind incidentul încheiat. Zece minute după aceea am auzit soneria zbârnâind violent. Am încercat s-o ignor, dar era prea insistentă şi, punându-mi halatul, am ieşit la poartă. Acolo stătea băţ un poliţai. Toate obiectele pe care le azvârlisem pe fereastră se aflau grămadă dinaintea lui, la picioare, toate – cu excepţia oului. Evident, stătuse să le adune. Zice:

— Aceste obiecte vă aparţin?

Zic:

— Mi-au aparţinut, însă, personal, am terminat cu ele. Poate să le ia oricine, puteţi să le luaţi chiar dumneavoastră.

A ignorat oferta mea. Zice:

— Aţi aruncat aceste obiecte pe fereastră.

— Aveţi dreptate, am recunoscut eu. Întocmai.

— De ce le-aţi aruncat pe fereastră?, a întrebat el.

Un poliţai neamţ îşi are codul de întrebări gata întocmit; nu-l diversifică niciodată şi nu-i scapă una.

— Am azvârlit cu ele pe fereastră în nişte pisici, am răspuns.

— Ce pisici?

Uite, ăsta este genul de întrebări pe care ţi le poate pune un poliţai neamţ. Am replicat cu tot sarcasmul pe care am reuşit să-l imprim intonaţiei că mi-e jenă să-i spun că nu-i pot preciza ce pisici anume. I-am explicat că, personal, îmi erau străine; dar m-am oferit, dacă poliţia era dispusă să adune toate pisicile din cartier laolaltă, să vin să văd dacă n-aş putea să le recunosc după miorlăit.

Poliţaiul neamţ nu sesizează glumele, ceea ce, în general, poate că e mai bine, deoarece cred că te paşte o amendă grea dacă faci glume cu orice uniformă nemţească; asta se cheamă „a trata cu dispreţ un reprezentant al autorităţilor”. Mi-a replicat doar că nu intră în îndatoririle poliţiei să ajute la recunoaşterea pisicilor; poliţia are numai datoria să mă amendeze pentru faptul de a fi aruncat obiecte pe fereastră.

L-am întrebat ce trebuie să facă omul în Germania când e trezit noapte după noapte de pisici, şi el mi-a explicat că pot depune o plângere împotriva proprietarului pisicii, drept care poliţia va proceda la darea unui avertisment şi, dacă este necesar, să ceară ca pisica să fie lichidată. Cine avea să lichideze pisica şi ce avea să facă pisica în timpul procedurii, nu mi-a explicat.

L-am întrebat cum îmi propune să-l descopăr pe proprietarul pisicii. A reflectat câtva timp, apoi a sugerat că aş putea s-o urmăresc până la domiciliu. După aceasta nu m-am mai simţit înclinat să discut cu el mai departe; aş fi spus lucruri care ar fi agravat situaţia. Aşa, distracţia din noaptea respectivă m-a costat douăsprezece mărci; şi nici măcar unul dintre cei patru membri ai autorităţilor germane care m-au interogat în legătură cu acest subiect nu au putut găsi nimic ridicol în procedură, de la un capăt al ei până la celălalt.

Dar în Germania, cele mai multe păcate şi nebunii omeneşti devin comparativ derizorii faţă de crima monstruoasă de a călca pe iarbă. Nicăieri şi în nicio împrejurare nu ai voie vreodată în Germania să calci pe iarbă. Iarba, în Germania, este un adevărat fetiş. A pune piciorul pe iarba nemţească este un sacrilegiu egal cu acela de a juca tontoroiul pe covorul de rugăciune al mahomedanului. Până şi câinii respectă iarba nemţească; niciun câine german n-ar visa măcar să calce cu laba pe ea. Dacă vezi un câine alergând peste iarbă în Germania, poţi fi sigur mie în sută că este câinele unui venetic fără frica lui

Dumnezeu. În Anglia, dacă vrem să împiedicăm accesul câinilor într-un loc oarecare, ridicăm o palisadă de sârmă împletită, înaltă de şase picioare, întărită cu contraforturi şi prevăzută cu ţepi în partea de sus. În Germania, se înfige în mijlocul locului cu pricina o plăcuţă cu inscripţia *Hunden verboten*[15]*,* câinele citeşte avizul şi se îndepărtează. Într-un parc din Germania am văzut un grădinar păşind pe iarbă delicat, în încălţări de pâslă, culegând de jos un gândac şi depunându-l grav, dar ferm, pe pietriş; după care a rămas să supravegheze cu severitate gândacul ca nu cumva insecta să încerce să tragă iar la iarbă; iar gândacul, arătând nespus de ruşinat, a luat-o la picior prin rigolă şi a apucat-o pe aleea marcată cu tăblia *Ausgang*[16]*.* Parcurile nemţeşti sunt prevăzute cu alei speciale pentru diferitele tagme ale comunităţii, şi nicio persoană, fără decât riscându-şi libertatea şi averea, nu poate folosi aleea altei persoane. Există alei speciale pentru „velocipedişti” şi alei speciale pentru „pedestraşi”, bulevarde pentru „călăreţi”, căi pentru cei care circulă în vehicule uşoare şi căi pentru cei care circulă în vehicule grele; alei pentru copii şi alei pentru „doamne neînsoţite”. Faptul că nu s-au prevăzut alei speciale pentru bărbaţi cu chelie sau pentru „femei proaspăt căsătorite” m-a izbit totdeauna ca o omisiune. În Grosse Garden din Dresda am văzut odată o doamnă în vârstă stând neajutorată şi nedumerită într-un punct de unde se ramificau şapte alei. Fiecare dintre ele era păzită de o tăblie ameninţătoare care interzicea accesul oricărei persoane cu excepţia celei căreia îi era destinată.

— Mă scuzaţi de deranj, îmi spuse doamna cea în vârstă, aflând că ştiu să vorbesc englezeşte şi să citesc nemţeşte, dar sunteţi atât de amabil să-mi spuneţi ce sunt eu şi pe unde trebuie s-o apuc?

Am examinat-o cu atenţie. Am ajuns la concluzia că era „adultă” şi „pedestraşă” şi i-am indicat aleea cuvenită. S-a

[15] Accesul câinilor interzis (în limba germană în text).
[16] Ieşire (în limba germană în text).

uitat la alee şi a luat un aer dezamăgit.

— Dar eu nu vreau să mă duc într-acolo, spuse ea. Pe aici nu pot s-o iau?

— Dumnezeule mare, nu, doamnă! Aleea aceasta este rezervată copiilor.

— Dar n-am să le fac niciun rău, spuse doamna cea în vârstă zâmbind.

Nici nu arăta a fi genul de persoană bătrână care să facă vreun rău copiilor.

— Doamnă, i-am replicat, dacă ar fi după mine, v-aş îngădui să mergeţi pe această alee chiar dacă la capătul ei s-ar afla primul meu născut; dar eu nu pot decât să vă informez cu privire la legile acestei ţări. Dacă dumneavoastră, o persoană în deplină maturitate, v-aţi aventura pe această alee, aţi ajunge în mod cert la o amendă, dacă nu la închisoare. Aceea este aleea dumneavoastră, marcată clar: *Nur für Fussgänger*[17], şi dacă vreţi să-mi urmaţi sfatul, luaţi-o pe acolo în pas grăbit; este interzis să staţi aici şi să şovăiţi.

— Dar nu duce deloc în direcţia în care vreau să merg, spuse doamna cea în vârstă.

— Duce în direcţia în care *ar trebui* să vreţi să mergeţi, am replicat, şi cu asta drumurile noastre s-au despărţit.

În parcurile nemţeşti sunt bănci speciale etichetate „Numai pentru adulţi” *(Nur für Erwachsene),* şi puiul de neamţ, care de-abia aşteaptă să se aşeze, citind acel aviz, trece mai departe şi vânează o bancă pe care este permis copiilor să se odihnească; şi acolo se aşază, grijuliu să nu atingă lemnăria cu botinele sale pline de noroi. Imaginaţi-vă o bancă în Hegent’s Park sau în St. Tames’ Park, etichetată „Numai pentru adulţi”! Fiecare copil de pe o rază de cinci mile ar încerca să se caţăre pe banca aceea, trăgând de alţi copii ca să-i dea jos. Cât despre „adult”, n-ar reuşi să se apropie nici la o jumătate de milă de banca aceea din cauza îmbulzelii. Puiul de neamţ care s-a aşezat din greşeală pe o

[17] Numai pentru pietoni (în limba germană în text).

asemenea bancă sare jos ca ars când i se atrage atenţia asupra erorii comise şi se îndepărtează cu capul în pământ, roşind până în vârful urechilor de ruşine şi de căinţă.

Nu că un guvern părinte vitreg l-ar neglija pe copilul german. În parcurile şi grădinile publice nemţeşti îi sunt rezervate locuri speciale *(Spielplätze*[18]*),* fiecare prevăzut cu un morman de nisip. Acolo, micuţul poate să se joace după pofta inimii făcând turte şi construind castele de nisip. Pentru copilul german, o turtă făcută din alt nisip decât acesta ar fi o turtă imorală. Nu i-ar face nicio bucurie; cugetul său s-ar revolta împotrivă-i.

„Turta aceea, şi-ar zice el în sinea lui, nu a fost confecţionată, aşa cum s-ar fi cerut, din nisip de stat special repartizat acestui scop; nu a fost executată în locul destinat şi întreţinut de stat pentru confecţionarea turtelor de nisip. Este o turtă care nu poate aduce nimic bun; este o turtă ilegală.”

Şi până ce tatăl său nu va fi plătit cuvenita amendă şi el nu va fi încasat cuvenita chelfăneală, l-ar chinui mereu mustrările de cuget.

Un alt element excelent pentru a-ţi face viaţa palpitantă în Germania este simplul cărucior de copil. Ce ai voie să faci cu un *Kinderwagen,* cum i se spune, şi ce îţi este interzis să faci, acoperă pagini de legislaţie germană; după citirea cărora ajungi la concluzia că omul care poate împinge un cărucior printr-un oraş nemţesc fără să încalce legea a fost hărăzit carierei diplomatice. Este interzis a merge agale cu căruciorul şi este interzis a merge prea repede. Este interzis a stânjeni cu căruciorul libera circulaţie a pietonilor, iar dacă pietonii stânjenesc libera ta circulaţie, eşti obligat să te dai la o parte din calea lor. Dacă vrei să te opreşti cu căruciorul undeva, trebuie să te opreşti într-un loc special desemnat pentru oprirea cărucioarelor; iar când ai ajuns acolo, *trebuie* să te opreşti. Este interzis a traversa strada cu căruciorul; dacă tu şi bebeluşul se

[18] Locuri de joacă (în limba germană în text).

întâmplă să locuiţi de partea cealaltă a străzii, vă priveşte. Este interzis a lăsa căruciorul în vreun loc, şi numai în anumite locuri ai voie să-l iei cu tine. Eu zic că în Germania, dacă ieşi cu căruciorul pe stradă, într-o jumătate de oră intri în atâtea buclucuri cât să-ţi ajungă o lună întreagă. Orice tânăr englez care tânjeşte să se ia în beţe cu poliţia nu poate face altceva mai bun decât să se deplaseze până în Germania şi să-şi ia căruciorul cu el.

În Germania este interzis a lăsa uşa de la intrare descuiată după orele zece seara şi este interzis a cânta la pian în propria ta locuinţă după orele unsprezece. În Anglia nu am avut niciodată sentimentul că aş dori să cânt la pian eu însumi sau să ascult pe altcineva cântând la pian după orele unsprezece din noapte; dar asta e una, iar a ţi se spune că îţi este interzis să cânţi este cu totul altceva. Aici, în Germania, nu mă apucă dorul de pian decât după unsprezece, şi atunci aş putea sta şi asculta cu deliciu „Rugăciunea tinerei fecioare” sau uvertura la „Zampa”. Pentru neamţul iubitor de lege, pe de altă parte, muzica de după orele unsprezece din noapte încetează a mai fi muzică: ca devine un păcat, şi, ca atare, neamţul nu mai are nicio bucurie de ea.

Singurul individ de pe tot cuprinsul Germaniei care visează măcar să-şi permită libertăţi cu legea este studentul german şi, chiar şi el, doar până la un punct foarte bine definit. Prin tradiţie, i se acordă anumite privilegii, dar şi acestea sunt strict limitate şi clar înţelese. De pildă, studentul german poate să se îmbete şi să adoarmă în rigolă fără altă penalizare decât bacşişul pe care trebuie să-l dea a doua zi de dimineaţă poliţaiului care l-a descoperit şi l-a condus acasă. Dar în acest scop trebuie să-şi aleagă rigolele de pe străzile lăturalnice. Studentul german, conştient de apropierea rapidă a uitării totale, îşi foloseşte ultimele resurse de care mai dispune pentru a da colţul şi a se prăvăli acolo fără grijă. În anumite cartiere poate suna pe la uşi. Chiria apartamentelor în aceste

cartiere este mai mică decât prin alte părţi ale oraşului; iar fiecare familie îşi ia măsuri suplimentare de precauţie, convenind asupra unui cod secret de sunat la uşă, cu ajutorul căruia se ştie dacă sunatul este autentic sau nu. Când vizitezi o asemenea locuinţă în toiul nopţii, e bine să cunoşti codul, căci altfel, dacă insişti, te poţi pomeni cu o găleată de apă în cap.

De asemenea, studentului german i se permite să stingă felinare noaptea, cu condiţia să nu stingă prea multe. Studentul german pus pe şotii ţine de obicei socoteala, mulţumindu-se cu o jumătate de duzină de felinare pe noapte. Tot astfel, are voie să strige şi să cânte în drum spre casă până la orele două şi jumătate; şi în anumite restaurante i se permite s-o cuprindă pe Fraulein pe după talie cu braţul. Pentru a preveni orice idee de necuviinţă, chelneriţele din restaurantele frecventate de studenţi sunt alese cu grijă din rândurile unei categorii de femei mai în vârstă şi aşezate, drept care studentul german se poate bucura de deliciile flirtului fără teamă şi fără reproş. Oameni cu frica legii, asta sunt germanii.

Capitolul 10

Baden Baden, din punctul de vedere al vizitatorului. Frumuseţea zorilor de zi văzute din după-amiaza precedentă. Distanţa, măsurată cu compasul. Idem, măsurată cu gambele. George, la taifas cu propria-i conştiinţă. O maşină leneşă. Ciclismul, potrivit afişului. Ciclistul de pe afiş: costumul său, metoda sa. Grifonul, ca animal de interior. Un câine ce-şi poartă cuvenitul respect de sine. Calul care a fost insultat.

De la Baden, despre care nu e nevoie să se spună mai mult decât că este o staţiune de agrement ciudat de asemănătoare cu alte staţiuni de agrement de acelaşi tip, am început să pedalăm pe biciclete în toată legea. Am

planificat un tur de zece zile care, odată terminată Pădurea Neagră, avea să cuprindă o coborâre pe serpentine în Donau-Thal, care pe distanţa de douăzeci de mile de la Tuttlingen la Sigmaringen, este poate cea mai frumoasă vale din Germania, cursul firav al Dunării şerpuind aici printre sate nealterate, vechi de când lumea. Apa trece pe lângă străvechi mănăstiri, cuibărite în păşuni verzi, pe unde mai calcă şi azi călugărul cerşetor, desculţ şi cu capul gol, încins strâns pe sub şale cu crâmpeiul de funie, păstorul, cu toiagul în mână, veghindu-şi oile ce pasc pe povârnişuri; prin păduri aninate de stânci, printre chei abrupte, încununate în creştet cu fortăreţe, biserici sau castele în ruină. Mai intenţionam şi o aruncătură de ochi asupra munţilor Vosgi, unde jumătate din populaţie este profund afectată dacă-i vorbeşti franţuzeşte, iar cealaltă jumătate direct jignită dacă i te adresezi în nemţeşte, şi toţi laolaltă cu indignare dispreţuitori la auzul primului sunet de grai englezesc; o stare de lucruri care face din conversaţia cu localnicii o îndeletnicire ce taxează nervii.

Nu am reuşit să ne ducem la îndeplinire programul în totalitatea lui, pentru motivul binecuvântat că realizările omului rămân totdeauna de căruţă faţă de intenţiile sale. Este uşor să spui şi să crezi la ora trei după-masă: „Ne sculăm la cinci, mâncăm frugal la şi jumătate şi pornim la drum la şase”.

— Asta înseamnă că am parcurs o bună parte din drum înainte de a începe arşiţa, remarcă unul dintre noi.

— În anotimpul acesta, zorii de zi sunt cu adevărat cea mai bună parte a zilei. Nu credeţi?, adaugă altul.

— A, nici nu mai încape vorbă.

— E aşa de răcoare, aşa de proaspăt totul.

— Şi lumina care se înfiripă, ce minunată!

În prima dimineaţă îţi respecţi legământul. Grupul se adună la cinci şi jumătate. E foarte tăcut; fiecare, luat în parte, cam nervos; înclinat să găsească cusur mâncării şi multor altor lucruri; o atmosferă grea de iritare comprimată

care îşi caută o supapă. Seara se aude vocea Ispititorului:

— Cred că dacă am porni la şase şi jumătate, fix, avem destul timp, ce ziceţi?

Glasul Virtuţii protestează, plăpând:

— Ar însemna să ne încălcăm hotărârea.

Ispititorul răspunde:

— Hotărârile au fost făcute pentru om, nu omul pentru hotărâri. (Diavolul ştie să parafrazeze Scriptura în folosul său.) în afară de asta, deranjăm un hotel întreg. Gândiţi-vă la bieţii servitori.

Glasul Virtuţii continuă, însă şi mai plăpând:

— Dar prin părţile acestea toată lumea se scoală devreme.

— Nu s-ar scula, dacă n-ar fi obligaţi, sărmanii de ei! Hai să zicem micul dejun la şase şi jumătate; asta nu produce niciun deranj nimănui.

Astfel, Păcatul îşi joacă mascarada deghizat în Bine, şi tu dormi până la şase, justificându-te conştiinţei tale, care însă nu crede că procedezi ca atare numai din considerente altruiste. Am văzut un asemenea considerent care s-a prelungit până la ora şapte.

Tot astfel, distanţa măsurată cu compasul nu este chiar egală cu aceea măsurată cu gambele.

— Zece mile pe oră timp de şapte ore: şaptezeci de mile. Frumoasă şi uşoară treabă pentru o zi!

— Sunt câteva pante abrupte de urcat, nu?

— Dar vii la vale pe versantul celălalt. Hai să zicem opt mile pe oră, deci punem şaizeci de mile. *Gott în Himmel!* Dacă nu suntem în stare să facem opt mile pe oră, mai bine umblăm în cărucioare de invalizi! Chiar pare imposibil să faci mai puţin, pe hârtie.

Dar, la ora patru după-amiază, glasul Datoriei sună dintr-o trâmbiţă mai subţirică:

— Ei, cred că ar trebui să pornim mai departe.

— Dar ce zor avem? Nu te mai agita atâta. Frumoasă privelişte de aici, nu?

— Foarte. Nu uita că suntem la douăzeci şi cinci de mile de Sf. Blasien.

— La cât?

— La douăzeci şi cinci de mile, poate un pic mai mult.

— Vrei să spui că am făcut numai treizeci şi cinci de mile?

— Atâta tot.

— Fugi de-acolo! N-am încredere în harta aia a ta.

— E imposibil, ascultă-mă pe mine. Am mers întins de azi-dimineaţă din zori.

— Nici pomeneală! N-am pornit înainte de opt, asta una la mână.

— Opt fără un sfert.

— Ei, hai să zicem opt fără un sfert; şi am făcut câte un popas din şase în şase mile.

— Ne-am oprit doar ca să admirăm priveliştea. N-are niciun chichirez să vii să vezi o ţară şi să n-o vezi.

— Şi în câteva locuri am avut de tras tare la deal.

— Pe lângă toate, a mai fost şi o zi excesiv de călduroasă.

— Toate bune, dar nu uitaţi că până la Sf. Blasien mai e cale de douăzeci şi cinci de mile şi-atât.

— Pante mai sunt?

— Mai sunt două: una la deal şi una la vale.

— Parcă ziceai că până-n Sf. Blasien mergi tot la vale?

— Ziceam, pe ultimele zece mile. Aici suntem la douăzeci şi cinci de mile de Sf. Blasien.

— Şi nu se mai află nimic între aici unde suntem şi Sf. Blasien? Ce localitate e aia mică de pe malul lacului?

— Nu este Sf. Blasien şi nici vreo localitate de prin preajma lui. Nu e bine să începem cu chestii de-astea.

— Nu e bine să-ţi scoţi sufletul din tine. Trebuie cultivată moderaţia în toate cele. Drăgălaşă localitate, Titisee asta, după cum spune harta; pare să fie aer bun acolo.

— Perfect, eu sunt de acord. Voi singuri aţi propus să mergem până la Sf. Blasien.

— A, eu nu ţin morţiş să poposim la Sf. Blasien. O nepricopsită de aşezare, jos, într-o văgăună. Această Titisee e mult mai drăgălaşă, zic eu.

— E destul de aproape, nu?

— Cinci mile. Cor general:

— Poposim la Titisee.

George a descoperit această diferenţă între teorie şi practică chiar în prima zi a raidului nostru.

— Credeam, spunea George (el mergea pe bicicleta simplă, iar Harris şi cu mine, ceva mai în faţă, pe tandem), că schema era să mergem la deal cu trenul şi la vale pe biciclete.

— Şi este încă valabilă, a răspuns Harris, ca regulă generală. Dar trenurile nu urcă coastele din Pădurea Neagră.

— Aveam eu oarecare bănuieli că nu, bombăni George. Şi o vreme domni tăcerea.

— Pe lângă aceasta, observă Harris, care în mod evident rumegase subiectul în minte, doar n-oi fi vrând să ai de mers numai la vale. Înseamnă să nu respecţi regulile jocului. Trebuie să-ţi mai fie şi niţel tare, nu numai moale.

Din nou se instaura tăcerea, întreruptă de data aceasta de George:

— Voi, băieţi, să nu vă extenuaţi numai din cauza mea.

— Ce vrei să spui?, întrebă Harris.

— Vreau să spun, răspunse George, că acolo unde se întâmplă să existe un tren care merge la deal, nu e cazul să renunţaţi la ideea de a-l lua numai de teamă să nu jigniţi simţirea mea delicată. Eu, personal, sunt pregătit sufleteşte să urc toate aceste coaste cu trenul, chiar dacă asta înseamnă că nu respect regulile jocului. Am să reglez conturile cu propria mea conştiinţă; de o săptămână mă scol în fiecare dimineaţă la ora şapte, aşa că socotesc că mi-a rămas datoare cu ceva. Nu ţineţi absolut deloc seama de mine în chestiunea aceasta.

I-am promis că vom lua în considerare cele spuse, şi din

nou călătoria a continuat într-o muţenie acerbă, până ce George o întrerupse iarăşi.

— Ce marcă ziceai că e bicicleta asta a ta?, întrebă George.

Harris îi spuse. Nu-mi aduc aminte ce marcă anume era; şi nici nu are importanţă.

— Eşti sigur?, insistă George.

— Sigur că sunt sigur, răspunse Harris. Dar ce-ai cu ea?

— Nu corespunde afişului, spuse George, asta-i tot.

— Care afiş?, întrebă Harris.

— Afişul care face reclamă acestei mărci de bicicletă, explică George. Am privit un asemenea afiş pe un panou din Sloan Street cu o zi-două înainte de plecarea noastră. Un bărbat stătea călare pe marca aceasta de bicicletă, un bărbat cu un stindard în mână, şi nu depunea niciun efort, asta era limpede ca lumina zilei; şedea, pur şi simplu, în şa şi inspira aer. Bicicleta mergea de la sine şi mergea bine. Drăcia asta a ta mă lasă pe mine să fac toată treaba. E o trântorită; dacă nu împingi în ea, nu se mişcă. Eu, dacă aş fi în locul tău, aş depune o plângere.

Dacă stai să te gândeşti, puţine biciclete se ridică la înălţimea afişului. Nu-mi aduc aminte decât de un singur afiş care îl înfăţişa pe biciclist depunând efort. Dar acest biciclist era fugărit de un taur. În cazurile obişnuite, scopul graficianului este să-l convingă pe şovăielnicul neofit că sportul pe două roţi constă în a şedea pe o şa luxoasă şi a fi purtat rapid, în direcţia în care doreşti să mergi, de către puteri cereşti nevăzute.

De regulă, persoana călare pe bicicletă este o tânără doamnă, şi atunci ai sentimentul că pentru o desăvârşită odihnă trupească îmbinată cu o totală eliberare de angoase sufleteşti, somnul lin pe un culcuş de ape nu se poate compara cu mersul pe bicicletă pe un drum de costişă. Nicio zână călătoare pe un nor de vară nu ar putea lua lucrurile mai uşor decât această ciclistă, potrivit afişului. Costumul ei de mers pe bicicletă în anotimpul cald este

ideal. Hangioaicele de modă veche ar refuza, poate, s-o servească, e adevărat; iar o forţă poliţienească îngustă la minte, înainte de a-i dresa proces-verbal, ar înfăşura-o mai întâi într-un ţol. Dar de aşa ceva dânsa nu se sinchiseşte. La deal şi la vale, în condiţii de trafic rutier care ar pune la grea încercare până şi agilitatea unei pisici, pe suprafaţa şoselelor, cu o forţă astfel calculată încât să sfărâme un compresor cu aburi de mărime mijlocie, ea trece ca o viziune a graţiei nonşalante; părul blond fluturând în vânt, trupul de silfidă plutind, aerian, un picior pe şa, iar celălalt sprijinindu-se uşor pe far. Uneori concede să şadă în şa; atunci îşi pune picioarele pe furcă, aprinde o ţigară şi învârteşte deasupra capului o lanternă chinezească.

Mai arareori, călare pe bicicletă se află un simplu bărbat. El nu este un acrobat tot atât de desăvârşit precum tânăra doamnă; însă figuri simple, ca de pildă să stea în picioare pe şa şi să fluture steguleţe, să bea bere sau bulion de carne în timp ce evoluează, asta se pricepe să facă şi chiar face. E de presupus că trebuie să facă ceva pentru a-şi ocupa mintea: a şedea ore întregi pe bicicleta asta, fără nicio ocupaţie, fără niciun subiect de reflecţie, desigur că agasează orice om cu un temperament activ. De aceea îl vedem stând în picioare pe pedale şi apropiindu-se de culmea unui munte înalt pentru a apostrofa soarele sau a recita poezii peisajului înconjurător.

Din când în când, afişul înfăţişează o pereche de ciclişti; şi atunci îţi dai seama cât de net superioară pentru scopuri flirtatorii este bicicleta modernă în comparaţie cu demodatul salon sau perimata portiţă. Dânsul şi dânsa sunt călare pe câte o bicicletă, având grijă, bineînţeles, ca marca să fie cea corespunzătoare. După aceea nu mai au a se gândi la nimic decât la dulcea poveste, veche de când lumea. Pe uliţe adumbrite, prin oraşe aglomerate în zile de târg, voios se învârtesc roţile „Optimei Britanice cu trei viteze a Companiei Berdmondsey”, sau ale „Evricei fără cadru, cu apărătoare şi plasă a Companiei Camberwell”. Nu

au nevoie să fie pedalate; nu necesită cârmire. Pune-le pe direcţie şi spune-le la ce oră vrei să te întorci acasă, şi asta e tot ce cer. În timp ce Edwin se apleacă din şa să şoptească dulci nimicuri la urechea Angelinei. În timp ce faţa Angelinei, pentru a-şi ascunde roşeaţa, este întoarsă spre orizontul dinapoi, bicicletele magice îşi urmează cursul lin.

Şi soarele străluceşte întruna, şi drumurile sunt veşnic uscate. Niciun părinte sever nu vine din spate, nicio mătuşă insinuantă nu-ţi stă în coastă, niciun împieliţat de frăţior nu pândeşte de după colţ, nu se întâmplă nicio derapare. Of, Doamne! De ce nu se găseau „Optima Britanica” sau „Camberwell Evrica” de închiriat când eram noi tineri?

Sau poate că „Optima Britanica” şi „Camberwell Evrica” stau rezemate de o poartă; poate că sunt obosite. Au muncit din greu toată după-amiâza ca să-i poarte pe aceşti tineri. Cu recunoştinţă în suflet au descălecat pentru a lăsa bicicletele să se odihnească. Stau aşezaţi pe iarbă în umbra ramurilor graţioase; iarba e înaltă şi uscată. Un pârâu curge pe la picioarele lor. Totul e pace şi tihnă.

Aceasta este veşnic ideea pe care doreşte s-o transmită graficianul de reclame de biciclete, „pace şi tihnă”.

Dar greşesc spunând că niciun ciclist, potrivit afişului, nu munceşte vreodată. Acum, că stau să reflectez, am văzut afişe reprezentând domni trăgând din greu pe biciclete, suprasolici-tându-şi eforturile, aproape că s-ar putea spune. Sunt supţi la faţă şi cu privirile rătăcite, de pe urma trudei, sudoarea le stă broboane-broboane pe frunte; ai impresia că, dacă mai urmează o pantă urcătoare dincolo de afiş, oamenii aceştia sau renunţă, sau îşi dau duhul. Dar aceasta este urmarea propriei lor nesocotinţe. Aceasta se întâmplă din cauză că ei stăruie să meargă pe o bicicletă de marcă inferioară. Dacă ar merge pe un „Putney Popular” sau pe un „Battersea Bounder”, aşa cum procedează tânărul avizat din centrul afişului, atunci ar fi scutiţi de toată această trudă inutilă. Atunci, tot ce li s-ar cere ar fi

ca, din recunoştinţă, să arate fericiţi; poate, din când în când, să pedaleze puţin de-a-ndaratelea când bicicleta, în avântul ei tineresc, îşi pierde minţile un moment şi izbucneşte prea iute.

Voi, tineri obosiţi, şezând amărâţi pe câte o bornă rutieră, prea sleiţi de putere ca să vă mai pese de ploaia ce vă udă până la piele; voi, fete ostenite, cu părul ud, lins, îngrijorate din pricina întârzierii, dornice să înjuraţi, dar fără să ştiţi cum; voi, bărbaţi graşi şi chei, slăbind văzând cu ochii în timp ce gâfâiţi şi gemeţi pe şoseaua interminabilă; voi, matroane împurpurate în obraji, amărâte, opintind din greu în roata leneşă, îndărătnică, de ce nu aţi avut grijă să vă cumpăraţi o „Optima Britanică” sau o „Camberwell Evrica”? De ce predomină pe tot cuprinsul ţării aceste biciclete de marcă inferioară?

Sau poate că se întâmplă şi cu ciclismul ce se întâmplă cu toate celelalte lucruri: oare Viaţa nu este nicăieri la înălţimea Afişului?

Un lucru care totdeauna mă farmecă şi mă fascinează în Germania este câinele german. În Anglia te plictiseşti de rasele obişnuite, le cunoşti prea bine: mastiff, plumpudding, terrier (negru, alb sau sârmos, după cum devine cazul, dar totdeauna arţăgos), collie, bulldog; niciodată nimic nou. În Germania însă ai varietate. Întâlneşti câini cum n-ai mai văzut în viaţa ta; care, până nu latră, nici nu ştii că sunt câini. Totul este atât de inedit, de interesant! George a oprit un câine în Sigmaringen şi ne-a atras atenţia asupra lui. Îţi dădea impresia că este o corcitură între un batog şi un poodle. Nu vreau să afirm categoric că nu era o corcitură între un batog şi un poodle. Harris a încercat să-l fotografieze, dar lighioana a zbughit-o peste un gard şi s-a pierdut în niscai tufişuri.

Nu ştiu ce urmăreşte crescătorul de câini neamţ; până acum şi-a păstrat secretul. George e de părere că ţinteşte către un grifon. Există suficiente elemente care să sprijine această teorie şi, într-adevăr, în două sau trei cazuri pe

care le-am întâlnit, pare-se că s-au înregistrat succese în această direcţie. Totuşi, nu mă pot îndemna să cred că acestea nu sunt altceva decât pure întâmplări. Neamţul e practic, şi nu văd scopul unui grifon. Dacă nu se urmăreşte decât o întruchipare cât mai stranie, oare nu există deja şoricarul?! Ce nevoie mai e de altceva? În plus, un grifon pe lângă casa omului ar fi foarte incomod; lumea l-ar călca tot timpul pe coadă. Părerea mea personală este că nemţii tind să creeze o sirenă, pe care după aceea s-o dreseze să prindă peşte.

Căci neamţul nostru nu încurajează lenea la nicio făptură. El vrea să-şi vadă câinele muncind, şi câinelui german îi place munca: despre asta nu încape nicio îndoială. Viaţa câinelui englez trebuie să i se pară o mizerie, închipuiţi-vă o făptură puternică, activă, inteligentă, condamnată să petreacă douăzeci şi patru de ore în trândăvie totală! Dumneavoastră cum v-ar plăcea una ca asta? Nu e de mirare că se consideră un neînţeles, tânjeşte după imposibil şi, în general, se vârâ în tot felul de buclucuri.

Câinele german, dimpotrivă, are preocupări din belşug. Este aferat şi plin de importanţă. Priviţi-l cum păşeşte înhămat la cotiga cu lapte. Niciun dascăl de biserică, la ceasul colectei, nu s-ar simţi şi nu ar arăta mai mulţumit de sine. Câinele nu face de fapt nicio treabă; persoana e cu împinsul şi el cu lătratul; aceasta este concepţia sa despre diviziunea muncii. În sinea lui îşi zice: „Persoana nu ştie să latre, dar poate să împingă. E perfect”.

Este o plăcere să priveşti cât interes şi câtă mândrie investeşte în treaba pe care o face. Alt câine, trecând pe lângă el, azvârle poate o remarcă sarcastică, punând la îndoială puritatea şi consistenţa laptelui. Atunci, el se opreşte brusc, fără să-i pese de celelalte vehicule.

— Dacă nu vă e cu supărare, ce-aţi spus despre laptele nostru?

— Nu am spus nimic despre laptele dumneavoastră, i-o

întoarce câinele celălalt pe un ton de candidă inocenţă. Am spus doar: ce frumos e azi afară şi am întrebat de preţul varului.

— Aha, aţi întrebat de preţul varului, aşa! ... Doriţi să-l cunoaşteţi?

— Da, v-aş fi recunoscător. M-am gândit că, oricum, sunteţi în măsură să ştiţi.

— Aveţi perfectă dreptate, chiar îl cunosc. Face...

— Ei, hai odată!, zice bătrânica, obosită şi asudată, de-abia aşteptând să-şi termine rondul.

— Da, dar dă-o-ncolo! N-ai auzit cu ce aluzie s-a exprimat despre laptele nostru?

— Lasă-l păcatelor! Uite că vine un tramvai de după colţ: o să dea peste noi.

— Da, dar eu nu-l las; că am şi eu mândria mea. A întrebat de preţul varului şi am de gând să-l informez! Face exact de douăzeci de ori cât...

— Ai să răstorni cotiga, uite asta ai să faci!, strigă bătrânica înduioşător, căznindu-se cu bruma de puteri pe care o mai are să-l tragă înapoi. Oh, Doamne, Dumnezeule! Mai bine te lăsam acasă.

Tramvaiul vine asupra lor ameninţător; un birjar urlă la ei; altă brută de dulău, sperând să ajungă la timp ca să dea şi el o mână de ajutor, trece strada de pe partea cealaltă, trăgând după sine un cărucior cu franzeluţe, urmat de o fetişcană care zbiară; se adună lume; şi un poliţist se apropie cu pas grăbit.

— Face, zice câinele cu laptele, exact de douăzeci de ori cât ai să mai faci tu când or să te culeagă pe făraş sub formă de arşice.

— Ei, nu mai spune!

— Ba uite că spun, strănepot de poodle franţuz ce eşti, mâncător de varză aşa şi pe dincolo...

— Na! Ştiam c-o s-o răstorni, zice biata lăptăreasă. I-am spus eu c-o s-o răstoarne.

Dar el are o treabă şi nu se sinchiseşte de ce spune

bătrânica. Cinci minute mai târziu, după ce s-a reluat circulaţia, după ce fata şi-a adunat franzeluţele murdare de noroi, iar poliţistul a plecat cu numele şi adresele tuturor celor aflaţi atunci pe stradă, dumnealui consimte să arunce o privire îndărăt.

— Da, a ieşit cam albastru, recunoaşte el. Apoi, scuturându-se de orice grijă, adaugă vesel: Dar cred că l-am învăţat minte pe individ. De-acum încolo n-are să se mai amestece unde nu-i fierbe varul, sper.

— Trag şi eu nădejde, zice bătrânica, privind cu jale strada inundată de lapte.

Dar joaca lui preferată este să aştepte alt câine în vârful pantei şi apoi să se ia cu el la întrecere gonind la vale. În aceste ocazii, principala ocupaţie a stăpânului este să alerge în urma lui şi să culeagă de pe jos obiectele zvârlite afară din cotigă; pâini, verze sau cămăşi. Jos, se opreşte şi îşi aşteaptă prietenul, care i-a luat-o înainte.

— Bună goană, nu?, zice el, gâfâind, în timp ce omul se apropie, încărcat până la bărbie. Cred că aş fi câştigat eu dacă n-ar fi fost netotul acela de băieţel. Mi-a ieşit drept în faţă când am dat colţul. *Tu zici că l-ai observat?* Păcat că nu l-am văzut, ţânc afurisit! Acum pentru ce o fi urlând aşa? *Fiindcă l-am trântit şi am trecut peste el?* Treaba lui, de ce nu s-a ferit din drum? E revoltător cum îşi lasă unii copiii nesupravegheaţi ca să vină alţii să-i răstoarne. Iuhu! Astea toate au căzut pe jos? Se vede treaba că mi le-ai aşezat ca lumea; trebuie să fii atent cu chestiile astea. *Nici n-ai visat că am să galopez la vale cu douăzeci de mile pe oră!* Aşa mă cunoşti dumneata pe mine? Era să-l las pe câinele lui Scheider să mă întreacă fără niciun efort? Dar asta e, că dumneata niciodată nu judeci. Eşti sigur că le-ai adunat pe toate? *Crezi că da?* Eu n-aş „crede” dacă aş fi în locul dumitale; aş mai da o fugă până sus să mă conving. *Te simţi prea obosit?* Bine, treaba dumitale! Dar să nu dai vina pe mine dacă lipseşte ceva, şi cu asta am încheiat.

Este atât de voluntar! El ştie precis că acum trebuie s-o

ia pe a doua la dreapta şi nimic nu-l poate convinge că drumul cel bun este a treia la dreapta. E absolut sigur că are timp să traverseze şi nu se încredinţează de contrariu până ce nu vede cotiga sfărâmată. Atunci este plin de căinţă, ce-i drept e drept. Dar la ce mai serveşte căinţa? Cum de obicei are dimensiunile şi forţa unui tăuraş, iar companionul său din rasa oamenilor este în general un bătrânel sau o bătrânică cu balamalele şubrede sau un copilaş firav, face ce vrea el. Cea mai grea pedeapsă pe care i-o poate administra stăpânul său este să-l lase acasă şi să plece singur cu căruciorul. Dar neamţul nostru este prea bun la inimă ca să facă una ca asta, afară de cazurile extreme.

Că este înhămat la cotigă pentru plăcerea altuia, şi nu exclusiv a sa, el nu poate concepe în ruptul capului; şi sunt încredinţat că ţăranul german croieşte hămuleţul şi construieşte micuţa cotigă numai şi numai pentru a face o bucurie câinelui său.

În alte ţări, în Belgia, Olanda şi Franţa, am văzut câini de tracţiune rău trataţi şi munciţi până la extenuare; dar în Germania – niciodată. Nemţii îşi ocărăsc animalele în mod revoltător. Am văzut un neamţ stând în faţa calului său şi batjocorindu-l cum îi venea la gură. Dar calul nu se sinchisea. Am văzut un neamţ, care, obosit de atâta ocărât, a strigat la nevastă să vină să-l ajute. Când a venit, el i-a povestit ce făcuse calul. Relatarea a stârnit în femeie un clocot de indignare aproape la fel de aprig; şi, stând de o parte şi de alta a bietului animal, amândoi s-au pus să-l ocărască. I-au batjocorit mama defunctă, i-au insultat tatăl; au făcut remarci usturătoare la adresa înfăţişării sale personale, a inteligenţei sale, a simţului său moral, a calităţii sale de cal în general. Animalul a suportat torentul cu o răbdare exemplară un timp; apoi a făcut cel mai bun lucru pe care-l putea face în împrejurările date. Fără să se enerveze, s-a pus în mişcare calm. Cucoana s-a întors la albia ei cu rufe, iar omul l-a urmat pe stradă, continuând

să-l ocărască.

Capitolul 11

Casa din Pădurea Neagră şi atmosfera intimă dintr-însa. Parfumul casei. George refuză categoric să mai rămână în pat după ora patru dimineaţa. Drumul pe care nu se poate să-l greşeşti. Ciudatul meu instinct suplimentar. Tovarăşi de drum nerecunoscători. Harris, ca om de ştiinţă. Încrederea sa senină. Satul: unde era şi unde ar fi trebuit să fie. George: planul său. Ne „promenăm" â la frangais. Vizitiul german – în somn şi treaz. Omul care răspândeşte limba engleză în străinătate.

S-a întâmplat ca într-o noapte, frânţi de oboseală fiind şi departe de orice oraş sau sat, să dormim într-o casă ţărănească. Farmecul nespus al casei din Pădurea Neagră rezidă în atmosfera sa intimă. Vacile sunt în odaia de alături, caii la catul de sus, gâştele şi raţele în bucătărie, pe când porcii, copiii şi puii de găină peste tot.

Eşti în curs de a-ţi face toaleta, când auzi un grohăit în spatele tău.

— Bună dimineaţa! Nu vi se întâmplă niscai coji de cartofi pe-acilea? Nu, văd că n-aveţi; la revedere!

După aceea se aude un cloncănit, şi vezi gâtul unei cloşti întinzându-se de după colţ.

— Frumoasă dimineaţă, nu? Sper că nu vă deranjează dacă aduc râma asta a mea aici în odaie. E teribil de greu să găseşti în casa asta un colţişor unde să poţi servi masa în oarecare linişte. De puicuţă am fost tare înceată la mâncare, şi când ai doisprezece... ei, na, poftim, ştiam eu că n-or să-mi dea pace. Acum vor toţi câte o bucăţică. Nu vă supăraţi dacă mă urc pe pat, nu? Poate că n-or să mă observe. În timp ce te îmbraci, diverse capete ciufulite se zgâiesc la tine din prag; de bună seamă, consideră odaia o menajerie temporară. N-ai cum să ştii dacă acele capete

aparţin unor băieţi sau unor fete; tot ce poţi să speri este ca posesorii lor să fie toţi de gen masculin. Nu are rost să închizi uşa, deoarece nu există niciun dispozitiv pentru a o încuia şi, Aân momentul când te-ai îndepărtat, împieliţaţii o deschid iar. Iţi iei micul dejun, aşa cum este în general reprezentat. Fiul risipitor stând la masă; un porc sau poate doi vin să-ţi ţină companie; un grup de gâşte vârstnice te critică din prag; deduci din şuşoteli, adăugate la expresia şocată de pe faţa lor, că te bârfesc de mama focului. Se prea poate ca o vacă să catadicsească să-ţi arunce o privire prin uşa deschisă.

Presupun că tocmai această organizare gen Arca lui Noe conferă casei din Pădurea Neagră mirosul ei specific. Nu este un miros pe care să-l poţi asemui cu ceva. Este ca şi cum ai lua trandafiri, brânză de burduf şi ulei de păr, nişte bălării şi ceapă, piersici şi clăbuc de săpun împreună cu o adiere de aer marin şi un cadavru şi le-ai amesteca laolaltă. Nu poţi discerne nicio mireasmă anumită, dar simţi că toate sunt prezente, toate miresmele pe care le-a descoperit lumea până acum. Oamenii care trăiesc în aceste case îndrăgesc acest amestec. Nu deschid ferestrele ca să nu se piardă nimic din el; îl ţin cu grijă închis ermetic. Dacă doreşti orice alt parfum, poţi să te duci în sânul naturii şi să miroşi viorelele de pădure şi pinii: înăuntru este casa; şi după un timp cică te obişnuieşti cu el într-atâta, încât ajunge să-ţi lipsească şi nu mai poţi adormi în nicio altă atmosferă.

A doua zi ne aştepta o lungă plimbare pe jos, drept care dorinţa noastră era să ne sculăm dis-de-dimineaţă, chiar cu noaptea în cap, la ora şase, dacă se putea face aceasta fără a conturba întreaga gospodărie. Am întrebat-o pe gazdă, doamna casei, dacă acest lucru este posibil. A zis că ea crede că da. Se prea poate ca ea să nu fie de faţă la ora aceea; era ziua în care se ducea la oraş, cale de vreo opt mile, şi rareori se înapoia mult înainte de şapte; dar, mai mult ca sigur, soţul ei sau unul dintre băieţi se vor întoarce

acasă pe la ora aceea ca să prânzească. Oricum, vor trimite ei pe cineva înapoi să ne trezească şi să ne pregătească gustarea de dimineaţă.

Realitatea este că n-a fost nevoie să ne trezească nimeni. Ne-am sculat la patru, din proprie iniţiativă. Ne-am sculat la patru ca să scăpăm de gălăgia şi de larma care ne-au împuiat capul. La ce oră se scoală vara ţăranul din Pădurea Neagră, n-aş putea spune; nouă ni s-a părut că se scoală toată noaptea. Şi primul lucru pe care-l face pădureanul negru după ce se scoală este să tragă în picioare o pereche de cizme zdravane cu tălpi de lemn şi să-şi înceapă plimbarea obişnuită prin casă. Dacă n-a urcat şi n-a coborât scările de trei ori, nu are sentimentul că s-a sculat. Odată ce s-a dezmeticit de-a binelea, următorul lucru pe care-l face este să se ducă sus în grajd şi să trezească un cal. (Casa din Pădurea Neagră fiind îndeobşte clădită pe o coastă abruptă de deal, parterul e în partea de sus, iar podul cu fân, în partea e jos.) Atunci, calul, pare-se, trebuie să-şi facă şi el plimbarea obişnuită în jurul casei; după ce s-a ocupat şi de asta, omul coboară în bucătărie şi începe să spargă lemne, şi după ce a spart destule lemne, e mulţumit de sine şi începe să cânte. Ţinând seama de toate aceste împrejurări, am ajuns la concluzia că lucrul cel mai bun de făcut era să urmăm excelentul exemplu ce ni s-a dat. Până şi George a fost nerăbdător să se scoale în dimineaţa aceea.

Am luat un mic dejun frugal la patru şi jumătate şi am pornit la drum la cinci. Drumul trecea peste un munte, şi din investigaţiile pe care le-am întreprins prin sat, reieşea că era unul dintre acele drumuri pe care nu ai cum să le greşeşti. Cred că toată lumea cunoaşte genul acesta de drum. În general, te duce înapoi de unde ai pornit, iar dacă nu, tare ai vrea să te ducă înapoi, ca măcar să ştii unde te afli. Eu am prevăzut răul din capul locului. Nu călcasem nici două mile, când răul ne-a ieşit în cale. Drumul se despărţea în trei. Un indicator mâncat de cari arăta că poteca din

stângă ducea spre o localitate de care nu auzisem şi care nu figura pe nicio hartă. Celălalt braţ, îndreptat către drumeagul din mijloc, dispăruse. Drumul din dreapta, am fost tustrei de acord, ducea în mod clar înapoi în sat.

— Bătrânul a spus desluşit, ne reaminti Harris, „Ţineţi-o drept înainte, pe după deal”.

— Care deal?, întrebă George, la obiect, în faţa noastră se ridicau vreo şapte, unele mai măricele, altele mai mititele.

— Ne-a spus, continuă Harris, că o să dăm de o pădure.

— Nu am niciun motiv să mă îndoiesc de spusele sale, comentă George, indiferent pe care drum apucăm.

Şi, pe drept cuvânt, fiecare deal era acoperit de câte o pădure deasă.

— Ne-a mai spus, murmură Harris, că vom atinge culmea cam într-o oră şi jumătate.

— Aici, spuse George, încep să nu-l mai cred.

— Ei, ce facem?, întrebă Harris.

Eu, din întâmplare, am bosa orientării în spaţiu. Nu este o virtute; nu mă laud cu ea. E, pur şi simplu, un instinct pe care nu mi-l pot stăpâni. Că uneori mi se interpun lucruri în cale, munţi, prăpăstii, râuri şi alte obstrucţii de aceeaşi natură, nu e vina mea. Instinctul meu este destul de corect; pământul ăsta e greşit alcătuit. I-am călăuzit pe drumul de mijloc. Că drumul de mijloc nu a dovedit suficientă consecvenţă pentru a merge măcar câte un sfert de milă în aceeaşi direcţie şi că după trei mile de suiş şi coborâş s-a terminat brusc într-un cuib de viespi, acestea nu erau fapte imputabile mie personal. Dacă drumul de mijloc ar fi mers în direcţia în care s-ar fi cuvenit să meargă, ne-ar fi dus acolo unde voiam noi să mergem, de asta sunt convins.

Chiar şi în aceste condiţii, eu tot aş fi continuat să valorific menţionata mea aptitudine ca să descopăr un alt drum, dacă faţă de mine s-ar fi procedat în spiritul cuvenit. Dar eu nu sunt înger, o recunosc deschis, şi refuz să-mi dau osteneala pentru nişte ingraţi şi nişte golani. În plus, mă

îndoiesc foarte tare că George şi Harris m-ar fi urmat mai departe, oricum ar fi fost. Drept care m-am spălat pe mâini de toată afacerea asta şi Harris a ocupat postul meu, rămas vacant.

— Aşa, a spus Harris, cred că eşti mulţumit de treaba pe care ai făcut-o!

— Foarte mulţumit, i-am replicat eu de pe grămada de bolovani pe care şedeam. Până aici v-am adus cu bine. Aş continua să vă călăuzesc şi mai departe, dar niciun artist nu poate lucra fără încurajare. Păreţi a fi nemulţumiţi de mine pentru că nu ştiţi unde vă aflaţi. De unde ştiţi că nu sunteţi chiar acolo unde doriţi să fiţi? Dar despre asta nu mai vorbesc; nu mă aştept la recunoştinţă. Apucaţi-o încotro credeţi; eu am terminat cu voi amândoi.

Am vorbit, poate, cu înverşunare, dar nu m-am putut stăpâni. Nu auzisem de la ei o vorbă bună tot drumul acela obositor.

— Să nu ne înţelegi greşit, spuse Harris. Atât George, cât şi eu suntem convinşi că fără ajutorul tău nu am fi unde ne aflăm acum. Acest lucru ţi-l recunoaştem pe de-a-ntregul. Dar instinctul este supus greşelii. Ceea ce îmi propun să fac este să-l înlocuiesc cu ştiinţa, care este exactă. Aşadar, ia să vedem unde e soarele?

— Nu crezi, întrebă George, că dacă ne-am întoarce în sat şi am angaja un băiat ca ghid, contra unei mărci, am câştiga timp până la urmă?

— Ar însemna să irosim ore întregi, spuse Harris pe un ton ferm. Lăsaţi pe mine! Eu am citit câte ceva în materie de orientare şi m-a interesat.

Şi-a scos ceasul şi a început să se învârtească în jurul propriei sale axe.

— E simplu ca bună ziua, continuă el. Îndreptţi limba mică spre soare, apoi bisectezi segmentul dintre limba mică şi douăsprezece, şi în felul acesta obţii nordul.

S-a sucit câtva timp când încoace, când încolo, apoi a nimerit-o.

— S-a făcut, zise el. Ăsta-i nordul: acolo unde e cuibul de viespi. Acum, daţi-mi harta.

I-am întins harta, şi el, postându-se cu faţa spre viespi, a cercetat-o.

— Din punctul acesta, spuse el, Todtmoos e spre sud -sud-vest.

— Cum adică din punctul acesta?, întrebă George.

— Păi, de-aici, de unde ne aflăm, i-o-ntoarse Harris.

— Dar unde ne aflăm?, întrebă George. Această problemă l-a cam frământat pe Harris câtăva vreme, dar, în cele din urmă, s-a înseninat la faţă.

— Nu contează unde ne aflăm, spuse el. Oriunde ne-am afla, Todtmoos e în direcţia sud – sud-vest. Haideţi odată, că nu facem decât să pierdem vremea.

— Nu prea îmi dau seama cum ai făcut socoteala, spuse George, ridicându-se şi luându-şi rucsacul în spinare. Dar presupun că n-are nicio importanţă. Suntem aici pentru că face bine la sănătate, şi totul este atâta de frumos!

— Las’ c-o scoatem noi la capăt, spuse Harris, plin de încredere senină. Ajungem la Todtmoos înainte de ora zece. N-aveţi nicio grijă. Şi la Todtmoos mâncăm ceva.

Zicea că el, unul, anvizajează un biftec, urmat de o omletă. George a spus că, personal, nu intenţionează să se gândească la acest subiect până ce nu vede Todtmoosul.

Am mers preţ de o jumătate de oră, apoi, dând de un luminiş, am văzut la picioarele noastre, cam la două mile depărtare, satul prin care trecusem în dimineaţa aceea. Avea o biserică ciudată, cu o scară exterioară, ceva oarecum neobişnuit.

Vederea ei m-a întristat. Mersesem din greu trei ore şi jumătate şi realizasem, pare-se, circa patru mile. Insă Harris era încântat.

— Acum, în sfârşit, ne spuse el, ştim unde ne aflăm.

— Parcă ziceai că nu contează, îi aminti George.

— Practic, nici nu contează, replică Harris, dar e mai bine să fii sigur. Acum mă simt mai încrezător în mine

însumi.

— N-am impresia că acest fapt ar reprezenta un avantaj, mormăi George.

Dar nu cred că Harris l-a auzit.

— Ne aflăm acum, continuă Harris, la răsărit faţă de soare, iar Todtmoos e la sud-vest de punctul în care ne găsim. Aşa că dacă… Se întrerupse brusc. Apropo, spuse el, vă aduceţi aminte ce ziceam de bisectoare, că arată spre nord sau spre sud?

— Ai spus că arată spre nord, îi răspunse George.

— Eşti convins?, insistă Harris.

— Absolut convins, răspunse George. Dar nu te lăsa influenţat în calculele tale. După toate probabilităţile, te-ai înşelat. Harris reflectă un moment, apoi fruntea i se descreţi.

— Aşa e!, exclamă el. Sigur că da, e nordul. Trebuie să fie nordul. Păi, cum ar putea să fie sudul? Acum trebuie să ne îndreptăm spre vest. Haidem!

— Sunt perfect dispus să mă îndrept spre vest. Orice punct cardinal îmi e totuna. Doresc numai să observ că, în momentul de faţă, mergem drept către est.

— Da’ de unde, îl contrazise Harris. Mergem drept către vest.

— Mergem către est, îţi spun, stărui George.

— Termină odată, spuse Harris, că mă derutezi.

— Cu atât mai bine, replică George. Poate că iese ceva din asta. Iţi spun că mergem drept către est.

— Ce absurditate!, izbucni Harris. Uite soarele colo!

— Soarele îl văd, răspunse George, chiar foarte bine. Poate că este la locul lui, după teoria ta şi a ştiinţei, poate că nu. Tot ce ştiu eu este că, atunci când am coborât din sat, acel deal anume, cu acea bucată de stâncă anume, se afla în direcţia nord faţă de noi. În momentul de faţă suntem cu faţa spre est.

— Ai perfectă dreptate, spuse Harris. Uitasem pentru moment că am făcut stânga-mprejur.

— Eu, în locul tău, mi-aş face un obicei din a nota, bombăni George. E o manevră care probabil se va repeta de mai multe ori.

Şi iar am făcut stânga-mprejur şi am pornit-o în direcţia opusă. La capătul a patruzeci de minute de urcuş, am dat iar de un luminiş, şi satul iar s-a desfăşurat la picioarele noastre. De data aceasta se afla la sud de noi.

Asta-i nemaipomenit, spuse Harris.

Ba n-are de ce să te prindă mirarea, replică George. Dacă mergi constant jur-împrejurul unui sat, este cât se poate de normal ca din când în când să-l zăreşti. Eu, personal, mă bucur când îl văd. Asta dovedeşte că nu ne-am rătăcit definitiv.

— Ar trebui să fie de partea cealaltă a noastră, spuse Harris.

— Chiar acolo are să fie peste o oră sau cam aşa, spuse George, dacă-i dăm tot înainte.

Eu prea multe n-am mai spus; amândoi mă enervau; dar m-am bucurat să observ că George începea în mod vădit să se supere pe Harris. Era absurd din partea lui Harris să-şi închipuie că poate găsi drumul după soare.

— Aş vrea să ştiu sigur, spuse Harris, meditativ, dacă linia bisectoare indică nordul sau sudul.

— Ar fi cazul să te hotărăşti odată, zise George. Este un amănunt important.

— E imposibil să fie nordul, declară Harris, şi-am să-ţi explic de ce.

— Nu te mai osteni, îl întrerupse George. Sunt perfect pregătit să cred că nu este.

— Dar chiar acum ai susţinut că este, zise Harris, cu reproş.

— Nici pomeneală de aşa ceva, ripostă George. Am spus că tu ai spus că este, ceea ce e cu totul altceva. Dacă socoteşti că nu este, să mergem în direcţia opusă. Ar fi, în orice caz, o variaţie.

Drept consecinţă, Harris s-a orientat potrivit unor calcule

inverse, şi iar ne-am afundat în codru; şi iar după o jumătate de oră de urcuş ţeapăn ne-a apărut înaintea ochilor acelaşi sat. Eram acum ceva mai sus, ce-i drept e drept, şi de data aceasta satul se afla între noi şi soare.

— Cred, spuse George, stând şi privind în vale, că asta-i cea mai frumoasă privelişte de până acum a satului. A mai rămas un singur punct din care-l mai putem contempla. După aceea, propun să coborâm în sat şi să ne odihnim puţin.

— Nu cred că este acelaşi sat, spuse Harris. Nu se poate.

— Asupra bisericii de colo nu ne putem înşela, spuse George. Dar poate că se repetă aidoma povestea cu statuia din Praga. E posibil ca autorităţile din partea locului să fi construit câteva machete ale satului în mărime naturală şi să le fi plantat ici şi colo prin Pădurea Neagră ca să vadă unde i-ar sta mai bine. Oricum, încotro o mai apucăm acuma?

— Nu ştiu, spuse Harris, şi nici că-mi pasă. Eu am făcut tot ce-am putut; voi n-aţi făcut altceva decât să cârtiţi şi să mă zăpăciţi de cap.

— Poate că am uzat de dreptul la critică, recunoscu George. Dar vă rog să priviţi lucrurile şi din punctul meu de vedere. Unul din voi zice că are instinct şi mă aduce la un cuib de viespi din inima pădurii.

— Eu nu pot împiedica viespile să-şi înjghebe cuiburile în pădure, am replicat.

— Nici eu nu spun că poţi, răspunse George. Nu intru în polemică; pur şi simplu, constat fapte incontestabile. Celălalt, care mă poartă când la deal, când la vale ore în şir pe principii ştiinţifice, nu ştie care-i nordul şi care-i sudul şi nu e prea sigur dacă a făcut stânga-mprejur sau nu. Personal, nu-mi arog alte instincte în afara celor obişnuite, nici om de ştiinţă nu sunt. Dar văd două tarlale de fâneaţă mai încolo şi un om. Am să-i ofer contravaloarea fânului pe care-l coseşte şi pe care-l evaluez la o marcă şi cincizeci de

pfenigi, ca să-şi întrerupă munca şi să mă conducă până acolo unde am să văd Todtmoosul cu propriii mei ochi. Dacă vreţi să mă urmaţi, voia dumneavoastră. Dacă nu, n-aveţi decât să elaboraţi un alt sistem şi să-l puneţi în aplicare.

Planul lui George era lipsit atât de originalitate, cât şi de îndrăzneală, dar în momentul acela ne-a făcut cu ochiul. Din fericire, ne învârtisem în loc şi ajunsesem foarte aproape de punctul de unde am început s-o scrântim; cu rezultatul că, ajutaţi de domnul cu coasa, am regăsit drumul cel drept şi am ajuns la Todtmoos cu patru ore mai târziu decât planificasem şi cu un apetit de ne-au trebuit patruzeci şi cinci de minute de eforturi susţinute ca să-l astâmpărăm.

De la Todtmoos intenţionasem să coborâm spre Rin *per pedes,* dar, înduioşaţi de supraeforturile noastre din dimineaţa aceea, am hotărât să facem promenada într-o trăsură, cum ar zice francezul; şi în acest scop am tocmit un vehicul pitoresc, tras de un cal, despre care aş fi zis că are trupul cât o bute dacă, în comparaţie cu vizitiul, n-ar fi părut costeliv. În Germania, toate vehiculele sunt construite pentru o pereche de cai, dar sunt trase de unul singur. Aceasta conferă echipajului o înfăţişare scălâmbă, după optica noastră, însă la faţa locului se consideră a fi o dovadă de stil. Impresia pe care vrei s-o faci este că, de regulă, mergi cu o pereche de cai, dar că pentru moment nu ştii unde l-ai pus pe celălalt. Vizitiul german nu este ceea ce se poate numi „un bici de prima mână”. Ipostaza lui optimă este când doarme. Atunci, în orice caz, este inofensiv; iar calul fiind, în general vorbind, inteligent şi experimentat, călătoria în aceste condiţii este comparativ lipsită de riscuri. Dacă în Germania s-ar putea dresa caii să încaseze şi banii la capătul cursei, nici n-ar mai fi nevoie de vizitiu. Aceasta ar fi spre categorica uşurare a pasagerului, căci atunci când vizitiul german nu doarme şi nu pocneşte din bici, ocupaţia sa de bază este să intre într-un bucluc sau

să se extragă din el. Se pricepe mai bine la prima operaţie. Îmi aduc aminte că odată călătoream în compania a două doamne pe o şosea abruptă din Pădurea Neagră. Era un drum din acelea care coboară în spirală ca un tirbuşon. Versantul era înclinat la un unghi de şaptezeci şi cinci de grade într-o parte şi se ridica într-un abrupt de şaptezeci şi cinci de grade în cealaltă. Mergeam frumos, vizitiul, am constatat noi fericiţi, era cu ochii închişi, când deodată ceva, vreun vis urât sau poate o colică abdominală, l-a trezit. A apucat hăţurile şi, cu o mişcare dibace, a tras calul dinspre vale peste marginea râpei, unde animalul a rămas aninat, pe jumătate susţinut de hamuri. Vizitiul nostru nu părea câtuşi de puţin necăjit sau surprins; ambii cai, am mai observat, păreau deopotrivă obişnuiţi cu această situaţie. Noi am coborât şi el s-a dat jos de pe capră. De sub capră a scos un coşcogeamite briceag, ţinut acolo în mod evident pentru acest scop, şi cu îndemânare a retezat hamurile. Calul, astfel eliberat, s-a dus şi s-a tot dus de-a dura până s-a oprit în şosea cam la cincizeci de picioare sub noi. Acolo, s-a săltat în sus şi a stat să ne aştepte. Ne-am urcat la loc în trăsură şi am pornit-o la vale cu un singur cal până am ajuns la el. Cu ajutorul câtorva capete de funie, vizitiul nostru l-a înhămat iar şi ne-am văzut mai departe de drum. Ceea ce m-a impresionat a fost evidenta deprindere, atât a vizitiului, cât şi a cailor, cu această metodă de a coborî o serpentină.

De bună seamă, lor li s-a părut că a o lua astfel pe scurtătură este mai rapid şi mai comod. Nu m-ar fi prins mirarea dacă omul nostru ne-ar fi propus să ne legăm centurile de siguranţă şi apoi să ne dăm de-a tumba, cu trăsură cu tot, până jos în vale.

O altă ciudăţenie a vizitiului german este aceea că el niciodată nu încearcă să încetinească sau să oprească din hăţuri. El îşi reglează viteza nu după mersul calului, ci prin manipularea frânei. Cale de opt mile pune frâna uşor, astfel încât abia atinge roata, producând un zgomot continuu,

cam ca acela când ascuţi fierăstrăul; cale de alte patru mile o înşurubează mai tare, şi atunci călătoreşti cu acompaniament de grohăieli şi guiţături, sugerând o simfonie de porci înjunghiaţi. Când doreşte să oprească de-a binelea, o pune complet. Dacă are frână bună, el calculează că poate opri trăsura, afară de cazul când calul este un animal excesiv de voinic, pe o distanţă mai mică decât lungimea dublă a vehiculului. Nici vizitiul german şi nici calul german nu ştiu, se pare, că trăsura mai poate fi oprită şi printr-o altă metodă. Calul german continuă să tragă până ce constată că este imposibil să mai clintească vehiculul măcar cu un deget; atunci stă. Caii din alte ţări sunt bucuroşi să se oprească atunci când li se sugerează ideea. Am cunoscut cai bucuroşi să meargă chiar încet de tot. Dar calul german, pare-se, este construit pentru o singură viteză şi este incapabil să se abată de la ea. Nu fac decât să afirm un adevăr pur, neînflorat, când spun că am văzut un vizitiu neamţ, cu hăţurile lăsate libere peste tăblia din faţă, manevrând frâna cu ambele mâini, îngrozit că nu va învârti destul de repede ca să evite un carambol.

La Waldshut, unul dintre acele târguşoare din secolul al XVI-lea, prin care curge Rinul Inferior, am întâlnit acel obiect extrem de obişnuit pe continent: călătorul britanic mâhnit şi surprins de necunoaşterea de către străini a subtilităţilor limbii engleze. Când am intrat în gară, explica într-o englezească foarte curată, deşi cu un uşor accent din Somersetshire, unui hamal, pentru a zecea oară, aşa ne-a informat el, simplul fapt că, deşi personal avea bilet pentru Donaueschingen şi voia să se ducă la Donaueschingen ca să vadă izvoarele Dunării – care de fapt nu sunt acolo, deşi ţi se spune că acolo sunt, dorea ca bicicleta să-i fie trimisă mai departe la Engen, iar bagajele la Konstanz şi să aştepte acolo sosirea lui. Era înfierbântat şi furios din pricina efortului. Hamalul era tânăr, dar în momentul acela arăta bătrân şi nenorocit. Mi-am oferit serviciile. Acum, rău îmi pare, deşi nici pe departe tot atât de rău, cred eu, cât a

ajuns să-i pară ulterior acelui june căruia-i pierise piuitul. Toate trei rutele, ne-a explicat hamalul, erau complicate, implicând transbordare şi retransbordare. Nu era timp pentru elucidări calme, întrucât trenul nostru pleca peste câteva minute. Omul, englezul, era vorbăreţ, ceea ce este totdeauna o greşeală când trebuie lămurit un lucru încâlcit; iar hamalul era extrem de nerăbdător să termine odată cu treaba asta şi să poată respira din nou. Mi-a străfulgerat prin minte, zece minute mai târziu, când mă gândeam în tren la întâmplarea cu pricina, că, deşi căzusem de acord cu hamalul că ar fi mai bine ca bicicleta să meargă via Immendingen şi ne învoisem s-o expedieze la Immendingen, neglijasem să dau dispoziţii pentru expedierea ei de la Immendingen mai departe. Dacă aş fi o fire pesimistă, în clipa de faţă m-ar roade gândul că, după toate probabilităţile, bicicleta aceea se află şi astăzi tot la Immendingen. Dar socot că este o bună filosofie să încerci totdeauna să vezi partea bună a lucrurilor. Poate că hamalul a corectat din proprie iniţiativă omisiunea mea, sau s-o fi întâmplat cine ştie ce minune şi bicicleta va fi reintrat în posesia proprietarului ei cândva, înainte de terminarea excursiei. Bagajul a fost trimis la Radolfzell: dar în privinţa acestuia mă consolez cu gândul că purta eticheta Konstanz; şi fără îndoială că după un timp autorităţile feroviare, constatând că nu-l revendică nimeni la Radolfzell, îl vor fi expediat mai departe la Konstanz.

Dar toate acestea nu au legătură cu morala pe care doresc s-o trag din întâmplarea amintită. Adevărata esenţă a situaţiei constă în indignarea acestui britanic văzând un hamal german incapabil să priceapă limba engleză. În clipa când i-am adresat cuvântul, şi-a exprimat această indignare în termeni netemperaţi.

— Vă mulţumesc mult de tot, a spus el. E foarte simplu. Eu, personal, vreau să merg la Donaueschingen cu trenul; de la Donaueschingen am de gând să fac drumul pe jos până la Geisengen; de la Geisengen iau trenul până la

Engen, şi de la Engen merg cu bicicleta până la Konstanz. Dar nu vreau să iau bagajul cu mine; vreau să-l găsesc la Konstanz când ajung acolo. De zece minute încerc să-i explic atâta lucru acestui imbecil; dar nu pot să-l fac să priceapă.

— Este cu totul dezgustător, am aprobat eu. Unii dintre salariaţii aceştia nemţi aproape că nu cunosc nicio altă limbă în afară de a lor.

— I-am arătat punct cu punct, continuă omul, pe mersul trenurilor şi i-am explicat şi pe cale de pantomimă. Nici aşa nu i-a intrat în cap.

— Parcă nici nu-mi vine să vă cred, am remarcat eu iarăşi. Ai fi zis că lucrul se explică de la sine.

Harris era furios pe individ; voia să-l beştelească pentru nesăbuinţa lui de a călători prin zonele periferice ale unei alte clime şi de a căta acolo să facă jonglerie feroviară complicată fără să ştie o boabă din limba ţării. Dar am frânat impulsivitatea lui Harris şi i-am relevat cât de mare şi de valoroasă era opera la care omul acesta punea umărul fără să-şi dea seama.

Shakespeare şi Milton îşi vor fi adus cum s-au priceput mai bine mica lor contribuţie la răspândirea cunoaşterii limbii engleze în rândul locuitorilor mai puţin favorizaţi ai Europei. Newton şi Darwin vor fi făcut din limba lor o necesitate pentru străinul cult şi care gândeşte. Dickens şi Ouida (căci oamenii noştri care-şi închipuie că lumea literară este mărginită de prejudecăţile celor din New Grub Street ar fi surprinşi şi mâhniţi de poziţia pe care o ocupă în străinătate această doamnă luată în derâdere înpropria-i ţară) vor fi ajutat şi mai mult la popularizarea ei. Insă omul care a răspândit cunoaşterea limbii engleze dintr-un capăt într-altul al Europei este englezul care, incapabil sau nedispus să înveţe un singur cuvânt din oricare limbă în afară de a sa, călătoreşte cu punga în mână prin toate colţurile continentului. Poate să te revolte ignoranţa lui, să te enerveze prostia lui, să te înfurie pre-zumţiozitatea lui.

Dar faptul practic rămâne: el este cel care anglicizează Europa. Pentru el, ţăranul elveţian înoată prin nămeţi în serile de iarnă ca să urmeze cursul de engleză ce se organizează în fiecare sat. Pentru el, birjarul şi conductorul, subreta şi spălătoreasă tocesc gramaticile şi cărţile de expresii colocviale englezeşti. Pentru el, negustorul şi comerciantul străin îşi trimit fiii şi fiicele cu miile la studii în toate oraşele Angliei. Pentru el, fiecare hotelier şi proprietar de restaurant din străinătate adaugă la anunţul pe care-l dă la mica publicitate: „Solicitanţi, numai buni cunoscători engleză”.

Dacă rasele anglofone şi-ar face o regulă din a vorbi orice altă limbă decât engleza, minunatul progres al limbii engleze în toată lumea ar înceta. Vorbitorul de limbă engleză stă printre străini şi îşi zornăie aurul.

— Plătesc, strigă el, pe toţi cei care ştiu să vorbească englezeşte.

El este marele educator. Teoretic, îl putem ocărî; practic, jos pălăria în faţa lui. El este propovăduitorul limbii engleze.

Capitolul 12

Ne mâhnesc pornirile filistine ale neamţului. Privelişte superbă, dar restaurant – ioc. Opinia continentală despre englez. Că nu este în stare nici măcar să se adăpostească de ploaie. Vine un călător ostenit cu o cărămidă. Vânătoarea de câini. O reşedinţă personală de nerâvnit. O regiune roditoare. Un suflet avântat urcă muntele. George, alarmat de ora târzie, coboară în grabă pe partea cealaltă. Harris îl urmează ca să-i arate drumul. Detest singurătatea şi-l urmez pe Harris. Pronunţie special amenajată pentru uzul străinilor.

Ceea ce mâhneşte mult sufletul anglo-saxon de înaltă clasă este pornirea filistină care-l îndeamnă pe neamţ să

fixeze restaurantul drept ţintă a fiecărei excursii. În creier de munte, în vale feerică, în trecătoare pustie, lângă cascadă sau pe malul torentului şerpuitor există veşnic activul *Wirtschaft*[19]*.* Cum poţi rapsodia despre o privelişte când eşti înconjurat de mese pătate cu bere? Cum să te cufunzi într-o reverie despre trecutul istoric, în miros de friptură de viţel cu spanac?

Într-o zi, vibrând de gânduri înălţătoare, urcam prin bun-get de codru des.

— Şi în vârf, spuse Harris acru, când ne-am oprit o clipă să ne mai tragem sufletul şi să ne strângem cureaua cu încă

0 gaură, o să fie un restaurant de-ăla pestriţ, plin de consumatori care or să-nfulece fripturi de vacă şi strudele cu prune şi or să bea vin alb.

— Crezi tu?, întrebă George.

— Precis, răspunse Harris. Doar îi cunoşti. Nu-s în stare să consacre nicio dumbravă solitudinii şi contemplaţiunii; nu ar lăsa ei îndrăgostitului de natură niciun pisc neîntinat de vulgaritatea burţii.

— După calculele mele, am remarcat eu, vom fi acolo puţin înainte de ora unu, cu condiţia să nu tândălim.

— Tocmai la *Mittagstisch*[20]*,* gemu Harris, probabil când servesc ei păstrăviorii ăia albaştri pe care-i prind pe aici. În Germania se pare că nu-i chip să scapi de mâncare şi de băutură. E înnebunitor.

Am pornit iar la drum, şi în splendoarea plimbării am uitat de indignarea noastră. Aprecierea mea s-a dovedit a fi corectă. La unu fără un sfert, Harris, care mergea în frunte, spuse:

— Am ajuns; văd creasta.

— E vreun semn de restaurant?, întrebă George.

— Nu se zăreşte, răspunse Harris. Dar trebuie să fie, poţi fi sigur, luar-ar să-l ia!

---

[19] Han, restaurant (în limba germană în text).

[20] Masa de prânz (în limba germană în text).

Cinci minute mai târziu eram în vârful muntelui. Ne-am uitat spre miazănoapte, spre miazăzi, spre răsărit, spre apus; apoi ne-am uitat unul la altul.

— Grozavă privelişte, nu?, spuse Harris.

— Măreaţă!, am aprobat eu.

— Superbă!, a remarcat George.

— Au avut decenţa, de data aceasta, spuse Harris, să nu pună restaurantul la vedere.

— Se pare chiar că l-au camuflat bine, spuse George.

— Nu te mai deranjează aşa tare dacă nu ţi se vâră în ochi, spuse Harris.

— Bineînţeles că, pus la locul său, am observat eu, un restaurant e un lucru cât se poate de bun.

— Sunt curios să ştiu unde l-or fi amplasat, spuse George.

— Ce-ar fi să-l căutăm?, propuse Harris cu însufleţire. Bună idee. Şi eu eram curios. Am căzut de acord să explorăm în diverse direcţii şi să ne întoarcem tot acolo pe creastă spre a da raportul. Peste o jumătate de oră eram iarăşi laolaltă. Nici nu a fost nevoie de cuvinte. Pe chipul fiecăruia dintre noi se citea limpede că, în sfârşit, descoperisem în Germania un colţişor de natură neîntinat de prezenţa sordidă a mâncării şi a băuturii.

— N-aş fi crezut niciodată că e posibil, spuse Harris. Dar voi?

— Eu bănuiesc, am răspuns eu, că acesta este singurul sfert de milă pătrată din întregul Vaterland încă neînzestrat cu un restaurant.

— Şi noi, trei străini, spuse George, l-am descoperit fără niciun efort.

— Just, am observat eu. Printr-o pură întâmplare fericită, avem acum posibilitatea să ne regalăm simţurile mai delicate nederanjaţi de tentaţii vizând componentele mai grosolane ale naturii noastre. Observaţi lumina de pe acele creste îndepărtate; nu-i aşa că este o încântare?

— Fiindcă veni vorba de natură, spuse George, care

credeţi că ar fi drumul cel mai scurt până jos?

— Drumul din stânga, am răspuns eu după ce am consultat ghidul turistic, ne duce la Sonnensteig (unde, în treacăt fie zis, văd că se vorbeşte elogios despre *Der Goldener Adler*[21]*)* în circa două ore. Drumul din dreapta, deşi ceva mai lung, domină o perspectivă mai vastă.

— Perspectivele, spuse Harris, seamănă foarte mult între ele; nu găsiţi?

— Eu, personal, spuse George, o iau la stânga, iar Harris şi cu mine ne-am luat după el.

Dar nu aveam să ajungem jos în vale atât de curând cum sperasem. Furtunile se dezlănţuie repede prin părţile acestea, şi n-am apucat să mergem nicio jumătate de oră, că ni s-a impus dilema: sau găsim un adăpost, sau ne trăim restul zilei în haine murate. Ne-am hotărât asupra primei posibilităţi şi am ales un arbore care, în împrejurări normale, ne-ar fi oferit suficientă protecţie. Însă o furtună cu fulgere şi trăsnete în Pădurea Neagră nu este o împrejurare normală. La început ne-am consolat spunându-ne că, în ritmul acesta, fenomenul nu putea să ţină mult. În faza următoare ne-am străduit să ne mângâiem cu gândul că, dacă totuşi ţine, curând vom fi atât de leoarcă, încât n-avem a ne mai teme că ne-am putea uda şi mai tare.

— În situaţia asta, spuse Harris, aproape că m-as fi bucurat dacă aş fi găsit un restaurant acolo sus.

— Nici eu nu văd vreun avantaj în a fi şi ud, şi lihnit de foame, spuse George. Eu îi mai acord cinci minute, după care am pornit-o la vale.

— Aceste pustietăţi montane, am remarcat eu, sunt foarte atrăgătoare pe vreme bună. Când plouă, mai ales dacă se întâmplă să fi trecut de vârsta la care…

În momentul acela am auzit o voce strigându-ne. Provenea de la un domn masiv care se afla cam la cincizeci de picioare de noi, adăpostit sub o umbrelă enormă.

---

[21] Vulturul de aur (în limba germană în text).

— Nu doriţi să poftiţi înăuntru?, întrebă domnul cel masiv.

— Unde înăuntru?, i-am strigat eu. La început am crezut că este un deştept de-ăla care vrea să facă pe glumeţul când omului nu-i arde de glumă.

— În restaurant, mi-a răspuns el. Am ieşit de sub adăpost şi ne-am dus spre el. Eram dornici să aflăm amănunte.

— V-am strigat de la fereastră, spuse domnul cel masiv pe când ne apropiam de el, dar se vede treaba că nu m-aţi auzit. Furtuna asta poate să mai ţină încă un ceas; o să vă udaţi în ultimul hal.

Era un domn vârstnic foarte cumsecade; părea cu totul îngrijorat de soarta noastră. I-am spus:

— E foarte amabil din partea dumneavoastră că aţi ieşit. Nu suntem alienaţi mintal. Dar n-am stat sub copacul acela în ultima jumătate de oră ştiind tot timpul că la douăzeci de yarzi de noi se află un restaurant ascuns după copaci. Habar n-am avut că ne găsim în preajma unui restaurant.

— Mi-am închipuit eu că nu ştiţi, spuse domnul cel vârstnic, de aceea am şi venit.

Se pare că toţi cei din local ne-au urmărit şi ei de la fereastră, minunându-se de ce stăteam acolo, cu nişte fizionomii atât de nenorocite. Dacă n-ar fi fost domnul acesta vârstnic atât de cumsecade, imbecilii ar fi continuat să ne pândească, presupun, tot restul după-amiezii. Patronul s-a scuzat spunând că a avut impresia că suntem englezi. Nu este o figură de stil. Pe continent, oamenii sunt sincer convinşi că tot englezul e zurliu. Sunt la fel de încredinţaţi de acest lucru, pe cât de încredinţat este ţăranul englez că francezii se hrănesc în principal cu broaşte. Chiar când faci eforturi personale şi nemijlocite de a le corecta această impresie, nu reuşeşti totdeauna.

Era un mic restaurant liniştit, unde se gătea bine, iar *Tischwein*[22]-ul era cât se poate de acceptabil. Am stat acolo

[22] Vin de masă (în limba germană în text).

vreo două ore, ne-am uscat, am mâncat, am discutat despre peisaj; şi tocmai când să plecăm, s-a întâmplat ceva care arată cât de ademenitoare sunt pildele rele pe lumea asta, în comparaţie cu cele bune.

A intrat un călător. Părea un om măcinat de griji. În mână ducea o cărămidă legată cu o funie. A intrat repede, cu un aer speriat, a închis uşa cu luare-aminte în urma lui. S-a asigurat că e bine prinsă în clanţă, a privit un timp pe fereastră foarte atent, apoi, cu un suspin de uşurare, şi-a aşezat cărămida lângă el pe bancă şi a cerut mâncare şi băutură.

Era ceva misterios în toată afacerea asta. Te făcea să te întrebi cum avea de gând să întrebuinţeze cărămida, de ce a închis uşa cu atâta grijă, de ce s-a uitat aşa de atent pe geam; dar avea o mutră prea nenorocită, care parcă spunea că numai de conversaţie n-are chef, aşa că ne-am abţinut să-i adresăm vreo întrebare. Pe măsură ce mânca şi bea, începuse să se mai destindă şi ofta mai rar. Ceva mai târziu şi-a întins picioarele, a aprins un trabuc puturos şi a început să pufăie satisfăcut.

Şi atunci inevitabilul s-a produs. S-a produs prea repede ca să mai lase loc pentru o explicaţie amănunţită. Mi-aduc aminte că pe uşa de la bucătărie a intrat o Fraulein cu o tigaie în mână. Am văzut-o trecând spre uşa care dădea în curte. În clipa următoare s-a iscat un tărăboi de nedescris. Iţi sugera genul de pantomime în care, dintre nouraşi plutitori, muzică adormitoare, flori care unduiesc şi zâne languroase, eşti deodată aruncat printre răcnete de poliţai care se împiedică de copii urlând disperaţi, filfizoni care se încaieră cu bufoni, cu cârnaţi şi cu arlechini, tobogane unse cu unt şi clovni. În momentul în care Fraulein cea cu tigaia a pus mâna pe clanţă, uşa s-a izbit de perete de parcă toate duhurile rele presaseră în ea de partea cealaltă, aşteptând. O puicuţă şi doi purcei au dat buzna înăuntru; un cotoi care dormea liniştit pe un butoiaş de bere s-a trezit brusc la viaţă cu mare zbârlealâ şi stropşeală. Fraulein a

zvârlit cu tigaia în sus şi s-a prăbuşit la pământ. Domnul cu cărămida a ţâşnit în picioare, răsturnând masa din faţa lui, inclusiv tot ce se găsea pe ea.

Căutând cu privirea cauza dezastrului, o descopereai imediat în persoana unei corcituri de fox cu urechi ascuţite şi cu o coadă ca de veveriţă. Proprietarul restaurantului s-a repezit înăuntru pe altă uşă şi a făcuto tentativă nereuşită de a-l da afară cu o lovitură de picior. În schimb, l-a nimerit pe unul dintre purcei, pe cel mai gras. Era o lovitură energică, bine plasată, şi purcelul a primit-o în plin; omul n-a irosit nicio fărâmă de energie. Ţi-era mai mare mila de bietul animal; dar oricâtă milă ar fi simţit cineva pentru el, nici nu se putea compara cu mila de care a fost copleşit purcelul pentru propriul său destin. A renunţat să mai alerge prin încăpere; s-a instalat jos în mijloc şi a invocat întregul sistem solar, atră-gându-i atenţia asupra nedreptăţii comise asupră-i. Jelania lui trebuie că s-a auzit până în văile vecine, şi oamenii s-au întrebat ce cataclism se petrece oare în munţi.

În acest timp, găina se năpustea, cotcodăcind, în toate direcţiile concomitent. Era o pasăre cu calităţi uimitoare; părea în stare să alerge în sus, pe un perete vertical, fără prea mare dificultate; ea, juma-juma cu pisica, au reuşit să dea jos aproape toate lucrurile care n-ajunseseră încă la podea. În mai puţin de patruzeci de secunde erau în încăpere nouă oameni care încercau *in corpore* să tragă şuturi într-un singur câine. Câteodată, probabil că unul sau altul îşi atingea scopul, pentru că, din când în când, câinele se oprea din lătrat ca să schelălăie. Dar asta nu-l descuraja. Trebuie să plăteşti pentru orice, precis că aşa îşi spunea el, chiar şi pentru o vânătoare combinată de porci şi orătănii; şi, în general, jocul merita să plăteşti oricât.

În afară de asta, avea satisfacţia să remarce că pentru fiecare şut pe care îl încasa el, mare parte din celelalte vieţuitoare din încăpere încasau câte două. Cât despre amărâtul de purcel, purcelul sedentar, cel care încă mai

stătea în centru lamentându-se, probabil că totaliza vreo patru puncte fără nicio penalizare. Să încerci să-l atingi pe câinele ăsta era ca şi cum ai juca fotbal cu o minge care fuge de tine, dar nu atunci când te duci să dai cu piciorul în ea, ci după ce ai început să dai şi e deja prea târziu să te mai opreşti, aşa că lovitura trebuie să se producă în orice caz, singura ta speranţă rămânând ca bombeul să întâlnească ceva tare care să-l oprească şi astfel să te salveze de la o cădere în fund zgomotoasă şi totală. Dacă totuşi cineva nimerea câinele, era din pură întâmplare, când nici nu se aştepta să-l nimerească; şi, în general, treaba asta îl lua pe om aşa de pe nepregătite, încât mişcarea următoare era să se prăvale peste câine. Ca să nu mai vorbim că toată lumea, fără excepţie, din jumătate în jumătate de minut, cădea peste purcel, purcelul care şedea pe jos, cel care nu era în stare să se dea la o parte din drumul nimănui.

Cât timp o fi durat învălmăşeala e imposibil de spus. Numai George cu inteligenţa lui i-a pus capăt. De la un timp încoace, George tot încerca să prindă, nu câinele, după cum s-ar crede, ci al doilea purcel, care mai era încă în stare de funcţionare. Incolţindu-l în cele din urmă, l-a convins să renunţe la mişcarea de revoluţie în jurul sălii şi să se lanseze spre exterior. Purcelul a ţâşnit pe uşă cu un ultim guiţat prelung.

Totdeauna râvnim la lucrul pe care nu-l avem. Un purcel, o puicuţă, nouă oameni şi o pisică reprezentau pentru câine un fleac pe lângă prada care dispărea pe uşă. Fără o matură chibzuinţă, s-a repezit după purcel, iar George a închis uşa în urma lui şi a tras zăvorul.

Atunci, patronul s-a ridicat de jos şi şi-a aruncat ochii roată asupra tuturor lucrurilor care zăceau pe duşumea.

— Jucăuş câinele dumitale, îi spuse el omului care venise cu cărămida.

— Nu e câinele meu, răspunse omul, morocănos.

— Atunci al cui e?, întrebă patronul.

— Nu ştiu al cui e, răspunse omul.

— Uite ce e, cu mine nu ţine, zise patronul, ridicând de jos un portret al împăratului Germaniei şi ştergându-l de bere cu mâneca.

— Ştiu că nu ţine, răspunse omul. Nici nu m-aşteptam să ţină. M-am săturat să tot spun la toată lumea că nu e câinele meu. Nu e unul să mă creadă.

— Ce zor ai să umbli cu el dacă nu e câinele dumitale?, întrebă patronul. Ce vino-ncoa' ai găsit la el?

— Nu eu umblu cu el, răspunse omul, el umblă cu mine. M-a agăţat azi-dimineaţă la zece şi nu vrea să mă mai părăsească. Credeam că am scăpat de el când am intrat aici. L-am lăsat asupra unei raţe căreia îi făcea de petrecanie şi mai bine de un sfert de oră nu m-a ajuns. Probabil o să trebuiască s-o plătesc la întoarcere.

— N-ai încercat să dai cu pietre în el?, întrebă Harris.

— Dacă am încercat să dau cu pietre în el!, răspunse omul cu dispreţ. Am dat cu pietre-n el de mă doare mâna şi acum, dar el crede că mă joc şi mi le-aduce înapoi. Mă car după mine cu blestemata asta de cărămidă de mai bine de o oră, tot sperând că o să reuşesc să-l înec, dar niciodată nu se apropie destul ca să pun mâna pe el. Se aşază frumos la doi paşi de mine, unde ştie că nu pot să-l ajung, şi stă cu limba scoasă şi se uită la mine.

— De mult n-am mai auzit o poveste aşa de caraghioasă, spuse patronul.

— Mă bucur că te-amuză măcar pe dumneata, zise omul. L-am lăsat dând ajutor patronului să strângă cioburile şi ne-am văzut de drum. La câţiva paşi de uşă, credinciosul animal îşi aştepta prietenul. Părea obosit, dar mulţumit. Era un câine cu capricii stranii şi subite, şi ne-am temut o clipă să nu-i devenim simpatici. Dar ne-a lăsat cu indiferenţă să trecem. Fidelitatea lui faţă de un om lipsit de sensibilitate era mişcătoare, iar noi n-am făcut nicio tentativă să o subminăm.

Mulţumiţi de cât văzusem din Pădurea Neagră, am mers

mai departe cu bicicloanţele noastre prin Alt Breisach şi Colmar spre Munster; de unde am pornit într-o scurtă expediţie prin lanţul Vosgilor care, potrivit spuselor actualului împărat al Germanici, reprezintă hotarul dincolo de care civilizaţia umană încetează a mai exista. În vremurile de demult, ca să te stabileşti cu domiciliul la Alt Breisach, o fortăreaţă construită pe stânci, cu apa curgând la picioarele ei când pe o parte, când pe alta, căci în tinereţea-i lipsită de experienţă se pare că Rinul nu era niciodată sigur pe unde s-o ia, trebuia să fii un mare amator de schimbare şi de senzaţii. Indiferent între cine era război şi pentru ce motiv, fortăreaţa Alt Breisach nu se putea să nu ia parte la el. Toată lumea o asedia, mare parte o captura, majoritatea o pierdea din nou; nimeni nu părea în stare s-o păstreze. De cine aparţinea şi ce era, locuitorul din Alt Breisach nu putea fi niciodată absolut sigur. Într-o zi era francez, dar mai înainte de a putea învăţa franţuzeşte cât să-şi poată plăti impozitele se trezea austriac.

În timp ce încerca să descopere ce trebuie să faci ca să fii bun austriac, afla că nu mai e austriac, ci neamţ, cu toate, că nu-i era întotdeauna clar care anume spiţă de neamţ din cele douăsprezece spiţe. Intr-o zi se poraenea catolic, a doua zi protestant înflăcărat. Singurul lucru care mai dădea o oarecare stabilitate existenţei sale era monotonia obligaţiei de a plăti din greu pentru privilegiul de a fi ceea ce era în momentul respectiv. Dar când stai să te gândeşti la lucrurile astea, te pomeneşti întrebându-te de ce, în evul mediu, în afară de regi şi de strângătorii de biruri, îşi mai dădea cineva osteneala să trăiască.

În materie de variaţie şi frumuseţe, Vosgii nici nu se compară cu munţii din Schwartzwald[23]. Văzuţi prin ochii turistului, avantajul constă în mai marea lor sărăcie. Ţăranul din Vosgi nu are aerul acela neromantic de bunăstare care-l strică pe vecinul său de vizavi de peste Rin. Satele şi gospodăriile au mai mult farmecul declinului.

[23] Pădurea Neagră.

Un alt aspect în care excelează districtul Vosgilor sunt ruinele. Multe dintre numeroasele sale castele stau cocoţate acolo unde ai fi crezut că numai vulturii sunt dispuşi să-şi facă cuib. În altele, începute de romani şi terminate de trubaduri, întinzându-şi pe câteva pogoane labirintul de ziduri încă în picioare, poţi să rătăceşti ore întregi.

Vânzătorul de fructe şi zarzavaturi este o persoană necunoscută în Vosgi. Majoritatea fructelor şi zarzavaturilor cresc în libertate şi poţi să ţi le procuri dacă te osteneşti să le culegi. E greu să respecţi orice fel de program când colinzi prin Vosgi, pentru că, pe căldură, tentaţia de a te opri ca să mănânci fructe este în general prea mare ca să-i poţi rezista. Zmeura, cea mai bună zmeură pe care am mâncat-o vreodată, fragii, coacăzele şi agrişele cresc pe povârnişuri aşa cum cresc rugii de mure pe garduri în Anglia. Băietanul din Vosgi nu este nevoit să fure din livezi; el poate să-şi strice stomacul fără să cadă în păcat. Livezi în Munţii Vosgi sunt câte vrei; dar să intri pe furiş într-o livadă cu scopul de a fura fructe este la fel de ridicol ca atunci când un peşte ar încerca să intre la ştrand fără să plătească. Şi totuşi, bineînţeles, se mai comit şi erori.

Într-o după-amiază, tot urcând la deal, am ieşit pe platou, unde am zăbovit poate prea mult şi am mâncat foarte multe fructe, ceea ce ar fi putut să ne dăuneze; era atâta belşug în jurul nostru, aveai atâtea dintr-ales. Am început cu câteva frăguţe întârziate, iar de la ele am trecut la zmeură. Apoi, Harris a găsit un prun văratic cu câteva prune pârguite, tocmai bune.

— Am dat lovitura cu prunul ăsta, spune George. Eu zic să tragem tare pe el.

Ceea ce nu era un sfat rău, după toate aparenţele.

— Ce păcat, zice Harris, că perele sunt încă tari.

A mai fost el amărât un timp pe chestia asta, dar mai încolo am dat eu de nişte prune galbene grozave, şi asta l-a consolat pe Harris într-o oarecare măsură.

— Cred că suntem încă prea la nord pentru ananas, zise George. Am impresia că aş consuma cu mare plăcere un ananas proaspăt. Până la urmă te saturi de fructele astea obişnuite.

— Prea multe tufe şi prea puţini pomi, asta mă deranjează pe mine, spuse Harris. Eu, unul, aş mai fi mâncat nişte prune.

— Uite că urcă un om la deal, am spus cu. Pare a fi de prin partea locului. Poate ştie el unde mai găsim prune.

— Umblă bine pentru vârsta lui, observă Harris, într-adevăr, omul urca într-un ritm demn de admirat. În plus, după cât puteam să ne dăm seama de la distanţa aceea, părea să fie grozav de binedispus, pentru că striga şi chiuia cât îl ţinea gura, gesticulând cu mâna.

— Ce moşneag vesel şi simpatic!, spuse Harris. Îţi creşte inima când îl vezi. Dar de ce şi-o fi ducând toiagul pe umăr? De ce nu se sprijină-n el ca să urce mai uşor?

— Ştiţi ce, eu nu cred că e toiag, zise George.

— Ce să fie atunci?, întrebă Harris.

— Păi, zise George, mie îmi seamănă mai mult a puşcă.

— Doar n-om fi comis vreo greşeală?, spuse Harris. Doar n-o fi asta o livadă proprietate particulară.

— V-aduceţi aminte, zic eu, ce tragedie s-a întâmplat acum vreo doi ani în sudul Franţei? Un soldat a rupt nişte cireşe când trecea pe lângă o casă, şi ţăranul francez care era proprietarul cireşelor a ieşit şi, fără nicio somaţie, l-a împuşcat pe loc.

— Dar nu se poate să ai voie să împuşti un om pentru că ţi-a ciugulit nişte fructe, nici măcar în Franţa, zise George.

— Bineînţeles că nu, am răspuns eu. A fost ceva cu totul ilegal. Singura scuză prezentată de avocat a fost că omul avea o fire foarte irascibilă şi că ţinea în mod deosebit la cireşele sale.

— Mi-aduc şi eu aminte câte ceva despre cazul acela, zise Harris, acum că aţi adus vorba. Mi se pare că districtul în care s-a întâmplat povestea („Commune”, aşa cred că-i

zice) a trebuit să plătească o despăgubire respectabilă rudelor soldatului mort; ceea ce e foarte cinstit.

George zise:

— Eu m-am cam plictisit de locul ăsta. Şi pe urmă s-a făcut târziu.

Harris zise şi el:

— Dacă merge aşa de repede, o să cadă şi o să se lovească. Şi pe urmă, nu cred că ştie drumul.

Mi-era urât să rămân singur acolo sus, să n-am cu cine să schimb o vorbă. Şijapoi, am reflectat eu, de când eram mic nu mai gustasem plăcerea de a coborî în fugă o pantă abruptă. M-am gândit să văd dacă pot retrăi senzaţia. Te cam hurducă, dar mi se pare că face bine la ficat.

În noaptea aceea am dormit la Barr, un orăşel simpatic pe drumul care duce la interesanta mănăstire de la Sfântul Ottilienberg, veche ctitorie în inima munţilor, unde eşti servit de călugăriţe autentice, iar nota de plată ţi-o prezintă un duhovnic. La Barr, chiar înainte de cină, a intrat un turist. Părea a fi englez, dar vorbea o limbă pe care n-am auzit-o în viaţa mea. Şi totuşi era o limbă elegantă şi melodioasă. Patronul se holba la el, prostit; nevasta patronului clătina din cap a nedumerire. Turistul a oftat şi a încercat pe altă limbă, care parcă îmi reînvia nişte amintiri uitate, deşi, în acelaşi timp, nu ştiam de loc de unde s-o iau. Dar nici de data aceasta nu l-a înţeles nimeni.

— Fir-ar a dracului!, şi-a spus lui însuşi cu voce tare.

— A, sunteţi englez!, a exclamat patronul, luminându-se la faţă.

— Monsieur pare obosit, a exclamat zglobia hangiţă. Monsieur doreşte să servească cina.

Amândoi vorbeau englezeşte excelent, aproape la fel de bine cum vorbeau franţuzeşte şi nemţeşte; au început să se agite şi l-au făcut să se simtă bine. La masă a stat lângă mine şi m-am dat în vorbă cu el.

— Spuneţi-mi, l-am întrebat (mă intriga chestiunea), ce limbă aţi vorbit la început, când aţi intrat?

— Nemţeşte, m-a lămurit el.

— A!, am făcut eu. Vă rog să mă iertaţi.

— De ce, nu m-aţi înţeles?, a continuat el.

— A fost probabil vina mea, am răspuns eu. Cunoştinţele mele de limbă germană sunt extrem de reduse. Ciuguleşti câte un pic de ici, de colo, dar bineînţeles că nici nu se compară…

— Dar nici ei n-au înţeles, patronul şi nevastă-sa; şi doar e limba lor maternă.

— Nu prea cred, am spus eu. E drept, copiii de prin partea locului vorbesc nemţeşte, iar patronul şi soaţa ştiu şi ei nemţeşte într-o oarecare măsură. Dar peste tot în Alsacia şi Lorena bătrânii mai vorbesc încă franţuzeşte.

— Dar am vorbit cu ei şi pe franţuzeşte, a adăugat el, însă nici aşa n-au înţeles.

— Este într-adevăr foarte ciudat, am încuviinţat eu.

— E mai mult decât ciudat, a răspuns el. În cazul meu este, pur şi simplu, de neînţeles. În şcoală mi-am câştigat bursa numai datorită talentului meu la franceză şi la germană. Corectitudinea frazelor mele, acurateţea pronunţiei erau considerate în liceu aproape un fenomen. Şi totuşi, când merg în străinătate, oamenii nu înţeleg aproape niciun cuvânt din ce spun. Puteţi să-mi explicaţi de ce?

— Cred că da, am răspuns eu. Pronunţia dumneavoastră e prea perfectă. Vă amintiţi ce a spus scoţianul când a gustat prima oară în viaţa lui un whisky veritabil: „O fi el curat, dar nu pot să-l beau”. Aşa şi cu germana dumneavoastră. Oamenilor li se pare mai mult o demonstraţie de virtuozitate decât o limbă. Dacă-mi daţi voie să vă dau un sfat, apoi ăsta e: pronunţaţi cât mai prost şi faceţi toate greşelile care vă vin la gură.

Peste tot e acelaşi lucru. Fiecare ţară rezervă o pronunţie specială exclusiv pentru străini, o pronunţie pe care ei nici nu se gândesc s-o folosească şi pe care nu o înţeleg atunci când e folosită de altcineva. Am auzit odată o

englezoaică explicân-du-i unui francez cum să pronunţe cuvântul *have:*

— Dumneata îl pronunţi, spunea cucoana respectivă, cu reproş în glas, ca şi cum s-ar scrie *hav.* Dar nu-i aşa. Are şi un „e” la coadă.

— Dar eu, a spus elevul, credeam că dumneavoastră nu-l pronunţaţi pe „e” de la sfârşitul lui *have.*

— Bineînţeles că nu, l-a lămurit profesoara. Este ceea ce se cheamă un „e” mut, dar el exercită o influenţă hotărâtoare asupra vocalei precedente.

Înainte de asta, elevul spunea *have* destul de inteligibil. După lecţie, de câte ori ajungea la cuvântul respectiv, se crispa, încerca să se concentreze şi dădea glas unui sunet pe care numai contextul ar mai fi putut să-l explice.

Lăsând la o parte chinurile primilor martiri, cred că puţini oameni au avut de îndurat ce am îndurat eu încercând să realizez pronunţarea corectă a cuvântului german care înseamnă biserică, *Kirche.* Cu mult înainte de a reuşi, m-am hotărât mai bine să nu mă duc niciodată la biserică în Germania decât să trebuiască să am de-a face cu acest cuvânt.

— Nu, nu, îmi explica profesorul (era un domn plin de bunăvoinţă). Dumneata îl pronunţi ca şi cum s-ar scrie K-i-r-c-h-k-e. Nu e niciun „k” acolo. Uite aşa: …

Şi îmi ilustra din nou, a douăzecea oară în dimineaţa aceea, cum trebuia pronunţat cuvântul; mai trist era că să mă fi picat cu ceară şi tot nu reuşeam să văd vreo diferenţă între cum îl zicea el şi cum îl ziceam eu. Aşa că încerca altă metodă.

— Dumneata îl spui din gât, îmi explica el. Şi avea dreptate, din gât îl spuneam. Vreau să-l spui de aici, de jos (şi cu un deget grăsuliu îmi indica regiunea de unde trebuia să pornesc).

După eforturi dureroase, ale căror rezultate erau nişte sunete care evocau orice numai un lăcaş de rugăciune nu, în cele din urmă îmi ceream scuze.

— Categoric, mă tem că e imposibil, ziceam eu. Vedeţi, de ani de zile vorbesc, ca să zic aşa, cu gura; nici nu ştiam că omul poate vorbi şi cu stomacul. Mă întreb dacă nu e prea târziu să învăţ acuma.

Pierzând ore întregi prin colţuri întunecoase şi exersând pe străzi liniştite spre spaima trecătorilor întâmplători, am ajuns în cele din urmă să pronunţ corect acest cuvânt. Profesorul era încântat de mine şi, până să vin în Germania, eram şi eu mulţumit. În Germania am constatat că nu înţelege nimeni ce vreau să spun cu acest cuvânt. Nu am ajuns niciodată la o biserică cu ajutorul lui. A trebuit să renunţ la pronunţia corectă şi, după multă silinţă, să mă întorc la prima mea pronunţie greşită. Atunci, oamenii se luminau la faţă şi-mi spuneau că e după colţ sau a doua la stânga, după cum devenea cazul.

Şi mai cred că predarea pronunţiei unei limbi străine s-ar putea face cu metode mai bune decât aceea de a-i pretinde elevului să facă toate aceste acrobaţii interne care sunt de obicei imposibile şi totdeauna inutile. Cam aşa sună indicaţiile pe care le primeşti:

Apăsaţi cu amigdalele partea inferioară a laringelui; apoi, cu partea convexă a septului curbată în sus astfel încât să atingă, dar nu de tot omuşorul, încercaţi să ajungeţi cu vârful limbii la tiroidă. Inspiraţi adânc şi comprimaţi-vă glota. Acum, fără să deschideţi gura, spuneţi: Garoo.

Şi după ce faci treaba asta, tot nu sunt mulţumiţi.

Capitolul 13

O analiză a caracterului şi comportării studentului german. Menzura germană. Uzurile şi abuzurile uzului. Vederile unui impresionist. Partea umoristică a chestiunii. Reţetă pentru confecţionarea de sălbatici. Die Jungfrau1: gusturile sale aparte în materie de fizionomii. Die Kneipe2. Cum se freacă o salamandră. Sfaturi pentru străini. O

poveste care se putea termina trist. Despre doi bărbaţi şi două neveste. Dimpreună cu un burlac.

Înainte de a ne întoarce în ţară am vizitat şi un oraş universitar german în dorinţa de a cunoaşte îndeaproape aspectele vieţii studenţeşti, o curiozitate pe care, prin curtenia prietenilor noştri germani, am reuşit să ne-o satisfacem. În Anglia, orice băiat se joacă până la cincisprezece ani, apoi se pune pe treabă până la vârsta de douăzeci de ani. În Germania, copilul munceşte, iar tânărul se joacă. Puiul de neamţ se duce la şcoală la ora şapte vara, la ora opt iarna, iar la şcoală învaţă. Rezultatul este că la vârsta de şaisprezece ani cunoaşte perfect matematica şi clasicii, ştie atâta istorie cât este recomandabil să ştie un om obligat să aparţină unui partid politic, plus că şi-a pus temelii solide în materie de limbi moderne. În consecinţă, cele opt semestre la facultate, acoperind o durată de patru ani, sunt inutil de lungi, excepţie făcând cazul tânărului care aspiră să ajungă profesor universitar. Junele german nu este sportiv, ceea ce e păcat, pentru că ar fi un bun sportiv. Practică puţin fotbalul, face şi mai puţin ciclism; joacă biliard francez în cafenele îmbâcsite de fum ceva mai mult. Dar, în general vorbind, el, sau majoritatea lor, îşi petrece timpul mergând în vâjâială, bând bere şi bătându-se. Dacă este fiul unui tată bogat, se înscrie într-un Korps – şi aparţine unui Korps tip-top, care costă cam patru sute de lire pe an. Dacă este un tânăr de clasă mijlocie, se afiliază unui Burschenschaft sau unui Landsmannschaft, ceea ce revine ceva mai ieftin. Aceste societăţi sunt, la rândul lor, divizate în cercuri mai mici, în care se încearcă o grupare pe naţionalităţi. Sunt şvabi din Swabia; franconieni descendenţi ai francilor; turingieni şi aşa mai departe. În practică, bineînţeles, aceasta are acelaşi rezultat ca toate încercările de acest fel – credinţa mea este că jumătate din regimentul nostru de Gordon Highlanders este alcătuit din cockney londonezi,

însă se realizează un obiectiv pitoresc din a împărţi fiecare universitate în vreo zece-douăsprezece societăţi studenţeşti, fiecare cu şapca şi emblema sa distinctivă şi, tot atât de important, cu propria sa berărie, unde niciun alt student care-şi poartă însemnele proprii nu are acces.

Principala îndeletnicire a acestor societăţi studenţeşti este să practice, fie între membrii lor, fie cu vreun Korps sau Schaft rival, celebra „menzură" germană. Menzura a fost descrisă atât de des şi atât de amănunţit, încât nu am de gând să-mi plictisesc cititorii cu reluarea unor lucruri bine cunoscute. Vin doar cu ochiul unui impresionist şi scriu în mod expres impresia pe care mi-a făcut-o prima menzură la care am asistat, deoarece cred că primele impresii sunt mai valabile şi mai utile decât părerile tocite prin intermediu sau deformate prin influenţare.

Un francez sau un spaniol va căuta să te convingă că, de fapt, *corrida* este o instituţie creată în folosul taurului. Calul despre care tu ţi-ai închipuit că urlă de durere nu făcea altceva decât să râdă de aspectul comic al propriilor sale măruntaie. Prietenul dumitale francez sau spaniol pune în contrast moartea sa palpitantă şi glorioasă cu brutalitatea rece a casapului de cai. Dacă nu-ţi stăpâneşti bine firea, pleci cu dorinţa de a stârni o agitaţie de masă pentru înfiinţarea luptelor cu tauri şi în Anglia, în sprijinul cavalerismului. Fără îndoială că Torquemada era convins de caracterul omenos al inchiziţiei. Pentru un domn gras, suferind poate de anchiloză sau de reumatism, o oră petrecută pe roata de tortură era într-adevăr o binefacere din punct de vedere fizic. Se ridica simţindu-se mai degajat la articulaţii, mai elastic, cum s-ar spune, aşa cum nu se mai simţise de ani şi ani. Vânătorii englezi socotesc vulpea un animal demn de invidiat. I se oferă gratuit o zi de sport excelent, în care timp este centrul atenţiei generale.

Obişnuinţa te face orb la tot ceea ce nu vrei să vezi. Fiecare al treilea domn din Germania pe care-l întâlneşti pe stradă poartă încă, şi va purta până-n mormânt, cicatricele

a douăzeci până la o sută de dueluri pe care le-a susţinut în anii studenţiei. Copiii germani se joacă de-a menzura în odaia lor, se antrenează pentru menzură la şcoală în sala de gimnastică. Germanii au ajuns să se autoconvingă că nu e nimic brutal în acest sport, nimic revoltător, nimic degradant. Argumentul lor este că menzura îl educă pe tânărul german să aibă sânge rece şi curaj. Dacă acest lucru ar putea fi dovedit, argumentul, îndeosebi într-o ţară în care fiecare bărbat este un soldat, ar fi suficient de unilateral. Oare virtutea boxerului este totuna cu virtutea soldatului? Ne îndoim. Desigur că nervul şi agerimea sunt mai de folos pe câmpul de luptă decât o atitudine de necugetătoare indiferenţă faţă de ce se întâmplă cu sine. De fapt, studentului german i-ar trebui un şi mai mare curaj să nu lupte. El luptă nu pentru plăcerea lui, ci ca să satisfacă o opinie publică rămasă în urmă cu două sute de ani.

Menzura nu face altceva decât să-l abrutizeze. Poate că intră în joc şi îndemânarea, mi se spune că da, însă nu se vede. Lupta în sine seamănă întru totul cu o bătaie în spăngi într-un spectacol de la Richardson; toată povestea fiind o tentativă izbutită de a îmbina grotescul şi penibilul. În aristocraticul Bonn, unde se cultivă stilul, şi în Heidelberg, unde vizitatorii din alte ţări sunt mai frecvenţi, evenimentul este poate mai formal. Mi se spune că, acolo, competiţiile au loc în încăperi somptuoase; că doctori cu părul cărunt se ocupă cu răniţi, că slujitori în livrele îi servesc pe înfometaţi şi că toată acţiunea se desfăşoară de la un capăt la altul cu o oarecare ceremonie pitorească. În universităţile mai eminamente germane, unde străinii sunt rari şi mai puţin încurajaţi, se merge, pur şi simplu, la esenţial, şi aceasta nu este de natură să ademenească.

Într-adevăr, atât de categoric de neademenitor este, încât îl sfătuiesc insistent pe cititorul sensibil să evite chiar şi o descriere a acestor practici. Subiectul nu poate fi înfrumuseţat şi nici nu intenţionez să încerc a o face.

Camera este goală şi sordidă; pereţii ei împroşcaţi cu pete combinate de bere, sânge şi seu de lumânare; tavanul – afumat; podeaua – presărată cu rumeguş. O haită de studenţi, râzând, fumând, vorbind, unii aşezaţi pe duşumea, alţii cocoţaţi pe scaune şi pe bănci, formează cadrul.

În centru, faţă-n faţă, stau combatanţii, semănând cu războinicii japonezi aşa cum îi cunoaştem de pe tăvile de ceai japoneze. Ciudaţi şi rigizi, cu ochii acoperiţi de ochelari de protecţie bulbucaţi, cu gâturile înfăşate în fulare, cu trupurile sufocate în ceva ce aminteşte de nişte plăpumi murdare, cu braţele matlasate întinse drept deasupra capului, parcă ar fi o pereche de manechini mecanici groteşti. Secunzii, şi ei mai mult sau mai puţin matlasaţi, cu capetele şi feţele protejate de uriaşe chipie cu cozoroace de piele, îi tot manevrează până ce ajung să-i aşeze în poziţia cuvenită. Aproape că te aştepţi să auzi scârţâitul rotilelor. Arbitrul îşi ocupă locul, se dă cuvântul de începere şi imediat urmează cinci ciocniri rapide ale spadelor lungi şi drepte. Spectacolul luptei este lipsit de interes: nicio mobilitate, nicio abilitate, nicio graţie (vorbesc despre propriile mele impresii). Câştigă cel mai solid, cel care, cu braţul greu matlasat, totdeauna într-o poziţie nefirească, poate ţine cel mai mult spada enormă şi incomodă fără să slăbească într-atât încât să nu mai poată para sau lovi.

Tot interesul se concentrează asupra rănilor. Acestea se produc totdeauna în două locuri: sau în scăfârlie, sau pe obrazul stâng. Uneori zboară în aer o bucată de scalp păros sau o felie de obraz, care va fi păstrată cu grijă într-un püc de către mândrul ei posesor, sau, ca să fim mai precişi, de mândrul ei ex-posesor, şi arătată tuturor la agapele colegiale; şi din fiecare rană, bineînţeles, ţâşneşte un şuvoi abundent de sânge. Îi împroaşcă pe doctori, pe secunzi şi pe spectatori; stropeşte tavanul şi pereţii: îi năclăieşte pe luptători şi face băltoace în rumeguş. La sfârşitul fiecărei runde, doctorii se reped la luptători şi, cu mâinile de pe

acum picurând de sânge, strâng buzele rănilor căscate, tamponându-le cu cocoloaşe de vată udă, pe care un asistent le prezintă gata pregătite pe o tavă. Natural, în momentul când combatanţii se reaşază în poziţie şi reîncep treaba, sângele ţâşneşte din nou, orbindu-i pe jumătate şi făcând duşumeaua de sub ei lunecoasă. Din când]n când, vezi dinţii unuia dezgoliţi până aproape de ureche, astfel încât până la finele duelului pare că rânjeşte la jumătate din spectatori, cealaltă faţă rămânând sobră; şi, uneori, câte unul se alege cu sfârcul nasului retezat, ceea ce îi dă, în timp ce luptă, un straniu aer de superioritate.

Cum scopul fiecărui student este să absolve facultatea cu cât mai multe cicatrice, mă îndoiesc foarte că se depune vreun efort serios în apărare, nici măcar în măsura redusă pe care o poate permite o astfel de metodă de luptă. Adevăratul învingător este cel care recoltează cel mai mare număr de răni; cel care, după aceea, însăilat şi peticit, încât mai că aproape nu mai arată a făptură omenească, poate în următoarea lună să evolueze pe promenadă, spre invidia adolescentului german şi admiraţia fecioarei germane. Cel care obţine numai câteva răni neînsemnate se retrage, botos şi dezamăgit.

Dar duelul propriu-zis nu reprezintă decât începutul distracţiei. Actul al doilea al spectacolului are loc în sala de pan-sare. Doctorii sunt, în general, simpli studenţi în medicină sau tineri abia absolvenţi, dornici să practice. Adevărul mă sileşte să spun că aceia cu care am venit în contact erau oameni cu aspect brutal, părând mai degrabă să se desfete cu treaba pe care o făceau. Poate că nu e cazul să li se reproşeze acest lucru. Face parte din sistem ca doctorul să aplice în continuare o pedeapsă cât mai grea cu putinţă, iar pe un medic ideal nu l-ar incinta o asemenea treabă. Felul cum studentul suportă pansarea rănilor este tot atât de important ca şi acela în care le primeşte. Fiecare operaţie trebuie executată cât mai brutal cu putinţă, şi colegii săi îl supraveghează atent în cursul efectuării ei să

vadă dacă trece prin ea, păstrând o aparenţă de seninătate şi încântare. O rană bine croită şi cât mai căscată reprezintă un ideal pentru toate părţile interesate. Dinadins este cusută stângaci, în speranţa că în felul acesta cicatricea va dura o viaţă întreagă. Cu o asemenea rană, judicios zgân-dărită şi maltratată în cursul săptămânii următoare, fericitul posesor poate, în general, sconta să-şi achiziţioneze o soţie cu o zestre de cinci cifre pe puţin.

Acestea sunt menzurile generale bisăptămânale din care un student obişnuit bate cam câteva zeci pe an. Există şi altele la care vizitatorii nu sunt admişi. Când se consideră că un student s-a dizgraţiat prin vreo uşoară mişcare involuntară a capului sau a trupului în timpul duelului, atunci se poate reabilita numai rezistând celui mai bun spadasin din Korps. Solicită şi i se acordă nu o competiţie, ci o pedeapsă. Adversarul său purcede atunci să-i provoace cât mai multe şi cât mai sângeroase răni pe care le poate primi un om. Scopul victimei este să arate camarazilor săi că poate sta neclintit în timp ce învelişul îi este tranşat felie cu felie de pe craniu.

Că se poate cu justeţe spune ceva de bine în privinţa men-zurii germane, mă îndoiesc; dar dacă da, aceasta se referă numai la cei doi combatanţi. Asupra spectatorilor, ea nu poate avea şi nu are, sunt convins, decât un efect rău. Mă cunosc suficient de bine ca să vă asigur că nu sunt un temperament deosebit de setos de sânge. Efectul pe care l-a avut asupră-mi nu putea fi decât cel normal.

La început, înainte de a se porni treaba propriu-zisă, senzaţia pe care o aveam era de curiozitate amestecată cu îngrijorare în privinţa modului în care mă va tulbura spectacolul, deşi o oarecare vagă familiaritate cu sălile de disecţie şi mesele de operaţie îmi lăsau mai puţină îndoială asupra acestui capitol decât aş fi încercat altminteri. Când a început să curgă sângele şi să apară carnea vie, am simţit un amestec de greaţă şi de milă. Dar la al doilea duel, trebuie să mărturisesc, predispoziţiile mele delicate au

început să dispară; iar când al treilea duel era în toi şi sala grea de ciudatul miros de sânge cald, am început, după expresia americănească, să văd lucrurile în roşu.

Mai voiam. M-am uitat în jurul meu plimbându-mi privirea de la un chip la altul, şi pe cele mai multe am văzut reflectate în chip neîndoios propriile mele senzaţii. Dacă este bine să stârneşti această sete de sânge în omul modern, atunci menzură este o instituţie utilă. Dar oare este bine? Pălăvrăgim despre civilizaţia şi omenia noastră, însă acei dintre noi care nu duc ipocrizia până la autoînşelare ştiu că dedesubtul cămăşilor noastre scrobite pândeşte sălbaticul, cu toate instinctele lui sălbatice intacte. Din când în când, poate că e nevoie şi de el, dar să nu ne temem că ar fi pe cale de dispariţie. Pe de altă parte, pare neînţelept să-l supraalimentăm.

În favoarea duelului, considerat cu seriozitate, se pot aduce multe argumente. Dar menzură nu serveşte absolut niciunui scop bun. Este o copilărie, şi faptul că e un joc crud şi brutal nu-l face cu nimic mai puţin pueril. Rănile nu au o valoare intrinsecă proprie; cauza lor le înnobilează, nu mărimea lor. Wilhelm Teil este, pe drept cuvânt, unul dintre marii eroi ai lumii; dar ce părere am avea despre membrii unui club de taţi, creat cu scopul de a se întruni de două ori pe săptămână pentru a zbura cu arcul şi săgeata merele de pe creştetele feciorilor lor? Aceşti tineri domni germani ar putea obţine toate rezultatele de care sunt atât de mândri necăjind o pisică sălbatică! Să te înscrii într-o societate cu unicul scop de a te lăsa ciopârţit te reduce la nivelul intelectual al unui derviş care ţopăie. Călătorii ne povestesc despre sălbatici din Africa Centrală care îşi exprimă sentimentele la ocazii festive jucând tontoroiul şi crestându-se cu cuţitele. Dar Europa nu e obligată să-i imite. Menzura este, de fapt, reducerea la absurd a duelului; şi dacă germanii înşişi nu-şi dau seama de ridicol, nu putem decât să deplângem lipsa lor de umor.

Dar chiar dacă nu poţi fi de acord cu opinia publică ce

sprijină şi cere menzura, cel puţin este posibil s-o înţelegi. Codul universitar care dacă nu încurajează, măcar tolerează beţia este mai greu de susţinut cu argumente. Nu toţi studenţii germani se îmbată; de fapt, cei mai mulţi sunt treji, dacă nu chiar sârguincioşi. Insă minoritatea, a cărei pretenţie de a fi reprezentativă este admisă cu toată culanta, este salvată de la o perpetuă stare de ebrietate numai prin capacitatea ei, dobândită cu oarecare cheltuială, de a suge o jumătate de zi şi toată noaptea, păstrându-şi totuşi într-o oarecare măsură cele cinci simţuri. Nu-i afectează pe toţi deopotrivă, dar este un fapt obişnuit în orice oraş universitar să vezi un tânăr care nu a împlinit nici douăzeci de ani cu o siluetă ca a lui Falstaff şi un ten ca al unui Bachus de Rubens. Că o poate fascina pe fecioara germană o faţă tăiată şi ciopârţită până dă impresia că a fost alcătuită din materiale disparate care niciodată nu s-ar fi putut îmbina, este un fapt dovedit. Dar categoric nu poate prezenta nicio atracţie o faţă buboasă şi buhăită şi o barabulă de asemenea mărime încât ameninţă să strice stabilitatea întregii construcţii. Totuşi, la ce altceva te poţi aştepta când junele începe să consume bere cu un *Frühschoppen*[24] la orele 10 a.m. şi încheie cu o *Kneipe* la patru dimineaţa?

O *Kneipe* este ceea ce numim noi chef între băieţi şi poate fi foarte nevinovat sau foarte deşănţat, în funcţie de componenţa sa. Un student îşi invită colegii, zece sau o sută, la o braserie şi le oferă atâta bere şi atâtea trabucuri ieftine câte le dictează propriul lor simţ al sănătăţii şi al echilibrului, sau amfitrionul poate fi însuşi Korpsul. Şi aici, ca pretutindeni, remarci simţul nemţesc al disciplinei şi al ordinii. Când intră un nou-venit, toţi cei aşezaţi în jurul mesei se ridică şi, cu călcâiele lipite, salută. Când masa este completă, se alege un preşedinte, a cărui îndatorire este să anunţe numerele cântecelor. Pe masă se află exemplare tipărite ale acestor cântece, câte unul pentru doi

[24] Halbă de bere (în limba germană în text).

inşi. Preşedintele indică numărul douăzeci şi nouă. „Primul vers”, strigă el, şi se pornesc cu toţii, tot câte doi inşi ţinând o broşură între ei la fel cum tot câte doi credincioşi ţin o carte de imnuri în biserică. Urmează o pauză la sfârşitul fiecărui vers, până ce preşedintele dă comanda pentru al doilea vers. Cum fiecare neamţ este un cântăreţ format şi cum cei mai mulţi au voci frumoase, efectul general este impresionant.

Deşi maniera aminteşte de cântarea imnurilor în biserică, cuvintele cântecelor vin uneori să corecteze această impresie. Dar fie că este vorba despre un cântec patriotic, de o baladă sentimentală sau de o cimilitură de natură să îl şocheze pe tânărul englez de rând, toate sunt cântate până la capăt cu seriozitate gravă, fără un râset, fără o notă falsă. La sfârşit, preşedintele strigă *Prosit!* Toată lumea răspunde *Prosit!* Şi, în momentul următor, toate halbele sunt goale. Pianistul se ridică şi se înclină, toţi îi răspund înclinându-se către el; şi apoi intră Fraulein să reumple halbele.

Între cântece se propun toasturi şi se răspunde la toasturi; dar se aplaudă foarte puţin şi nu se râde mai deloc. Surâsurile şi aprobările grave din cap sunt considerate a fi mai de demnitatea studenţilor germani.

Un anumit toast, numit Salamandra, se bea cu excepţională solemnitate în cinstea vreunui oaspete cu totul distins.

— Acum, spune preşedintele, o Salamandră vom freca *(Einen Salamander reiben).*

Ne ridicăm cu toţii în picioare şi stăm ca un regiment în poziţie de drepţi.

— Materialele sunt pregătite? *(Sind die Stoffe parat?),* întreabă preşedintele.

— Sunt, răspundem noi pe latineşte într-un singur glas.

— *Ad exercitium Salamandri,* spune preşedintele, iar noi suntem gata.

— *Eins!*

Ne frecăm halbele de masă cu o mişcare circulară.

— *Zwei!*

Iar huruie halbele. Şi la *Drei!* La fel.

— Beţi! *(Bibite!)*

Şi, într-o unanimitate perfectă, halbele sunt golite şi apoi ridicate sus.

— *Eins!,* zice preşedintele. Fundul fiecărei halbe goale este rotit pe masă, producând un zgomot ca al prundişului tras înapoi de un val care se repliază.

— *Zwei!*

Huruitul se amplifică şi scade din nou.

— *Drei!*

Halbele goale lovesc masa cu un singur pocnet, şi iar ne aşezăm.

La Kneipe, marea distracţie este ca doi studenţi să se insulte reciproc (în joacă, bineînţeles) şi apoi să se provoace la un duel potatoric. Se numeşte un arbitru, se umplu două recipiente enorme, şi cei doi adversari stau faţă în faţă cu mâna pe toartă, toate privirile fiind aţintite asupra lor. Arbitrul dă semnalul de începere, şi peste o clipă berea gâlgâie în jos pe gâtlejurile dumnealor. Cel care trânteşte primul pe masă recipientul golit până-n fund este învingător.

Străinii care participă la o Kneipe şi care doresc să procedeze în stil nemţesc ar face bine, înainte de a începe distracţia, să-şi scrie numele şi adresa pe o bucăţică de hârtie şi s-o prindă de haină. Studentul german este curtenia personificată, şi în orice stare s-ar afla, ar avea grijă ca, într-un fel sau altul, oaspeţii săi să ajungă cu bine acasă înainte de ivirea zorilor. De bună seamă însă că nu i se poate cere să ţină minte adresele.

Mi s-a povestit o întâmplare cu trei invitaţi la o Kneipe care a avut loc la Berlin şi care s-ar fi putut solda cu rezultate tragice. Oaspeţii erau hotărâţi să facă treaba aşa cum scrie la carte. Au comunicat intenţia lor, au fost aplaudaţi. Şi fiecare dintre ei şi-a scris adresa pe cartea de

vizită şi au prins-o cu acul de faţa de masă, fiecare dinaintea sa. Aceasta a fost greşeala pe care au comis-o. Ar fi trebuit, după cum am recomandat, să-şi fi prins adresele de haine. Omul îşi mai schimbă locul la masă sau, cu totul inconştient, poate să iasă de sub masă pe partea cealaltă; dar oriunde se duce, haina tot pe el o are.

La un moment dat, pe la orele mici ale dimineţii, preşedintele a propus, spre a face lucrurile mai comode pentru cei care se mai ţineau pe picioare, ca toţi cei în incapacitate de a-şi dezlipi capetele de pe masă să fie trimişi acasă. Printre cei pentru care petrecerea devenise neinteresantă se numărau şi cei trei englezi. S-a hotărât să fie urcaţi într-o birjă sub oblăduirea unui student, comparativ vorbind, treaz, şi să fie returnaţi la domiciliile respective. Dacă şi-ar fi păstrat locurile la masă pe toată durata serii, totul ar fi ieşit de minune; însă, din nefericire, ei se tot mutaseră dintr-un loc într-altul, şi care anume domn aparţinea cărei anume cărţi de vizită nimeni nu mai ştia, cu atât mai puţin musafirii înşişi. În starea de euforie generală de la ora aceea, nimănui nu părea să-i pese prea tare de acest amănunt.

Erau trei domni şi trei adrese. Socoteala era, presupun, că şi în cazul când s-ar fi făcut vreo greşeală, lucrurile aveau să se repare a doua zi de dimineaţă. Ce mai tura-vura, cei trei domni au fost urcaţi în birjă, studentul cel, comparativ vorbind, treaz a luat cele trei cărţi de vizită în mână, şi expediţia a purces la drum în uralele şi urările de bine ale asistenţei.

Berea nemţească are şi ea avantajele ei: nu-l îmbată pe om în accepţiunea engleză a cuvântului beat. Nu ai nimic a-i reproşa omului; pur şi simplu, e obosit. Nu-i arde de vorbă; vrea să fie lăsat în pace ca să poată adormi: nu contează unde, oriunde.

Conducătorul expediţiei a oprit birja la adresa cea mai apropiată. A extras din birjă cazul cel mai grav; era un reflex firesc din partea lui să caute a se descotorosi mai

întâi de acesta. Cu ajutorul birjarului, l-a cărat până sus şi a tras clopoţelul pensiunii. A răspuns un portar somnoros. Au transportat povara înăuntru şi au căutat un loc unde s-o descarce. Întâmplător, uşa unui dormitor era deschisă; camera era goală; mai bine nici că se putea, hai cu el înăuntru! L-au degajat de tot ce se putea scoate uşor de pe el şi l-au lungit în pat. Treaba fiind dusă la bun sfârşit, amândoi, mulţumiţi de sine, s-au întors la birjă.

La următoarea adresă iar s-au oprit. De data aceasta, ca răspuns la sunetul clopoţelului, a apărut o doamnă, în capot de interior şi cu o carte în mână. Studentul german s-a uitat la prima dintre cele două cărţi de vizită pe care le ţinea în palmă şi a întrebat dacă are plăcerea să stea de vorbă cu Frau Y. Din întâmplare da, numai că, în materie de plăcere, aceasta părea a fi exclusiv de partea lui. A lămurit-o pe Frau Y. că domnul care în momentul acela dormea de-a-npicioarelea rezemat de perete era soţul dumneaei. Revederea nu a stârnit niciun fel de entuziasm într-însa; a deschis, pur şi simplu, uşa de la dormitor şi a plecat. Birjarul şi studentul l-au dus pe ins înăuntru şi l-au aşezat în pat. Nu şi-au mai dat osteneala să-l dezbrace; se simţeau obosiţi! Pe doamna casei n-au mai zărit-o, aşa că s-au retras fără a-şi mai prezenta omagiile la plecare.

Ultima carte de vizită era aceea a unui burlac care locuia la un hotel. L-au dus deci şi pe acesta la hotel, l-au predat portarului de noapte şi acolo l-au lăsat.

Dar să ne întoarcem la adresa unde s-a efectuat prima livrare, căci iată ce se petrecuse aici. Cam cu opt ore mai înainte, zice Mr X. către Mrs X.:

— Cred că ţi-am spus, draga mea, că am o invitaţie astă-seară la o chestie care mi se pare că se cheamă o Kneipe?

— Da, mi-ai pomenit despre ceva de genul acesta, a răspuns Mrs X. Ce este aceea o Kneipe?

— În sfârşit, e un fel de reuniune între burlaci, draga mea, la care studenţii se adună ca să cânte şi să discute

şi… să fumeze, şi-aşa mai departe, ştii…

— Da? Bine, sper c-ai să te distrezi!, a spus Mrs X., care era o femeie cumsecade şi înţeleaptă.

— O să fie interesant, a observat Mr X. De mult sunt curios să văd şi eu cum devine o chestie ca asta, a continuat Mr X. Adică, vreau să zic că s-ar putea să vin acasă mai târzior.

— Ce înţelegi tu prin târzior?, a întrebat Mrs X.

— E cam greu de spus — a replicat Mr X. Studenţii ăştia, ştii, sunt cam apucaţi, şi când se strâng laolaltă… Şi pe urmă cred că se toastează de foarte multe ori. Nu ştiu cum are să-mi priască. Dacă prind momentul, plec de-acolo cât de repede, bineînţeles căutând să nu jignesc… dar dacă nu…

Zice Mrs X., care, după cum am observat mai înainte, era o femeie înţeleaptă:

— Ar fi mai bine să-i rogi pe cei de aici să-ţi împrumute o cheie de la intrare. Eu am să dorm la Dolly în cameră, aşa că n-ai să mă deranjezi, indiferent de oră.

— Cred că ideea ta este excelentă— a încuviinţat Mr X. Mi-ar fi nu ştiu cum să te deranjez. Am să intru uşurel şi-am să mă bag în pat.

La un moment dat, în toiul nopţii sau poate spre zori, Dolly, care era sora doamnei X., s-a ridicat în capul oaselor în pat şi a tras cu urechea.

— Jenny, a spus Dolly, dormi?

— Nu, scumpo, a răspuns Mrs X. Fii liniştită şi dormi mai departe.

— Dar ce-o fi?, a întrebat Dolly. Crezi că a luat foc casa?

— Bănuiesc, a răspuns Mrs X., că e Percy. Nu te alarma, scumpo. Hai dormi!

Dar de îndată ce Dolly a aţipit, Mrs X., care era o soţie bună, s-a gândit să se strecoare uşurel până dincolo şi să vadă dacă Percy e bine mersi. Şi-a pus deci halatul şi papucii, s-a strecurat tiptil pe culoar şi a intrat în camera ei. Pentru a-l trezi pe domnul de pe pat ar fi fost nevoie de un

cutremur de pământ. Mrs X. a aprins o lumânare şi s-a dus la căpătâiul patului.

Nu era Percy; nici cineva care să fi semănat măcar de departe cu Percy. Simţea dânsa că nu era bărbatul oare să-i fi putut fi soţ în niciun caz. În starea lui actuală, sentimentele ei faţă de dânsul erau de profundă silă. Singura ei dorinţă era să scape de el.

Dar parcă domnul respectiv îi era totuşi cunoscut. Mrs X. s-a aplecat deasupra patului şi a privit mai de-aproape. Sigur că da, era Mr Y., un domn care-i invitase la cină pe ea şi pe Percy la el acasă în prima zi când sosiseră la Berlin.

Dar ce căuta aici? Mrs X. puse lumânarea pe masă şi, cuprinzându-şi capul între mâini, se aşeză să cugete. Explicaţia îi veni cu iuţeala fulgerului. Chiar cu acest Mr Y. se dusese Percy la Kneipe. Se făcuse o confuzie, îl aduseseră pe Mr Y. la adresa lui Percy. Percy, în momentul acela…

Prin minte îi fluturară groaznicele perspective ale acestei situaţii. Intorcându-se în camera lui Dolly, se îmbrăcă în grabă şi coborî scările fără zgomot. Găsind din fericire o birjă care tocmai trecea, merse la adresa doamnei Y. Ii spuse birjarului să aştepte, fugi în sus pe scări şi sună insistent la uşă. Ii deschise Mrs Y., tot în halat şi tot cu cartea în mână.

— Mrs X!, exclamă Mrs Y. Dar ce vânt vă aduce?

— Soţul meu! A fost singurul lucru la care a putut să se gândească biata Mrs X. în clipa aceea. Este aici?

— Mrs X., i-a ripostat Mrs Y. îmbăţoşându-se, cum cutezaţi?

— Vai, vă rog să nu mă înţelegeţi greşit!, s-a rugat Mrs X. S-a produs o confuzie îngrozitoare. Cu siguranţă că l-au adus pe bietul Percy aici în loc să-l aducă acasă, cu siguranţă. Vă rog foarte tare să vă duceţi să vă uitaţi.

— Draga mea, a spus Mrs Y., care era o femeie mult mai în vârstă şi arăta o atitudine maternă, nu te agita. Mi l-au adus acum o jumătate de oră şi, să-ţi spun drept, nici nu

m-am uitat la el. E aici înăuntru. Nu cred că s-au ostenit să-i scoată ghetele. Dacă-ţi păstrezi sângele rece, o să-l transportăm până jos şi-ai să ţi-l iei acasă fără să mai ştie nimeni altcineva în afară de noi.

Efectiv, Mrs Y. părea dornică s-o ajute pe Mrs X. împinse uşa şi Mrs X pătrunse în cameră. În clipa următoare, aceasta ieşi înspăimântată, cu faţa albă varul.

— Nu e Percy, spuse ea. Ce să mă fac?

— Ar fi de dorit să nu mai faceţi asemenea confuzii, spuse Mrs Y. dând să intre şi ea în cameră.

Mrs X. o opri.

— Şi nu este nici soţul dumneavoastră.

— Ei, asta-i bună!, spuse Mrs Y.

— Zău că nu, insistă Mrs X. Ştiu precis, fiindcă adineauri l-am lăsat dormind pe patul lui Percy.

— Ce caută acolo?, tună Mrs Y.

— L-au adus acolo şi acolo l-au pus, explică Mrs X. începând să plângă. Asta m-a făcut să cred că Percy trebuie să fie aici.

Cele două femei au stat şi s-au uitat una la alta; şi a urmat o tăcere întreruptă numai de sforăiturile domnului aflat după uşa întredeschisă.

— Atunci cine-i ăla dinăuntru?, întrebă Mrs Y., prima care şi-a revenit.

— N-am idee, a răspuns Mrs X. Nu l-am mai văzut până acum. Credeţi că e cineva pe care-l cunoaşteţi?

Insă Mrs Y. nu făcu altceva decât să trântească uşa.

— Ce facem?, întrebă Mrs X.

— Ştiu ce am să fac eu, spuse Mrs Y. Merg cu dumneata să-mi iau bărbatul.

— Dar e foarte adormit, explică Mrs X.

— Este starea lui naturală, replică Mrs Y. încheindu-şi mantoul.

— Dar unde o fi Percy?, suspină Mrs X., sărăcuţa, în timp ce coborau scările împreună.

— Asta, draga mea, spuse Mrs Y., ai să-l întrebi pe el.

— Dacă oamenii ăştia sunt în stare de asemenea încurcături, spuse Mrs X., cine ştie ce i-or fi făcut.

— Vom face investigaţii mâine dimineaţă, draga mea, spuse Mrs Y. spre consolare.

— Cred că Kneipurile astea sunt dezgustătoare, spuse Mrs X. N-am să-l mai las pe Percy să se ducă la aşa ceva niciodată cât am să trăiesc!

— Draga mea, spuse Mrs Y., dacă îţi cunoşti datoria, n-o să mai vrea el să se ducă în viaţa lui.

Şi circulă zvonul că nici nu s-a mai dus.

Dar, după cum am spus, încurcătura a pornit de la faptul că împricinaţii au prins cărţile de vizită de faţa de masă, şi nu de hainele respectivilor. Pe lumea asta, greşelile se plătesc scump.

Capitolul 14

Despre lucruri serioase: aşa cum şade bine unui capitol de adio. Neamţul, din punctul de vedere al anglo-saxonului. Providenţa cu nasturi de metal şi cască. Paradisul cretinului iresponsabil. Cum se spânzură în Germania, foarte posibil. Neamţul, ca negustor. Cum suportă el viaţa. Femeia Nouă, aici, ca pretutindeni. Ce se poate spune împotriva nemţilor, ca popor. Excursia s-a terminat.

— Oricine ar putea conduce ţara asta, spuse George. Eu, unul, aş putea. Ne aflam instalaţi în grădina Kaiser Hof din Bonn şi priveam apele Rinului. Era ultima seară a excursiei noastre; trenul de a doua zi din zori avea să fie începutul sfârşitului.

— Aş scrie pe hârtie tot ce aş vrea să facă oamenii, continuă George, m-aş adresa unei tipografii bune să-mi tipărească atâtea exemplare şi le-aş afişa prin oraşe şi sate; şi n-aş mai avea treabă.

Germanul este dispus, ba, chiar dornic să fie controlat şi diriguit în toate cele. Poliţaiul este pentru el o religie. În

Anglia îl considerăm pe omul în uniformă albastră o necesitate inofensivă. Cetăţeanul de rând îl foloseşte ca indicator rutier, deşi în cartierele cu mare trafic ale oraşului este socotit şi mai de folos pentru a ajuta doamnele în vârstă să traverseze strada. Dar mai mult decât să-i fim recunoscători pentru aceste servicii, mă îndoiesc că-i acordăm multe din gândurile noastre. În Germania, dimpotrivă, oamenii i se închină ca unui mic zeu şi este iubit ca un înger păzitor. Pentru puiul de neamţ, el este o combinaţie de Moş Crăciun şi Baubau. Toate bunătăţile vin de la el; Spielplatze în care să se joace, prevăzute cu leagăne şi vârtelniţe, cu mormane de nisip pentru trântă, cu bazine de înot şi căluşei. Orice încălcare a disciplinei este pedepsită de el. Dorinţa fierbinte a fiecărui băieţel şi fetiţe bine intenţionate din Germania este să fie pe placul poliţiei. Dacă i-a zâmbit un poliţai, îşi dă ifose. Cu un pui de neamţ pe care l-a mângâiat pe creştet un poliţai nu mai e de trăit; înfumurarea lui devine insuportabilă.

Cetăţeanul german este un ostaş, şi poliţaiul este gradatul său. Poliţaiul îi indică pe unde să meargă pe stradă şi cât de repede să meargă. La capătul fiecărui pod se află câte un poliţai care să-i spună neamţului cum să-l traverseze. Dacă nu s-ar găsi acolo un poliţai, probabil că s-ar aşeza jos şi ar aştepta până ce s-ar scurge tot râul. La gară, poliţaiul îl încuie în sala de aşteptare, unde omul nu poate pricinui niciun rău. La momentul potrivit, îl scoate afară şi-l predă conductorului de tren, care nu este altceva decât tot un poliţai, dar în altă uniformă. Conductorul îi spune unde să se aşeze în tren şi unde să coboare şi are grijă ca de coborât să coboare. În Germania nu-ţi asumi absolut nicio răspundere cu privire la propria-ţi persoană. Totul ţi se serveşte de-a gata, şi ţi se serveşte bine. Nu ţi se cere să te păzeşti singur; nu-ţi face nimeni vreo vină din faptul că nu eşti în stare să te păzeşti singur; este de datoria poliţaiului neamţ să te păzească. Faptul că eşti poate un cretin iresponsabil nu este o scuză pentru el în

cazul că ţi se întâmplă ceva. Oriunde ai fi şi orice ai face, eşti în custodia lui şi el te păzeşte, şi încă ce te mai păzeşte; asta fără putinţă de tăgadă.

Dacă te pierzi, te găseşte; dacă pierzi un obiect care-ţi aparţine, ţi-l găseşte. Dacă nu ştii ce vrei, îţi spune el. Dacă vrei ceva ce e bine să ai, îţi face rost. În Germania nu este nevoie de avocaţi particulari. Dacă vrei să cumperi sau să vinzi o casă sau un teren, Statul încheie tranzacţia. Dacă ai fost escrocat, Statul preia cazul. Statul te însoară, te asigură, ba chiar joacă jocuri de noroc pentru tine dacă pofteşti.

„Dumneata naşte-te, spune guvernul german cetăţeanului german, şi noi facem restul. La domiciliu sau în lume, bolnav sau sănătos, la distracţie şi la muncă, noi îţi vom spune ce să faci şi vom avea grijă să faci ce-ţi spunem. Dumneata să nu-ţi baţi capul.”

Şi neamţul n-are nicio bătaie de cap. Unde nu e de găsit niciun poliţai, umblă până ce găseşte o ordonanţă poliţienească lipită pe un zid. O citeşte, apoi se apucă să facă ce spune ordonanţa.

Mi-aduc aminte că, într-un oraş din Germania, am uitat cum îi zicea, dar n-are nicio importanţă, căci întâmplarea putea să aibă loc în oricare oraş, mi-aduc aminte că am observat o poartă deschisă ce ducea într-o grădină publică unde se dădea un concert. Nimic nu putea împiedica pe oricine ar fi dorit să intre pe poarta aceea şi astfel să asiste la concert fără să plătească. De fapt, dintre cele două porţi situate la distanţă de un sfert de milă una de alta, prima era mai la îndemână. Totuşi, din mulţimea care trecea, niciun singur ins n-a încercat să intre pe poarta aceea. Înaintau încet-încet, unul după altul, sub un soare torid, către cealaltă poartă, la care se afla un om care controla biletele de intrare. Am văzut băieţandri nemţi stând cu jind pe malul unei ape îngheţate. Ar fi putut patina pe gheaţa aceea ore în şir fără ca nimeni să ştie. Mulţimea şi poliţiştii erau la capătul celălalt, la o depărtare de peste o jumătate

de milă, şi încă după o cotitură. Nimic nu-i împiedica să coboare pe gheaţă în afară de ideea că nu se cuvine.

În Germania, drumurile rurale sunt străjuite de pomi fructiferi. Niciun glas nu-l opreşte pe om sau pe băiat să culeagă şi să mănânce fructele în afară de glasul conştiinţei. În Anglia, o asemenea stare de lucruri ar stârni indignarea publică. Copiii ar muri de holeră cu sutele. Profesiunea medicală ar cădea de-a-n picioarelea de oboseală încercând să combată rezultatele fireşti ale îmbuibării cu mere verzi şi nuci crude. Opinia publică ar pretinde ca aceşti pomi fructiferi să fie îngrădiţi şi făcuţi în acest fel nevătămători. Cultivatorilor de fructe care vor să facă economie de zid şi de uluci nu li se va permite ca în felul acesta să răspândească boală şi moarte printre semeni.

În Germania însă, un băiat merge mile întregi pe jos pe o şosea cu pomi fructiferi aliniaţi de o parte şi de alta ca să-şi cumpere de două parale pere în satul celălalt. Să treci pe lângă aceşti pomi cu crengile gata să se rupă sub povara fructelor coapte reprezintă pentru mintea anglo-saxonului ratarea vinovată a unui chilipir, dispreţuirea binecuvântatelor daruri ale providenţei.

Nu ştiu dacă este aşa, dar din ce am putut eu observa cu privire la caracterul neamţului, nu m-ar surprinde să aud că, atunci când un om din Germania este condamnat la moarte, i se dă o bucată de funie şi i se spune să se ducă să se spânzure. Aceasta i-ar economisi Statului multă osteneală şi cheltuială, şi parcă-l văd pe criminalul neamţ ducând cu sine acasă bucata aceea de funie, citind apoi cu atenţie instrucţiunile poliţiei şi trecând la executarea lor în bucătăria din dos.

Ca negustor, germanul, sunt înclinat să cred, exceptând cazul că temperamentul i se va schimba considerabil, va rămâne totdeauna mult de căruţă faţă de concurentul său anglo-saxon; şi aceasta numai din cauza virtuţilor sale. Pentru el, viaţa reprezintă ceva mai important decât o

simplă goană după avuţie. O ţară care-şi închide băncile şi oficiile poştale timp de două ore în mijlocul zilei, timp în care se duce acasă şi mănâncă un prânz copios în sânul familiei, urmat poate şi de un pui de somn în chip de desert, nu poate spera şi e posibil să nici nu dorească să concureze cu o naţie care ia masa în picioare şi doarme cu telefonul la căpătâi. În Germania nu există, în orice caz nu există încă, suficientă deosebire între clase spre a face din lupta pentru goziţia socială o chestiune de viaţă şi de moarte ca în Anglia. În afară de aristocraţia latifundiară, ale cărei graniţe sunt inexpugnabile, treapta socială aproape că nu contează. Frau Profesor şi Frau Fabricant-de-sfeşnice se întâlnesc la săptămânalul *Kafee-Klatsch* şi fac schimb de cancanuri în condiţii de egalitate deplină. Intendentul grajdurilor şi doctorul fraternizează la berăria lor preferată. Bogatul antreprenor de construcţii, când îşi pregăteşte încăpătoarea brişcă pentru o excursie la ţară, îi invită şi pe maistrul său şi pe croitorul său împreună cu familiile lor. Fiecare îşi aduce partea sa de merinde şi de băutură, iar la înapoiere cântă cu toţii în cor aceleaşi cântece. Atâta timp cât dăinuie o asemenea stare de lucruri, omul nu este tentat să-şi sacrifice cei mai frumoşi ani ai vieţii ca să agonisească avere pentru vârsta senilităţii. Gusturile sale şi, ceea ce este esenţial, cele ale soţiei sale sunt necostisitoare. Ii place să-şi vadă apartamentul sau casa mobilată cu foarte multă tapiţerie din pluş roşu şi cu o profuziune de aur şi lac. Dar aşa vede el; şi poate că nu e de mai prost gust decât o amestecătură de elizabetan bastard cu imitaţie de Louis XV, totul iluminat electric şi înăbuşit de fotografii. E posibil să apeleze la zugravul local ca să-i picteze casa pe dinafară; o bătălie sângeroasă, foarte întreruptă de uşa de la intrare, desfăşurându-se la nivelul parterului, în timp ce Bismarck, precum un îngeraş, pluteşte vag pe la ferestrele dormitoarelor. Dar pentru Vechii Maeştri se mulţumeşte să se ducă la galeriile publice; şi cum „celebritatea la domiciliu” nu şi-a ocupat

încă locul printre instituţiile Vaterlandului, neamţul nu simte în el îndemnul de a risipi banii pentru a-şi transforma locuinţa într-un magazin de antichităţi.

Neamţul este un gurmand. Mai există încă fermieri englezi care, deşi îţi spun că îndeletnicirea de fermier este sinonimă cu foamea, se delectează cu şapte mese zdravene în fiecare zi. O dată pe an are loc pe tot cuprinsul Rusiei o săptămână de ospăţ, în cursul căreia intervin numeroase decesuri de pe urma consumului abuziv de piroşte; dar acestea sunt sărbători religioase şi constituie o excepţie. Luat în linii mari, neamţul ca gurmand se situează în fruntea naţiunilor lumii. El se scoală devreme şi, în timp ce se îmbracă, dă pe gât câteva ceşti de cafea împreună cu o jumătate de duzină de chifle calde unse cu unt. Dar abia la zece se aşază să ia ceea ce se poate numi de-adevărat o masă. La unu sau unu şi jumătate urmează masa principală a zilei. Asta-i o treabă serioasă şi neamţul o face pe îndelete vreme de două ceasuri. La patru se duce la cafenea unde mănâncă prăjituri şi bea ciocolată. Seara o dedică în general mâncatului – nu o masă aşezată, sau mai rareori, ci o serie de gustări – o sticlă cu bere şi un Belegte-semmel (sau două) la orele şapte, să zicem; încă o sticlă cu bere şi un *Aufschnitt*[25] la teatru, în antract; o sticluţă cu vin alb şi *Spiegeleier*[26] înainte de a se întoarce acasă; apoi o bucată de brânză sau un cârnat, cu acompaniament de bere, înainte de culcare.

Dar nu este un gourmet. Bucătarii francezi şi preţurile franţuzeşti nu constituie o regulă la restaurantul său. El preferă berea lui şi vinul alb indigen celor mai scumpe vinuri roşii sau şampanii. Şi bine face; căci eşti înclinat să crezi că de fiecare dată când un viticultor francez vinde o sticlă de vin unui hotelier sau negustor neamţ îl râcâie în suflet Sedanul. E o răzbunare absurdă, ţinând seama de faptul ca de obicei nu neamţul o bea; pedeapsa cade

[25] Mezeluri (în limba germană în text).
[26] Ochiuri (în limba germană în text).

asupra vreunui călător englez nevinovat. Poate însă că negustorul francez îşi aduce aminte şi de Waterloo, şi se gândeşte că şi aşa, şi aşa, tot loveşte în plin.

În Germania nici nu se oferă, nici nu sunt căutate distracţiile costisitoare. Totul, pe tot cuprinsul Vaterlandului, este nepretenţios şi prietenos. Neamţul nu practică sporturi care să-l coste scump, nu are instituţii arătoase de întreţinut, nici cercuri mondene mândre de punga lor pentru care să se îmbrace de gală. Principala lui plăcere, un loc la operă sau la concert, şi-o poate procura contra câtorva mărci; şi soţia, şi fiicele sale păşesc în sală îmbrăcate în rochii cusute în casă şi cu şaluri pe cap. într-adevăr, lipsa în toată ţara a oricărei ostentaţii este înviorătoare pentru ochiul englezului. Trăsurile particulare sunt puţine şi rare, ba chiar şi birja se foloseşte doar când nu există tramvaiul, mai rapid şi mai curat.

În felul acesta, neamţul îşi păstrează independenţa. Negustorul german nu se gudură pe lângă muşteriii săi. Am însoţit odată o doamnă din Anglia la cumpărături prin München. Era obişnuită cu târguitul ca la Londra şi la New York şi strâmba din nas la tot ce-i arăta omul. Nu că nu i-ar fi plăcut; aceasta era metoda ei. Îi spunea negustorului că poate găsi majoritatea lucrurilor mai ieftine şi de mai bună calitate în altă parte: nu că ar fi crezut cu adevărat acest lucru, dar considera ea că e bine ca negustorul să audă asta. Îi spunea că marfa lui este lipsită de gust – nu era intenţia ei să-l jignească: după cum am explicat, aceasta era metoda ei – că nu are varietate; că nu este ultimul strigăt; că e marfă de duzină; că nu pare a fi de calitate. Negustorul nu a stat la discuţie; nu a contrazis-o. A pus lucrurile la loc în cutiile respective, a pus cutiile la loc în rafturile respective, a intrat în salonaşul din spatele prăvăliei şi a închis uşa.

— Dar ce face, n-are de gând să se mai întoarcă?, a întrebat doamna după ce au trecut câteva minute.

Tonul ei nu suna a întrebare, ci mai degrabă a enervare.

— Mă îndoiesc, am răspuns.

— Cum aşa?, a întrebat ea foarte mirată.

— Cred că l-ai plictisit. După toate probabilităţile, în momentul acesta fumează o pipă şi citeşte ziarul.

— Ce negustor nemaipomenit!, a spus prietena mea, strân-gându-şi pachetele şi ieşind indignată.

— Aşa-i felul lor de a fi, i-am explicat. Asta-i marfa; îţi place, e a dumitale. Nu-ţi place, ce să mai stricăm vorba degeaba?

Cu alt prilej am ascultat în fumoarul unui hotel din Germania povestea pe care o spunea un englez mărunţel, poveste pe care, dacă aş fi fost în locul lui, aş fi ţinut-o pentru mine.

— Nu merge, zicea mărunţelul, să te încontrezi cu neamţul. Fiindcă nu pricepe. Am văzut o ediţie princeps a *Hoţilor* în vitrina unui anticariat din Georg Platz. Am intrat şi am întrebat de preţ. După tejghea şedea un tip bizar. „Douăzeci şi cinci de mărci”, a zis şi şi-a văzut înainte de citit. I-am spus că văzusem un exemplar mai bun cu două zile înainte la preţul de douăzeci de mărci, e permis să pui bărbi de-astea când te tocmeşti; e regulă generală. Omul m-a întrebat: „Unde?” I-am spus că la un anticariat din Lipsea. Mi-a sugerat să mă întorc acolo şi să-l achiziţionez; puţin îi păsa, pare-se, dacă-i cumpăr cartea sau nu.

Zic eu:

— Care este ultimul preţ?

— V-am spus odată, zice el. Douăzeci şi cinci de mărci.

Era un bătrânel irascibil.

Zic eu:

— Nu face.

— Am zis eu că face?, se răsteşte el.

Zic eu:

— Îţi dau zece mărci pe ea.

Credeam că poate va sfârşi prin a accepta douăzeci.

S-a ridicat. Mi-am zis că vine după tejghea să ia cartea din raft. Da’ de unde. A venit drept la mine. Era un tip cam

voinic. M-a apucat de umeri, mi-a dat brânci în stradă şi s-a întors în prăvălie trântind uşa. În viaţa mea n-am fost mai uluit.

— Poate că exemplarul merita douăzeci şi cinci de mărci – mi-am dat eu cu părerea.

— Sigur că merita, mi-a răspuns el, merita cu prisosinţă. Dar ce concepţie despre negoţ!

Dacă ceva va schimba caracterul german, aceea va fi femeia germană. Ea însăşi se schimbă rapid, progresează, cum se spune. Acum zece ani, nicio nemţoaică grijulie cu reputaţia ei, aspirând la un soţ, nu ar fi cutezat să meargă pe bicicletă; astăzi, pedalează prin toată ţara cu miile. Vârstnicii clatină din cap când le văd trecând; dar tinerii, observ, le ajung din urmă şi pedalează alături de ele. Până nu de mult, se socotea a fi o lipsă de feminitate să faci cumpăna la patinaj. Atitudinea cuviincioasă a unei patinatoare era aceea de a se agăţa inert de o rudă de sex masculin. Acum, face opturi într-un colţ de una singură până ce vine un tânăr s-o ajute. Joacă tenis şi, dintr-un punct unde nu riscam să mi se întâmple nimic, am văzut-o chiar mânând un docar.

Totdeauna a fost strălucit de cultă. La optsprezece ani vorbeşte două-trei limbi şi a uitat mai mult decât a citit vreodată o englezoaică obişnuită. Până acum, această cultură i-a fost total inutilă. Odată măritată, s-a retras în bucătărie şi s-a grăbit să-şi spele creierul de tot ce agonisise, ca să lase loc artei de a găti prost. Dar poate că începe să-i mijească în cap că o femeie nu trebuie să-şi sacrifice întreaga existenţă cor-voadei casnice, după cum nici bărbatul nu trebuie să facă din sine un automat birocratic. Poate că se trezeşte în ea ambiţia de a participa la viaţa socială şi naţională. Atunci, influenţa unei asemenea partenere, sănătoasă la trup şi deci voinică la minte, nu poate fi decât trainică şi de mari perspective.

Căci trebuie avut în vedere că neamţul este excepţional de sentimental şi foarte uşor se lasă influenţat de sexul

opus. Se spune despre el că este ideal ca amorez, dar imposibil ca soţ. Asta e din vina femeii. Odată măritată, nemţoaica a făcut mai mult decât tot ce e posibil să dea la o parte romantismul; a luat un bătător de covoare şi l-a alungat din casă. Ca fată, n-a ştiut niciodată cum să se îmbrace; ca nevastă, îşi scoate de pe ea îmbrăcămintea bună-rea pe care o avea şi se ambalează în toate gioarsele pe care se întâmplă să le găsească prin casă; în orice caz, aceasta este impresia pe care o produce. Corpul, care de multe ori ar putea fi cel al unei Junone, tenul, care uneori ar face cinste şi unui înger sănătos, dumneaei se apucă dinadins şi de rea ce e să le strice. Îşi vinde dreptul din naştere la admiraţie şi devotament pe un blid de dulciuri, în fiecare după-masă o vezi la cofetărie îmbuibându-se cu prăjituri bogat încărcate cu frişca, pe care le spală cu sorbituri zdravene de ciocolată. În scurt timp ajunge grasă, flască, placidă şi cu totul neinteresantă.

Când nemţoaica va renunţa la cafeaua de după-amiază şi la berea de seară, când va face destulă gimnastică pentru a-şi menţine silueta şi va continua să citească după căsătorie şi altceva în afară de cartea de bucate, guvernul german va constata că are de-a face cu o forţă nouă şi necunoscută. Şi pretutindeni pe tot întinsul Germaniei întâlneşti semne incontestabile că vechea Frau face loc noii Doamne.

E interesant de ştiut ce se va întâmpla atunci. Căci naţia germană este încă tânără, şi maturitatea sa este un lucru important pentru omenire.

Tot ce se poate spune mai rău despre nemţi este că au şi ei lipsurile lor. Ei, personal, nu-şi dau seama de asta; se consideră perfecţi, ceea ce e o stupiditate. Merg până acolo, încât se socotesc superiori anglo-saxonilor: asta depăşeşte limitele înţelegerii. Precis că se prefac.

— Au şi ei calităţile lor, a spus George. Dar tutunul nemţesc este o racilă naţională. Eu mă duc să mă culc.

Ne-am ridicat şi, aplecându-ne peste parapetul scund de

piatră, am privit luminile ce jucau pe apele moi şi întunecate ale râului.

— A fost un Bummel plăcut, în linii mari, a spus Harris. Mă bucur că mă întorc iar acasă şi-mi pare rău că s-a terminat, dacă mă înţelegeţi.

— Ce se cheamă un „Bummel”?, a întrebat George. Cum aţi traduce?

— Un „Bummel”, am explicat eu, ar fi, după mine, o călătorie, lungă sau scurtă, fără o ţintă precisă, unicul lucru care o reglează fiind necesitatea de a te înapoia la un moment dat în locul de unde ai plecat. Uneori mergi pe străzi aglomerate, alteori peste câmp sau pe uliţe de ţară; uneori, lumea se poate dispensa de noi câteva ore, alteori câteva zile. Dar pentru lungă sau pentru scurtă vreme, aici sau aiurea, gândurile noastre sunt veşnic la nisipul ce se scurge. Înclinăm din cap şi zâmbim multora pe lângă care trecem; câteodată ne oprim şi stăm puţin de vorbă; şi cu câţiva facem un crâmpei de drum împreună. Multe ne-au interesat şi adesea ne-am simţit obosiţi. Dar una peste alta, ne-a plăcut şi ne pare rău că s-a terminat.

Sfârşit